

BULGARIAN BASIC COURSE

VOLUME II

FOREIGN SERVICE INSTITUTE

B U L G A R I A N

BASIC COURSE

Units 16 - 30

VOLUME 2

This work was compiled and published with the support of the Office of Education, Department of Health, Education and Welfare, United States of America.

CARLETON T. HODGE and ASSOCIATES

FOREIGN SERVICE INSTITUTE

WASHINGTON, D.C.

1961

D E P A R T M E N T O F S T A T E

BULGARIAN

Table of Contents

Volume II

	<u>Page</u>
<i>Unit 16 The Market Place</i>	488
<i>Unit 17 Instructions to the Servant</i>	527
<i>Unit 18 Review</i>	559
<i>Unit 19 An Excursion</i>	573
<i>Unit 20 Visiting a Doctor</i>	607
<i>Unit 21 On the Phone</i>	637
<i>Unit 22 In the Country</i>	669
<i>Unit 23 Government</i>	693
<i>Unit 24 Review</i>	710
<i>Unit 25 Sports</i>	723
<i>Unit 26 About Bulgaria</i>	753
<i>Unit 27 Culture</i>	773
<i>Unit 28 Parade</i>	809
<i>Unit 29 Bulgarian History</i>	835
<i>Unit 30 Review</i>	859
<i>Vocabulary</i>	874
<i>Index to Grammatical Notes</i>	939

Unit 16

The Market Place

Борис

Come on, hurry up!

Хайде, побързайте!

be about to, get around to
before we get ready

нака̀ня се-наканвам се (P-I)
докато се на̀каним

The market will be finished before
we're ready [to go].

Докато се на̀каним, пазарят ще
свърши.

Иванка

Well, I'm ready.

Ето, готова съм.

Петър

What time does the market begin?

В колко часа започва пазарят?

Борис

At six o'clock in the morning.

В шест часа сутринта.

Иванка

At six o'clock in the morning?

В шест часа сутринта?

But who goes that early?

Че кой става толкова рано?

Борис

people

хора

The people get up early here.

Хората тук стават рано.

streetcar

трамвай, трамваи

Here's the streetcar.

Ето трамваят!

catch

хвана - хващам (P-I)

Hurry so we'll catch it!

Побързайте да го хванем!

Иванка

Is it far?

Далеч ли е?

Борис

No, we'll be there in twenty minutes. Не, за двадесет минути сме там.

get off слеза - слизам (P-I)

Here's the market place. Let's Ето го пазарят. Хайде да

get off. слезем!

Иванка

lose oneself губя се - загубя се (I-P)

crowd навалица

Hey, wait, or we'll be lost (that Хей, чакайте да не се загубим

we not be lost') in this crowd. в тая навалица.

Борис

We won't get lost. Come on! Няма да се загубим. Хайде!

Петър

pile натрупам - натрупвам (P-I)

heap куп, купове

ground земя, земи

What's that piled (in heaps) on Борисе, какво е това натрупаното

the ground, Boris? на купове на земята?

Борис

Don't you recognize these things? Не познаваш ли тези работи?

pepper чушка, чушки

pumpkin тиква, тикви

down(wards) надолу

watermelon диня, дини

cantelope пъпеш, пъпеш

Here are peppers and pumpkins, Това са чушки и тикви, а по-надолу

further on watermelons and
cantalopes.

дици и пъпеша.

Петър

unload

стoвaря - стoвaрвaм (P-I)

Dumped on the ground that way?

Тaкa стoвaрeни нa зeмятa?

box, case

санджк, санджци

Why aren't they in boxes?

Зaщo нe сa в санджци?

Борис

peasant

сeляннин, сeляни

carry

нoся (I)

There are [some] in boxes, too,

Имa и в санджци, нo сaмитe

but the peasants themselves

сeляни ги нoсят тaкa с

carry them this way in their

кoлитe си.

wagons.

Петър

Are there merchants on the market
place, too?

Имa ли и търгoвци нa пазaря?

Борис

Of course there are merchants, too.

Разбira сe имa и търгoвци.

merchandise

стoкa, стoки

There are also peasants who bring

Имa и сeляни, кoитo си нoсят

their goods themselves.

стoкaтa сaми.

Иванка

cheap

евтин, евтина

They must be cheaper.

Тe трябва дa сa пo-евтини.

Петър

bargain

пазаря се (I)

Do we have to bargain?

Ние трябва ли да се пазарим?

Борис

At one time we used to bargain,
but now we pay as much as they
ask of us.

Едно време се пазарехме, но
сега плащаме толкова колкото
ни поискат.

Иванка

pretty

красив, красива

pots, pottery

грънци

Peter, look at the pretty pottery!
souvenir

Петре, виж красивите грънци!
спомен, спомени

Let's buy something as a souvenir.

Хайде да си купим нещо за спомен!

Петър

break

счупя - счупвам (P-I)

but

ами

It'll be broken by the time we get
to America but let's take one
(to put) the cheese we buy in.

Докато си отидем в Америка ще се
счупи, ами да вземем едно, че
да си сложим сирене в него.

Борис

peasant woman

селянка, селянки

Speaking of cheese, I know a peasant
woman who brings in cheese.

Казваш сирене; аз зная една
селянка, която носи сирене.

There she is over there.

Ето я там.

Борис /към селянката/

married woman (voc.)

бульо

Hello there, auntie!

Добър ден, бульо!

Селянката

God

Бог, богове

God bless you ('God give you good'),

Дал ти Бог добро, господин

Mr. Popov.

Попов.

Борис

Mr. (in villages)

бай

Where is Mr. Ivan?

Къде е бай Иван?

Селянката

rarely

рядко

He rarely comes to the market place.

Той идва много рядко на пазар.

Борис

jar

гърне, гърнета

What do you have in (your) jar?

Какво имаш в гърнето?

Селянката

butter

масло

egg

яйце, яйца

(Some) cheese. I have butter and
eggs, too.

Сирене; имам също масло и
яйца.

Борис

Well, do!

Ха така!

kilogram

кило, кила

Give me two kilograms of butter,
three kilograms of cheese and
forty eggs.

Дай ми две кила масло, три
кила сирене и четиресет
яйца.

Иванка

Get some for us, too, Boris!

Борисе, вземи и за нас!

Селянката

curds

Don't you want curds?

извара

Не искаш ли извара?

Борис

No, I don't like them.

Не, не я обичам.

Селянката

wife (peasant word); bride

Is that your wife?

булка, булки

Това твоята булка ли е?

Борис

bachelor

Don't you know? I'm a bachelor.

ергѐн, ергѐни

Нали знаеш, аз съм ергѐн.

The lady is an American, the wife
of this gentleman.Госпожата е американка, съпруга
на този господин.

Селянката

An American, eh? Does she speak
Bulgarian?Американка, а? Говори ли
български?

Иванка

Yes, I understand everything.

Да, всичко разбирам.

Борис

How much does everything cost?

Колко струва всичко?

Селянката

Fifty two leva.

Петдесет и два лева.

Борис

Goodbye!

Довиждане!

Селянката

health

здраве

Goodbye and good luck!

Хайде, със здраве!

Иванка

Where is Peter?

Къде е Петър?

Борис

cotton material

басма, басми

There he is by the cotton material.

Ето го там при басмите.

Иванка

What are they selling there?

Какво продават там?

Борис

boil

варя (I)

corn on the cob

царевица

Corn on the cob.

Варена царевица.

Иванка

I'm hungry.

Аз съм гладна.

Let's go buy (some)!

Хайде да си купим!

Петър

spoil

разваля-развалям (P-I)

appetite

апетит

It's already lunchtime, you'll

Вече е обед, ще си развалиш

spoil your appetite.

апетита.

Let's go home!

Хайде да се прибираме!

Notes

Note 16.1 Verb: Prefixes

The function of the prefix with regard to aspect was briefly discussed in Note 7.2. Following is a list of the prefixes commonly used and a general idea of the type of meaning associated with the prefix. One must not expect to add the 'meaning' of the prefix and that of the root and get the meaning of the prefix verb. There is too much specialization of usage for this to be generally possible. However, the relation of the prefix to the meaning is usually quite clear.

В, ВЪ	a) into			
	влеза	enter	Compare: излеза	go out
	впиша	inscribe	пиша	write
	въведа	lead in; introduce	водя	lead
	b) going from one situation to another			
	вдетиня се	become childish	дете	child
	вдървя се	become stiff	дърво	tree
	въстана	rise (in revolt)	стана	get up; become
ВЪЗ	a) action directed upward (literal and figurative)			
	възкача се	ascend, mount	качвам се	rise
	възнеса се	rise, ascend	нося се	float, drift
	възпитам	bring up, educate	питам	ask
	b) restraining action			
	въздържа се	refrain	държа	hold
	възпра	hold back	спра	stop
	c) action repeated, something brought to a prior state, again			
	възродя	regenerate	родя	bear (child)
	възразя	retort	изразя	phrase, expression

d) fully

възприема	catch on, perceive	приема	accept
възхитя	fill with admiration		

до- a) up to (literal and figurative); contact

донеса	bring	нося	carry
добавя	add to, supplement	бавя	delay

b) (extensions of the meaning 'to'):

допадам	please ('fall to' the liking of)		
допусна	admit, allow ('let to' this extent)		
досета се	guess, remember ('recall to' this extent)		
докача	reach, touch ('reach up to')		
докача се	be offended ('touched to' this extent)		

c) come to be in a particular state of mind or feeling (impersonal)
with dative or accusative)

дояжда ми се	I feel like eating	ям	eat
допива ми се	I feel like drinking	пия	drink
досмешава ме	I feel like laughing	смея се	laugh
досрамява ме	I feel ashamed	срамувам се	be ashamed

d) action carried through to the end, completely

догледам	look at to the very end	гледам	look at
допиша	finish writing	пиша	write

за- a) beginning of action

загледам /се/	start looking at; (also c) stare at	гледам	look at
---------------	--	--------	---------

заговоря /се/	start talking; (also c) become involved in talking	говоря	speak
---------------	--	--------	-------

b) completion of action

завърша	finish	върша	do
зараствна	heal, grow over (of healing)	раства	grow

c) intensify action; deeply involve (see also a)

задължа	obligate	дължа	owe
загазя	be stuck	газя	wade (through)
загубя се	get lost; be lost in	губя	lose
задържа	hold back	държа	hold

из- a) out of, out

издам	give out; edit; betray	дам	give
излеза	go out	влеза	go in

b) action completely carried out; action which exhausts itself

издържа	hold out, endure	държа	hold
изработя	produce	работя	work
износя	wear out	нося	wear

c) action performed on many objects at the same time

иззема	take away (from many)	взема	take
избия	slaughter, massacre	бия	beat

из- a) definite direction of the action, including completion of the action; perfectivizer

наляя	pour in	ляя	pour
напиша	finish writing	пиша	write

b) intensified verbal action, action done to satiety

наям се	eat enough	ям	eat
нагледам се	look enough	гледам	look

c) (beginning of) action on a restricted scale

наболява ме	it hurts me slightly	боли	hurt
намисля	to have a notion of doing something	мисля	think

d) action directed toward a place

нападна	attack	падам	fall
навлеза	invade, penetrate	влеза	enter

над- a) action performed above something

надпиша	label, title; address	пиша	write
надвисна	hang over; threaten; impend	вися	hang

b) action performed over and above a given amount

надвзема	overdraw	взема	take
наддам	put on, gain (weight); bid	дам	give

c) to 'out-do' someone

надмина	outdistance	мина	pass
надвия	overcome, best (in competition)	вия	bend, twist

о- a) action which takes place 'around' or on the periphery of something

огледам	look around or over	гледам	look
огранича	limit, confine	гранича	border on
облепя	stick (something) all over	лепя	stick on
обвия	wrap up	вия	bend

b) action which is directed to produce a particular quality or result

оздравея	get well	здрав	healthy
оправя	set in order	правя	do
обмисля	think over	мисля	think
обменя	exchange	сменя	change

от- a) from (separation or derivation)

отпадна	drop off; decline	падам	fall
отпусна	let loose, let go	пускам	let

b) action directed toward something or toward another situation

отговоря	answer	говоря	speak
отменя	abolish	сменя	change
отмина	pass by	минавам	pass

c) return something to a former state

откача	unhook	качвам	raise
отключа	unlock	заключа	lock

d) action performed in abundance, to satiety or completely

отгледам	see enough; bring up	гледам	look
отям	eat enough	ям	eat

пре- a) transfer of something from one place to another; passage over a certain distance or across a boundary

премина	pass over, cross	минавам	pass
предам	hand over	дам	give
преместя	move, transfer	местя	move
прекарам	pass (something) through	карам	drive

b) action which exceeds a given limit

преляя	overflow	ляя	pour
преям	overeat	ям	eat

c) action which repeats a former action

прекупя	buy at second hand	купя	buy
препиша	copy out	пиша	write

d) action directed towards limiting, hindering, delaying, or stopping something

пречупя	break in two	чупя	break
превържа	bandage	вържа	tie
преградя	partition off	градя	build

e) change in aspect or content of something

преправя	alter, remake	правя	make
превзема	take over	взема	take

f) action carried through

прекарам	spend (time)	карам	drive
преживея	experience	живея	live

пред- a) action done in advance

предплатя	pay in advance	платя	pay
предскажа	predict	кажа	say

b) action which precedes something

предвождам	lead (going ahead)	водя	lead
предхождам	precede	ходя	walk

c) inclination or direction of action towards something

предпиша	prescribe	пиша	write
предложа	offer; suggest	сложа	put on

през- a) through, during (rare prefix)

презполовя	halve	половина	half
------------	-------	----------	------

при- a) approach, nearing; action performed up to or toward something

пристигна	arrive at	стигам	arrive
приближа	approach, come near	близо	near

b) addition, supplementing

придам	add (to)	дам	give
прикача	hitch on, couple	кача	raise

c) come to be in a particular state of mind or feeling, usually desire
(impersonal with dative or accusative)

прияжда ми се	I feel like eating	ям	eat
припива ми се	I feel like drinking	пия	drink

Съпоре до-

d) feeling (something) to a slight degree

приболява ме	I feel a slight pain	боли	hurt
прилошава ми	I feel somewhat bad	лошо ми е	I feel bad

e) completion of action

прибера	put away	бера	pick up
приключа	conclude, close	ключ	key

про- a) action through something

пробия	pierce, drill	бия	beat
прокарам	put through	карам	drive

b) action done thoroughly

проуча	make a study of	уча	study
проведа	carry through	водя	lead

c) action done from beginning to end or continuing

прочета	read through	чета	read
продълбая	dig through	дълбая	dig

d) beginning a continuing action

проговоря	start talk	говоря	speak
проходя	begin walking	ходя	walk

e) action which begins suddenly

провикна се	cry out	викам	call
прогърмя	thunder (suddenly)	гърмя	thunder

раз- a) coming apart, disintegration

разложа	decompose	сложа	put on
разпадна се	fall apart	падам	fall

b) action done in various directions or in scattered places

разотида се	disperse	отида	go
разведа	take around	водя	lead

c) action of a violent or destructive nature done thoroughly

разваля	spoil, mar, destroy		
разбия	shatter	бия	hit

d) return something to a previous condition by taking it apart,
or nullifying an existing condition

развържа	untie	вържа	tie
разтворя	open	затворя	close

e) beginning action of an intensive nature

разбързам се	start hurrying	бързам	hurry
разработя се	start working intensely	работя	work

с- a) unification; gathering together

сближа	bring together	близо	near
сбера/събера	gather	бера	pick
слея	fuse, merge	лея	pour

b) action reducing bulk, quantity, height, etc.; shrinking action

свия	roll up, fold	вия	bend
сместя	find room for	местя	move
спадна	fall; come down (in weight)	падам	fall

c) downward action (down off)

спусна	let down	пускам	let
слеза	descend; dismount	влеза	go in

d) completion of action

свърша	finish	върша	do
смогна	manage; be able	мога	be able

у- a) entrance into an object; transition from one situation to another

удължа	prolong, extend linearly	дълъг	long
уголемя	increase (in volume)	голям	large

b) reaching of final goal; performance of action to the very end

успеля	succeed		
унищожя	destroy	нищо	nothing
узная	learn about	зная	know

c) going more deeply into the action; becoming more involved

увлека се	become deeply interested	влека	pull
уговоря	stipulate (details)	говоря	speak

Note that in several cases above a verb has more than one prefix. As an example of multiple prefixes we give the following:

водя	lead
изведа	lead out
произведа	produce
възпроизведа	reproduce

See Note 22.2

Because of the phonetic identity in ordinary speech, /pre-/ and /pri-/ are often confused, as are /o-/ and /u-/.

To illustrate these, ten verbs have been chosen from the Basic Sentences. Each has occurred in only a few of the many possible prefix combinations. All useful (single) prefix forms of each verb are given.

	<u>бера</u>		<u>pick, gather</u>
в-,	--	--	--
въз-	--	--	--
до-	добера́	добирам	finish picking
за-	--	--	--
зад-	--	--	--
из-	избера́	избирам	choose, select
на-	набера́	набирам	pick; set up; compose
над-	--	--	--
о-	обера́	обирам	rob; pick, gather
об-	--	--	--
от-	отбера	отбирам	pick out, select, choose
по-	побера	побирам	hold; accomodate
под-	подбера	подбирам	select, pick out
пре-	--	--	--
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	прибера	прибирам (се)	put away, put up; drive in, go home
про-	пробера	пробирам	select, pick out
раз-	разбера	разбирам	understand
с/ъ/-	събера	събирам	bring together, collect
у-	--	--	--

	<u>водя</u>		<u>lead</u>
въ-	въведа́	въвежда́м	take into, introduce
въз-	--	--	--
до-	доведа́	довежда́м	bring (a person), bring here
за-	заведа́	завежда́м	bring (a person) there
зад-	--	--	--
из-	изведа́	извежда́м	bring (a person) out
на-	наведа́	навежда́м	bow, bend, incline, it suggests to me
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	--	--	--
от-	отведа́	отвежда́м	take, lead away
по-	поведа́	повежда́м	lead, bring
под-	подведа́	подвежда́м	lead astray
пре-	преведа́	превежда́м	translate, transfer
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	приведа́	привежда́м	adduce, cite, quote
про-	проведа́	провежда́м	put, carry through
раз-	разведа́	развежда́м	take around
с-	сведа́	свежда́м	reduce to (the level of)
у-	--	--	--

	<u>гледам</u>		<u>look at</u>
в-	вгледам се	вглеждам се	stare, gaze
въз	--	--	--
до-	догледам	доглеждам	see out, see the rest
за-	загледам /се/	заглеждам /се/	begin to look at, start looking at
зад-	--	--	--
из-	изгледам	изглеждам	look through, look over
на-	нагледам /се/	наглеждам /се/	watch, look after
над-	--	--	--
о-	огледам /се/	оглеждам /се/	survey, look over
об-	--	--	--
от-	отгледам	отглеждам	bring up, breed
по-	погледам	поглеждам	look at, glance
под-	--	--	--
пре-	прегледам	преглеждам	look over, examine, inspect
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	--	--	--
про-	прогледам	проглеждам	begin to see
раз-	разгледам	разглеждам	examine, scrutinize
съ-	съгледам	съглеждам	sight, spot, notice
у-	--	--	--

	<u>говоря</u>		<u>сpeak</u>
в-	--	--	--
въз-	--	--	--
до-	догов ^о ря	догова ^р ям	come to an agreement, contract
за-	заговоря	заговарям	begin to speak, address
зад-	--	--	--
из-	изговоря	изговарям	pronounce, articulate
на-	наговоря	наговарям	tell (s.o.) a lot of things
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	--	--	--
от-	отговоря	отговарям	answer, reply
по-	поговоря	--	speak for a while (a little)
под-	--	--	--
пре-	преговоря	преговарям	negotiate
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	--	--	--
про-	проговоря	проговарям	begin to speak
раз-	разговоря	разговарям	talk, converse
с-	сговоря се	сговарям се	make an agreement, conspire
у-	уговоря /се/	уговарям /се/	discuss, talk over, stipulate

	<u>дам</u>	<u>давам</u>	<u>give</u>
в-	вдам се	вдавам се	jut out, be absorbed in
въз-	--	--	--
до-	додам	додавам	add giving something
за-	задам	задавам	give, set, assign, put a question
зад-	--	--	--
из-	издам	издавам	produce, give out, edit, betray
на-	надам	надавам	utter, cry out
над-	наддам	наддавам	put on (weight); bid
о-	--	--	--
об-	--	--	--
от-	отдам	отдавам	give, devote, attribute
по-	подам	подавам	hand, pass
под-	поддам (се)	поддавам (се)	fall, yield, give in
пре-	предам	предавам	deliver, hand over, transmit, betray
пре-	предам се	предавам се	surrender
през-	--	--	--
при-	придам	придавам	add, gain, invest
про-	продам	продавам	sell
раз-	раздам	раздавам	distribute, give away
с-	сдам	сдавам	return, hand over (milit.)
у-	--	удава ми се	succeed, manage, have opportunity to

	<u>кача</u>	<u>качвам</u>	<u>take up, carry up</u>
в-	--	--	--
въз-	възкача	възкачвам	install, ascend, mount
до-	докача	докачвам	touch, get hold of, offend
за-	закача	закачвам	hang (up), hook, attach
зад-	--	--	--
из-	изкача /се/	изкачвам /се/	carry, take, bring up; ascend
на-	накача	накачвам	hang (all over)
над-	--	--	--
о-	окача	окачвам	hang (up), hook
об-	--	--	--
от-	откача	откачвам	unhook, take down
по-	покача /се/	покачвам /се/	raise, put up, ascend
под-	подкача	подкачвам	tease, joke
пре-	прекача	прекачвам	climb over
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	прикача	прикачвам	hitch on (to), couple
про-	--	--	--
раз-	--	--	--
с-	скача	скачвам	join, connect, link together
у-	--	--	--

	<u>лея</u>		<u>pour, spill; cast, shed</u>
в-	влѐя	вливам	flow, empty into
въз-	--	--	--
до-	долея	доливам	fill up, add, pour some more
за-	залея	заливам	flood, deluge, splash with water
зад-	--	--	--
из-	излея	изливам	pour out, empty
на-	налея	наливам	pour, add
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	облея	обливам	pour (throw) water on
от-	отлея	отливам	pour out; cast
по-	полея	поливам	pour water, water
под-	подлея	подливам	(вода на) put a spoke in s.o's wheel
пре-	прелея	преливам	transfuse, pour from into
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	--	--	--
про-	пролея	проливам	spill, shed
раз-	разлея	разливам	spill, run, overflow
с-	слея	сливам	fuse, merge, join
у-	--	--	--

	<u>меня</u>		<u>change</u>
в-	вменя	вменявам	charge s.o. with, impose duty upon
въз-	--	--	--
до-	--	--	--
за-	заменя	заменям заменявам	replace, substitute
зад-	--	--	--
из-	изменя	изменям	change, alter
на-	--	--	--
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	обменя	обменям	exchange, interchange
от-	отменя	отменям отменявам	abolish, cancel
по-	--	--	--
под-	подменя	подменям	replace, substitute
пре-	пременя	пременям	array, dress up
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	--	--	--
про-	променя	променям	change, alter
раз-	разменя	разменям	exchange, barter
с-	сменя	сменям	change, shift, replace
у-	--	--	--

	<u>нося</u>		<u>carry; wear</u>
в-	внеса	внасям	bring in
въз-	възнеса се	възнасям се	rise, ascend
до-	донеса	донасям	bring here; report
за-	занеса	занасям	carry, take to
зад-	--	--	--
из-	изнеса	изнасям	take out, bring out
на-	нанеса	нанасям	inflict; plot on a map
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	--	--	--
от-	отнеса	отнасям	take, carry away
по-	понеся	понасям	stand, endure, bear
под-	поднеса	поднасям	serve, present
пре-	пренеса	пренасям	carry over, convey, transmit
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	принеса	принасям	offer (sacrifice), bring (benefits)
про-	--	--	--
раз-	разнеса	разнасям	carry around, spread, deliver
с-	снеса	снасям	lay (eggs)
у-	унеса (се)	унасям (се)	carry away, be lost in reverie

	<u>пиша</u>		<u>write</u>
в-	впиша	вписвам	enter (in a book), inscribe
въз-	--	--	--
до-	допиша	дописвам	write to the end, finish writing
за-	запиша	записвам	write down, register
зад-	--	--	--
из-	изпиша	изписвам	fill, cover (with writing), order.
на-	напиша	написвам	write down
над-	надпиша	надписвам	superscribe, inscribe, address
о-	опиша	описвам	describe, depict
об-	--	--	--
от-	отпиша	отписвам	strike (name) off; give up
по-	попиша	пописвам	write for a while
под-	подпиша	подписвам	sign
пре-	препиша	преписвам	transcribe, copy
пред-	предпиша	предписвам	prescribe
през-	--	--	--
при-	припиша	приписвам	ascribe, attribute
про-	--	--	--
раз-	разпиша	разписвам	sign
с-	--	--	--
у-	--	--	--

Note 16.2 Verb: Formula: /l/ participle in wishes.

Дал ти Бог добро, господин Попов.

This expression, 'God bless you' (' may God give you good'), illustrates the use of the /l/ participle in a wish. This use is so restricted that the above may be classed as a formula (compare Note 13.4).

Note 16.3 Verb: New Verbs

Grammatical Drill

GD. 16.1 Verb: Prefixes

бера

Розите ги берат през лятото.

^{roses}

Тя набра хубави рози от градината.

Когато купуваш плодове, отбирай само хубавите.

Иван подбира добре приятелите си.

Ние не разбираме английски.

Ние ще изберем един от нас да отиде и купи билетите.

Вчера обраха банката, където той работи.

Мислиш ли, че този багаж ще се побере в колата ти?

Ние се прибрахме в къщи към девет часа.

Приятелите се събраха при Петър на чаша вино.

ВОДЯ

Тя води децата си често на черква.

Борис ще Ви доведе с колата си, когато се прибира в къщи.

Иван се наведе да вземе книгата.

Отведоха го веднага на доктор.

Лоши другари го подведоха и той почна да пие.

Баща му му приведе няколко примера, какво е станало с лоши деца.

Въведоха го в една хубаво мебелирана стая.

Защо не я заведете на театър?

Днес ще изведем децата на разходка.

Иванчо поведе приятелите си към магазина на баща си.

Аз преведох бързо цялата книга.

Приятелите не можаха да проведат това, което бяха решили.

Утре ще Ви разведа из града.

Всичко се свежда до това - да
заминем ли или не.

Гледам

Аз обичам да гледам балетни
представления.

Иван се вгледа в жената, защото
мислеше, че я е виждал някъде.

Ще догледам киното и тогава
ще излеза.

Тя мислеше нещо, загледана пред
себе си.

Борис го само изгледа и без
да каже нещо, излезе от
стаята.

Ние винаги имаме някой да наглежда
децата.

Тя е отгледала пет здрави деца.

Мъжът се огледа добре преди да
влезе в къщата.

Когато погледнах към него, той
не беше вече там.

Докторът ме прегледа и ми каза,
че нищо ми няма.

Детето прогледна след две години. Аз съгледах детето в един ъгъл
на голямата трапезария.

Ние разгледахме музея за 1 час.

говоря

Днес говорих с Петър.

Довечера ще договаряме подробностите
по отваряне на кантората.

Попов я заговори в киното.

Ние се наговорихме да не му
казваме още нищо.

Детето му още не може да
изговаря добре всяка дума.

Тя отговори на всичко, каквото
я попитаха.

Аз поговорих около пет минути
с него.

Децата проговарят обикновено на
шест месеца.

Иванов и Петров още преговарят
за колата.

Ние се разговаряхме до късно
вечерта.

Приятелите се сговориха да му
вземат колата без да му
казват.

Ние се уговорихме да се видим в
пет часа пред киното.

дам

Ако ми кажеш всичко, ще ти
дам пет лева.

Тя трябваше да додаде още сто
лева за колата.

Иван издаде приятелите си, че те са взели колата.

Жена ми наддаде пак няколко кила.

На него му се отдава да работи с мотори.

Аз му подадох ръка преди да излеза.

Детето ми предаде пакета на обяд.

След като го гониха цял час, мъжът се предаде сам.

Елена продаде колата си на Петър.

Удаде ми се случай да взема добра цена за къщата.

В този магазин раздаваха подаръци.

качвам /се/

Ще кача децата в влака и ще дойда.

Тя се докачи от думите му и си отиде.

Аз закачих шапката си до палтото му.

Изкачихме се на планината за няколко часа.

Окачи дрехите си до моите!

Детето не можеше да откачи шапката си.

Към влака прикачиха още един вагон.

ляя

Искър се влива в Дунав.

Тя доля още вино в чашите.

След дъжда реката заля много места.

Иванчо изля млякото на дрехите си.

Мария наля вино на гостите.,

Беше много горещо и аз заварих Христо да се облива със студена вода.

Днес ще поливаме градината.

Някой му беше подлял вода, защото той не можа да получи парите.

Водата в банята прелива и ще залее стаята.

Децата разляха всичкото мляко.

Двете банки се сляха в една.

меня

Бащата вмени на сина си, че не трябва да пие вино.

Аз трябва даменя този акумулатор с друг.

Ние смятаме да изменим
трапезарията.

Мария се върна много променена
от Варна.

Ние си разменихме шапките с
Петър.

Днес обмених сто долара в банката.

Нареждането да затварят магазините
в шест часа, беше отменено.

Тя иска да смени сто долара в
банката.

нося

Аз обичам да нося шапка.

Днес не донесоха пощата, защото
е неделя.

Деца, изнесете палтата си от
стаята!

Утре ще отнесем багажа на
гарата.

Елена поднесе кафе и вино на
гостите.

Мъжът разнесе писмата из
къщите.

Това яйце е снесено вчера.

Ние внесохме леглото в стаята.

Иванчо, занеси това писмо на
пощата.

Вие трябва да нанесете в книгите
всичко каквото сте взели и дали.

Майка му е болна, защото не можа
да понесе неприятностите с него.

Утре ще се пренесем в друга къща.

Иванчо, можеш ли да произнесеш
думата автомобил?

Иван гледаше унесено пред себе си.

пиша

Мария обича да пише писма.

Ще допиша писмото и ще дойда.

Тя записа името му в една книга.

Днес написах две писма.

Иванка описва в писмото си,
как е пътувала до там.

Аз пописах малко и излезох.

Докторът ми предписа да не
ходя много.

На Петър му приписват, че е
взел парите.

Вие трябва да впишете в книгите
парите, които ми дадохте.

Изписахте ли книгата, която Ви
дадох?

Надпиши плика и го изпрати!

Елена се отписа от университета и
отида да работи.

Като свършите писмото, подпишете
се!

Аз трябва да препиша урока още
един път.

Аз се разписах, че съм получил
парите.

GD 16.3 Verb: New Verbs

Imperfective only

варя

- а. Мария вари яйца за закуска.
 в. Когато отидох, тя вареше картофи.
 с. Когато Петър е бил в София, той е варил млякото преди да го пие.
- а. Днес цял ден ще варя яйца за Великден.
 в. Месото беше старо и ние го варихме цял ден.
 с. Тя варила картофите само двадесет минути и затова са още сурови.

Past Passive Participle

Това яйце е варено.

Аз не обичам варени картофи.

Imperative

Варете водата преди да я пиете!

нося

- а. Аз нося всеки ден храна в къщи. Иван носи само английски костюми.
°food
- в. Когато го видях, той носеше един голям пакет. Приятелите му го носеха на ръце.
- с. Когато го видях, той носел бял костюм. Жена му носела бели дрехи и бели обувки.
- а. От утре ще нося новия костюм. Децата не искат да носят новите дрехи.
- в. Иван носи шапката само вчера и не иска да я носи повече. Аз носих цяла година хляб на брат си в планината.
- с. Тя е носила само хубави дрехи и затова не иска да носи тези. Преди години баща му е носил тези дрехи.

Past Passive Participle

Шапката е носена. Не я искам.

Костюмът не е носен още.

Imperative

Бащата купил нови дрехи на сина си и му казал: "Хайде, носи ги със здраве!"

Не носете тези дрехи! Те не са хубави.

Носете този костюм всеки ден!

Не носи шапката! Тя е носена вече от други.

пазаря се

а. Попов, какво правите?
Пазаря се с продавача.

Защо се пазарите?

Пазарим се да ни даде костюма по-евтино.

в. Когато ме видяхте, аз се пазарех за обувките.

Мъжете се пазареха и говореха високо.

с. Вярно ли е, че той се пазарел за всичко, което купува?

Аз зная, че жена му се пазарела.

а. Остави на мен да се пазаря в магазина!

Иван обича да се пазари.

в. Ние се пазарихме за едно, а купихме друго.

Елена се пазари цял ден за тази шапка.

с. Аз съм се пазарил много пъти и все съм успявал.

Елена никога не се е пазарила.

Imperative

Пазарете се и ще платите по-малко.

Не се пазарете моля! Това е последната цена.

Perfective - Imperfective Verbs

загубя се - загубвам се

а. Децата се загубват често из града.

Аз винаги се загубвам, когато отида в София.

в.--

с. Иван се е загубвал два пъти. Мария още не се е загубвала в града.

а. Ако отида сам в града, ще се загубя.	Няма да се загубят, ако отидат с вас.
в. Децата се загубиха в планината.	Ние се загубихме, защото не знаехме пътя.
с. Всички се загубили, само той не се загубил.	Тя се загубила на път за в къщи.

Past Passive Participle

Кога са загубени парите?	Колата е загубена. Оставете я!
Загубени са преди няколко месеца.	

наканя се - наканвам се

а. Аз не се наканвам да отида, защото нямам време.	
в. Тя [°] все още не се наканваше да отиде в София.	[°] <i>still</i>
с. Иван [°] все не се наканвал да отиде да види родителите си.	[°] <i>continually, constantly</i>
а. Ако се наканите да ни дойдете на гости, вземете и децата!	
в. Вчера той се накани да отиде да я види, но тя не беше в къщи.	
с. Когато тя най-после се наканила да тръгне, било късно за влака.	

Imperative

Хайде, накани се и ти един път да ни дойдеш на гости!

натрупам - натрупвам

а. Наш Иванчо обича да натрупва всичко на купове.	
в. Мария натрупваше нещата в един ъгъл, когато я видяхме.	
с. Видяли го, когато натрупвал нещата в колата си.	
а. Защо не натрупате всичко в ъгъла?	
в. Ние натрупахме всички неща на два купа.	
с. Иван е натрупал картофите в един ъгъл на стаята.	

- с. Тя слизала от влака, когато баща ѝ я видял.
- а. Ако той слезе от тук и аз ще слеза.
- в. Ние слезохме за два часа от планината.
- с. Борис слезъл, измил се и отишел на работа.

Imperative

Иванчо, слез от там! Ще паднеш. Не слизай още от влака!
 Деца, слезте в трапезарията! Масата е готова. Не слизайте днес от планината!
 Ще има буря.

стoвapя - стoвapвaм

- а. Иван обича да стоварва картофи от камиона на баща си.
- в. Баща му стоварваше картофите, когато го видях.
- с. --
- а. Аз ще стоваря картофите от камиона, а Вие ще стоварите другите неща.
- в. Селяните стовариха всичко на земята.
- с. Защо сте стоварили всичко на земята?

Past Passive Participle

Картофите бяха стоварени на земята.

Imperative

Стоварете всичко на земята! Не стоварвайте месото на земята!

счупя - счупвам

- а. ---
- в. --
- с. --
- а. Гледайте да не счупите огледалото на масата.

- в. Вчера счупих едно огледало и две чаши.
 с. След като изпил виното, той счупил чашата.

Past Passive Participle

Това огледало е счупено. Всички чаши са счупени.

Imperative

Счупи това огледало! Счупете тези чаши на масата!

хвана - хващам

- а. Аз хващам детето за ръка и го завеждам в къщи.
 в. Видяха ме, когато я хващях за ръката, за да ѝ дам нещата.
 с. Децата се хващали за ръце и играели.
 а. Ние ще го хванем преди да влезе в къщата.
 в. Те хванаха мъжа не далеч от града.
 с. Тя хванала брат си за палтото, за да не се качи на влака.

Past Passive Participle

Мъжът е хванат най-последно. Жената още не е хваната.

Imperative

Хванете детето за ръка! Не го хващайте, защото ръката го боли.

Listening In

1. Иванка и Петър
 П. Какво прави днес, Иванке?
 И. Нищо специално.

Исках да отида на пазар за да купя сирене, масло и други

такива работи, но докато се наканя, стана късно и ^oизпуснах
 трамвая, а знаеш колко е далеч. ^omisses

- П. Е, какво стана после?

И. Нищо; купих нещата в магазина на ъгъла, но имаше такава навалица, че °едва сама не се загубих. °almost

П. Кога се прибра в къщи?

И. Отдавна. Вечерята е вече готова.

Слез, моля ти се, долу и ми донеси гърнето със сирене.

За десерт имаме диня и сирене.

П. Това на масата варена царевица ли е?

И. Не ги яж! Почакай докато сѐднем на масата.

П. Само едно малко °парченце. °small piece

И. Не ставай дете, Петре; ще си развалиш апетита.

2. Борис и Петър

Б. Добър ден, Петре; как си със здравето?

П. Благодаря, добре. На къде отиваш?

Б. Чакам трамвая за гарата.

П. Докато дойде трамвая, ела с мен в този магазин; искам да им платя за едно гърне, в което ми бяха дали сирене.

Иванка го е харесала и иска да го вземем за спомен.

Б. Нали си купихте гърне от пазаря, когато бяхте там?

П. Иванка го счупи, а пазарят е далеч и ме е °страх, че ако отиде сама, ще се загуби. °fear

Б. Вие трябва да имате вече два сандъка със спомени от България!

П. Аз се надявам, че Иванка няма да вземе всичко, което сме купили от тук, защото °иначе ще ни трябва специален влак. °otherwise

Б. Петре, ето моят трамвай идва.

П. Побързай да го хванеш и се нагани да дойдеш да ни видиш.

Б. Благодаря, поздравя Иванка.
До виждане.

Четиво

Иван и Петър отиват в София

(продължение 4)

След като минаха още две, три улици, те излезоха на Пиротска. Това беше една хубава, широка, павирана улица, а по средата ѝ минаваха трамвайните релси. Ето и трамваят тъкмо идваше от града. Той спираше от време на време, тъй че хората можеха да слизат и да се качват. Изглеждаше, че и трамваят има спирки, тъй както влакът има гари. Иван и Петър много биха искали да направят една разходка с трамвая, но сега нямаше време за това. Те трябваше да стигнат у Попови, колкото може по-скоро, защото ги чакаха за обед, а и без това всички бяха вече гладни.

”Почакайте малко”, им каза баща им, ”има време за всичко. Асен, по-малкият син на господин Попов, ни обеща в последното си писмо да ви разведе на всякъде. Той сигурно е наредил цялата програма, за да можете да разгледате добре града”.

Момчетата се съгласиха да почакаат до като стигнат у Попови и се разберат с Асен. Те бяха толкова доволни, че и града им се виждаше сега още по-хубав, по-приятен и като че ли го познаваха от много време. Магазините му, павираните му улици, трамвая, хубавите коли, високите здания, градините и всичко, което виждаха около тях, ги възхищаваше. На всяка крачка те си изказваха впечатленията и се чудеха на толкова движение и живот.

”Това не е нищо, момчета”, им каза дядо Васил, който на млади години беше изходил почти цялия свят. ”Това не е нищо. Ако някой път имате късмет да отидете в Америка и видите някой от големите

градове, като Ню-Йорк, Чикаго или Детроит, помнете ми думата, тогава наистина ще видите какво значи движение и живот. Но вие сте още млади. Имате време.”

(следва)

		<u>Нови думи</u>	
всякъде	everywhere		
възхитя -	ravish, fill with	обеща́я - (P)	promise
възхищавам	admiration	обещавам (I)	
		по́мня (I)	remember
движе́ние, движение	movement; traffic	почти́	almost
живо́т	life	програ́ма, програ́ми	programme
зна́чи	it means	ре́лса, ре́лси	rail
изка́жа -	изка́звам (P-I)	сва́т, светове́	world
	express	сигурно	certainly
изхо́дя - (P)	cover a distance	сле́за - (P)	descend, come down
изхо́ждам (I)		сли́зам (I)	
кра́чка, кра́чки	step	спи́рка, спи́рки	stop
късме́т	luck, fortune	трамва́ен,	pertaining to a
мла́д, мла́да	young	трамва́йна	streetcar
момче́, момче́та	boy	чу́дя се - (I)	wonder
наистина	really, indeed	почу́дя се (P)	
наредя́ - (P)	arrange, put in		
наре́ждам (I)	order		

Въпроси

1. Кога излезоха те на Пиротска?
2. Защо Иван и Петър нямаха време за една разходка с трамвая?
3. Какво им е обещал Асен в последното си писмо?
4. Какво възхищаваше децата?
5. Какво правеха те на всяка крачка?
6. Какво им каза дядо Васил, който беше изходил цялия свят?

Unit 17

Разговор с прислугата

Иванка

ten people

десет души

with us two

с нас двамата

Anna, on Monday evening we're
having ten people for dinner,
[so] with us two [there'll] be
twelve.

Ана, в понеделник вечер ще имаме
десет души на вечеря, с нас
двамата дванадесет.

Ана

Yes, ma'am.

Да, госпожа.

Иванка

talk over

уговоря - уговарям (P-I)

I want to talk over everything
right now, as we won't be in Sofia
from Thursday until Sunday
evening.

Искам да уговорим от сега всичко,
тъй като от четвъртък до неделя
вечер няма да сме в София.

confusion

шашарма

I don't want confusion at the last
minute.

Не обичам да има шашарма в
последния момент.

Ана

Yes, ma'am.

Да, госпожа.

Иванка

prepare

приготвя - приготвям (P-I)

What do you think you can prepare?

Какво мислиш, че ще можеш да
приготвиш?

Ана

shopping

пазаруване

do my best

старая се-постарая се (I-P)

Monday's a bad day for shopping,

Понеделник е лош ден, госпожа,

but I'll do my best, ma'am.

за пазаруване, но ще се постарая.

fish

риба, риби

In any case there won't be any fish.

Във всеки случай няма да има риба.

Иванка

That doesn't matter ('nothing');

Нищо; и без риба може.

(and) we can get along without

fish.

Ана

beef broth

бульон

patties (f. pl.)

пирожки

What do you think of making ('what

Какво ще кажете, ако направим

will you say if we make')

бульон и пирожки?

bouillon and patties?

Иванка

Yes, that's fine; meat patties,

Да, това е добре. Перушки с

don't you think?

месо, нали?

eating, course of a meal

ядене, яденета

For the second course I'd like

За второ ядене бих искала нещо

something especially Bulgarian.

българско.

Ана

fill

пълня (i)

Let's make peppers filled with
cheese.

Да направим чүшки пълнени със
сирене.

Иванка

I've never eaten that (dish);
what is it?

Не съм яла това ядене. Какво е?

Ана

previously

предварително

bake

опека - опичам (P-I)

peel

обеля - обелвам (P-I)

simmered

запържен, запържена

It's very nice, especially if the
peppers are first baked and
peeled, and then filled with
cheese and simmered in butter.

Много е хубаво, особено ако
чүшките са предварително
опечени и обелени и после
напълнени със сирене и запържени
в масло.

Иванка

heavy

тежък, тежка

It sounds wonderful but won't it
be heavy?

Изглежда да е хубаво, но няма
ли да е тежко?

Ана

No, it's not heavy.

Не, не е тежко.

I'll make the whole thing with
pure butter.

Ще направя всичко с чисто масло.

Иванка

I'm relying, counting

разчитам (I)

Fine, I'm counting on you for it to be good. Добре, разчитам на теб да е хубаво.

beef

говѐждо

As for the meat, will it be possible to find good beef? За месò, ще можеш ли да намериш хубаво говѐждо?

Ана

lamb

агнешко

veal

телешко

bake

пека (I)

No ma'am, the beef here isn't good, but we can have ('make') lamb or roast veal. Не, госпожа; говѐждото тук не е хубаво, но можем да направим агнешко или телешко печено.

Иванка

Not lamb, but veal won't be bad. Не агнешко, но телешко няма да е лошо.

trimmings, things in addition

гарнитурa, гарнитури

What kind of things can you make to go with it? Какви гарнитури можеш да направиш?

Ана

I don't know what to tell you about that. За това не зная какво да Ви кажа.

market stalls (only pl.)

хали

I'll see what there is when I go to the market (stalls). Като отида на халите, ще видя какво има.

salad

салата

The salad, do you want it with the meat? Салата, искате ли с месòто?

Иванка

Yes, of course, lettuce.

Да, разбира се, зелена салата.

Ана

What kind of dessert?

Какъв десерт?

Иванка

light

лек, лека

Something very light.

Нещо много леко.

Ана

cream

крѐм

Some sort of cream?

Някакъв крѐм?

Иванка

fruit

плѐд, плодове

No cream. I think it will be best
to have ice cream and later
fruit.

Не крѐм. Аз мисля, че най-добре
ще е да направим сладолед и
после плодове.

What kind of fruit do they have
at the market now?

Какви плодове има сега на пазара?

Ана

season

сезон, сезони

strawberry

ягода, ягоди

It's now the season for strawberries. Сега е сезона на ягодите.

Иванка

fresh

прѐсен, прѐсна

Very good, ice cream with fresh
fruit, and that will be all.

Много хубаво, сладолед с прѐсни
плодове и това ще е всичко.

Ана

serve

сервирам (I)

Will we serve the coffee at the
table?

Кафе, на масата ли ще сервираме?

Иванка

sitting room

салон, салони

No, in the sitting room.

Не, в салона.

Ана

Very well, ma'am.

Добре, госпожо.

Иванка

silver

сребро

Anna, the silver needs to be
polished.

Ана, среброто трябва да се
лъсне.

Ана

I polished it the other day, but
I'll look it over again.

Аз го лъсках миналия ден, но
пак ще го прегледам.

Иванка

table cloth

покривка (за масата)

All right ('so'), I'll give you a
table cloth.

Добре. Аз ще ти дам покривка
за масата.

I'll talk to Mr. Ivanov
about the wine and
will tell you.

За виното ще говоря с господин
Иванов и ще ти кажа.

That's all, Anna.

Това е всичко, Ана.

need

нужда, нужди

If you need something, tell me!

Ако имаш нужда от нещо, кажи ми!

Ана

Thank you, ma'am.

Благодаря, госпожа.

(Ivanka goes out.)

(Иванка излиза.)

Симеонова

Hello, Ivanke. How are you?

Добър ден, Иванке. Какво правите?

I haven't seen you for a long time.

Не съм Ви виждала отдавна.

Иванка

lately

напоследък

I've had a lot of work at home

Напоследък имах много работа в

lately, and haven't gone out.

къщи и не съм излизала.

How are you ('what are you doing')?

Бие какво правите?

Симеонова

I'm fine, thanks.

Добре съм, благодаря.

purchase

покупка, покупки

return

върна се - връщам се (P-I)

I was shopping in town and now I'm

Бях по покупки в града и сега

hurrying (to return) home as we

бързам да се върна в къщи, че

have guests for lunch.

имаме гости за обяд.

Иванка

detain, hold back

задържа - задържам (P-I)

Then I won't hold you up.

Тогавя няма да Ви задържам.

telephone

телефон, телефони

arrange

наредя - нареждам (P-I)

One of these days I'll call you up

Един от тези дни ще Ви се обадя

and we'll arrange to see each
other (more).

по телефона, за да наредим да
се видим за повече.

Симеонова

With (great) pleasure.

С най-голямо удоволствие.

greet, salute

поздравя-поздравявам (P-I)

Give my greetings to everyone at
home.

Поздравете всички в къщи!

Иванка

Thank you, the same to you.

Благодаря, Вие също.

Notes

Note 17.1 Adjectives: Formation

народната банка

американски

златните куполи

български

лятно време

агнешки

зимно време

телешки

студено е

неговата жена

копринени връзки

Many adjectives add the necessary endings directly to the stem or root: /l6š/ 'bad', f. /l6š-a/, n. /l6š-o/, pl. /l6š-i/. Most adjectives, however, have some kind of adjective formant, a suffix which makes an adjective. Some of these are illustrated above: /-(e)n/, /-en/, /-ski/, /-ov/. Compare:

народ

people

народен

f. народна

national

злато	gold	златен	f. златна	golden
лято	summer	летен	f. летна	pertaining to summer
студ	cold (noun)	студен	f. студена	cold (adj.)
България	Bulgaria	български		Bulgarian
агне	lamb	агнешки		pertaining to lamb
него	him	негов		his

Note that the adjective ending is added to the stem or root, not to the noun as such. For example, to /zlat-/, not to /zlato/. The following notes discuss several such suffixes.

Note 17.1.1 /-(e)n/

Of the adjective formants noted above /-(e)n/ is one of the most frequent. As noted above, this ending is added to the stem of the word in question, so that other endings, such as the feminine /-a/, neuter /-o/ or /-e/, etc. do not appear before it. A masculine noun (or a feminine noun) having no ending, appears in the stem form and so the adjective endings seems to be added directly to it. Compare:

автомобил	car	автомобилен	pertaining to cars
аероплан	airplane	аеропланен	pertaining to airplanes
апетит	appetite	апетитен	appetizing
балет	ballet	балетен	pertaining to ballet
вечер	evening	вечерен	pertaining to evening
вкус	taste	вкусен	tasty
джоб	pocket	джобен	pertaining to pockets
есен	fall	есенен	pertaining to fall

пролет	spring	пролетен	pertaining to spring
самолёт	airplane	самолетен	pertaining to airplane

With common stems but with endings on the nouns, also:

благодарение	thanks	благодарен	thankful, indebted
глава	head	главен	main, principal
къща	house	къщен	pertaining to houses
училище	school	училищен	pertaining to school

The formant may also be /-Y(e)n/ as in:

ръка	hand	ръчен	pertaining to hands
------	------	-------	---------------------

Note that all of these have moveable /e/.

The following adjective has both /-ov/ (see below) and /-(e)n/:

дъжд	rain	дъждовен	rainy
------	------	----------	-------

Note 17.1.2 /-en/

/-en/ (or /-Yen/) is a less frequent adjective suffix, with the same 'pertaining to' meaning. Compare:

бира	beer	бирен	pertaining to beer
вино	wine	винен	pertaining to wine
жена	woman	женен	married
коприна	silk	копринен	of silk, silken
масло	butter	маслен	pertaining to butter, greasy
студ	cold (noun)	студен	cold (adjective)

Note that /en/ does not have moveable /e/.

Note 17.1.3 /-ski/

The ending /-ski/ (also /-ŭki/ and /-ŝki/) means 'pertaining to, of the nature of'.

агне	lamb	агнешки	pertaining to lamb
адвокат	lawyer	адвокатски	pertaining to lawyers
американец	(an) American	американски	American (adj.)
Англия	England	английски	English
Балкан	Balkan mtn.	балкански	Balkan
брат	brother	братски	brotherly
баня	bath	бански	pertaining to bathing
град	city	градски	pertaining to a city
ерген	bachelor	ергенски	pertaining to bachelors
медицина	medicine	медицински	pertaining to medicine
планина	mountain	планински	pertaining to mountains
село	village	сѐлски	pertaining to villages
хотел	hotel	хотѐлски	pertaining to hotels

Note 17.1.4 /-ov/

неговата жена

The suffix /-ov/ has occurred with the pronominal stem: /neg-/ 'he, him', /negov/ 'his'. It most often indicated possession and is usually added to masculine nouns (often indicating persons) ending in a consonant, rarely to feminine nouns. After certain palatals it is /-ev/. With some nouns the form /-ŭev/ occurs. (Compare the ending /-ov-/, /-ev-/, /-ŭev-/ which occurs with certain masculine nouns before the plural ending.) With some nouns it indicates 'pertaining to ---' (compare Note 17.1.5 below).

банка	bank	ба̀нков	'the bank's ...'
ба̀тко	elder brother	ба̀тков	'brother's'
бензи́н	gasoline	бе́нзинов	'the gasoline's ...'
бра̀т	brother	бра̀тов	brother's
ге́рб	seal, crest	ге́рбов	pertaining to seal
Иван	Ivan	Ива́нов	Ivan's
пло́д	fruit	пло́дов	pertaining to fruit
ре́лса	rail	ре́лсов	pertaining to rails
ро́за	rose	ро́зов	rosy
та̀тко	father	та̀тков	father's
чи́чо	uncle	чи́чов	uncle's

Note 17.1.5 /-in/

The ending /-in/ (also /-Yin/) occurs after the pronominal stem /ney-/ 'she, her' and after (most) nouns with singular in /-a/. It indicates possession. For example:

ба́ба	grandmother	ба́бин	grandmother's
ба́ща	father	ба́щин	father's
Еле́на	PN	Еле́нин	Elena's
Ива́нка	PN	Ива́нкин	Ivanka's
ле́ля	aunt	ле́лин	aunt's
ма́йка	mother	ма́йчин	mother's
ма́ма	мама	ма́мин	мама's
се́стра	sister	се́стрин	sister's

The suffixes of 17.1.1-3 are of a more general nature. The suffixes /-ov/ and /-in/, when added to nouns denoting individuals, relate to that particular individual. Compare /brátski/ 'brotherly' and /brátov/ 'brother's'.

Note 17.2 Verb: Prefixes (2)

Verb prefixes were discussed in Note 16.1. Ten verbs with all of their ordinary (single) prefix forms were given as illustration. In the next few units all verbs which have occurred will be reviewed and the more important prefix forms given. The verbs for this unit are:

	<u>бия</u>		<u>beat</u>
в-	--	--	--
въз-	--	--	--
до-	--	--	--
за-	забия	забивам	drive in
зад-	--	--	--
из-	избия	избивам	kill off, slaughter
на-	набия	набивам	beat, thrash; drive in
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	--	--	--
от-	отбия	отбивам	repulse, turn aside, deduct
по-	--	--	--
под-	подбия	подбивам	beat down
пре-	пребия	пребивам	beat to death
пред-	--	--	--
през-	--	--	--

при-	--	--	--
про-	пробия	пробивам	pierce, make a hole; get through
раз-	разбия	разбивам	break up, shatter
с-	сбия	сбивам	compress; start to fight
у-	убия	убивам	kill

From now on the verbs will be given without listing all of the prefixes.

-блека /се/

о-	облека	обличам	dress, cloth
пре-о-	блека	преобличам	change clothes (see Note 22.2)
съ-	съблека	събличам	take off, undress

боли

it hurts

за-	заболи	заболява	it starts hurting
по-	поболи	поболява	it hurts a little

бутам

бутна

push

из-	избутам	избутвам	push out
под-	подбутна	подбутвам	urge on, incite
про-	пробутам	пробутвам	pass off
раз-	разбутам	разбутвам	stir up
с-	сбутам	сбутвам	nudge, squeeze

бързам

hurry

за-	забързам	забързвам	start hurrying
из-	избързам	избързвам	speed up
по-	побързам	--	hurry up
при-	прибързам	прибързвам	make haste, hurry

раз-	разбързам	разбързвам /се/	bestir, bustle about
	<u>вали</u>		<u>it rains, it snows</u>
за-	завали	заваялява	it starts raining (snowing)
на-	навали	наваялява	to snow to a great depth
по-	повали	поваялява	it rains, it snows a little
пре-	--	преваялява	it rains or it snows (now and then)
	<u>валя</u>	(see вали) I person.	
про-	провали	провалям	wreck; frustrate
раз-	развали	развалям	spoil, damage; corrupt
с-	свали	свалям	take down, take off
	<u>варя</u>		<u>boil</u>
за-	заваря	заварвам	come upon someone by surprise
за-	заваря	заварявам	weld, solder
из-	изваря	изварявам	distil, boil down
пре-	преваря	преварявам	boil hard
с-	сваря	сварявам	boil, cook
	<u>вечерям</u>		<u>dine, sup</u>
на-	навечерям се		finish dinner or supper
	<u>видя</u>	<u>виждам</u>	<u>see</u>
за-	завидя	завиждам	envy
пред-	предвидя	предвиждам	foresee; envisage
	<u>вървя</u>		<u>go, walk</u>
из-	извървя	извървявам	travel, cover a distance

по-	повървя	--	go a little ways
про-	провървя	провървява /ми/	be lucky; ('luck befalls' - impersonal)
	<u>върша</u>		do
до-	довърша	довършвам	finish off, conclude
за-	завърша	завършвам	end, complete
из-	извърша	извършвам	accomplish, finish
на-	навърша	навършвам	finish
при-	привърша	привършвам	finish, wind up
с-	свърша	свършвам	finish
	<u>гладя</u>		press, smooth
из-	изгладя	изглаждам	iron, smooth out
по-	погладя	--	iron a little; stroke
при-	пригладя	приглаждам	smooth, sleek (down)
	<u>глася</u>		arrange, prepare, reads (as follows)
на-	наглася	нагласям нагласявам	fix, fit, adopt
о-	оглася	огласям	make ring with
при-	--	пригласям	accompany (with voice)
раз-	разглася	разгласявам	announce, make public
съ-	съглася	съгласявам /се/	agree

Grammatical Drill

GD 17.1 Adjectives: Formation

GD 17.1.1 /-(e)n/

Супата беше много апетитна.

Балетният състав при театъра даде едно вечерно представление.

Тя е много благодарна на жена ми за билетите.

Зимните дни са обикновено студени.

Месото беше много вкусно.

Главният артист беше болен.

Ние всички сме гладни и не можем да чакаме.

GD 17.1.2 (-en)

Бирената чаша е моя.

Ние нямаме винени чаши.

Иван и Мария са женени и имат две деца.

Тя носи само копринени дрехи.

GD 17.1.3 (-ski, -ški)

Аз не обичам агнешко месо.

Тя работи в една адвокатска кантора.

Иван има американска кола.

Ние учим английски.

Във Варна трябва да имате бански костюм.

GD 17.1.4 (-ov)

Банковото здание е бяло.

Батковият нож е по-добър от моя. Снощи пихме плодов сок.

Дневното представление почва в два часа.

Къшната работа няма край.

Аз обичам пролетни и летни дни.

Училищните стаи са големи.

Ръчната спирачка не работи.

Самолетните мотори са много силни.

Есенните дни са обикновено дъждовни.

Книгата на масата е маслена.

Зимните дни са обикновено студени.

Това е яйчена черупка. (shell)

Борис има хубав ергенски живот.

Аз имам две медицински книги.

Планинският въздух е много чист.

Ние ходим в градски дрехи, а те ходят в селски дрехи.

Хотелските стаи не са приятни.

Ивановата къща е до гарата.

Бензиновият резервоар е до
къщата. °storage tank

Петър е братов син на Елена.

Днес купих две гербови марки.

Релсов път минаваше покрай селото.

Книгата има розов цвят.

Татковата кола не е в ред.

Чичовата къща е много голяма.

GD 17.1.5 (-in)

Бабината супа беше много добра.

Бащината му къща е вече малка
за него.

Еленината дъщеря се казва Мария.

Иванкиният син е в града.

Тя носи лелините си дрехи.

Детето им още пие майчино мляко.

Иванчо е мамин син.

Сестрината му къща е на два
етажа.

GD 17.2 Verb: Prefixes

бия

Мъжът често бие децата си.

Всички мъже в селото бяха избити. Иван и Петър се сбиха за Мария.

Попов подбиваше цените на
другите търговци.

Ние лесно си пробихме път до
киното.

Огледалото падна и се разби.

Вчера един чужденец беше убит
на улицата.

-блека (се)

Ние се облекохме официално за
театър.

Когато се върна от работа, аз
се преобличам в °домашни дрехи.

°home, for around the house

боли

Зъбите ме болят от два дни.

Ще Ви побоят и ще минат.

бутам

Хайде да избутаме колата от гаража.

Иванчо е разбутал всичките ми книги.

бързам

Борис бърза всяка сутрин за работа.

Иван избърза, за да не затворят магазините.

Побързайте, за да не закъснеем.

вали

Тук често ваят дъждове.

Навън превалява от време на време.

Навън наваля много сняг.

Лоши другари развалиха Петър.

Ще повали и ще спре.

Баща му го свали от колата.

варя

Жена ми вари яйца за вечеря.

Месото е преварено.

Бащата завари сина си да пие.

Яйцата са сварени.

Дрехите трябва да се изварят.

вечерям

Ние вечеряме в шест часа.

След като се навечеряме, ще отидем на кино.

видя

Утре ще видим едно ново представление.

Борис завижда на Иван, че той има много пари.

вървя

Ние вървим много бавно.

Колата ще повърви и ще спре.

Вчера извървахме десет километра.

На Петър му провървя и сега той има много пари.

върша

Иван ходи на около по цял ден
и не върши нищо.

След два дни навършвам 25
години.

Ще довършим каквото сме почнали
и ще отидем на кино.

Работниците привършват работата
и скоро ще си отидат.

След един месец ще завършат
къщата.

Моят син свърши университет и
стана адвокат.

Борис извърши всичко сам.

гладя

Аз гладя сам дрехите си.

Аз погладих детето по косата.

Сега ще изгладя палтото си.

Аз си пригладих косата преди
да влезе в стаята.

глася

Нареждането гласи да не ядем
в стаите.

Разгласиха, че магазините утре
са затворени.

Тя се нагласи на добро място
в киното.

Аз се съгласих да платя парите,
които той искаше от мен.

GD 17.3 New Verbs.

задържа - задържам

а. Иван задържа стаята за
себе си.

Те задържат всички пари.

в. Той задържаше стаята, защото
знаеше, че брат му няма
да я вземе.

Те задържаха брат му няколко
пъти.

с. Те задържали колата няколко
пъти.

Мария не задържала повече децата.

а. Тя ще задържи стаята за
себе си.

Те не искат да задържат стаята.

<p>в. Иван нареждаше нещата,
когато майка му влезе.</p>	<p>Ние нареждахме малките неща тук,
а големите - там.</p>
<p>с. Тя нареждаше, как да играят
децата.</p>	Иван нареждаше сам стаята си.
<p>а. Ако наредите, ще отида.

Попов ще Ви нареди да
отидете.</p> | <p>Защо не наредите нещата на
масата?

Там няма място, ще ги наредим тук.</p> |
| <p>в. Наредиха му да отиде във
Варна.</p> | <p>Тя нареди масата и излезе.</p> |
| <p>с. Бащата нареди децата да
останат в къщи.</p> | <p>Тя нареди книгите до вратата.</p> |

Past Passive Participle

<p>Книгите са наредени до
вратата.</p> | <p>Наредено е да отидем и трябва
да отидем.</p> |
|--|---|

Imperative

<p>Нареди му да отиде в София!

Наредете книгите на това място!</p> | <p>Не му нареждай да отиде там!
Той не заслужава.

Не нареждайте на това място
никакви книги!</p> |
|---|---|

обещая - обещавам

а. Иван много обещава, но нищо не прави.	
в. По-преди той обещаваше много неща, но сега не обещава повече.	
с. Вярно ли е, че той ѝ обещава много пъти да ѝ купи кола?	
<p>а. Ако обещаете, че няма да
отидете там, ще Ви дам
колата.</p>	Не мога да Ви обещаю това.
<p>в. Обещаха да ми сменят колата
с друга.</p>	Ние им обещахме, че ще отидем.

с. Иван е обещал, но жена му още не е обещала.

Imperative

Обещай ми, че няма да
отидем там!

Обещайте ни, че ще дойдете!

Не му обещавай!

Не им обещавайте, ако не можете
да отидете!

пекá (се)

а. Баща ми пече гювеча.

Ние се печем на слънце.

Гювечът се пече от един час. Децата обичат да се пекаат на
слънце.

в. --

с. --

а. Елена ще пече хляба след обед. Ще ядем след като гювечът се
изпече добре.

в. Ние пекохме хляба при Иван. Гювечът се пече от два часа.

с. Мария пекла хляба два часа. Мъжът ѝ е пекъл гювеча.

Past Passive Participle

Аз обичам да ям печен хляб. Гювечът е печен при Мария.

поздравя - поздравявам

а. Ние винаги го поздравяваме. Иван не ни поздравява повече.

в. Когато го видях, той я поздравяваше. Те ни поздравяваха до вчера.

с. Той я е поздравявал няколко пъти, но не е получил отговор. Децата му не поздравляват всички.

а. Ако го поздравите и той ще Ви поздрави.	Ние не искаме да го поздравим.
в. Аз го поздравих, но той не ме поздрави.	Децата поздравиха всички в стаята.
с. Иван я поздравил, но тя не го поздравила.	Те поздравили само Мария.

Imperative

Поздравете, за да Ви поздравят!	Не го поздравявайте!
---------------------------------	----------------------

ПОМНЯ - ЗАПОМНЯ

а. Тя помни всичко, каквото сме говорили.	Те не помнят кога са дошли.
в. Иван помнеше добре, че той беше дал книгата на Петър.	В училище, той не помнеше нищо.
с. Вярно ли е, че той помнел много?	Тя не помнела нищо от това време.
а. Ще запомните ли какво Ви казвам?	Ние ще запомним всичко много добре.
в. Борис не запомни какво му бяха казали.	Те запомниха само, че трябва да чакат.
с. Мария запомнила всичко много добре.	Иван не запомнил мястото и не можал да го намери.

Past Passive Participle

Иван е запомнен като добър чиновник.	Всичко е запомнено добре.
--------------------------------------	---------------------------

Imperative

Деца, помнете, че трябва да отидете там.	Не запомняйте всичко!
--	-----------------------

Запомнете само този ред!

Не помни всичко!

приготвя - приготвям

а. Аз приготвям всеки ден
обяда на децата.	Той приготвя багажа за заминаване.
в. Тя приготвяше обяда, когато
отидох у тях.	Те приготвяха колата за дълго
пътуване.
с. Иван приготвял багажа,
когато Петър пристигнал.	До вчера Иванка приготвяла обяда,
от днес Мария ще го приготвя.
а. Петър не иска да приготви
багажа си.	Ние ще приготвим всичко за
пътуване и ще дойдем.
в. Те приготвиха обяда на
бързо.	Тя приготви всичко на време.
с. Той приготвил това, което
тя не приготвила.	Те не приготвили багажа си и не
заминали.

Past Passive Participle

Багажът е приготвен преди
един час.

Някои неща още не са приготвени.

Imperative

Пригответе обяда, че сме
гладни.

Не приготвяйте още багажа, защото
не знаем кога ще заминем.

разчитам

а. Аз разчитам на Иван да ми
помогне.	Той разчита само на себе си.
в. Тя разчиташе много на Мария,
но ...	Те не разчитаха на никого.

- с. Борис разчитал на брат си и затова останал без работа. Мария разчитала само на себе си и намерила работа.

Imperative

- Разчитайте на себе си и ще успеете! Не разчитайте на други за Ваши работи!

сервирам

- а. Когато се храним, дъщеря ни сервира.
- в. Той сервираше супата, когато видя, че Мария не е на масата. Вчера в този ресторант сервираха много хубаво месо.
- с. В този ресторант сервирали месо само два пъти на седмица. Един път на седмицата Мария сервираше плодове в къщи.

Past Passive Participle

- Обядът е сервиран вече. Яденето, сервирано в този ресторант, не е добро.

Imperative

- Сервирайте ми бързо, защото нямам време. Не му сервирайте месо, той е болен.

старая се - (постарая се)

- а. Аз се старая много в ученето. Ние се стараем да запомним всичко.
- в. Иван много се стараяше в университета. Те се стараяха да учат всеки урок много добре.
- с. Чух, че тя се стараяла да стигне Борис, но не успяла. Вярно ли е, че той се стараял да научи всеки урок?

- а. Аз ще се старая да го стигна. Тя ще се постарее да ме стигне.
- в. Тя се стара цели два месеца и нищо не научи. Той се постара малко и научи всичко.
- с. Петър се старал цяла година докато научи езика. Те не се постарали да научат, кой път да вземат.

Imperative

Деца, старайте се и ще успеете! Не се старайте да я стигнете в ученето!

уговоря - уговарям

- а. Той още уговаря с брат си какво ще работят.
- в. Ние уговаряме цели пет часа. Те още уговаряха часовете на работа.
- с. Тя уговаряла без брат си. Той уговарял с Иванов няколко пъти.
- а. Няма да заминем, преди да уговорим всичко. Тя ще уговори с брат си всичко и ще ни каже.
- в. Те уговориха всичко за един час. Той уговори всичко сам.
- с. След като уговорил всичко, той заминал. Тя уговорила само някои неща; другите оставила на брат си.

Past Passive Participle

Всичко е уговорено и утре ще тръгнем. Часът, кога работата в кантората започва, е уговорен.

Imperative

Уговорете всичко най-подробно! Не уговаряйте още! Адвокатът не е дошел.

чудя се - почудя се - очудя се

а. Аз се чудя на Иван, че не
иска да отиде във Варна.	Всички ѝ се чудят, че работи
толкова много.
в. Борис се чудеше да отиде ли
или не.	Ние се чудехме, кой път да
вземем.
с. Тя се чудеела дълго време
дали да замине.	Те се чудели цял ден и не се
решавали да тръгнат.
а. Аз няма да се очудя, ако
направиш това.	Баща Ви ще се почуди, ако чуе
това.
в. Всички се почудиха, когато го
видяха.	Тя не се очуди, като го видя.
с. Той се почудил на къде да
тръгне.	Мария се очудила много, но нищо
не казала.

Past Passive Participle

Иван, очуден от всичко това, излезе от стаята. Всички бяха очудени от успехите му.

Imperative

Не се чуди! Аз зная, че той има пари за това. Не се чудете, че той не е дошел! Той не си говори с Мария.

Listening In

Госпожа Симеонова и Иванка се виждат в града.

Г-жа С: На къде Иванке?

Иванка: На халите, госпожа Симеонова.

Г-жа С: Днес е добър ден за пазаруване.

В четвъртък има винаги пресна риба и плодове.

Как е Петър?

Иванка : Благодаря, малко е болен.

Искам да му приготвя за вечеря бульон от говеждо месо
и агнешко или телешко печено.

Г-жа С. : Това е добра лека вечеря.

Запържени яденета не са за болен.

Надявам се, че скоро ще оздравее.

Ако имаш нужда от нещо, кажи ми.

Иванка : Благодаря.

Когато Петър е болен прави шашарма за десет души, но
мисля, че ще се справя.

Лошо, че Анка отиде миналия ден на село, та имам повече
работа.

Г-жа С. : Щях да забравя да ти кажа, че дъщеря ми си дойде от
Париж.

Когато Петър е достатъчно добре, трябва да дойдете в
къщи. ^{*sufficiently*}

Иванка : Благодаря, с удоволствие.

Четиво

Иван и Петър отиват в София

(продължение 5)

По това време те се приближиха до едно голямо здание. Там
се намираше кантората, където дядо Васил имаше малко работа.
Спряха колата пред кантората и дядо Васил влезе вътре за малко.
След това те си продължиха пътя към града. Скоро те минаха покрай

халите.

”Ето, вижте, това са халите, за които съм ви разказвал толкова пъти. Те са модерни и снабдени с всички удобства. Аз ще кажа на Асен да ви доведе непременно да ги разгледате. Някой ден и вие ще имате работа в тези хали.”

”Значи татко, ти тук идваш със стоката да я продаваш”, попита Иван.

”Понякога тук, понякога на пазаря, а понякога даже и не стигам до града със стоката си”, му отговори баща му.

”Търговците ми я купуват още по пътя. Те често излизат извън града, посрещат селяните по пътя и купуват каквото им трябва. Разбира се, по този начин те могат да си избират и си взимат най-хубавите и най-пресните работи.”

”А това срещу халите е Турската джамия”, продължи баща им. ”Тя е останала още от турско време. А това там зад нея са прочутите Софийски бани. Те са били построени още преди първата Световна война на самото място, където са извирали минерални, натурално горещи води. Ето, виждате ли там на ъгъла на баните една чешма? Това е вода от баните и хората идват да пият от нея. Казват, че била много добра за някои болести и въобще полезна за здравето.”

”На коя улица живеят Попови, татко?” попита Иван.

”На Алабинска! Не знаеш ли? Ето, сега ще вземем на дясно, ще обиколим катедралата Света Неделя, след това по Витошка и втората на ляво е Алабинска”, им обясни баща им.

След малко колата спря пред магазина на г. Борис Попов.

Борис и бай Георги, бащата на младите момчета, се познават още от Европейската война. Те бяха заедно през цялата война. Бяха млади, разбираха се, помагаша си и от тогава си останаха верни другари. След войната Борис стана търговец, а бай Георги се върна на село при своето стопанство. Скоро и двамата се ожениха и сега децата им са вече пораснали и се познават добре, особено след като Асен беше болен и баща му го изпрати да престои едно цяло лято на село при бай Георги. Гостоприемството на нашите селяни е известно и бай Георги се е грижил за Асен като за свой собствен син. Скоро Асен заздравя и се върна в София напълно възстановен. От тогава той остана с най-хубавите спомени и не е чудно, че от тогава между младите се е завързало много добро приятелство.

"Е, добре дошли!" им извика радостно г. Попов от вратата на магазина. "Хайде! От кога ви чакам!"

(следва)

Нови думи

болест, (f.) болести	illness, disease	доведа (P) довеждам (I)	bring, lead up to
верен, верна	faithful, loyal	европейски европейска	European
врата, врати	door, gate	завържа (P) завързвам (I)	tie up, enter into relations
възстановя (P) възстановявам (I)	restore	заздравея (F) заздравявам (I)	get better (f. health) consolidate
въобще	in general	избера (P) избирам (I)	choose, elect
гостоприемство	hospitality	известен известна	well known
грижа се (I) погрижа се (P)	take care of; worry		
джамия, джамий	mosque		

извикам (P) извиквам (I)	call	приятелство	friendship
изви́ра (I, D)	it flows up, it springs	разбера се (P) разбирам се (I)	get along with (one another); agree
извор, извори	spring, well	разкажа (P) разказвам (I)	tell a story, narrate
минерален минерална	pertaining to mineral	световен световна	pertaining to world
напълно	completely	снабдя (P) снабдявам (I)	supply, provide
натурален натурална	natural	собствен, собствена	one's own
начин начини	way, manner	срещу	opposite, against
непременно	at any price, necessarily.	стопанство стопанства	farm, economy
обиколя (P) обикалям (I)	to go around	строя (I) построя (P)	construct, build
познавам се (I)	I am acquainted	търски, търска	Turkish
полезен, полезна	useful	удобство удобства	comfort, accomodations
посрещам (I) посрещна (P)	meet	чешма, чешми	fountain, faucet
престоя (P) престоявам (I)	stay, sojourn	обясня (P) обяснявам (I)	explain

Въпроси

1. Защо спря дядо Васил пред едно голямо здание?
2. Какви са софийските хаи?
3. Защо не стига бай Георги със стоката си винаги да халите?
4. Кога са били построени софийските бани?
5. Каква е водата на софийските бани?
6. Защо бай Георги и Борис Попов са останали верни другари?
7. Защо е бил Асен на село при бай Георги?
8. Какво е гостоприемството на българските селяни?

Unit 18

Verb ReviewVariation Drill

Following are patterns for substituting different verb forms. Make the substitutions as you are called upon. (Some of the possible ones are indicated by letters after the sentences.)

- a.) Аз - (Substitute аз for the subject or for part of the subject if compounded.) Make any change necessary in the verb.
- b.) Ти
- c.) Той
- d.) Тя
- e.) То
- f.) Ние
- g.) Вие
- h.) Те

Change the verb to one of the following:

- i.) present tense affirmative
- j.) present negative
- k.) imperfective past
- l.) imperfective past, negative
- m.) affirmative future
- n.) future negative
- o.) perfective past
- p.) perfective past, negative
- q.) perfect tense (indefinite past)

- r.) perfect tense, negative
- s.) pluperfect
- t.) conditional
- u.) conditional negative
- v.) unreal conditional
- w.) unreal conditional, negative
- x.) narrative imperfective (3rd person singular)
- y.) narrative perfective (3rd person singular)
- aa.) Change the sentences indicated to questions.
- bb.) imperative
- cc.) imperative negative

For Example: Verb (взимам)

- a.) Аз взимам книгата от масата.
- b.) Ти взимаш книгата от масата.
- c.) Той взима книгата от масата.
- d.) Тя взима книгата от масата.
- e.) То взима книгата от масата.
- f.) Ние взимаме книгата от масата.
- g.) Вие взимате книгата от масата.
- h.) Те взимат книгата от масата.
- i.) Аз взимам книгата от масата.
- j.) Аз не взимам книгата от масата.
- k.) Аз взимах книгата от масата.

- l.) Аз не вземах книгата от масата.
m.) Аз ще взема книгата от масата.
n.) Аз няма да взема книгата от масата.
o.) Аз взех книгата от масата.
p.) Аз не взех книгата от масата.
q.) Аз съм взел книгата от масата.
r.) Аз не съм взел книгата от масата.
s.) Аз бях взел книгата от масата.
t.) Аз бих взел книгата от масата.
u.) Аз не бих взел книгата от масата.
v.) Аз щях да взема книгата от масата.
w.) Аз нямаше да взема книгата от масата.
x.) Той взимал книгата от масата. (Аз съм взимал...)
y.) Той взел книгата от масата. (Аз съм взел.....)
aa.) Change each of the sentences constructed (a to y) to

questions:

For example:

- a. Взимам ли книгата от масата?
f. Взимаме ли книгите от масата?
j. Не взимам ли книгата от масата?
k. Вземах ли книгата от масата?
m. Ще вземем ли книгата от масата?
n. Няма ли да вземем книгата от масата?

- o. Взех ли книгата от масата?
- p. Не взех ли книгата от масата?
- q. Взел ли съм книгата от масата?
- r. Не съм ли взел книгата от масата?
- s. Бях ли взел книгата от масата?
- t. Бих ли взел книгата от масата?
- v. Щях ли да взема книгата от масата?

bb.) Взemi книгата от масата! Взeмeтe книгата от масата!

cc.) Нe взимай книгата от масата!

Нe взимайте книгата от масата!

Аз искам да бъда във Варна. c - g, o, t, aa (c, k, q), bb, cc.

Тя поиска сандвич със сирене. m, q, v, y.

Аз завеждам Митко всеки ден на училище. b, f, r, aa (g, l), cc.

В неделя не ни заведоха на черква. m, n, o, s, v, bb.

Тя заслужава добър подарък. a, b, g, j, k, l, aa (c, k).

Вие заслужихте подаръка. m, n, q, t, y, aa (o, s).

Представлението заслужава да се види. j, k, x, aa.

Те виждаха Петър често. a, b, f (j, l, r, x).

Борис ще види родителите си скоро. n, o, q, v, w, aa (m, n), bb.

Децата играеха във водата. j, l, m, v, cc (a, k, n), bb, cc.

Ние играхме до късно на двора. p, s, t, v.

Децата играят във водата и говорят високо. bb, cc.

Аз му казвам винаги всичко. d, f, g, k, aa (a, m, t), bb, cc.

Тя няма да ни каже нищо. m, o, r, t, v, aa (m, o, q).

Ние учим много в училище. a, b, g, h, l, bb, cc.

В пет години научих медицината. m, n, q, t, v, aa (o, t), bb.

Аз свършвам университета утре. d, g, j, k, aa (o, k), bb, cc.

Театърът свърши в осем часа. m, n, q, v.

Той дава уроци по български. d, h, k, s, aa (a, k, q), bb, cc.

Ще му дам два урока по български. o, q, t, y, bb.

Предпочитам да не ходя на зъболекар. f, g, h, k, aa (g, k).

Тя ще предпочете да остане в къщи. n, o, q, s, aa (m, o).

Всеки път забравям да поискам парите. b, g, q, m, aa (j, k), cc.

Забрави тази жена! m, n, o, r, aa (m, o).

Тя помага много на родителите си. a, f, g, j, k, bb.

Аз му помогнах в ученето. m, q, s, v, aa (m, o), bb.

Услужвам ти и искам да ми послужиш. j, k, m, n, bb, cc.

Тя няма да ми послужи. m, o, q, t, aa (m, o).

Идвам да видя дали сте свършили работата. a, g, k, m.

Той идва всеки ден късно на работа. k, n, aa (g, k, n), bb, cc.

Сам ли ще дойдете? aa (o, q, t, v), bb.

Децата се хранят в трапезарията. j, k, m, v, aa (h, k), bb, cc.

Нахраних се бързо. m, q, s, aa (m, o), bb.

Те заминават всеки път с бързия влак. a, g, l, m, aa (g, m), bb, cc.

Ще заминем с кола. n, o, u, v, bb.

Получавам /често/ писма от приятели. g, j, k, c (g, k), cc.

Студентите не получиха нови книги. m, q, s, aa (m, o).

Аз сменявам дрехите си всеки ден. f, g, h, j, t, aa (g, m), bb, cc.

Артистът си смени костюма. m, p, q, s, v, aa (m, s), bb.

Аз често каня Мария на вечеря. g, j, k, m, aa (c, m), bb, cc.

Поканих го, но той не дойде. m, s, t, v, bb.

Иван успява /винаги / в работата си. a, g, h, k, m, aa (g, q).

Ние успяхме да стигнем на време за влака. m, n, t, v.

Децата обличат всеки ден чисти дрехи. j, k, m, q, v, aa (t), bb, cc.

Той облече новия си костюм. m, n, q, v, aa (m, q), bb.

Попов се облича официално всяка вечер. j, k, m, aa (k, m), bb.

Аз ще се облека официално. n, o, q, aa (g, m, o), bb.

Аз се вреждам винаги за моите работи. g, k, m, bb, cc.

Той ще се вреди, както винаги. o, q, t, v, aa (o, q), bb.

Надявам се да стигнем на време. k, q, aa (g, k), bb, cc.

Те поставят книгите винаги на масата. j, k, n, aa (h, k).

Ние ще поставим ченийте на масата. o, q, t, aa (o, s), bb.

- Те много харесват къщата на ъгъла. с, г, к, аа (g, j).
- Детето хареса новия подарък. ш, п, р, аа (o, q, s).
- Елена разбира добре всяка дума. а, г, j, к, аа (a, g, n), bb.
- Ще разберете ли всичко във филма? ш, п, o, q, t, v, bb.
- Новата пиеса издържа всяка критика. o, аа (d, k).
- Всички издържахме добре изпита. ш, п, р, s, v, аа (ш, o, t), bb.
- Аз се явявам винаги официално облечен пред гостите. с, г, j, к, аа.
- Той се яви точно на време. ш, п, р, г, s, аа (o, n), bb.
- Познавам всички в хотела. d, h, k, l, x, аа (g, k).
- Мария позна мъжа веднага. ш, п, q, s, v, bb.
- Аз намирам /поякога / пари на улицата. d, h, k, аа (n, q), bb.
- Той ще намери писалката си в палтото. п, o, y, аа (n, o), bb.
- Те ходят всяка сутрин на разходка. b, g, h, o, аа (g, k), bb, cc.
- Ти повтаряш всеки урок по два пъти. с, f, j, к, o, аа (g, k, o, q).
- Ще повторите ли урока в къщи? ш, п, q, t, аа (o, q), bb.
- Той опитва дали моторът работи добре. а, г, к, аа (g, k), bb, cc.
- Аз опитах десерта. ш, q, v, аа (n, o), bb.
- Детето се опитва от един час да влезе без билет. j, к, o, аа (e).
- Тя ще се опита да направи същото ядене. o, q, s, t, аа (o, q), bb.
- /Някои / гости остават до късно през ноща. j, к, аа (h, v), cc.
- Аз оставам в града до края на седмицата. а, с, f, г, j, cc.

Няма да остана дълго в града. м, о, т, в, bb.

Аз оставям колата си /винаги / пред гаража. д, г, м, q, х, bb.

Те оставиха камиона на пътя. м, п, q, в, bb.

Ние се качваме /всеки ден, сега / на втория етаж. г, j, к, п, bb.

Качи се бързо на влака! м, о, q, в, aa (о, в).

Вие пристигате за обяд винаги на време. j, к, м, aa (g, m), cc.

Пристигнахте ли за обяд на време? о, м, q, т, bb.

В този град живеят много хора. j, к, q, в, aa (h, q).

Вие живеете близо до Народната банка. j, о, в, aa (g, k), bb, cc.

Аз освобождавам стаята /всяко лято /. г, j, к, м, aa (g, m), cc.

Ще освободя стаята след един час. п, о, s, aa (о, t), bb.

Предплащам наема си за два месеца. f, г, м, aa (k, m), bb.

Ние не предплатихме наема си. м, п, о, т, bb.

Ние се преместваме в нов апартамент. j, к, м, п, cc.

Те биха се преместили, ако ... м, п, о, bb.

Отсядам обикновено при един приятел. г, к, м, aa (k), cc.

Отседнете на хотел. м, о, q.

Аз сядам да пиша дълго писмо. а, г, aa (g), cc.

Тя седна да напише писмо на майка си. м, в, т, в, bb.

Аз седя до късно и чета книги. k, ш, о, р, q, t, v, bb, сс.

Те бързат /всяка сутрин / за работа. j, k, q, aa (d, k), bb, сс.

Question and Answer Drill

Answer the following questions using the proper pronoun to refer to the word or words underlined. For example:

Кога ще пратите <u>колетите</u> ?	Ще <u>ги</u> пратя довчера.
Изпратихте ли <u>писмото ми</u> ?	Изпратих <u>го</u> .
Получи ли <u>книгата</u> от Петър?	Да! Получих <u>я</u> .
Дадохте ли <u>книгата на Иван</u> ?	Да, дадох <u>му я</u> .
Изпрати ли <u>на жена си новото</u> палто?	Да, изпратих <u>й го</u> .

Кога ще пратите багажа си на гарата?
 Изпратихте ли гостите си?
 Ще изпратите ли чорапите на Мария?
 Изпратихте ли колета на брат си?
 Ще изпратите ли писмото на майка си?
 Изпратихте ли обувките на Иван?
 Петър ще изпрати ли подаръка на детето?
 Кога ще изпрати Мария колета на Петър?
 Изпратете на Иван и Петър много здраве!
 Да Ви изпратя ли билетите в къщи?
 Изпращате ли вестника °редовно на Мария?
 Изпратихте ли книгата на Мария?
 Съжалявате ли студентите, че много учат?
 Съжалявате ли Христо, че е без работа?
 Пиете ли често вино?

°regularly

- Изпихте ли виното си?
- Изпихте ли бирата?
- Написахте ли писмо на родителите си?
- Написахте ли уроците на студентите?
- Ще напишете ли писмото?
- Пишете ли често писма на Мария?
- Пишете ли често писма на брат си?
- Пишете ли често писма на децата си?
- Сам ли гладяш костюма си?
- Изглади ли връзката?
- Кога ще изгладяш ризите?
- Помогнахте ли на Петър да напише писмото?
- Помогнахте ли на студентите да напишат уроците си?
- Помогнахте ли на Иванка да напише домашната си работа?
- Помогнахте ли на сина си да научи урока?
- Дадохте ли всичките пари на детето?
- Кога дадохте колета на майка си?
- Показахте ли новото здание на приятеля си?
- Изненада ли Ви отговора на Борис?
- Играта на артистите изненада ли гостите?
- Показахте ли новата си шапка на жена си?
- Забранявате ли на дъщеря си да излиза вечер?
- Давате ли всичките си пари винаги на жена си?
- Гледахте ли представлението снощи?
- Искате ли да купите на сина си тази хубава връзка?
- Искате ли да купите на дъщеря си това палто?

Видяхте ли новите коли?

Видяхте ли новото здание на Народната банка?

Ще покажете ли новата си кола на Мария?

Покажахте ли къщата на Христо?

Покажахте ли палтото на жена си?

Ще покаже ли той новата връзка на сина си?

Услужихте ли на Иванов с пари?

Свършихте ли писмото за братовчед Ви?

Прочетохте ли книгата?

Оставихте ли книгата на Васил?

Къде оставихте колата си?

Оставихте ли костюма на жена Ви да го изгледат?

Оставихте ли костюма жена Ви да го изглади?

Оставихте ли палтото си на Иван?

Предложихте ли на Петрови да отседнат у вас?

Предложихте ли кафе на Анка?

Хванаха ли мъжа?

Мъжът хвана ли жената?

Хванаха ли децата?

Какво казахте на децата?

Те казаха ли на братовчед Ви да отиде пак?

Ще кажете ли на хазайката, че ще вземете стаята?

Пожелахте ли на Асен успех в ученето?

Да изпратя ли на Борис много здраве?

Изпратихте ли много здраве на Мария?

Изпрати ли домашните си на планината?

Кога видяхте приятеля ми?

Ще видите ли госпожа Иванова днес?

Виждате ли децата всеки ден?

Да ви разведа ли из града?

Разведохте ли брат си и сестра си из града?

Показахте ли града на детето?

Показахте ли къщата на гостите?

Ще покажете ли стаята на сестра си?

Къде оставихте виното?

Оставихте ли виното на Петър?

Ще оставиш ли дрехите на Петър?

Кога ще заведете Мария на зъболекар?

Познавате ли роднината на жена Ви?

Издържахте ли изпита? (т. examination)

Елена предложи ли Ви да излезете?

Кога пуснахте писмото?

Ризата подхожда ли на този костюм?

Какво препоръча лекарят на Иван?

Предплати ли наема на хазайката?

Прочетохте ли днешния вестник?

Днес ще прочетете ли книгата?

Как Ви харесва този костюм?

Харесахте ли шапката на жена си?

Родителите Ви имат ли нужда от пари?

Защо Ви трябва тези стари дрехи?

Трябва ли това старо палто на Христо?

Ще ми услужиш ли днес с колата си?

Коя книга ще предпочетете да вземете, на Петър или на Мария?

Ще предпочета да взема

Бихте ли ми услужили с палтото си?

Бих ... услужил с ..., но не е тук.

Писмото ще зарадва ли родителите Ви?

Вас интересуват ли Ви подробности от писмото?

Не, ...

Пред кого вървеше тя - пред Иванка или пред Христо?

Услужи ли ви той с книгата си?

Кога ви послужи той с книгата си?

Unit 19

Joan, Peter and Boris are going
on an excursion.

Иванка, Петър и Борис отиват на
екскурзия.

Петър

The road isn't so bad.

Пътят не е толкова лош.

Борис

prepare

подготвя-подготвям

I prepared you for the worst.

Аз те подготвих за най-лошото.

That's why you like this road (now). Затова сега харесваш това шосе.

Иванка

I still don't know where we're going. Аз още не зная къде отиваме.

Борис

To Chamkoriya.

Към Чамкория.

Иванка

Where is this place?

Къде е това място?

Борис

mile

миля, мили

About eighty kilometers from Sofia,
or fifty miles, in your way of
measuring.

На около осемдесет километра от
София или петдесет мили по
Вашиите мерки.

It's situated in the Rila range.

Намира се в планината Рила.

Iskar (River) (adj.)

искърски, искърска

defile

дефиле, дефилета

bathe

къпя се - окъпя се

The road goes through the defile

Пътят минава през искърското

of the Iskar River where we can
stop and bathe.

дефиле, където можем да спрем
и да се окъпем.

Иванка

river

река, реки

In the river?

В реката ли?

Борис

Yes, in the river.

Да, в реката.

deep

дълбок, дълбока

swim

плувам (плавам) (I)

The water is pure, and in a few
places deep enough for
swimming.

Водата е чиста и на някои места
достатъчно дълбока за
плаване.

Петър

Where'll we eat?

Къде ще ядем?

Иванка

picnic lunch

пикник

We have a picnic lunch along.

Налъ носим пикник.

Борис

returning

връщане

little inn

ханче, ханчета

fry

пържа (I)

We can eat our lunch ('food') at
noon, and we'll stop on the
way back at a little inn for
fried fish.

На обед можем да ядем нашата храна,
а на връщане ще се спрем
в някое ханче на пържена
риба.

Петър

Do they have anything to drink in the little inns? Има ли нещо за пиене в ханчетата?

Борис

inn	хан, ханове
local wine	винце
strong liquor	ракия

Of course, have you ever seen an inn without wine and liquor? Разбира се; видял ли си хан без винце и ракия?

Петър

Joan, what do we have to eat? Иванке, какво имаме за ядене?

Иванка

can or jar (canned goods)	консерва, консерви
mix	смесь - смесвам (P-I)
yellow cheese	кашкавал

Some American preserves, and Anna prepared a mixed salad, (white) cheese, yellow cheese and other such things. Няколко американски консерви и Ана е приготвила смесена салата, сирене, кашкавал и други такива работи.

Петър

What about dessert? Ами десерт?

Борис

worry	грижа се-погрижа се (I-P)
-------	---------------------------

Don't worry about that! За това не се грижи!

We'll get some fruit from Samokov and I have some baklava. От Самоков ще вземем плодове, пък и аз нося баклава.

Иванка

I'm already hungry. Let's stop!

Аз съм гладна вече. Хайде да
спрем!

Петър

As soon as we find some nice
place, let's stop (let's not
think about it too much!).

Щом намерим някое хубаво място,
няма да му мислим много.

Иванка

tree

дърво, дървета

shade

сянка, сенки

Over there under that tree in
the shade.

Ето там под онова дърво на
сянка.

Борис

small stream

поточе, поточета

It seems to me there is a small
stream there, too.

Струва ми се, че там има и
поточе.

Петър

fence in

заградя-заграждам (P-I)

But that place is fenced in.

Но това място е заградено!

We can't go in there (it').

Не можем да влезем в него.

Иванка

jump over

прескоча-прескачам (P-I)

fence

ограда, огради

We'll jump over the fence.

Ще прескочим оградата.

Петър

fine

глобя - глобявам (P-I)

They'll fine us.

Ще ни глобят.

Борис

fear

страхувам се (I)

Don't be afraid, nothing'll
happen.

Не се страхувай! Нищо няма да
стане.

owner

собственик, собственици

explain

обясня - обяснявам (P-I)

Even if the owner of the place
comes, we'll explain to him
and he'll understand.

Дже и да дойде собственикът
на мястото, ще му обясним
и той ще разбере.

Петър

chase out

изпъдя - изпъждам (P-I)

Won't they chase us out?

Няма ли да ни изпъдят?

Борис

No, the peasants here are very
nice and we won't have any
trouble.

Не, тук селяните са много добри
и няма да имаме неприятности.

Иванка

Fine then.

Добре тогава.

Let's go!

Хайде!

Notes

Note 19.1 Numbers

Note 19.1.1 Cardinal Numerals

The basic cardinal numerals have been presented in earlier units.

See also Note 8.1.

Cardinal numerals may occur with articles. 'One' is, of course, an adjective and so may take all of the articles. The others take /-te/ unless they end in /-a/, when they take /-ta/. Examples:

едíният	двадесетте́
една́та	тридесетте́
едно́то	деветдесетте́
едни́те	стоте́
	двеста́та
два́та	триста́та
две́те	четиристотинте́
	петстотинте́
три́те	деветстотинте́
четири́те	хиляда́та
петте́	хиляди́те
шестте́	милионъ́т
седемте́	милиони́те
осемте́	
деветте́	
десетте́	

'1000' and '1,000,000' are regular nouns.

Note 19.1.2 Nominal Numerals

Words denoting numbers are either nominal - indicating a certain number of things - or adjectival - modifying something as to numbers. Nominal numerals include cardinal numbers (except 'one' and numbers ending in 'one') and collective numerals. The cardinal for two has two forms /dva/ for masculine and /dve/ for feminine and neuter, but it is not an adjective.

Collective numerals may be personal (referring to men; see Note 8.1) or approximate:

Personal		Approximate	
двама	two (men)	десетина	about ten
трима	three (men)	двадесетина	about twenty
четирима	etc.	петдесетина	etc.
петима		стотина	
шестима			

Note 19.1.3 Adjectival Numerals

Adjectival numerals include 'one', ordinal numerals ('first', 'second', etc.) and numerical adjectives ('single, double', etc.). Examples of numerical adjectives are:

единичен, единична	single	осморен, осморна	eight fold
--------------------	--------	------------------	------------

Ordinal numerals are regular adjectives.

Note 19.1.4 Fractions

Fractions are in general the feminine of the ordinal, with /-a/ in the singular (denominator of 1) and /-i/ in the plural (denominator of 2 or more).

'Fourth' as a fraction is /čétvert/; as an ordinal it agrees with the noun. Examples:

1/2	една втора
1/3	една трета
2/3	две трети
1/4	една четвърт
3/4	три четвърти

Note 19.1.5 Summary of Numerals

Only representative and frequent forms are given.

<u>Cardinal</u>	<u>Ordinal</u>	<u>Fractions</u>
едно	първи	--
две	втори	една втора
три	трети	две трети
четири	четвърти	една четвърт
пет	пети	една пета
шест	шести	две шести
седем	седми	една седма
осем	осми	три осми
девет	девети	две девети
десет	десети	една десета

<u>Personal Collectives</u>	<u>Approximate Collectives</u>	<u>Numerical Adjectives</u>
1. --	--	единичен
2. двама	--	двоен
3. трима	--	троен
4. четирима	--	четворен
5. петима	--	петорен
6. шестима	--	шесторен
7. /седмина/	--	седморен
8. /осмина/	--	осморен
9. /деветима/	--	деветорен
10. --	десетина	десеторен
20. --	двадесетина	--
50. --	петдесетина	--
100. --	стотина	--
<u>Cardinal</u>	<u>Ordinal</u>	<u>Fractions</u>
11 единадесет единайсѐт	единадесети единайсѐти	една единадесета една единайсѐта
12 дванадесет дванайсѐт	дванадесети дванайсѐти	една дванадесета една дванайсѐта
13 тринадесет тринайсѐт	тринадесети тринайсѐти	една тринадесета една тринайсѐта
20 двадесет двайсѐт	двадесети двайсѐти	една двадесета една двайсѐта
21 двадесет и едно двайсѐт и едно	двадесет и първи двайсѐт и първи	една двадесет и първа една двайсѐт и първа
22 двадесет и две двайсѐт и две	двадесет и втори двайсѐт и втори	една двадесет и втора една двайсѐт и втора
50 петдесѐт	петдесѐти	една петдесѐта

Cont'd.	<u>Cardinal</u>	<u>Ordinal</u>	<u>Fractions</u>
90	деветдесет	деветдесети	една деветдесета
100	сто	стотни	една стотна
101	сто и едно	сто и първи	една сто и първа
111	сто и единадесет	сто и единадесети	една сто и единадесета
120	сто и двадесет	сто и двадесети	една сто и двадесета
200	двеста	двестотни	една двестотна
900	деветстотин	деветстотни	една деветстотна
1,000	хиляда	хиляден	една хилядна
2,000	две хиляди	две хиляден	една две хилядна
Million	милион	милионен	една милионна
Billion	милиард	милиарден	една милиардна

Note 19. 2 Telling Time

Some examples of telling time have occurred in earlier units.

A general survey is given here.

Time within the day:

9:00	девет часа
9:05	девет и пет
9:08	девет и осем /минути/
9:15	девет и петнайсет от девет и четвърт
9:20	девет и дваисет
9:30	девет и трийсет от девет и половина
9:35	десет без дваисет и пет
9:40	десет без дваисет

Time within the day (Cont'd)

9:44	десет без шеснайсет	
9:45	десет без петнайсет or десет без четвърт	
9:50	десет без десет	
9:58	десет без две	
		Adjective Form
in the morning	сутринта	сутрешен
in the afternoon	следобед	следобеден
in the evening	вечерта	вечерен
at night, during the night	през ноща	нощен
noon	обед, обяд	обеден
midnight	полунощ	

Time by the day (for months see Unit 5)

on the fifth (of May)	на пети (май)
on the 21st (of April)	на два̀йсет и първи (април)
on the 30th (of June)	на трийсти (юни)
letter of the tenth	писмо̀ от десети
(on) Tuesday	(във) вторник

References to days:

today	днес
yesterday	вчера
day before yesterday	завчера
tomorrow	утре
day after tomorrow	в други ден
last night	снощи
a twenty four hour period	денонощие

Days of the week:

Monday	понеделник	Friday	петък
Tuesday	вторник	Saturday	събота
Wednesday	сряда (среда)	Sunday	неделя
Thursday	четвъртък		

Time by the year:

1961	хиляда деветстотин шестдесет и първа (година)
born on July 8, 1915	роден на осми юли, хиляда деветстотин и петнадесета (година.)
this year	тази година
last year	миналата година
next year	следната (следващата) година
five years ago	преди пет години

Holidays:

	празници		
New Year's	Нова Година	Easter	Великден
Christmas (Jan.7)	Коледа	May 1	Първи Май

Personal days:

Name day	имен ден	Birthday	рожден ден
----------	----------	----------	------------

Note 19. 3 Verbs with Prefixes.

	<u>върна</u>	<u>връщам</u>	send back, return
за-	завърна се	завръщам се	return home, come back
из-	извърна /се/	извърщам /се/	turn aside

от-	отвърна	отвърщам	retort
пре-	превърна	превърщам	change, transmute into
	<u>гона</u>		<u>chase, pursue</u>
до-	догона	догонвам	catch up with
из-	изгона	изгонвам	chase out
про-	прогона	прогонвам	drive away
раз-	разгона	разгонвам	disperse, scatter
	<u>грея</u>		<u>give out warmth, shine</u>
из-	изгрея	изгрявам	rise, go up
о-	огрея	огрявам	shine on, illuminate
по-	погрея	--	shine for a while
с-	сгрея	сгрявам	warm, heat
	<u>грижа се</u>		<u>take care of</u>
за-	загрижа /се/	загрижвам /се/	cause worry, worry
по-	погрижа се	--	take care of
	<u>губя</u>		<u>lose</u>
за-	загубя	загубвам	lose
из-	изгубя	изгубвам	lose
по-	погубя	погубвам	send to death, destroy
	<u>дойда</u>	<u>идвам</u>	<u>come here</u>
при-	придойда	приждам	swell, flood
	<u>държа</u>		<u>hold, keep</u>
въз-	въздържа се	въздържам се	refrain

за-	задържа	задържам	hold back, detain
<hr/>			
под-	--	поддържам	support
при-	--	придържам	support, adhere
с-	сдържа се	сдържам се	repress, keep in
у-	удържа	удържам	deduct; not give way
	<u>живея</u>		<u>live, be alive</u>
до-	доживея	доживявам	live out, live to see
из-	изживея	изживявам	experience
о-	оживея	оживявам	revive
от-	отживея	отживявам	become obsolete
пре-	преживея	приживявам	experience, go through
	<u>-здрав-</u>		--
за-	заздравея	заздравявам	reinforce, strengthen
о-	оздравея	оздравявам	recover, convalesce
	<u>-зем-</u> (взем- with в- acts as base; see Note 22.2)		
в-	взема	вземам / взимам	take
из-	иззема	изземвам	take away
об-	обзема	обземам	overcome (horror), seize.
пре-	превзема	превземам	seize, capture
съв-	съвзема се	съвземам се	recover, recuperate
	<u>зная</u>		<u>know</u>
по-	познава	познавам	know, guess, recognize
при-	признава	признавам	acknowledge, admit

съ-	съзная	съзнавам	be conscious, realize
у-	узная	узнавам	learn, come to know
	<u>играя</u>		<u>play</u>
до-	доиграя	доигравам	finish playing
за-	заиграя	заигравам	start playing; be engrossed in play
из-	изиграя	изигравам	play to the end; cheat
об-	обиграя	обигравам	train
по-	поиграя	--	play
про-	проиграя	проигравам	gamble away
	<u>искам</u>		<u>want, ask</u>
из-	изискам	изисквам	ask for (channel, order)
по-	поискам	--	ask, want
раз-	разискам	разисквам	discuss
	<u>кажа</u>	<u>казвам</u>	<u>say</u>
из-	изкажа	изказвам	speak out
на-	накажа	наказвам	punish
о-	окажа	оказвам	give, render
от-	откажа	отказвам	deny
по-	покажа	показвам	show, point
под-с-	подскажа	подсказвам	prompt
пред-с-	предскажа	предсказвам	predict
при-	--	приказвам	talk
раз-	разкажа	разказвам	tell, narrate

	<u>каня се</u>		<u>plan, intend</u>
	<u>каня</u>		<u>invite, ask</u>
за-	заканя се	заканвам се	threaten
на-	наканя се	наканвам се	plan, intend
по-	поканя	поканвам	invite
	<u>купя</u>	<u>купувам</u>	<u>buy</u>
за-	закупя	закупувам	buy up
из-	изкупя	изкупувам	buy up
от-	откупя	откупувам	ransom
под-	подкупя	подкупвам	bribe
пре-	прекупя	прекуп/у/вам	buy - second hand
	<u>-лез-</u>		--
в-	влеза	влизам	enter
из-	излеза	излизам	come out
с-	слеза	слизам	come down
	<u>лепя</u>		<u>stick, glue</u>
за-	залепя	залепвам	stick, paste
об-	облепя	облепвам	paste over with
от-	отлепя	отлепвам	unstick
раз	разлепя	разлепвам	paste around
с-	слепя	слепвам	paste together
	<u>-ложа-</u>		--
в-	вложя	влагам	put in, deposit
въз-	възложя	възлагам	assign

до-	доложа	долагам	report
за-	заложа	залагам	pledge, pawn
из-	изложа	излагам	expose, exhibit
на-	наложа	налагам	impose, put on
об-	обложа	облагам	levy, tax
от-	отложа	отлагам	postpone
по-	положа	полагам	lay; take care
под-	подложа	подлагам	put under, subject
пред-	предложа	предлагам	offer, suggest
при-	приложа	прилагам	apply
раз-	разложа	разлагам	decompose, rot
с-	сложа	слагам	put, lay, place
	<u>мѣря</u>		<u>measure</u>
за-	замеря	замервам	throw (a stone)
из-	измеря	измервам	measure
от-	отмеря	отмервам	measure out (off)
пре-	премеря	премервам	measure, try on
у-	умеря	умервам	hit, get the right measure
	<u>мѣстя</u>		<u>move</u>
в-	вместя	вмествам	put into, insert
за-	заместя	замествам	replace
из-	изместя	измествам	remove
на-	наместя	намествам	place in
от-	отместя	отмествам	remove
пре-	преместя	премествам	move over, transfer

раз-	разместя	размествам	displace, dislocate
с-	сместя	смествам	find room for

Grammatical Drill

GD 19.1.2 Personal Collectives and Approximate Collectives.

В стаята има един стол.	В стаята има един мъж.
В стаята има два стола.	В стаята има двама мъже.
В стаята има три стола.	В стаята има трима мъже.
В стаята има шестима мъже.	В стаята има десет души.
Двама чиновници отсъствуват днес.	Четирима българи заминават за Америка.
Пет души американци са болни.	Петима американци са болни.
В стаята има седем души, от които двама работят в банката и трима в кантората.	На сцената имаше около двадесет души артисти.
Четирима артисти не бяха дошли.	Двама или трима от тях бяха болни.
Двадесет и двама чиновници и две чиновнички не дойдоха. <i>employees (f)</i>	В стаята имаше десетина души.
Пред къщата има стотина коли.	В двора на училището играят двадесетина деца. <i>the courtyard</i>

GD 19.1.3 Adjectival Numerals

В тази стая има едно единично легло.	Неговата кола пътува двойно по-бързо от моята.
Иван получи четвърно /четири пъти/ повече пари от Петър.	Моята кола струва двойно повече от неговата и тройно повече от нейната.
Те лежат на две единични легла.	В стаята сега има петорно повече хора от вчера.
В другата стая има две легла-едното е двойно, а другото тройно.	Нейните пари са двойно повече от моите.
	Иван има десеторно повече пари от мен.

GD 19.1.4 Fractions

- 1/2 /една втора/ от десет е пет. Една четвърт е моя и три четвърти са на Борис.
Половината от десет е пет. Часът е два и половина.
- 1/3 /една трета от девет е три. 1/5 /една пета/ от хляба е на Мария и четири пети са мои.
- 1/4 /една четвърт/ от 16 е четири. 1/6 - една шеста.
- 1/4 от 60 е 15. 1/12 - една дванайста /дванадесета/
- 15 е една четвърт от 60. 1/20 - една двайста /двадесета/
- Часът е четири и четвърт /4:15/. 1/100 - една стотна от един долар е един цент.
- Часът е 1:45 /два без четвърт/. 1/1000 - една хилядна от десет долара е един цент.
- Едно цяло има четири четвърти.

GD 19. 2 Telling Time

- Влакът замина преди 5 минути. Сутринта беше по-студена от след обета.
- Влакът ще замине след 5 минути. Вечерта беше приятна.
- Ние заминаваме в десет и десет. През ноца имаше силна буря.
- Театърът започва в осем и петнадесет. Иван пристигна там в полунощ.
- Театърът започва в осем и четвърт. Утре е първи януари.
- Родителите ми пристигат в дванадесет и двадесет. На пети февруари отиваме в София.
- Иванчо си идва от училище в един и половина. Тя е родена на двадесет и първи март, хиляда деветстотин и осемнадесета година.
- Ще излезем от къщи в два без четвърт, за да сме там в два без десет. На тридесети юни ще гледаме "Една зимна нощ".
- Аз излизам от кантората в шест без четвърт. Утре е петък, седми август.
- На трети август, тази година, е четвъртък и мой рожден ден.

До миналата година аз ходех
на училище.

На Нова Година бяхме при
родителите ми.

Идващата година заминавам за
чужбина.

В България Нова Година и Коледа
са през януари.

Борис работи петнадесет часа
в денонощието.

Великден и Първи май са през
пролетта.

Завчера бях във Варна.

Аз се казвам Христо и именият
ден е на Коледа.

Върнах се снощи и в други ден
заминавам за Пловдив

Първи май е празник на
работниците.

Най-големите празници на
годината са Нова Година,
Коледа и Великден.

GD 19. 3 Verbs with Prefixes.

върна

Аз ще се върна след един час.

Детето му отвърна с лоши думи.

Мария се завърна гладна от
разходката.

Ние превърнахме голямата стая
в трапезария.

Иван се извърна, за да не ме
види.

гоня

Децата се гонят из градината.

Тя прогони децата от градината.

Мъжът го догони и го хвана.

Защо не разгониш децата от тук?

Бащата изгони чужденеца от
стаята.

грея

Аз обичам да се грея на слънце. Слънцето огря планината.

Слънцето ще изгрее след десет
минути.

грижа се

Майката се грижи за децата си. Ние ще се погрижим да вземем
билети.
Борис влезе загрижен в стаята.

губя

Аз често губя пари или други работи. Детето се изгуби в голямия град.
Син ми загуби парите си. Чужденецът ще ги погуби, ако им
вземе къщата.

дойда

Утре ще ни дойдат гости от София. Реката придоjde и заля всичко.

държа

Детето държи шапката си в ръка. Когато слизаме от горе, ние се
придържаме да не паднем.
Аз се въздържах и не му отговорих. Аз се здържах да не му отговоря.
Господин Попов ни задържа да работим до седем часа. Иван ще удържи думата си и ще
дойде.
Мария поддържа брат си да следва.

живея

Родителите ми живеят със сестра ми. Вашата кола е много стара и
отживяла времето си.
Не знам дали ще доживеем да видим всичко това. Ние преживявахме много лоши
времена.
Ние изживяхме много неприятности.

-здрав-

Ръката ми заздравя бързо. Аз оздравях само пет дни след
като бях при доктора.

-зем-

Тя взе нещата от масата. Голяма радост обзе децата, когато
чуха, че отиват на планината.
Всички работи бяха извети от магазина. Иванчо се съвзе бързо от болестта.

зная

Децата знаят урока.

Детето съзнава, че не трябва да прави това.

Мъжът ме позна бързо.

Ние узнахме много късно за всичко това.

Аз признавам, че не съм направил добре.

играя

Децата обичат да играят в снега. Изглежда, и той е обигран в тази работа.

Ще доиграем играта си и ще дойдем.

Иван проигра всичките си пари.

Нека да изиграем още една игра.

искам

Какво искате да пиете?

Защо не поискаш да отидеш при брат си?

Изискайте документите му от там!

Ние разисквахме до късно да отидем ли или не.

кажа

Аз ще ѝ кажа да не му казва.

Борис отказа да отговаря.

Иванчо бе наказан от баща си.

Мъжът ни показа пътя.

Оказа се, че тя е била там.

Баща ми ни разказа, как е пътувал до Америка.

каня (се)

Ние се каним да отидем на театър.

Защо не се наканите един път да ни дойдете на гости?

Ние каним често гости в къщи.

Аз я поканих на кино, но тя не дойде.

Мъжът се закани на детето.

купя

Утре ще си купя нова кола.

За да узнае нещо, Петър подкупи чиновника.

Иван закупи /изкупи/ всичкото вино на пазаря.

-лез-

Гостите влезоха в трапезарията. Децата излезоха на разходка.
Слънцето ще залезе след един час. Вие трябва да слезете от там.

лепя

Елена лепи марки на писмото. Аз искам да отлепя марката.
Ако не залепите още една марка от един лев, писмото няма да тръгне. Не виждате ли, че марките са слепени?

Писмото е облепено добре.

-ложа-

Иванка иска да вложи парите си в банката. Мария отложи пътуването си.
Баща ми ми възложи да купя всичко това. Един от нас предложи да почакаме още малко.
Аз ще му доложа какво съм направил. Яйцето се беше разложило от горещината.
Иван заложил костюма си за пет долара. Ние сложихме чинийте си пред себе си.

Наложил ни се да пътуваме.

меря

Иван мери един костюм. Иван измери мястото.
Иван премери костюма.

местя

Утре ще местя нещата си в друга стая. Иван ме измести от работата ми.
Вие не можете да ги вместите в тази стая. Аз не мога да отместя масата.
Иванка замести хляба с картофи. Защо не преместите багажа си утре?
Всичко беше разместено.

GD 19. 4 New Verbs

глобя́ - глобявам

Мен ме глобяват всеки ден за бързо пътуване.

И Мария често я глобяват.

Той глобяваше Петър, когато го видяхме.

Те глобяваха почти всеки ден някого на улицата.

Той е глобявал брат ми много пъти.

В София са ме глобявали два пъти.

Той ще ме глоби, ако ме види тук.

Те искат да го глобят.

Вчера глобиха Петър пред нашата врата.

Той я глоби десет лева.

Глобили го сто лева.

Чиновникът го глобил, защото нямал билет.

Мамо, татко е глобен от един господин.

Тя е глобена и трябва да плати.

Аз съм глобяван няколко пъти.

Тя още не е глобявана.

Глобете го, защото не е пътувал бързо.

Не я глобявайте! Тя няма пари.

избера - избирам

Днес избираме чиновници за банката.

Попов го избират вече два пъти.

Когато влезохме в магазина, той избираше костюм.

До вчера аз избирах всичко сам.

Вярно ли е, че той сам си избирал дрехите?

Кого ще изберете да отиде във Варна?

Ще изберем Попов или брат му.

Кога избрахте Петър да отиде във Варна?

Избрахме го преди два дни.

Избрали един хубав кафяв костюм.

Тя още не е избрала нищо.

Борис е избран от нас, като най-добрия чиновник в банката.

Тя е избрана от тях като най-добрата майка.

Изберете Иванов и ще бъдете доволни.

Не го избирайте! Той не е наш приятел.

извикам - извиквам

Сега извикват номер 15.

Когато влезохме извикваха номер десет.

Попов извикваше чиновника всеки ден при себе си.

Той извиквал Попов, когато те влезли.

Жената извиквала само жени.

Кога ще извикате Попов?

Ще го извикаме след пет минути. Извикайте всички мъже да дойдат.

След пет минути го извикаха.

Ние извикахме артистите на сцената.

Иван извикал на Мария и тя спряла.

Тя извикала, като видяла, че детето пада.

Петров е извикван няколко пъти до сега.

Тя е била често извиквана на сцената.

Мъжът беше извикан да говори.

Те са извикани да се върнат.

Не извиквайте Иван! Той не е тук.

изпъдя - изпъждам

Те го изпъждат вече за втори път от къщи.

Аз винаги изпъждам чиновника, който не работи добре.

Тя го изпъждаше за втори път.
Чух, че Попов изпъждал брат си
няколко пъти.

Тя още не ме е изпъждала.
Ако влезе, ще ме изпъдят.
Мария няма да ме изпъди.

Защо изпъдихте чиновника?
Изпъдихме го, защото е мързелив.

Изпъдили го от едната врата, но
той влезъл от другата.

Иван още не е изпъдил жена си.

Борис е изпъждан два пъти от
жена си.

Чиновникът е изпъден за винаги
от банката.

Изпъдете го! Не мога да го
гледам.

Не го изпъждайте още! Чуйте
го първо!

къпя се

Аз се къпя всяка сутрин.
Ние се къпем обикновено в къщи.
Когато отидохме да го видим,
той се къпеше.
Ние се къпехме често в
Софийската баня.
Иван се къпел, когато водата
спряла.
Детето се къпело с удоволствие.
От утре ще се къпя всеки ден.

Аз се къпах вече.
Децата се къпаха два часа.
Всички са се къпали с удоволствие.
Детето е къпано два пъти тази
сутрин.
Деца, къпете се всеки ден.
Не се къпете още! Водата е
студена.
Борисе, не се къпи тази сутрин!

обиколя - обикалям

Всеки ден той обикаля
градината три пъти.
Сега ние обикаляме черквата.
Иван обикаляше музея, когато
го видяхме.
Тя обикаляше градината си за
втори път.

Вярно ли е, че той обикалял
градината си всеки ден по
няколко пъти?
Утре ще обиколя към Петър да
видя какво прави.
Хайде да обиколим музея и видим
какво има.

Ние обиколихме градината, но
никого не видяхме.

Детето обиколило два пъти
градината и се уморило.

Обиколи и виж болния ни
приятел!

Не обикаляй на там! Ще те видят.

Мария винаги е обиколена от мъже.

обясня - обяснявам

Аз му обяснявам работата в
кантората.

Ние им обясняваме за втори
път урока.

Тя ми обясняваше урока, когато
майка ми влезе.

Мъжът обясняваше на детето,
къде да отиде.

Дядото обяснявал нещо на
децата, когато Иван влезъл.

Мария ще Ви обясни, как да
отидете до там.

Не ми обясниха добре и аз се
загубих в града.

Мария ми обясни с няколко думи,
къде да отида.

Иван обяснил на децата, защо те
не трябва да излизат вечерно
време.

Изглежда, че те не са му обяснили
добре.

Урокът е обясняван няколко пъти.

Урокът е обяснен много добре.

Обяснете ми как да отида до там.

Не му обяснявайте! Той знае
много добре, как да отиде.

подготвя - подготвям

Аз го подготвям за университета. Те не могат да ни подготвят,
защото сами не знаят много.

Тя подготвя Борис за кантората.

Тя го подготвяше за училище,
но той не искаше да работи.

До вчера те подготвяха децата
ни.

Вярно ли е, че Мария подготвяла
дъщеря му за университета?

Ние ще го подготвим много добре.

Иван сам подготви сина си за
университета.

Те подготвиха много добре децата
ни.

Подготвили я за най-лошото.

Бащата подготвил сина си да види
майка си.

Всички бяха подготвени, че
Мария е болна.

Петре, подготви се добре за
университета.

Само Мария не беше подготвена.

Не се подготвяй, защото няма
смисъл.

посрещна - посрещам

Аз винаги я посрещам на вратата. Посрещнали го и го завели на
хотела.

Борис ме посрещаше за втори
път на гарата.

Мария посрещнала майка си с
удоволствие.

Детето ѝ я посрещало всеки ден.

Иван е посрещан няколко пъти от
приятеля си.

Ще отида да я посрещна на
гарата.

Иван беше посрещнат от приятеля
си.

Защо няма да ме посрещнат?

Брат ми ме посрещна на гарата.

Посрещнете го и го заведете в
трапезарията!

Ние я посрещнахме без Борис.

Не го посрещайте! Той не
заслужава.

прескоча - прескачам

За да отида на работа, аз
прескачам оградата на Иван.

Вие ще прескочите лесно
оградата.

Борис обича да прескача
оградата.

Ние прескочихме два пъти поточето.

Когато го видяхме, той
прескачаше оградата.

Тя прескочи бързо оградата.

До вчера децата прескачаха
оградата, за да излезат на
улицата.

Без да види Иван той прескочил
оградата.

Вярно ли е, че той често
прескачал оградата?

Тя не прескочила поточето.

Прескочете поточето и ще ви дам
пет лева.

Мария е прескачала няколко
пъти поточето.

Не го прескачайте! Много е
широко.

Детето не иска да прескочи
поточето.

престоя - престоявам

Аз смятам да престоя един
месец във Варна.

Защо не престоите повече време?

Децата престояха при чичо си
цял месец.

Аз престоях там само два дни.

Жена ми престояла една седмица
при майка си.

Децата му престояли зимата на
планината.

разкажа - разказвам

Дядо Петър често разказва на
децата си, къде е бил и
какво е правил.

Сега те му разказват къде са
били.

Тя им разказваше нещо, когато
той влезе.

Борис често им разказвал за
"успехите си. *successes

Тя разказвала на родителите
си, какво видяла в София.

Тя ще ни разкаже какво е
видяла.

Те не искат да ни разкажат
къде са били.

Чужденецът им разказа всичко за
себе си.

Ние му разказахме какво сме
видяли.

Децата разказали какво са видяли.

Мария разказала всичко на брат
си.

Разкажете ни всичко за себе си!

Не им разказвайте! Те не
заслужават.

страхувам се

Иванчо се страхува да излиза
вечер.

Ние се страхуваме от този
чужденец.

Когато отидохме при Петър,
Иван се страхуваше да влезе.

Децата се страхуваха да излезат
от трапезарията.

Мария се страхувала да остане
сама.

Чух, че децата се страхували да
останат сами.

Тя ще се страхува, ако остане
сама.

Иван няма да се страхува, защото
е голям вече.

Не се страхувайте от него!

Иване, не се страхувай от дъжда!

Listening InПетър и Борис

Петър: Какво ще правиш през горещините?

Борис: Мисля да отида за две седмици към Варна.

Петър: На нас ни казаха, че в Чамкория е много приятно през лятото.

Бил ли си там?

Борис: Да, миналата година.

Петър: Кажете ми тогава, как се отива до там?

Борис: С кола.

Пътят не е лош и ще намериш, че самото място е много красиво и заградено с планини.

Петър: Минава ли през Чамкория някаква река?

Борис: Има много поточета с чиста, студена вода, но не достатъчно дълбоки за плаване.

Петър: Пътят за Чамкория минава през Искърското дефиле, нали?

Борис: Да; миналата година ходихме по този път.

В едно от ханчетата ядохме пържена риба.

Имаха хубаво винце и ракия.

Петър: Да, чувал съм за това.

Борис: На връщане, без да му мислим много, прескочихме една ограда, за да се нахраним под сянката на едно дърво и ни изпъдиха.

Петър: Собственикът ли ви изпъди?

Борис: Да. Имахме малки неприятности, но не ни глоби.

Разбира се, салатата, чушките и консервите, които имахме за пикника, ядохме в къщи.

ЧетивоИван и Петър отиват в София.

(продължение 6)

”Добре заварил, Борисе”, му отговорил бай Георги. ”Как си? Добре ли си? Как ти върви работата? Как са Вашите?”

”Благодаря ти, Георги; както виждаш добре съм; работата върви добре и в къщи всички са добре, слава Богу! А вие как сте? Приятно ми е да те видя. Отдавна не сме се виждали. А ти с кого си? Кои са тези господа?”

”Кои господа?” се засмя бай Георги. ”Тези са моите синове, Борисе! Не ги ли познаваш?”

”Разбира се! Единият е Иван, а другият Петър, нали? Колко са пораснали! Не съм ги виждал, има повече от шест, седем години. Тогавя бяха малки, а сега виж ги колко са големи! Как минават годините!”

”Минават, Борисе, минават и не забравяй, че и ние не сме вече млади!”

”Кажи ми, Георги, а този, старият господин, кой е? Като че ли го познавам!”

”Разбира се, че го познаваш. Дядо Васил от нашето село.”

”Добър ден, дядо Василе. Добре дошел!”

”Добре заварил, Борисе. Дал ти Бог добро. Аз видях, че не ме позна. Е, какво да правиш, остарях вече.”

”Не си остарял, дядо Василе, но отдавна не сме се виждали. Хайде сега, заповядайте всички в къщи. Жена ми ни чака вече с обeда. И тъй е късно вече. А наистина, защо закъсняхте толкова

много? Аз изпратих Асен на гарата да ви чака; той къде ли е останал?"

"Но ние не дойдохме с влака, Борисе. Не ти ли казах? Дядо Васил ни доведе с колата си."

"Така ли? Много добре. Трябва да сте направили една хубава разходка из Балкана!"

"Да, много хубава и времето беше чудесно."

"Тогавя трябва да сте много гладни. Хайде, заповядайте вътре."

"Борисе, аз ще те моля да ме извиниш, но няма да мога да остана за обед. Благодаря ти много, но имам много работа в града и трябва да я свърша днес непременно," каза дядо Васил.

"Съжалявам, дядо Василе, щом е така, но ела тогава у нас тази вечер. Ще има и други приятели и познати. Ще се съберем да си поговорим."

"Да, довечера може. Благодаря ти, ще дойда с удоволствие."

"Ще те чакаме към осем часа."

"Добре, благодаря, довиждане."

"Довиждане, дядо Василе."

След като се разбра и с другите и им каза довиждане, дядо Васил се качи в колата си и отиде в града.

По това време тъкмо Асен пристигаше от гарата.

"Ето и Асен," извика Иван.

"Здрасти Иване, здравей Петре! Кога пристигнахте? Не ви видях на гарата!"

"Но ние не дойдохме с влака. Дадо Васил ни доведе с

неговата кола," му обясниха момчетата. "Не знаехме, че си бил на гарата. Бихме могли да минем да те вземем и дойдем всички заедно в града."

(следва)

Нови думи

довиждане good-by

здравей! hello

засмея се - засмивам се (P-I) laugh at, smile

позная - познавам (P-I) recognize

остаряя - остарявам (P-I) get old, age

отговоря - отговарям (P-I) answer

познат, позната acquaintance

порасна - порасвам (P-I) grow up

слава glory

събера се - събирам се (P-I) gather together, assemble

Въпроси

1. Какво попитал бай Георги, когато видял Борис?
2. Какво отговорил Борис на бай Георги?
3. От кога не са се виждали двамата приятели?
4. Кои са господата, за които Борис пита?

5. Защо Борис нарича дядо Васил и синовете на бай Георги, господата?
 6. Защо Борис не познал дядо Васил?
 7. Какво им казал Борис, когато ги поканил вътре?
 8. Защо Борис изпратил сина си Асен на гарата?
 9. Асен успял ли да ги види на гарата?
 10. Защо Асен не успял да види гостите на гарата?
 11. Защо дядо Васил се извинил, че не може да остане за обяд?
 12. За кога поканил Борис дядо Васил?
 13. Още кой щял да бъде вечерта у Попови?
 14. Кога пристигнал Асен от гарата?
 15. Ако момчетата знаели, че Асен е на гарата, какво биха
направили те?
-

Unit 20

Visiting a DoctorВизита при Доктора

Докторът

complain	оплача се-оплаквам се (P-I)
Tell me, what seems to be your	Кажете ми, от какво се
complaint?	оплаквате?

Петър

feel	чувствувам (се) (I)
headache	главоболие
I always feel tired, I have a	Аз се чувствувам винаги уморен,
headache, and often a little	имам главоболие и често малко
temperature.	температура.

Докторът

cough	кашлям (I)
pain	болка, болки
chest	гърди
Do you cough? Do you have pains	Кашляте ли? Имате ли болки в
in your chest?	гърдите?

Петър

sharp pain	бодѐж, бодѐжи
back	грѐб, грѐбове
waist; cross	крѐст, крѐстове
No, doctor, but I have sharp pains	Не, господин докторе, но имам
in my back and in the middle of	бодѐжи в грѐба и крѐста.
the back.	

Докторът

Whereabouts in the middle of the back? Къде около кръста?

Петър

kidney бъбрек, бъбреци
Around the kidneys. Около бъбреците.

Докторът

stomach стомах, стомаси
Do you have pains in your stomach? Имате ли болки в стомаха?

Петър

intestine черво, черва
Sometimes my abdomen hurts. Понякога червата ме болят.

Докторът

pull дърпам - дръпна (I-P)
Do you have cramps? Чувствувате ли дърпане на крака?

Петър

No. Не.

Докторът

When does your head hurt, and where? Кога Ви боли главата и къде?

Петър

Usually in the afternoon. Обикновено следобед.

blind сляп, сляпа

eye око, очи

temples ('blind eyes') слепи очи

forehead чело, чела

Sometimes my temples [hurt],
sometimes [my] forehead.

Понякога слепите очи, понякога
челото.

Докторът

tongue
Show me your tongue!

език, езици

Покажете ми езика си!

auscultate

прислушам-прислушвам (P-I)

I'd like to listen to your chest.

Бих искал да Ви прислушам.

prescribe

предпиша - предписвам (P-I)

medicine

лекарство, лекарства

Here, I'm prescribing this medicine
for you.

Ето тук Ви предписвам това
лекарство.

drugstore

аптека, аптеки

fulfill

изпълня - изпълнявам (P-I)

prescription

рецепта, рецепти

Any drugstore will fill the
prescription.

Всяка аптека ще изпълни
рецептата.

Tuesday

вторник

Take it three times a day until
Tuesday.

Вземайте го три пъти на ден до
вторник.

Петър

And then ('after')?

И после?

Докторът

office

кабинет, кабинети

(You'll) come here to my office at
eight in the morning.

Ще дойдете тук в кабинета ми в
осем часа сутринта.

hospital

болница, болници

I'll take you with me as I'm
going to the hospital.

Ще Ви взема със себе си като
отивам в болницата.

Петър

What will we do there?

Какво ще правим там?

Докторът

be frightened

плаша се (I)

Don't be alarmed ('afraid')!

Не се плашете!

diagnosis

диагноза

blood picture

кръвна картина

lung

дроб, дробове

patient

пациент, пациенти

X-ray

рентген

Before I make any sort of a diagnosis
I like to have a full blood picture
and to see the patient's lungs by
X-ray.

Преди да сложа каквато и да е
диагноза, обичам да имам
пълна кръвна картина и да
видя дробовете на пациента
на рентген.

nurse

милосърдна сестра

tooth (adj.)

зъбен, зъбна

department

отделение, отделения

When you're in the hospital, the
nurse will take you to the dental
department for them to examine
your teeth

Когато сте в болницата
милосърдната сестра ще Ви
заведе в зъбното отделение
да Ви прегледат зъбите.

Петър

Very well, doctor. I'll be here
Tuesday. Thank you!.

Добре, г-н докторе. Във вторник
ще бъда тук. Благодаря!

Notes

Note 20.1 Verb: Present Active Participle /-št/

течаща вода

идващата година

следващата година

The present active participle is formed with the suffix /-št/. It may be used as an adjective or in apposition to a noun. It may, as a verb form, form a clause or phrase of its own, with an object and accompanying adverbs or prepositional phrases. See examples in the grammatical drill.

The stem formative suffixes before /-št/ vary somewhat.

Following are examples:

<u>Verb type</u>	<u>Verb</u>	<u>Participle</u>	<u>Meaning</u>
a	излизам	излизаш	leaving
e/a	бера	берещ	picking
Ye/a	пиша	пишеш	writing
i/a	лежа	лежащ	lying down
e	раста	растящ /растеш/	growing
e/o	чета	четящ /четеш/	reading
e/zero	живея	живееш	living
	пия	пиещ	drinking
i	чистя	чистещ	cleaning

Note 20. 2 Verb: Prefixes (4)

	<u>ВИКАМ</u>	<u>/ВИКНА/</u>	<u>call out, shout</u>
из-	ИЗВИКАМ	ИЗВИКВАМ	shout, cry out
по-	ПОВИКАМ	ПОВИКВАМ	call, call up
с-	СВИКАМ	СВИКВАМ	call together, convoke
	<u>ВРЯ</u>		<u>boil, spring</u>
за-	ЗАВРЯ	ЗАВИРАМ	start boiling, start rising
из-	ИЗВРЯ	ИЗВИРАМ	spring, boil
про-	ПРОВРЯ	ПРОВИРАМ	pass, squeeze through
у-	УВРЯ	УВИРАМ	boil up
	<u>ВЪРЖА</u>	<u>ВЪРЗВАМ</u>	<u>knot, tie, bind</u>
за-	ЗАВЪРЖА	ЗАВЪРЗВАМ	tie, bind
от-	ОТВЪРЖА	ОТВЪРЗВАМ	untie, loose
пре-	ПРЕВЪРЖА	ПРЕВЪРЗВАМ	tie up, bandage
раз-	РАЗВЪРЖА	РАЗВЪРЗВАМ	untie, unbind
с-	СВЪРЖА	СВЪРЗВАМ	connect, associate
	<u>ГЛОБЯ</u>	<u>ГЛОБЯВАМ</u>	<u>fine</u>
раз-	РАЗГЛОБЯ	РАЗГЛОБЯВАМ	take apart
с-	СГЛОБЯ	СГЛОБЯВАМ	put together
	<u>ГОТВЯ</u>		<u>cook; prepare</u>
из-	ИЗГОТВЯ	ИЗГОТВЯМ	prepare, make ready

под-	подготвя	подготвям	prepare for
при-	приготвя	приготвям	prepare, make ready
с-	сготвя	сготвям	cook, prepare
	<u>мина</u>	<u>минавам</u>	<u>pass, go by</u>
за-	замина	заминавам	depart, leave
из-	измина	изминавам	cover a distance
от-	отмина	отминавам	leave behind, pass
пре-	премина	преминавам	pass through
раз-	размина (се)	разминавам (се)	pass, cross, pass one another
	<u>мия</u>		<u>wash</u>
из-	измия	измивам	wash, wash out, up, clean out
про-	промия	промивам	wash out, develop
раз-	размия	размивам	dilute, wash away
у-	умия	умивам	wash out
	<u>-общ-</u>		--
об-	обобща	обобщавам	generalize
при-	приобща	приобщавам	join to
съ-	съобща	съобщавам	announce, communicate, let know.

	<u>падам</u>	<u>падна</u>	<u>fall</u>
до-	допадам	допадна	suit, be to the liking of
за-	западам	западна	decline
из-	изпадам	изпадна	fall, slip out
на-	нападам	нападна	attack
от-	отпадам	отпадна	fall off, decline
по-	попадам	попадна	get into
под-	подпадам	подпадна	fall under
про-	пропадам	пропадна	fall through, fail
раз-	разпадам	разпадна	disintegrate
с-	спадам	спадна	fall, come down, lose (weight)
у-	упадам	упадна	decline
	<u>пека</u>		<u>bake, roast</u>
до-	допека	допичам	bake to the end
из-	изпека	изпичам	bake, roast
о-	опека	опичам	bake; master
пре-	препека	препичам	bake hard
с-	спека	спичам	scorch
	<u>питам</u>		<u>ask</u>
до-	допитам се	допитвам се	ask s.o's advice

за-	запитам	запитвам	ask
из-	изпитам	изпитвам	examine, give test to
о-	опитам	опитвам	try, make an attempt
по-	попитам	попитвам	ask
раз-	разпитам	разпитвам	interrogate
	<u>пия</u>		<u>drink</u>
из-	изпия	изпивам	drink up
на-	напия	напивам	get drunk
о-	опия	опивам	intoxicate
по-	попия	попивам	suck up, soak up
про-	пропия	пропивам	soak into; to begin drinking
	<u>платя</u>	<u>плащам</u>	<u>pay</u>
за-	заплатя	заплащам	pay
из-	изплатя	изплащам	pay off
от-	отплатя	отплащам	repay, retaliate
пред-	предплатя	предплащам	pay in advance
раз-	разплатя	разплащам	pay around
	<u>плача</u>		<u>cry</u>
за-	заплача	заплаквам	start crying

о-	оплача	оплаквам	bemoan
о-	оплача се	оплаквам се	complain
по-	поплача	поплаквам	cry a little
раз-	разплача	разплаквам	make s.o. cry
	<u>-повяд-</u>		--
за-	заповядам	заповядвам	order
из-	изповядам	изповядвам	confess
про-	проповядам	проповядвам	preach
	<u>ПОМНЯ</u>		<u>remember</u>
за-	запомня	запомням	remember
на-	напомня	напомням	remind (of: /za/, /na/)
при-	припомня си	припомням си	recall
с-	спомня си	спомням си	remember, recollect, recall
	<u>ПОЧНА</u>	<u>ПОЧВАМ</u>	<u>start, begin</u>
за-	започна	започвам	start, begin
	<u>-пра-</u>		--
въз-	възпра	възпирам	hold back
до-	допра	допирам	touch

на-	напра	напирам	insist, be urgent
о-	опра	опирам	touch, lean on
под-	подпра	подпирам	support
с-	спра	спирам	stop
	<u>права</u>		<u>do, make</u>
из-	изправя	изправям	set upright, set straight
на-	направя	направям	do, make
о-	оправя	оправям	set in order
от-	отправя	отправям	send, direct
по-	поправя	поправям	correct, repair
под-	подправя	подправям	counterfeit, falsify
раз-	разправя	разправям	tell, explain
с-	справя се	справям се	cope, deal with
	<u>пратя</u>	<u>пращам</u>	<u>send</u>
из-	изпратя	изпращам	send away
от-	отпратя	отпращам	send from here
пре-	препратя	препращам	forward

раз-	разпратя	разпращам	send around
	<u>пѣдя</u>		<u>drive (chase) away</u>
из-	изпѣдя	изпѣждам	chase out
про-	пропѣдя	пропѣждам	chase away, banish
раз-	разпѣдя	разпѣждам	disperse, scatter
	<u>пѣтувам</u>		<u>travel</u>
из-	изпѣтувам	--	cover a distance
от-	отпѣтувам	--	depart, leave
по-	попѣтувам	--	travel for a while
про-	пропѣтувам	--	journey through
	<u>работя</u>		<u>work, function</u>
за-	заработя	заработвам	start working
из-	изработя	изработвам	make, manufacture, produce
от-	отработя	отработвам	work off
по-	поработя	--	work for a while

пре-	преработя	преработвам	work over, process (into)
раз-	разработя	разработвам	develop, begin to work harder
	<u>раста</u>		<u>grow</u>
из-	израстна	израствам	grow up, spring up
от-	отрастна	отраствам	grow up
под-	подрастна	подраствам	grow up
по-	порастна	пораствам	grow up (tall)
раз-	разрастна	разраствам	grow, spread
с-	срастна	сраствам	grow together
	<u>редя</u>		<u>arrange</u>
в-	вредя	вреждам	get s.o. settled, help s.o.
в-	вредя се	вреждам се	manage to, get to
на-	наредя	нареждам	put in order

Grammatical Drill

GD 20.1 Present Active Participle

Жената, която отиваше към
вратата, се обърна и ме видя.

Жената, отиваща към вратата,
се обърна и ме видя.

Отиващата към вратата жена,
се обърна и ме видя.

Мъжът, който идваше към нас,
не видя колата.

Мъжът, идващ към нас, не видя
колата.

Идващият към нас мъж, не видя
колата.

Иван се качи на влака, който
заминаваше в този момент.

Иван се качи на заминаващия
в този момент влак.

Шосето, което минава през
града, не е добро.

Шосето минаващо през града,
не е добро.

Минаващото през града шосе,
не е добро.

Иван каза нещо на децата,
които минаваха покрай него.

Иван каза нещо на минаващите
покрай него деца.

Иван каза нещо на децата,
минаващи покрай него.

Тя седна до мъжа, който пишеше
нещо.

Тя седна до мъжа пишещ нещо.

Тя седна до пишещия нещо мъж.

Мъжът, който сега става от стола,
е мой приятел.

Ставащият сега от стола мъж, е
мой приятел.

Гостите, които вечерят с нас,
са чужденци.

Гостите, вечерящи с нас, са
чужденци.

Вечерящите с нас гости са
чужденци.

Всички се обърнаха към жената,
която разглеждаше колата.

Всички се обърнаха към жената,
разглеждаща колата.

Мъжът, който обличаше палтото си,
не каза нищо и излезе.

Обличащият палтото си мъж, не
каза нищо и излезе.

Иван говори с мъжа, който си
слага шапката.

Иван говори с мъжа, слагащ си
шапката.

- Жената, която чакаше на ъгъла, си отиде. Аз отидох към мъжа, който лежеше в леглото.
- Чакщата на ъгъла жена си отиде. Аз отидох към мъжа, лежащ в леглото.
- Детето, което влиза в магазина, е син на Попов. Аз отидох към лежащия в леглото мъж.
- Влизачето в магазина дете, е син на Попов. Жената, която минаваше по улицата, не видя колата, която идваше към нея.
- Гостите, които излизаха от къщата, ме видяха. Минаващата по улицата жена, не видя колата идваща към нея.
- Гостите, излизачи от къщата, ме видяха. Жената минаваща по улицата, не видя идващата към нея кола.
- Излизачите от къщата гости, ме видяха.
- Детето, което пишеше нещо, стана.
- Пишещето нещо дете, стана.

Completion Drill

Change the following sentences, replacing the relative clause with the proper Present Active Participle.

For Example:

Тя отиде към детето, което играеше на улицата.

changed to:

Тя отиде към детето, играещо на улицата.

or:

Тя отиде към играещото на улицата дете.

Ние успяхме да се качим на влака, който тръгваше от гарата.

Хората, които слизаха от влака, бяха много уморени.
 Той поздравяваше гостите, които пристигаха с хубави коли.
 Жената, която минаваше покрай нас, ни поздрави.
 Тя говори дълго с хората, които живеят в тази къща.
 Температурата, която спадаше бързо, показваше, че ще има буря.
 Тя каза нещо на мъжа, който слизаше от горе.
 Детето, което носи пакет в ръцете си, е нашият син Иванчо.
 Това, което тя видя в последния момент, бяха гостите, които
 се приготвяха да излезат.
 Мъжете, които сервираха на масите в ресторанта, бяха главно
 млади хора.

GD 20. 2 Verb: Verbs with Prefixes

викам - викна

Аз го викнах да ми помогне.	Бащата повика сина при себе си.
Мария извика високо, когато видя мъжа.	Господин Попов свика всички чиновници работещи в кантората.

вря

Яйцето ври от десет минути.	Ние не можем да се проврем през оградата.
Кафето ще заври след малко.	Месото увря скоро.
На това място извира гореща вода.	

вържа - връзвам

Чужденецът върза ръцете на Петър.	На Петър му превързаха ръката.
Мъжът ни завърза за едно дърво.	Ръцете ми бяха вързани, но аз успях да ги развържа.
Отвързаха ме след един час.	Аз поисках да ме свържат с моя адвокат.

глобя - глобявам

Ако влезем вътре, ще ни глобят. Иван разглоби мотора на части и след това пак го сглоби.

готвя

Майка ни готви много хубаво. Ние се приготвихме да тръгнем.
Син ми се подготвя да влезе Супата е сготвена от баба.
в университета.

мина - минавам

Децата ще минат покрай пощата Мария ме отмина без да ме познае.
да вземат марки. На път за планината те трябваше да преминат една река.
Аз ще замина с влака в 5 часа. Аз се разминах по пътя с Петър;
Иван измина пътя за един час. аз отивах у тях, а той идваше у нас.

мия

Наш Иванчо не обича да се мие След ядене тя ще умие чинийте.
със студена вода.
Ще се измия и ще дойда.

- общ -

Когато говори Петър обича да Съобщиха ни, че той е дошел.
обобщава.
Иван се приобщи към нас, защото
имахме повече за ядене.

падам - падна

Детето падна от втория етаж, но Мъжът нападна жената с един нож.
оживя. След болестта Мария отпадна много.
За него му допада тази работа. Ние попаднахме в една хубава
магазинът им западна бързо градина.
след всичко това.

плача

Едно от децата му много плаче. Детето поплака малко и спря.

Защо не му дадете мляко, за да Когато ме видя, детето се разплака.
не заплаче?

Ако не ми дадеш книгата, ще се
оплача на майка ти.

-повяда-

Иван обича да заповядва. Някои проповядват, че никой няма да
живее след двехилядната година.
Мъжът се изповяда, че е взел
парите.

помня

Аз помня много добре, когато Мария не можа да си припомни урока.
всичко това стана.

Иванчо запомни лесно урока. Не мога да си спомня, къде съм Ви
виждал.

Баща ми ми напомни за месото.

почвам - почна

От утре почват да работят. Защо не започнете да работите?

-пра-

Жената ме възпря да направя Ще подпрем масата, за да не падне.
това.

Аз се допрях до масата. Автомобилът спря на пътя.

Аз се опрях, за да не падна.

правя

Защо правите всичко това? Детето се отправи към баща си.

Ако направите това, ще Ви платя Механикът поправи мотора.
добре.

Аз си оправям сам леглото. Документите са подправени.

Разправят, че там никой не живееел. Иван лесно се справя с работата.

пратя - пращам

Утре ще пратя пакет на син ми. Ако получа писмото, ще Ви го препратя.
 Защо не го изпратиш днес? Ние разпратихме писма на всички приятели.
 Борис отпрати гостите и тогава седна да яде.

пъдя

Хазайката ме пъди от стаята. Аз пропъдих/разпъдих/ децата от градината.
 Ако не излезе, ще ме изпъди.

пътувам

Мария и мъжа ѝ обичат да пътуват. Ще отпътуват от гара София.
 Тя е изпътувала вече много хиляди километри. Искаме да пропътуваме България.

работя

От няколко дни работя в една кантора. Чиновниците се разработиха като видяха Попов.
 Магазинът му заработи добре.

раста

Децата растат бързо. Иванчо, когато пораснеш, и на теб ще дадем нож и вилица.
 Син ми израстна в последните няколко години. Магазинът му се бързо разрасна.
 Детето отрасна при баба си.

редя

Аз редя книгите на масата. Утре ще наредя да ми донесат другите книги.
 Дано мога да се вредя да взема билети.

GD 20. 3 New Verbs.

Imperfective only:

ВНИМАВАМ

Ние винаги внимаваме, когато
се качваме на влака.

Тя не внимавала къде върви и се
загубила.

Жена ми никак не внимава,
когато слиза от трамвая.

Иванчо, внимавай, да не се
загубиш!

Елена внимаваше къде ходи, и
все пак не видя колата.

Внимавайте да не кажете нещо
повече пред нея!

Ние не внимавахме за пътя и
се загубихме.

КАШЛЯМ

Защо кашляте?

Всички в стаята кашляха от лошия
въздух.

Аз кашлям, защото съм болен.

Чух, че жена му кашляла много.

Иван беше болен и кашляше
много.

Вярно ли е, че всички кашляли?

ПОЗНАЯ

Ако го видя, ще го позная.

Жените го видяли, но не го познали.

Никой не можа да го познае.

Мария го познала, щом го видяла.

Мария го позна веднага.

Мъжът беше познат веднага от
Петър.

Децата го познаха след няколко
минути.

ЧУВСТВУВАМ СЕ

Аз се чувствавам много добре
след разходката.

Иван не се чувствуваше добре и
не яде нищо.

Децата не се чувствуват добре.

Тя не се чувствувала добре и не
отишла на работа.

Вчера се чувствавах по-добре
от днес.

Perfective - Imperfective Verbs:

изпълня - изпълнявам

Тя изпълнява всичко, каквото
кажат родителите ѝ.

Ние изпълнихме всичко, каквото
ни помолихте.

Нашата аптека изпълнява рецепти
от много доктори.

Защо не изпълнихте това, което
Ви казахме?

Аз изпълнявах с удоволствие
това, което майка ми казваше.

Аптеката още не е изпълнила
рецептата.

Вярно ли е, че тази аптека не
изпълнявала всички рецепти?

Рецептата е изпълнена преди два
дни.

Борис ще изпълни всичко,
каквото е обещал.

Изпълнете това, което Ви казвам!

Аптеката изпълни само една
рецепта.

Не изпълнявайте нищо, което той
Ви казва!

изсмея се - изсмивам се

Ние често му се изсмиваме на това, Всички се изсмяха, когато чуа
което той казва.

това.

Аз се изсмивах често, когато
той не казваше добре някоя
дума.

Само тя не се изсмя на думите му.

Децата се изсмивали често,
защото тя не говорела добре
английски.

Иван се изсмял без да знае защо.

Изсмейте му се, защото той не
знае какво говори.

Ако той каже това, аз ще му се
изсмея в лицето.

оплача се - оплаквам се

Всички се оплакват от него.

Всички се оплакваха от него.

Само тя не се оплаква от него.

Децата се оплаквали от лошия
въздух в училище.

Децата се оплакват от нашия
Иванчо.

Мария се оплаквала често от
главоболие.

Иванчо се оплакваше, че децата
не го искали.

Ако не ѝ дадете нещата, тя
ще се оплаче на баща Ви.

Всички се оплакаха на баща
му, че им е взел нещата.

Тя отиде и се оплака на майка
си.

Иванчо се оплакал на баща си, че
брат му не го взел със себе си.

Оплачете се на родителите му!

Не се оплаквайте, защото и вие не
сте по-добри от него!

остареея - остарявам

Аз остарявам много бързо
напоследък.

Вие остарявате, както и ние
остаряваме.

Ако пиете много, ще остарееете
бързо.

Аз пия много мляко, за да не
остареея бързо.

Жена му остаря по-бързо от него.

Децата му остаряха, но той не
остаря.

Вярно ли е, че Петър е остарял
много в последно време?

Аз мисля, че жена му е остаряла
повече от него.

плаша се - уплаша се

Наш Иванчо се плаши от всичко.

Децата се плашат от чужденеца.

Като малък аз се плашех много.

Децата му като малки се плашели
от трамвай.

Ако Ви види така, той ще се
уплаши.

От какво се уплашихте?

Уплашихме се от нещо, но и ние не
знаем какво беше.

Детето се уплашило и почнало да
плаче.

Мария беше много уплашена.

Децата го гледаха уплашено.

Деца, не се плашете! Мъжът си
отиде.

предпиша - предписвам

Докторът ми предписва често
рецепти.

Аз, като доктор, Ви предписвам
да взимате това лекарство.

Когато тя беше болна, докторът ѝ
предписваше много лекарства.

Какво ще ми предпишете за утре?

Ще Ви предпиша да не излизате от къщи.

Лекарствата му са предписани от добър лекар.

Докторът му предписа едно ново лекарство.

Предпишете ми едно добро лекарство!

От болницата му предписали едно само лекарство.

Не ми предписвайте това лекарство!

препълня - препълвам

Жена ми винаги препълва чашите на гостите.

Децата пак препълниха чашите си.

Децата обичат да препълват чашите си с мляко.

Иван препълнил чашата и виното отишло на костюма му.

Като малки ние препълвахме чашите си с мляко.

Колата е препълнена с неща.

Аз знаех, че той ще препълни чашата ми.

Всички чаши са препълнени.

Ако препълните чашата, аз няма да пия от нея.

Не ми препълвайте чашата!

прислушам - прислушвам

Докторът ме прислушва всеки месец.

Прислушаха го, но нищо не намериха.

Децата ги прислушват много често в училище.

Докторът го прислушал и му казал, че е здрав.

Когато аз влезох в стаята, докторът прислушваше Петър.

Борис беше прислушан на бързо.

Докторът го е прислушвал няколко пъти до сега.

Прислушайте ме и ми кажете какво имам!

Докторът няма да може да Ви прислуша днес.

Не го прислушвайте! Аз знам, че той не е болен.

събера - събирам

Сега събирам пари за къща.

Когато влезохме, тя събираше дрехите.

Ние събираме пари за къща.

Аз чух, че той събирал пари за нова къща.

Ако съберете нещата, ще Ви дам десет лева.

Ние ще ги съберем и ще Ви ги дадем.

Господинът събра бързо нещата си.

Децата събраха парите от улицата.

Мария е събрала много пари.

Нещата са събрани в един ъгъл.

Съберете всички неща в този ъгъл!

Не събирайте още нещата! Имаме време.

Listening In

Борис и Петър

Б. Ще те видя тогава утре.

Сега трябва да отида на зъболекар.

Между другото, Петре, ела с мен и ще си прегледаш зъбите.

П. Не, благодаря.

Преди да тръгнем от Америка, Иванка и аз ходихме на зъболекар цели два месеца.

Б. Добре сте направили.

П. Отдохме също така в една от най-големите болници в Ню-Йорк, където ни прегледаха на рентген дробовете, стомаха, червата, бъбреците и т.н. /така нататък, тъй нататък/ ^{etc.}

Б. Тогава вие нямате нужда от доктор.

П. За главоболие, боджи или обикновена кашлица имаме лекарства. ^{cough}

Б. Американски лекарства ли?

П. Някои да, но нашият доктор ни предписа също лекарства на рецепти, които всяка аптека може да изпълни.

Б. Би ли ми ги дал да ги покажа на моя доктор?

П. С удоволствие. Кой е твоя доктор?

Б. Доктор Стоянов.

П. Аз имам едни болки в гърба и също така в кръста и не зная от какво са.

Б. Не се плаши!

Ще те заведа при него.

Той е много добър.

П. Има ли много пациенти?

Б. В кабинета му има винаги много хора, но милосърдната сестра ме познава и няма да чакаме.

П. Добре, да отидем утре сутринта.

Иван и Петър отиват в София.

(продължение 7)

"Няма нищо. Добре, че стигнахте благополучно. Как беше по пътя?"

"Много приятно. Направихме една хубава разходка."

"Хайде момчета, елате сега в къщи. Имате време да си поговорите и след обед. Хайде, че ще изстине гювечът."

Всички влезоха в къщи и се качиха на втория етаж, където живеят Попови.

Къщата на Попови е на три етажа. На първия етаж е магазинът, на втория - тяхното жилище, а третия - го дават под наем. Тяхният етаж е доста голям, хубаво мебелиран, добре разпределен и нареден с вкус. Веднага може да се види, че госпожа Попова трябва да е

много добра домакиня. Освен гостната стая и трапезарията те имат още три спални, две бани, голяма кухня и една друга стая, която господин Попов я употребява като свой кабинет.

След няколко минути госпожа Попова ги покани на обяд.

В трапезарията масата беше вече сложена, а от кухнята се носеше приятна миризма на пресно приготвено ядене.

”Знаете ли какво имаме за обяд?” попита Борис.

”Ти ни каза, че сте направили гювеч, но и без да ни беше казал, не беше мъчно да разберем по миризмата.”

”Вярно е и се надявам, че обичате гювеч, нали?”

”Кой българин не обича гювеч? Ние на село без гювеч не можем. През ден, през два, трябва непременно да си сготвим един хубав гювеч. Имам хубаво месо и пресен зарзават, така, че за нас е много лесно.”

”Надявам се, че и нашият ще ви хареса. Аз поръчах вчера на зарзаватчията да ми донесе за днес пресен зарзават, а от халите купих специално говеждо месо. Аз бях казал на нашия касапин още завчера да ми го приготви.”

”Вижда се, защото гювечът е наистина много добър. Вие какви зеленчуци слагате в гювеча и въобще, как го правите?”

”Мисля, че тъй както и вие. Както знаеш, първо месото трябва да се опържи добре. След това слагаме картофи, зелен фасул, малко зеле, грах, моркови, целина, пиперки и разни други зеленчуци. От всичко по малко, за да му даде вкус. След това посипваме отгоре малко пипер и всичко това слагаме във фурната да се изпече добре. След около два часа гювечът е вече готов.”

"Така го правим и ние. Вие колко пипер слагате?"

"Не слагаме много, защото на мен лекарят не ми дава да ям люто. Но аз все си слагам по малко; иначе си няма вкус."

"Добре, ами чушките не са ли люти?"

"Не са всякога люти. Зависи от чушките. Ние ги избираме и слагаме от онези, които не са много люти."

"А ние без люто не можем. Така сме навикнали; нали сме селяни!"

Всички почват да ядат.

"Е, виж, това се казва гювеч!" каза бай Георги.

"Приятно ми е, че го харесваш, Георги," каза Борис, "но ако не е достатъчно люто, ето тук има от тези малки пиперки, които са много люти. Вземи си от тях, но внимавай да не те изгорят."

"Няма нищо, не се бой! Аз съм навикнал."

След като си сложи от малките чушки, Георги каза с удоволствие: "Чудесен гювеч! Кой е готвач във вашата къща?"

"Аз готвя всичко", каза госпожа Попова, "освен гювеча. Това е Борисова работа, той му е майсторът."

"Сега кажете ми какво ще пиете", попита Борис, "вино или бира?"

"Аз ще взема малко винце, ако може, а на момчетата, дайте им по-добре чиста, хубава, софийска вода."

(следва)

Иван и Петър отиват в София

Нови думи

българин, българи	Bulgarian		
благополучно	successfully	изстина (P) изстивам (I)	catch a cold, become cold
веднага	immediately, at once, right away	касапин касапи	butcher
вкус, вкусове	taste	кухня кухни	kitchen
внимавам (I)	pay attention		
всё	always, all	лeкap лeкapи	physician
гостна стая гостни стаи	drawing room	лют /лютив/ люти /лютиви/	pungent, hot
готвач готвачи	cook	майстор майстори	skilled workman
гoтвя (I)	cook	миризма миризми	smell, odor
грах	peas	мoркoв мoркoви	carrot
домакиня домакини	housewife, hostess		
достатъчно	enough		
жилище жилища	dwelling residence		
зависи (I)	it depends	мъчно	difficult
завчера	the day before yesterday	навикна (P) навиквам (I)	get used to
зарзават	vegetables	нося се (I)	float
зарзаватчия зарзаватчий	vegetables grocery	опържа (P) опържвам (I)	fry
зеле	cabbage	освeн	besides
зеленчук зеленчуци	vegetables	oтгope	on top
изгоря (P) изгарям (I)	burn, glow	пипeр (m)	pepper
изпекa (P) изпичам (I)	bake, roast	пипeрка (f) пипeрки	pepper
иначе	otherwise		

поръчам (P) поръчвам (I)	order	спалня спални	bedroom
посипя (P) посипвам (I)	sprinkle	употребя (P) употребявам (I)	use, employ
посрещам (I) посрещна (P)	meet	фасул	beans
разни (pl.)	various, diverse	фурна фурни	oven
разпределя (P) разпределям (I)	distribute	целина	celery

Въпроси

1. Защо Борис бързаше да покани гостите в къщи?
2. Защо всички се качиха на втория етаж?
3. От кого бяха посрещнати те на вратата?
4. Опишете къщата на Попови!
5. Какво показваше, че госпожа Попова е една много добра
домакиня?
6. Каква миризма се носеше от кухнята?
7. Какво беше направил Борис преди да пригответи гювеча?
8. Как беше приготвен гювечът на Попови?
9. Защо Борис не яде много лкто?
10. Защо бай Георги трябва да внимава, когато взима от малките
пиперки?
11. Защо бай Георги не се страхува, че пиперките ще го изгорят?
12. Кой е готвачът у Попови?
13. Когато Борис предлага да пият нещо, какво отговаря бай Георги?

Unit 21

On the Phone.На Телефона.Here are several brief telephone
conversations.Няколко телефонни разговора.

conversation

разговор, разговори

number

номер, номера

Conversation number one.

Разговор номер едно.

receiver

слушалка, слушалки

Peter takes off the receiver (of
the telephone).Петър взима слушалката на
телефона.

The Central:

Централата:

Number, please (Central).

Централа.

Петър

Two five three seven (twenty-five,
thirty-seven).

Двадесет и пет, тридесет и седем.

Централата

Two five three seven.

Двадесет и пет, тридесет и
седем.

Петър

Yes, please.

Да, моля.

Централата

Go ahead, sir (ready).

Готово.

Петър

Thank you.

Мерси.

2537

Hello.

Ало.

Петър

Two five three seven?

Двадесет и пет, тридесет и седем?

2537

Yes.

Да.

Петър

May I speak to Mr. Popov?

Мога ли да говоря с господин
Попов?

2537

One moment, please.

Един момент, моля.

Попов

Popov speaking (on the telephone).

Попов на телефона.

Петър

Hello, Boris.

Добър ден, Борисе.

This's (here's) Peter.

Тук е Петър.

Борис

Hello, Peter

Добър ден, Петре.

How are you?

Какво правиш?

Петър

Fine, thanks.

Мерси, добре съм.

telephone

телефонирам (I)

I'm calling you because I forgot
when we were supposed to meet.

Телефонирам ти, защото забравих
в колко часа трябва да се
срещнем.

Борис

It was eight o'clock, wasn't it?

Осем часа беше, нали?

Петър

That's right. Fine. See you then. Да, да, добре; до тогава.

Conversation number two.

Разговор номер две.

(Boris is phoning Dr. X's office).

(Борис телефонира в кабинета на доктор "X").

Централата

Number please.

Централа.

Борис

Seven six nine, please.

Седем шест девет, моля.

Централата

Seven six ten.

Седем шест десет.

Борис

No, seven six nine.

Не, седем шест девет.

Централата

Go ahead.

Готово.

Борис

Thank you.

Мерси.

769

Dr. Stoyanov's office.

Кабинетът на доктор Стоянов.

Борис

May I speak to Doctor Stoyanov
please?

Мога ли да говоря с доктор
Стоянов, моля?

769

Who wishes to speak with him?

Кой иска да говори с него?

	Борис
This (here is Boris Popov.	Тук е Борис Попов.
	769
occupy, fill	заема - заемам (P-I)
I'm sorry, Doctor Stoyanov is busy.	Съжалявам, доктор Стоянов е заёт.
transmit	предам - предавам (P-I)
May I give him a message?	Мога ли да му предам нещо?
	Борис
No, but if he should wish to get in touch with me by phone, I'll be at home until noon.	Не, но ако обича да ми се обади по телефона, аз ще бъда в къщи до обед.
	769
All right, Mr. Popov.	Добре, господин Попов.
Goodbye.	Довиждане.
	Борис
Goodbye.	Довиждане.
Conversation number three. (Boris picks up the phone)	Разговор номер три. (Борис взима телефона)
	Централата
Number, please.	Централа.
	Борис
Two three one four five, please. (Two, thirty-one, forty-five).	Две тридесет и едно четиредесет и пет, моля.

Централата

Two three one four five. Busy. Две тридесет и едно четиридесет
и пет. Заето.

(Boris hangs up) (Борис затваря телефона)

Conversation number four. Разговор номер четири.

Tickets for the train. Билети за влака.

Борис

Hello, the station? Ало, гарата?

Гарата

Yes, this is the station. Да, гарата.

Борис

When do you have trains to Varna? Кога имате влакове за Варна?

Гарата

pertaining to morning сутрешен, сутрешна

pertaining to evening вечерен, вечерна

We have morning and evening trains. Имаме сутрешни влакове и вечерни
влакове.

Борис

Two tickets for the evening train. Два билета за вечерния влак.

Гарата

I'll give you the ticket office. Ще Ви дам гишетото за билети.

Гарата, гишетото за билети

Hello, ticket office? Ало, гишетото за билети.

Борис

I want two tickets for the evening train, please. Искам два билета за вечерния влак,
моля.

Гарата

What class?

Коя класа?

Борис

R R Car

вагон, вагони

Pullman

вагон ли

Second class, Pullman.

Втора класа, вагон ли.

Гарата

sleeping

спален, спална

sleeper

спален вагон

We have a sleeper only on the
train which leaves at nine
o'clock.

Спален вагон имаме само на
влака, който тръгва в девет
часа.

Борис

wheel

колело, колела (колелета)

All right. Two tickets, and I
don't want berths over the wheels.
('that they not be over the wheels')

Много добре. Два билета и
леглата да не са над
колелетата.

Гарата

I'm giving you berths exactly in
the middle of the car.

Давам Ви легла точно в средата
на вагона.

Борис

Thank you, how much will that be?

Благодаря, колко струва?

Conversation number five.

Разговор номер пет.

Leaving the house.

Излизайки от къщи.

Госпожа Иванова

name

име, имена

Anna, I'm going [now], (and) if
anyone calls, take his name.

Ана, излизам и ако някой
телефонира, вземете му
името.

I'll be back in two hours.
hairdresser

Аз ще се върна след два часа.
фризьор, фризьори

I'm going to the hairdresser's.

Отивам на фризьор.

Ана

If Mr. Ivanov calls, what shall I
tell him?

Ако г-н Иванов телефонира, какво
да му кажа?

Госпожа Иванова

Nothing. He knows and will be by
to get me.

Нищо. Той знае и ще мине да ме
вземе.

While dial phones are of course in use in Bulgaria, the above conversations include the operator in order to give practice for the occasions when an operator is still used.

Notes

Note 21. 1 Noun: Nouns referring to things numbered.

/broj/

/broj/ is used of items issued consecutively or serially, such as newspapers, magazines, books (different editions), etc. E.g.:

Аз имам само два броя от този вестник.

Всички броеве са продадени.

It is also used with reference to the 'number' included in a given group.

Голям брой мъже не дойдоха.

Броят на жените растеше от минута на минута.

/nómer/

Разговор номер едно.

This is used as the label 'number' as in 'No.1', 'No.134', etc., telephone numbers, house numbers, etc.

Номерът на къщата ни е 170.

Аз не видях номера на колата.

/cifra/ pl. /cifri/ 'digit'

This refers to the numbers as individual symbols.

Номерът 17 се състои от две цифри.

Ако обърнем цифрата 6, ще получим цифрата 9.

/čisló/

Any number consisting of two or more digits is a /čisló/. It is used when the numbers are used as such, as in mathematics.

Числото 13 не ми харесва.

На книгата бяха написани две числа - 10 и 15.

Note 21. 2 Verb: Appositional Participle /-yki/

излизайки от къщи

The suffix /-yki/ forms a present participle meaning 'on doing so and so', 'while doing so- and so', used appositionally.

The stem formative suffix before /-yki/ varies according to the type of verb involved. Examples are:

<u>Verb type</u>	<u>Verb</u>	<u>Participle</u>	<u>Meaning</u>
а	излизам	излизайки	on going out
е/а	бера	берейки	while picking
Ye/a	пиша	пишейки	while writing
и/а	лежа	лежейки	while lying
е	раста	растейки	while growing
е/о	чета	четейки	while reading
е/zero	живея	живеейки	while living
	пия	пиейки	while drinking
и	чистя	чистейки	while cleaning

Note 21. 3 Verb: Prefixes (5)

The verbs with prefixes for this unit are:

	<u>викна</u>	<u>викам</u>	<u>call out, shout</u>
на-	навикна	навиквам	to get accustomed
от-	отвикна	отвиквам	break off a habit
при-	привикна	привиквам	to get used
с-	свикна	свиквам	to get accustomed
	<u>вина</u>		<u>blame</u>
из-	извиня	извинявам	excuse, apologize
об-	обвиня	обвинявам	accuse
про-	провиня се	провинявам се	commit an offence, be guilty
	<u>пълня</u>		<u>fill, stuff</u>
из-	изпълня	изпълвам изпълням	fill stuff

из-	изпълня	изпълнявам	carry out, fulfil
на-	напълня	напълвам напълням	fill to the top
пре-	препълня	препълням препълвам	overflow
	<u>ско́ча</u>	<u>ска́чам</u>	<u>jump</u>
из-	изско́ча	изска́чам	jump out
от-	отско́ча	отска́чам	jump aside
под-	подско́ча	подска́чам	jump up and down
пре-	преско́ча	преска́чам	jump over
	<u>сле́двам</u>		<u>follow; study</u>
из-	изсле́двам	--	examine, investigate
по-	после́двам	--	follow,
пре-	пресле́двам	--	pursue, chase
раз-	разсле́двам	--	investigate
	<u>служи́</u>		<u>serve</u>
до-	дослужи́	дослужва́м	serve the rest
за-	заслужи́	заслужава́м	deserve
из-	изслужи́	изслужва́м	serve completely
по-	послужи́	--	serve (a while)
при-	--	прислужва́м	serve, wait
у-	услужи́	услужва́м	do a service (favour)
	<u>слуша́м</u>		<u>listen, hear</u>
в-	вслуша́м се	вслушва́м се	listen attentively
из-	изслуша́м	изслушва́м	hear out

о-	ослушам се	ослушвам се	listen for
по-	послушам	--	listen, hear
при-	прислушам	прислушвам	auscultate
	<u>смея се</u>		<u>laugh</u>
за-	засмея се	засмивам се	smile, laugh
из-	изсмея се	изсмивам се	burst into laughter, laugh out loud
над-	надсмея се	надсмивам се	jeer, mock at
при-	присмея се	присмивам се	mock, scoff
раз-	разсмея	разсмивам	make s.o. laugh
	<u>срещна</u>	<u>срещам</u>	<u>meet</u>
по-	посрещна	посрещам	meet, receive
пре-	пресрещна	пресрещам	intercept
	<u>-ставя</u>		--
до-	доставя	доставям	furnish, supply
за-	заставя	заставям	force
на-	наставя	наставям	join on, place on
о-	оставя	оставям	leave out, leave
по-	поставя	поставям	put, place
пред-	представя	представям	present
съ-	съставя	съставям	compose
	<u>стана</u>	<u>ставам</u>	<u>become, get up</u>
въ-	въстана	въставам	revolt, rebel
за-	застана	заставам	stand, take stand
о-	остана	оставам	remain

пре -	пре стана	преставам	stop, cease
	<u>стигна</u>	<u>стигам</u>	<u>reach, arrive</u>
до -	достигна	достигам	reach, get to
на -	настигна	настигам	catch up with
по -	постигна	постигам	reach, achieve
при -	пристигна	пристигам	arrive
	<u>творя</u>		<u>create</u>
за -	затворя	затварям	close
о -	отворя	отварям	open
при -	притворя	притварям	shut to
раз -	разтворя	разтварям	throw open; dissolve
съ -	сътворя	сътворявам	create
	<u>тегля</u>		<u>pull, draw</u>
из -	изтегля	изтеглям	pull out
от -	оттегля	оттеглям	draw back
по -	потегля	потеглям	set out, start
пре -	претегля	претеглям	weigh (out)
при -	притегля	притеглям	attract
раз -	разтегля	разтеглям	stretch
	<u>тръгна</u>	<u>тръгвам</u>	<u>start going, depart</u>
из -	изтръгна	изтръгвам	take by force
	<u>хвана</u>	<u>хващам</u>	<u>catch, take</u>
за -	захвана	захващам	start, begin

об-	обхвана	обхващам	take in, embrace
под-	подхвана	подхващам	take up, approach
при-	прихвана (ме)	прихваща (ме)	took me, takes me
с-	схвана се	схващам се	be bemumbed, have cramp
с-	схвана	схващам	understand, comprehend
	<u>-хитя</u>		--
въз-	възхитя	възхищавам	ravish
въз-	възхитя се	възхищавам се	admire
раз-	разхитя	разхищавам	waste, dissipate
	<u>ходя</u>		<u>walk</u>
из-	изходя	изхождам	cover a distance
по-	походя	--	walk a little
про-	проходя	прохождам	start walking (baby)
раз-	разходя се	разхождам се	take a walk
(под-)	--	подхождам	suit, fit
	<u>храня</u>		<u>feed, nourish</u>
из-	изхраня	изхранвам	maintain, support
на-	нахраня	нахранвам	be sated
о-	охраня	охранвам	feed well, fatten
под-	подхраня	подхранвам	feed up, sustain
пре-	прехраня се	прехранвам се	live on, subsist
	<u>чакам</u>		<u>wait</u>
до-	дочакам	дочаквам	wait for s.o. to come
о-	--	очаквам	expect
при-	причакам	причаквам	waylay, lie in wait for

чета

до-	дочета	до·читам	<u>read</u> read to the end
за-	зачета	зачитам	start reading
из-	изчета	изчитам	read completely to the end
от-	отчета	отчитам	report, give an account
по-	почета	почитам	honour, respect
про-	прочета	прочитам	read through
раз-	разчета	разчитам	make out, decipher; count on
с-	счета	считам	reckon, consider

чувствувам

по-	почувствувам	--	<u>feel</u> feel
пред-	предчувствувам	--	have a presentiment
раз-	разчувствувам	се --	be moved
съ-	съчувствувам	--	sympathize

чудя се

за-	зачудя се	--	<u>wonder, marvel</u> wonder
о-	очудя се	очудвам се	wonder
по-	почудя се	--	wonder

чупя

из-	изчупя	изчу·пвам	<u>break</u> break all, everything
на-	начупя	начупвам	break in small pieces
от-	отчупя	отчупвам	break off
пре-	пречупя	пречупвам	break in two
раз-	разчупя	разчупвам	break up

с-	счупя	счупвам	break
	<u>ям</u>		<u>eat</u>
из-	изям	изяждам	eat up (away)
пре-	преям	преяждам	overeat
раз-	разям	разяждам	eat away, corrode; begin to eat with appetite.

Note 21. 4 New Verbs.

Grammatical Drill

GD 21. 1 Nouns referring to things numbered.

Аз не съм получил вчерашния брой на вестника.

Числото петнадесет се състои от две цифри.

Изпратете ми два броя от Вашия вестник.

Кое число сме днес?

Днес сме двадесет и пети януари.

Какъв е броят на новите студенти?

Числото двадесет е по-голямо от числото петнадесет.

В стаята имаше голям брой чужденци.

Цифрата осем е написана по-добре от цифрата седем.

Аз нося риза номер петнадесети.

Нашият телефонен номер се състои от пет цифри.

Обувките ми са номер девет.

Номерът на къщата ни е 156.

GD 21. 2 Appositional Participle /-уки/

Иван излезе, като благодари.

Мария остави парите в къщи, защото се боеше, че ще ги загуби.

Иван излезе, благодарейки.

Като излизаше, тя благодари.

Мария остави парите в къщи, бояйки се, че ще ги загуби.

Излизайки, тя благодари.

Ние отидохме до там, като бутахме колата.	Като се запознаваше с нея, той й каза, че я е виждал някъде.
Ние отидохме до там, бутайки колата.	Запознавайки се с нея, той й каза, че я е виждал някъде.
Докато вечеряхме, той ни разправи всичко.	Когато започна да говори, Петър се обърна към нас.
Вечеряйки, той ни разправи всичко.	Започвайки да говори, той се обърна към нас.
Като видя, че е сама, тя взе писмото.	Иван каза това, като се надяваше, че ще го съжалят.
Виждайки, че е сама, тя взе писмото.	Иван каза това, надявайки се, че ще го съжалят.
Елена носеше виното, като внимаваше да не го излее.	Като остави писмото на масата, той мислеше за Мария.
Елена носеше виното, внимавайки да не го излее.	Оставяйки писмото на масата, той мислеше за Мария.
Като се връщам в къщи, видях Петър.	Когато обясняваше всичко това, тя гледаше към мен.
Връщайки се в къщи, видях Петър.	Обяснявайки всичко това, тя гледаше към мен.
Ние говорехме високо, докато бутахме колата.	Когато ги развеждах из града, аз им обяснявах всичко.
Ние говорехме високо, бутайки колата.	Развеждайки ги из града, аз им обяснявах всичко.
Като взе чашата, той каза: "Наздраве!"	Ще чакам тук и ще пиша писмо.
Вземайки чашата, той каза: "Наздраве!"	Ще чакам тук пишейки писмо.
Иван влезе, като говореше високо.	
Иван влезе, говорейки високо.	
Тя счупи чашите, когато ги донасяше.	
Тя счупи чашите, донасяйки ги.	

Completion Drill

Change the following sentences, by using the Appositional Participle.

1. Той знаеше, че като бута колата, той помага на приятеля си.
2. Когато влизаме в града, ние трябва да се обадим на Попов.
3. Когато говори с Иван, той знае, че Петър ще го чуе.
4. Той мина покрай тях и ги поздрави.
5. Аз хванах мъжа за палтото и му казах да излезе.
6. Като слизаше от горе, той видя, че гостите си отиваха.
7. Тя излезе бързо, като забрави да вземе шапката си.
8. Когато се пазаря, аз купувам обикновено всичко по-евтино.
9. Той се прибираше в къщи и мислеше за семейството си.
10. Плати ли на Иван, той знаеше, че трябва да плати и на Петър.
11. Тя работеше бързо, като се справяше лесно с работата.
12. Ако занесе нещо на сина, той знаеше, че трябва да занесе
нещо и на дъщерята.
13. Те знаеха, че ще научат урока, като го повторят.
14. Докато изтъняваше косата на Борис, бръснарят говореше без
да спира.
15. Децата минаха този дълъг път, като се надяваха да видят
родителите си.
16. Докато се готвехме да отидем в България, ние учехме български.
17. Иван не знае български и няма да ни разбере.
18. Аз четех книгата и слушах същевременно радиото.
19. Като гонеше децата, той не видя колата.
20. Когато влизаше в банката, Петър ме видя.

GD 21. 3 Prefixes

ВИКНА - ВИКАМ

Децата на брат ми викат по цял ден.

Детето му привикна да пие мляко.

Вие трябва да навикнете да ходите с шапка.

Аз съм сигурен, че бързо ще свикнете с работата.

Аз отвикнах да нося шапка.

ВИНЯ

Вие не трябва все него да вините.

Бащата обвини сина си, че е пил вино.

Мария се извини, че не ѝ е добре и излезе от стаята.

Иванчо се провини в училище и викнаха баща му.

ПЪЛНЯ

Тя не обича да пълни чашите до горе.

Майка ми напълни чашите.

Аз изпълних всичко, каквото ми казахте.

Ако препълните чашите, ще ги разлея.

Градината бързо се изпълни с деца.

СКОЧА - СКАЧАМ

Мъжът скочи от втория етаж.

Иванчо започна да подскача от радост.

Децата изкочиха от стаята.

Ние прескочихме оградата, за да влезем в градината.

Жената отскочи, когато видя мъжа.

СЛЕДВАМ

Син ми следва медицина.

Ако той отиде и другите ще го последват.

Докторът изследва всичко и каза, че няма опасност за болния. °danger

Чужденецът ме преследва от два дни.

Разследваха всичко и намериха, че Попов трябва да плати още 100 лева.

служи

Син ми заслужи петте лева, Елена ни прислужва, когато ядем,
които му дадох.

Аз му услужих с сто лева.

Борис изслужи службата си и
започна да следва.

Ако мислите, че ще Ви послужи,
вземете я.

слушам

Всички деца трябва да слушат
родителите си.

Мъжът се ослуша добре, преди да
влезе в къщата.

Иванчо се вслуша в думите на
баща си.

Ще направите добре, ако ме
послушате какво Ви казвам.

Майката изслуша сина си и
тогава му отговори.

Докторът ме прислуша и ми каза,
че нищо ми няма.

смея се

Защо се смеете, когато говоря?

Борис обича да се надсмива на
приятелите си.

Иван каза нещо и всички се
засмяха.

Децата му се присмяха, защото
той беше без обувки.

Аз се изсмях на думите й.

След неприятностите в трапезарията,
Мария бързо успя да разсмее
гостите.

срещна - срещам

Ние го срещнахме на улицата.

Чужденецът я пресрещна и й взе
парите.

Попов ни посрещна още на вратата.

-ставя

Утре ще Ви доставят другите
картофи.

Заставиха го да върне книгата.

Иван [°]изоста́ви университета,
след като тръгна с лоши
другари. ^{°left}

Аз наставих две дървета на
оградата.

Мария остави нещата на масата.

Аз поставих леглото в ъгъла.

Децата представиха една хубава
пиеса.

Масата е съставена от пет части.

стана - ставам

Утре ще стана в пет часа.

Всички въстанаха срещу него.

Когато я видяхме, тя беше
застанала на ъгъла.

Нашата кола [°]изоста́на, защото
беше по-стара. ^{°fall back}

Останахме там до два часа.

Дъждът скоро престана.

стигна - стигам

Ние стигнахме на време за
представлението.

Не можах да достигна шапката.

Аз я настигнах и ѝ дадох
нещата.

Кога ще пристигне жена Ви?

творя

Затворете вратата, моля!

Ако отворите вратата, ще стане
студено.

Не затваряйте вратата! Само
я притворете!

Беше горещо и той разтвори вратите.

Бог сътвори земята и всичко на
нея.

тегля

Нашата кола можа да тегли
камиона.

Аз изтеглих Борис от леглото.

Баща ми се оттегли в стаята си.

Кога ще потеглите за Варна?

Продавачът претегли месото на
Борис.

Варна ме притегля всяко лято.

Иванчо разтегли чорапите и сега
не може да ги носи.

тръгна - тръгвам

Ако ти тръгнеш и аз ще тръгна. Иванчо изтръгна книгата от ръцете на сестра си.

хвана - хващам

Детето ме хвана за ръка. Борис го прихваща понякога и тогава не може да се говори с него.

Захвана да вали силен дъжд.

Иван подхвана багажа и го премести сам. Децата не схванаха веднага, какво искаше баща им.

Ръката ми е схваната от два дни.

-хитя

Всички се възхищаваха от хубавите ѝ дрежи. Синът разхищаваше парите на баща си без да му мисли много.

ходя

Аз обичам да ходя на разходка. Връзката не подхожда на ризата.

Ако днес изходите десет мили, кажете ми. Детето ни проходи на една година.

Болната походи малко и се умори. Всички отидоха да се разходят из градината.

храня

Когато имаме гости, ние се храним в трапезарията. Децата се върнаха охранени от Варна.

Попов изхрани двама синове и две дъщери. Иван беше много болен и го подхранваха само с мляко.

Ще се нахраня и ще дойда. Борис се прехранва като работи в една кантора.

чакам

Ние го чакаме от един час, но няма да можем да го дочакаме. Баща ни очаква гости от София.

Мъжът причака жената на ъгъла и ѝ взе парите.

чета

Иванчо обича да му чета от
детски книжки.

Ще дочета книгата и ще излеза.

Вчера зачетох една много
интересна книга.

Аз прочетох книгата за два
дни.

Аз изчетох всички книги в къщи.

Чиновникът се отчита всяка вечер
на Попов.

Не мога да разчета някои думи
от писмото.

Аз считам, че е най-добре да
останем в къщи.

чувствувам

Елена се почувствува не добре
и отиде на доктор.

Сега тя се чувствува по-добре.

Аз предчувствувам, че нещо ще
стане с него.

чудя се

Ние се чудим да заминем ли
или не.

Мария се зачуди /очуди, почуди/,
защо я питаме.

чупя

Иванчо обича да чупи чаши.

Когато пие, той изчупва
/изпочупва/ всички чаши.

Аз отчупих от хляба и дадох
на детето.

Елена пречупи хляба на две.

След като разчупи хляба на
части, тя даде на всеки от
него.

Детето счупи чашата без да иска.

ям

Иванов яде винаги в дванадесет
часа.

На обяд изядох един цял хляб.

Иванчо преяде и за това го боля
стомаха.

От чистия въздух децата се
разядоха.

GD 21. 4 New Verbs

Imperfective onlyзавися

Аз завися от баща си.	Никой не зависеше от нея.
Ние всички зависим от него.	Отиването ми в Америка зависеше от баща ми.
Затварянето на кантората зависи от много неща.	Вярно ли е, че тя още зависела от родителите си?
Всички зависеха от чужденеца.	

Impersonal

Ще отидем ли на екскурзия?	От кога почват да работите?
Зависи от времето.	Зависи от господин Попов.
Борис ще дойде ли скоро?	Мислите ли да вземете парите с Вас?
Зависи с какво пътува.	Зависи от много работи.

Perfective - Imperfective Verbs:заема - заемам

Колата заема много място в гаража.	Елена зае веднага стаята.
Децата заемат местата си и представлението почва.	Аз заех мястото без да зная, че е негово.
Нашата къща заемаше половината от мястото.	Иван заел мястото без да знае, че е нейно.
Няколко години аз заемах хубава служба в банката.	Вие заемете тази стая, а ти заеми онази стая!
Вярно ли е, че той заемал висока служба?	Не заемайте всички стаи!
Родителите ми ще заемат първия етаж.	Когато те дойдоха, аз бях заел вече стаята.
Ние ще заемем долния етаж.	Всички места в киното бяха заети.

закъснея - закъснявам

Детето му закъснява всеки ден
за училище.

Аз винаги закъснявах за
училище.

Мария е закъснявала много
пъти за работа.

Ако отида там, ще закъснея
за работа.

Борис не иска да закъснее за
работа.

Гостите закъсняха половин час.

Ние закъсняхме за представлението.

Тя закъсняла за киното и не
отишла.

Закъсней днес с пет минути!

Не закъснявайте! Това не е
хубаво.

изгоря - изгарям

Аз изгарям всеки ден много
книга.

Аз изгарях старите книги на
баща ми, когато той влезе.

Аз ще изгоря този стар стол.

Защо искате да изгорите всичко
това?

Децата изгориха всички книги.

Аз изгорих само две книги.

Мария изгорила масата и стола.

Масата е изгорена, но столът
още не е изгорен.

Изгорете тези книги!

Не ги изгаряйте! Те трябва
на баща ми.

изстина - изстивам

Деца, супата изстива,
побързайте!

Иванчо изстива често през
зимата.

Като малък Иванчо често
изстиваше.

Ако излезете ще изстинете.

Яжте супата след като изстине.

Децата изстинаха, защото беше
много студено.

Супата изстина бързо.

Не яжте, ако супата не е
изстинала.

навикна - навиквам

Децата му лесно навикват на
други хора.

Иванчо не навиква лесно на други
хора.

И Вие ще навикнете да ставате
рано.

Децата навикнаха да закъсняват.

Аз трябва да навикна да ставам
рано.

Елена е навикнала да става късно.

Син му навикна да пие вино.

посипя - посипвам

Посипвам яденето с пипер.

Яденето е посипано с много пипер.

По моя грешка, той посипа
десерта с пипер.

Не посипвай яденето с повече пипер!

Без да иска тя посипала
изгорената си ръка с пипер.

откажа (се) - отказвам (се)

Мария ми отказва за втори път
да излезе с мен.

Жена ми се отказа от всичко, което
баща ѝ ѝ остави.

Децата отказват да дойдат.

Елена отказала да го види.

Ние се отказваме от нашата
част.

Откажи се от парите!

Борис обичаше жена си и не ѝ
отказваше нищо.

Ако поиска да Ви види, откажете
му!

Не се отказвай от парите!

Тя винаги отказвала да му даде
пари.

Не му отказвайте да го видите!

Ако Вие откажете да отидете,
никой няма да отиде.

На мен ми беше отказано да видя
болната.

Аз ще откажа да направя това.

Децата отказаха да отидат на
училище.

посрещна - посрещам

Обичам да посрещам гости.

Вчера не сме посрещали никакви
гости.

Вчера посрещах цели два часа
гости.

Утре ще отидем да посрещнем един
мой приятел на гарата.

Попов ни посрещна много добре. Посрещнете гостите на вратата!
 Посрещнали я още на вратата. Не го посрещайте на вратата!

предам - предавам

Аз предавам нещата си винаги Защо не сте предали нещата ми на
 на багаж. Петър?
 В София тя предаваше уроци по Когато дойдохте, аз бях предал
 английски. пакета.
 Иван не е предавал до сега уроци. Нещата са предадени преди два
 Ще отида да му предам пакета. часа.
 Писмото ми предадоха преди един Предайте всинко това на майка Ви!
 час. Не предавайте още нещата!

пържа - опържа

Мария пържи всеки ден месо. Защо не сте опържили месото
 по-добре?
 Когато я видях, тя пържеше Картофите са добре опържени.
 месото.
 Иван пържел месото, а тя Месото още не е опържено.
 пържела картофите.
 Аз ще опържа месото за десет Опържете най-напред месото!
 минути. ^{first}
 Още не пържете картофите!
 Не можете да го опържите за десет минути.

срещам - срещна

Всеки ден го срещам на път Елена ме срещна в магазина.
 за кантората.
 Мария често ме среща на улицата. В това време аз бях вече срещнал
 Петър.
 Когато бях в София, аз често Срещнете го и му кажете това!
 срещах приятели.
 Аз съм го срещал само два пъти. Не го срещайте на улицата!
 Ако го срещна, ще го позная.

употребя - употребявам

Иванка употребява всичко да
задържи мъжа си.

Аз употребявам само добър
бензин за моята кола.

Ако употребите този бензин,
няма да съжалявате.

За какво ще употребите всички
тези пари?

Жена му употреби всичките пари.

Аз употребих само десет литра.

Децата не употребиха вилците
при ядене.

Бензинът беше употребен само за
нейната кола.

Употребете този бензин и няма да
съжалявате!

Не употребявайте лош бензин,
защото ще съжалявате!

Listening In1. Петър и Борис

П. Добър ден, Борисе.

Исках да ти телефонирам, но цяла сутрин централата казваше,
че номерът ти е зает.

Б. Имах разговор по телефона с Пловдив.

Как е Иванка?

Да ѝ се обадим да дойде тук при нас.

П. Тя не е в къщи, но ще кажем на прислужничката да ѝ предаде
къде ще я срещнем. **servant (f)*

Б. Къде ще отидем?

П. Аз съм готов на всичко.

Б. Страхувам се, че Иванка ще иска да отидем на кино.

П. Много е топло за това, а и ще има голяма навалица.

Между другото, щях да забравя, че Иванка покани доктор

Стоянов и жена му да дойдат след вечеря в къщи.

Еда и ти!

Б. С удоволствие.

Ще отида да вечерям и ще дойда.

П. Добре, довиждане.

Не закъснявай много!

2. Петър и Борис

П. Мога ли да телефонирам от твоя телефон?

Б. Разбира се.

Ето ти слушалката.

П. Нашият телефон е развален и искам да се обадя на централата да дойдат да го поправят.

Б. Те работят много бързо и съм сигурен, че до тази вечер телефонът ще е готов.

П. Надявам се, защото чакам разговор с Америка тази вечер.

Б. С Америка?

П. Баща ми е болен и искам да попитам как е.

Иван и Петър отиват в София

(продължение 8)

”Защо Георги, от малко винце вреда няма. Трябва да им дадем и на тях по малко. Нали знаеш, че гювеч без вино не върви!”

”Нека вземат! Аз не им забранявам, но мислех, че те не обичат вино и предпочитат вода.”

След като наля на всички, Борис стана, вдигна си чашата и каза доста церемониално:

"Добре дошли в нашата къща и за ваше здраве!"

Всички станаха и си чукнаха чашите. Тези от семейството на господин Попов повториха: "Добре дошли и за ваше здраве", а гостите отговориха: "Добре заварили, благодарим и също за ваше здраве!"

След това всички седнаха и продължиха да се хранят. Като свършиха с гювеча, г-жа Попова попита: "Какво обичате за десерт? Ние обикновено по това време имаме любеница и сирене, но за днес съм приготвила още нещо специално за вас - сладолед и сухари. Какво предпочитате? Изберете си сами!"

"Аз ще взема любеница", каза бай Георги, "а пък на децата дай сладолед. Зная, че те го обичат, а у нас на село се намира рядко."

След като свършиха обед, бай Георги се обърна към госпожа Попова и каза: "Анке, от името на всички ни, благодаря ти за чудесния обед. Моите поздравления. Право да ти кажа, отдавна не съм ял толкова добре."

"Благодаря ти, Георги, само че не преувеличавай!" отговори г-жа Попова. "Според както ни е разправял Асен и вие сте го хранили великолепно. Аз съжалявам само, че няма да можете да престоите по-дълго време, че да ни дадете възможност да ви се отплатим, а и вие да си поотпочинете малко и да се поразходите из града. Нали децата идват за първи път в София!"

"Да, вярно е, но те пак ще дойдат. Сега за сега имаме много работа на село и трябва непременно да се върнем колкото се може по-скоро. Затова децата трябва да побързат и излезат да видят

града. За днес каква програма имате, Асене?"

"Бай Георги, днес мисля да направим една хубава разходка из града. Ще им покажа главните улици, паметниците, обществените сгради, магазините, градините и въобще ще разгледаме града."

"Щом е така, пригответе се и тръгнете, за да не губите време", каза г-н Попов, "само вижте да не закъснеете за вечеря. Ние с Георги ще останем тук да си поговорим, а по-късно ще излезем малко по работа, но ще се върнем рано. Във всеки случай ще ни намерите тук."

"Добре татко, тогава ние тръгваме. Хайде Иване, хайде Петре, готови ли сте?"

"Готови сме", отговориха и двамата.

"А Владо, няма ли и той да излезе с тях?" попита бай Георги.

"Не, Владо ще остане в магазина на мое място. Ние се наредихме от вчера, за да бъда аз свободен да излеза с теб днес след обед" му обясни г-н Попов.

"Съжالياвам, че заради мен Владо няма да може да излезе с момчетата!" се извини бай Георги.

"Няма нищо, не се безпокой! Той е свикнал. Ние често се нареждаме така помежду си", го успокои г-н Попов. "Освен това и той ще отиде с тях тази вечер на театър и ще има случай да се поразходи из града."

Тъкмо когато момчетата се готвеха да излизат, Иван се приближи до баща си и му пошепна нещо на ухото.

"Вярно е", извика бай Георги, "на истина щях да забравя подаръците. Петре, иди моля ти се скоро долу и ми донеси моята

торба. Оставих я в магазина с другия багаж."

След малко Петър донесе торбата и я даде на баща си. Той я развърза внимателно и извади от там първо една чудесна, селска, многоцветна, басмена забрадка и едно шише с чиста, планинска сливовица.

"Ето Анке, тази забрадка е за теб!" каза бай Георги, като стана и отиде при Анка да ѝ връчи забрадката.

"А пък това шишенце със сливовица, наше домашно производство, е за теб, Борисе. Аз зная, че я обичаш."

"Благодаря ти много, Георги. Боже мой, колко е красива!" каза г-жа Попова с възхищение, като си сложи забрадката. "Само че не трябваше да си даваш толкова труд!"

"Разбира се, Анка е права", каза г-н Попов, "особено след като ни донесохте толкова други работи, като пресно масло, мед, пилета и яйца. Може ли такова нещо! Ние никога няма да можем да ви се отплатим!"

"Недей Борисе, затова и дума да не става. Това ни доставя на нас голямо удоволствие!" каза бай Георги.

"Както и да е, благодаря ти Георги, но нека да е за последен път! му отговори г-н Попов.

(следва)

Нови думи

безпокоя се (I)	be worried	връча - връчвам (P-I)	hand in
вдигам - вдигна (I-P)	lift up	възможност (f.)	possibility,
		възможности	chance
великолепно	magnificently	възхищение	admiration
внимателно	carefully	домашен, домашна	domestic
вредя, вреди	harm, damage		

забра̀дка забра̀дки	kerchief	развѣржа (P) развѣрзвам (I)	untie
зара̀ди	because of	разпра̀вя (P) разпра̀вям (I)	narrate, explain
изва̀дя (P) изва̀ждам (I)	take out	разхо̀дя се (P) разхо̀ждам се (I)	take a walk
мѐд (m) honey, (f) copper (metal)		рѐдко	rarely
многочвѐтен многочветна	with many colors	сгра̀да, сгра̀ди сѐлски, сѐлска спорѐд	building pertaining to village according to
общест̀вен обществена	public, social	суха̀р, суха̀ри	rusk
отпла̀тя се (P) отпла̀щам се (I)	repay	торба̀, торбѝ	bag
па̀мет (f)	memory	тру̀д	labour, toil
па̀метник па̀метници	monument	успоко̀я (P) успоко̀явам (I)	calm, quiet
пѝле, пѝлета	chicken	ухо̀, ушѝ	ear
планѝнски планѝнска	mountainous	церѐмониален церѐмониална	ceremonial
поздра̀вление поздра̀вления	congratulations	чудѐсен чудесна	wonderful
поотпочѝна си (P) поотпочѝвам си (I) (for a while)	take rest	чу̀кам (I) чу̀кна (P)	knock, pound
преувелича̀ (P) преувелича̀вам (I)	exaggerate	шѐпна (I) пошѐпна (P)	whisper
произво̀дство	production	шишѐ	bottle
пѣ̀к on the other hand		шишѐта шишѐнце, шишѐнца	(diminutive of) bottle

Въпроси

1. Какво предложи г-жа Попова за десерт?
2. Какво е разправял Асен за времето, когато е бил при бай Георги?
3. Защо гостите не могат да останат по-дълго при Попови?
4. Каква програма има Асен за Иван и Петър?
5. Защо Владо не може да отиде с момчетата на разходка?
6. Какво пошепна Иван на ухото на баща си?
7. Какви подаръци беше донесъл бай Георги за г-н и г-жа Попови?

Unit 22

In the CountryНа село.

Иванка

Boris, have you ever been in the
country?

Борисе, бил ли си на село?

Борис

Of course.

Разбира се.

My grandfather was a peasant.

Моят дядо беше селянин.

alive

жив, жива

spend, go through

прекарам - прекарвам (P-I)

When he and my grandmother were
alive, I used to spend the
summer with them.

Когато той и баба ми бяха живи,
прекарвах лятото при тях.

Петър

field

поле, полета

Did you help them in the field?

Помогаше ли им на полето?

Борис

turn around

въртя се (I)

Most of the time I was around my
grandmother. The women in the
country work hard.

Повече се въртях около баба ми.
жените на село много работят.

spin

преда (I)

weave

тъка (I)

sew

шия (I)

home (adj.)

къщен, късна

cultivated field

нива, ниви

They spin, weave, sew their clothes,
on the whole do all the work
around the house, they also help
in the field.

Предат, тъкат, шият си дрехите,
въобще вършат цялата късна
работа и също помагат на
нивата.

Иванка

It seems to me, that they do
everything.

Струва ми се, че те вършат
всичко.

What do the men do?

А какво правят мъжете?

Борис

They also work a lot.

И те работят много.

plow

ора (I)

sow

сея (I)

reap, harvest

жъна (I)

cattle

добитък

They plow, sow, harvest and [do] a
thousand more things around the
house and the cattle.

Орат, сеят, жънат и още хиляди
работи около къщата и
добитъка.

rest

почина (си) - почивам (си) (P-I)

In fact, during the winter (time)
they rest, while the women still
work.

Наистина, зимно време си почиват,
когато жената и тогава работи.

Иванка

What do they do for pleasure?

Какво правят за удоволствие?

Борис

combine

съединя - съединявам (P-I)

They combine work with pleasure.

Те съединяват работата с
удоволствието.

party in the country

седянка, седянки

story, fairy tale

приказка, приказки

song (f.)

песен, песни

Evenings the young people gather
at parties and amongst stories
and songs everybody works.

Вечерно време младите хора се
събират на седянки и между
приказки и песни всеки
работи.

circle dance

хорò, хора

folk dance

ръченица

make ones own way through

пробия си-пробивам си (P-I)

Sunday they have ('play') folk dances; В неделя играят хора и ръченици;
recently the modern dances also напоследък и модерните танци
have gained acceptance ('make their си пробиват път.
way through').

Петър

Do they go to church?

Ходят ли на черква?

Борис

religion

религия

Yes, religion in the country is
very strong.

Да, религията е много силна в
селата.

Петър

product

продукт, продукти

produce

произведа-произвеждам (P-I)

Where do they sell the products

Къде продават продуктите, които

which they produce?

те произвеждат?

Борис

peasant (adj.)

сѐлски, сѐлска

farm

стопанство, стопанства

food

храна, храни

barely

едва / едвам

The (peasant) farms here are not big and whatever they produce is barely enough for their food.

Тук сѐлските стопанства не са голями и това, което произвеждат, едва им стига за храна.

If they have something more they sell it on the market.

Ако имат повече, продават го на пазаря.

Иванка

Where do they get their money?

От къде взимат тогава пари?

Борис

clothing

облекло

As I told you, they produce everything themselves food as well as clothing, so that they don't need much money.

Както ти казах, те произвеждат всичко сами, както храна - така и облекло, така че не им трябва много пари.

Петър

I would like to spend day or two in the country.

Аз бих искал да прекарам ден - два на село.

Борис

relative

роднина, роднини

I still have relatives there.

Аз все още имам роднини там.

cousin (f.)	братовчѣдка, братовчѣдки
get married (to : /za/)	жѣня се - ожѣня се (I-P)
Next month a cousin of mine is going to get married.	Другия мѣсец една моя братовчѣдка ще се жѣни.
wedding	свадба, свадби
We can go together to her wedding.	Ние можем да отидем заедно на свадбата ѝ.
	Петър
It will be wonderful.	Това ще е много хубаво.
get angry	сърдя се - разсърдя се (I-P)
Don't you think that your relatives will be angry if you bring us?	Мислиш ли, че твоите роднини няма да се сърдят, ако ни заведеш?
	Борис
hospitable	гостоприѣмен, гостоприѣмна
No, Bulgarian peasants are hospitable and they will be very glad [to see you].	Не, българските сѣляни са гостоприѣмни и ще се радват много.
	Петър
give, supply	достава - доставям (P-I)
All this will be a great pleasure for us.	Това ще ни достави голямо удоволствие.
	Борис
gaiety	веселба
Prepare yourselves for a good time because the weddings in	Пригответе се за голяма веселба, тъй като свадбите на село

the country last three days.

продължават по три дни.

Note 22.1 Verb, Adjective and Noun Relationship.

Previous notes have dealt with various formations from the verb stem. These have included nearly all the regular forms so derived. These have included verbal adjectives (participles) and verbal nouns, which may be called the 'predictable' adjective and noun formations from verb stems. At the same time other adjectives and nouns having the same roots have appeared. The formation of these is unpredictable. The accompanying chart compares the predictable forms of certain verbs with the unpredictable. The differences of meaning are to be noted particularly.

(Page over for chart)

For noun suffixes see also Note 27.2.2.

Note 22.2 Verb: Verbs with More than One Prefix.

Examples were given in Note 16.1 of verbs with more than one prefix. Up to three prefixes may often be found.

Some examples are:

варя́	boil		
преваря́	boil hard	изпреваря́	outdistance
		надпреваря́	outdistance
взема́	take	надвзема́	overdraw
		подвзема́	take, holding from beneath
влеза́	enter	навлеза́	penetrate
излеза́	go out	произлеза́	originate from
води́	lead		
проведа́	carry through	изпроведа́	see to the door
изведа́	bring (s.o.) out	произведа́	produce

дам	give		
подам	pass, hand to	преподавам	teach
продам	sell	разпродам	sell at auction
зная	know		
позная	know (someone), recognize	запозная	introduce
узная	learn	разузная	reconnoitre
кажа	say		
		подскажа	prompt
		предскажа	predict
приказвам	talk	разприказвам се	be absorbed in conversation
ложа			
положа	lay	предположа	presume, assume
		разположа	situate
		предразположа	predispose
почина	rest	поотпочина си	rest a little
ходя	walk		
изходя	cover a distance	произхождам	originate
чупя	break		
		изпочупя	break (everything) completely up.

Verb	Past Passive Participle	Adjective	Verbal Noun
уча study, learn	учен learned	учеб(е)н educational, training	учене study
вложа deposit	вложен deposited	влогов banking	---
влагам be depositing	---	---	влагане depositing
работя work	работен worked	работнически worker's работлив industrious работ(е)н working, active	работене working
служя serve	(про-служен) served	служеб(е)н official	служене service
бера pick	бран gathered	беритбен pertaining to harvest	берене / бране picking
вoдя lead, guide	воден guided	водачески pertaining to leader	водене leading
говоря talk, speak	говорен said	говорителски pertaining to speaker	говорене speaking
нося carry, wear	носен carried	носачески pertaining to porter	носене carrying
принеса sacrifice принасям	принесен offered as sacrifice принасян	приносителски pertaining to bearer	---
			принасяне sacrificing

Action of verb	Present		Person Involved	Other
	Passive	Participle		
			учител teacher	
учение teaching, doctrine	учащ student, pupil		ученик pupil учен scientist	учебник textbook
вложение deposits	--		вложител depositor	влог bank deposit ложа box
---	влагащ depositing depositor		---	влагалище store house
работа work	работещ working worker		работник worker	работилница workshop работничество labour
Бого-служение divine-service	служаш serving servant		служител servant	служба post, position
беритба harvest	берещ picker		берач picker	---
водачество leadership	водещ leading, leader		водач leader	---
говор speech; voices	говорещ speaking speaker		говорител speaker	---
---	носещ carrier		носач porter носител bearer	носилка stretcher
принос contribution	приносящ bearer		приносител bearer	---

Grammatical Drill

GD 22. 1 Verb, Adjective and Noun Relationship.

Мария е учена жена, защото е
свършила университет.

Ученикът взимаше уроци с
учебен самолет.

Ученето се харесва на Иванчо.

Учението на Буда ми е добре
известно.

Парите му са вложени в банката.

Влагането на пари в тази банка
е забранено.

Иван загуби всичките си
вложения /влогове/.

Аз мисля, че тази маса е
работена в София.

Елена е много работлива. Работи
от сутрин до вечер.

Една седмица има обикновено
пет работни дни.

Работещите в кантората мъже
оставиха работата и излезоха.

Вътре останаха само няколко
работещи жени.

Аз имам вече двадесет
про-служени години.

Баща ми ходи на работа със
служебна кола.

Служенето в кантората на
Попов не е лесно.

Бого-служението в черквата
свърши преди един час.

Кафето е брано миналата година.

В беритбени дни всички работят.

Беренето на кафе се извършва от
берачи.

Беритбата ще трае още една
седмица.

Иван беше воден от един
господин.

Водачеството на групата е в
ръцете на Асен.

Водачът ни поведе през
планината.

Езикът, който е най-много
говорен в Америка, е английски.

Говоренето през време на ядене
е забранено.

Говорителят каза нещо на двете
говорещи помежду си жени.

Аз видях, че шапката Ви беше
носена от Петър.

Мъжът беше в носачески дрехи.

Носенето на такива дрехи е
забранено.

Носачите носеха болния на
носилка.

Работата на учения беше голям
принос към науката.

Иван даде няколко лева на
приносителя на писмото.

GD 22. 2 Verbs with more than one prefix.

Утре ще Ви запозная с нея.	Ние си поотпочинахме добре преди да излезем из града.
Вчера се запознах с един доктор.	Една жена ни преподава по български в училище.
Ако минете по този път, ще ги изпреварите.	Магазинът разпродаде бързо стоката си.
Мария ни изпревари с пет минути и взе първа нещата.	Жената ми предсказа, че ще загубя много пари.
Петте коли се надпреварват, коя да пристигне първа.	Артистите се преоблекоха веднага след представлението.
Елена произлиза от много старо семейство.	Когато започнахме да го гоним, мъжът изостави всичко на улицата и прескочи една ограда.
Баща ми сега разузнава, кой е счупил огледалото.	Жените ни се бяха разприказвали и ни забравиха напълно.
В кантората му разузнават, къде са парите.	Ние предполагаме, че той е взел парите.
Жена ми произхожда от много добро семейство.	Гостите навлезоха в трапезарията, говорейки високо.
В Детройт произвеждат много коли.	Децата изпочупиха всички чаши в стаята.
Аз бях надвзел от банката и за това платих десет лева.	Ние не успяхме да вземем влака.
Аз ще Ви помогна да подвземете багажа си и да го сложите в колата.	Бащата предразположи сина си с добри думи, преди да почне да говори с него.
Жената беше много внимателна и ни изпроводи до вратата.	

GD 22. 3 New Verbs

Imperfective only:

въртя /се/

Ние се въртим все около това място, защото не знаем пътя.

Елена се върти по цял ден около баба си.

Иван въртеше писалката в
ръката си и не знаеше какво
да каже.

Иванчо се въртял много на едно
място и сега не се чувствава
добре.

Аз се въртях два часа, докато
намеря кантората му.

върша

Аз върша всичко каквото ми
кажат.

И аз съм вършил такива работи
като малък.

Селяните вършат и много други
работи около къщата и
добитъка.

Върши работата си и не говори
много!

По-преди това се вършеше от
Петър, но сега се върши от
Борис.

губя

Аз губя всеки ден много време
с бръснене.

Иванчо като малък си губеше
времето с лоши приятели.

ора

Селяните орат нивите си за
втори път тази година.

Аз още не съм орал на полето.

Когато ги видях, те ораха на
полето.

Нивата е орана от мен и брат ми.

Селяните ораха много тази
година.

преде

Мария преде, за да направи
дрехи на детето си.

Всичко това Иванка го е прела.

На село жените често предат.

сея

Селяните сеят всяка есен.
Когато ги видях, те още сееха.

Аз и Петър сяхме заедно на нивата.

тѣка

Майка ми тѣче по цял ден. Дѣщеря ми тѣка вѣчера цели два часа.
 Мария тѣчеше, когато им отидохме на гости. Всичко това е тѣкано от майка ми.

шия

Дѣщеря ми си шие всичко сама. Костюмът е шит от един добър шивач.
 Когато отидохме у тях, тя шиеше нещо на децата си. Иванка не ешила от много години.
 Шивачът ши до един часа през ноца.

Perfective - Imperfective Verbs:безпокоя се - обезпокоя се

Ние се безпокоим за него, Ние се обезпокоихме, когато чужме
 защото е много болен. за всичко това.
 Иван се безпокоеше, че жена Всички се обезпокоили, когато
 му още не се е върнала. чули, че децата не са в къщи.

вдигам - вдигна

Бащата често вдига детето и Децата вдигнаха нещата от земята.
 играе с него.
 Тя не можа да вдигне багажа си Иванка вдигнала само своите неща
 от земята. от земята.

врѣча - врѣчвам

Чиновникът ми врѣчи писмото в Писмото е врѣчено преди два дни.
 пет часа.
 Мъжът е врѣчил две писма на Попов.

доставя - доставям

Представлението ми доставя Всичко това ни доставиха на много
 голямо удоволствие. ниска цена. ^{low}
 На нас ни доставят млякото Картофите са доставени от Пловдив.
 в къщи.

женя се - оженя се

Утре се жени брат ми. Ожени се за българка!

Жените се женят по-рано от мъжете.

Не се жени още! Имаш време.

Ако той се ожени и аз ще се ожена.

Оженете се и заминете за Варна!

Скоро ще се оженят и двете му деца.

Не се женете още! Свършете университета първо!

Иван се ожени за българка.

Син ми е женен за американка.

Синовете му се ожениха и заминаха.

Синовете му са женени и имат деца.

Всички се оженили, само той не се оженил.

жъна - ожъна

Сегга всички жънат на полето.

След два дни ще ожънат всичко.

Селяните от селото жънали само две седмици.

Нивата е ожъната от два дни.

забраня - забранявам

На мен ми забраняват да ходя на кино.

На Петър са му забранили да излиза от къщи.

Като малък баща ми ми забраняваше да ходя на кино.

Забранено ни е да ходим на кино.

Забраниха му да излиза от къщи.

Забранете на децата си да играят в снега.

извадя - изваждам

Мария извади рибата от водата.

Зъболекарят ѝ извадил всички зъби.

Хазайката иска да го извади от стаята.

Зъбът ѝ беше изваден без тя да почувствува нещо.

На Елена ѝ извадиха един зъб.

Извадете рибата от водата!

Не я изваждайте още!

почина си - почивам си

Вечер след работа аз си почиввам Иван си починал и тогава почнал
около един час и почвам пак да работи.
да работя.

Ние, почивахме няколко пъти Деца, починете си от разходката
докато се върнем в къщи. и тогава излезте!

пошепна - пошепвам

Мъжът пошепва нещо на ухото ѝ Борис ѝ пошепнал нещо, но тя не
и излиза. го разбрала.

Тя ми пошепна нещо, което не
разбрах.

прекарам - прекарвам

Аз ще прекарам две седмици на Колата още не е прекарана през
село. реката.

Обичам да прекарвам лятото Защо не сте прекарвали колата през
във Варна. реката?

Ние прекарахме колата през Иванов, прекарайте колата през
реката. реката!

преувелича - преувеличавам

Борис преувеличава като казва, Децата преувеличили неприятностите
че Варна е далеч. в училище.

Децата обичат да преувеличават. Не преувеличавай, когато разказваш
приказки!

Тя преувеличи пред майка си,
че трябва непременно да излезе.

пробия - пробивам

На това място искат да пробият Тунелът беше пробит за една
° тунел в планината. ° tunnel година.

Иван си пробива бавно път в Още не са пробили тунела.
живота.

Ние °мъчно си пробихме път в ° with difficulty
навалищата.

произведа - произвеждам

°Фабриката произвежда много
автомобили на ден. °factory

Градът е произвел най-много
коли.

През този месец трябва да
произведат сто коли повече.

Най-много коли до сега са
произведени в Детроит.

Миналата година Детроит
произведе най-много коли.

развържа - развързвам

Асен развързва торбата всеки
път, когато иска да извади
нещо от нея.

Още никой не е развързал
торбата си.

Тя иска да развърже торбата,
но не може.

Торбата му е развързана и той
не знае това.

Децата развързаха торбите си.

разправя - разправям

Мария обича да разправя къде
е била и какво е правила.

Аз мисля, че тази приказка ни е
вече разправяна.

Баба разправи една приказка
на децата.

Бабо, разправи ни още една
приказка!

Децата ни разправиха къде са
били.

Не ни разправяйте повече такива
приказки!

Баба още не ни е разправила
новата приказка.

разходя се - разхождам се

Баща ми се разхожда от един
час из стаята.

Гостите се разходиха и видяха
града.

Ние ще се разходим из
градината.

съединя - съединявам

Двата пътя се съединяват на
това място.

Ако съедините акумулатора с
мотора, колата ще тръгне.

Ние го съединихме с мотора, но колата не тръгна.

Акумулаторът не е съединен добре с мотора.

Съединете тези части с мотора!

Не ги съединявайте! Още не съм готов.

сърдя се - разсърдя се

Асен се сърди, че не сме отишли с него на кино.

Ако не отидем, тя ще се разсърди.

Иван се разсърди, че не отидохме.

Защо се е разсърдил Иван?

Иван е много сърдит на Мария.

Гостите си излезоха разсърдени.

Не му се сърдете! Той не е знаел за това.

успокоя - успокоявам

Детето плаче и майката го успокоява.

Бащата успя бързо да го успокои.

Ние бързо се успокоихме, след всички тези неприятности.

Елена още не се е успокоила, след всичко това.

Аз излезох успокоен от стаята.

Успокойте се! Няма нищо лошо.

чукам - чукна

Някой чука на вратата.

Гостите чукнаха чашите си и казаха: "Наздраве!"

Ако чукнете чашата по-силно, тя ще се счупи.

Яйцето беше чукнато от една страна.

Някой е чукнал чашата и я е счупил.

Listening InБорис, Петър и Иванка

°at last

Б. Ето ви °най-после.

Не съм ви виждал цяло лято.

Къде бяхте?

Ив. На село.

Миналата зима се запознахме с господин Иванов, който има стопанство близо до Пловдив.

Той ни покани да прекараме лятото у тях.

Б. Е, как беше?

П. Много хубаво.

Иванка помагаше в къщи на жените, а аз - на полето.

Сега зная каква работа е да се оре, сее, жъне!

Ив. Петър мисли, че работата е много тежка.

Б. Научи ли се да готвиш български яденета?

Ив. Не само да готвя, ами да преда, тъка и шия.

Б. Каквото и да сте правили добре е било.

И двамата изглеждате отлично.

П. Така се и чувствуваме.

Ако бях доктор, щях да пращам всичките си пациенти за два месеца на село.

Ив. Само че Петър не обичаше да чисти около добитъка.

Б. А, той иска да работи само това, което му доставя удоволствие

П. Но дядото на Иванов нямаше същата идея.

Той казва, че на село всеки трябва да работи всичко.

- Б. А той самият работи ли?
- Ив. Повече от всички, но в неделя ходи на черква и обича да гледа младите хора като играят хора и ръченица.
- Б. Ходихте ли на седянки?
- Ив. Не много често, тъй като искахме да си починем, а по седянките младите хора стоят до късно.
- Б. Аз имам роднини на село, но не съм ги виждал от години.
- П. Не ти ли се сърдят?
- Б. Да, много.
- Зна́я, че ако отида, ще им направя голямо удоволствие, но нямам време.
- Ив. Хайде да отидем заедно!
- Б. Добре, ще им пиша да им кажа за другата неделя.

Четиво

Иван и Петър отиват в София

(Продължение 9)

”Тогава довиждане, татко, ще се видим тази вечер тук, в седем часа, нали?” каза Петър.

”Да, да, Петре, довечера в седем часа за вечеря. Вижте само да не закъснеете, да не ви чака г-жа Попова с вечерята”, му отговори бай Георги.

”Добре татко, няма да закъснеем. Довиждане г-н Попов, довиждане г-жа Попова и крайно ви благодарим за обета и за всичко”, каза Иван.

”Няма защо, да ви е сладко. Сега излезте и вижте да се разходите добре и довечера да ни разкажете всичко!” му отговори г-н Попов.

”Добро прекарване!” им пожела и г-жа Попова.

След малко, Петър, Иван и Асен излезоха и тръгнаха надолу към града по Алабинска.

”Сега кажете ми какво искате да видите първо!” ги попита Асен.

”Право да ти кажа, много ни се искаше да вземем трамвая. Заведи ни където искаш, но само ни заведи с трамвая!” настоя Иван.

”Добре Иване, това е лесно. Хайде да отидем на първата спирка и от там ще вземем трамвая към игрището”, им предложи Асен.

След малко трамваят пристигна и тримата се качиха през задната врата и останаха на платформата, за да имат възможност да видят града по-добре. Асен плати три билета на кондуктора и тръгнаха към града. След като обиколиха черквата Св. Неделя трамваят тръгна надолу по булевард Дондуков към улица Търговска.

”Вижте, сега сме в центъра на града!” почна да им обяснява Асен. ”Тук са най-големите магазини и търговски кантори, затова тази улица се нарича Търговска. Тя се среща и се пресича тук с улица Лега и булевард Дондуков.”

”А това здание там, зад големите железни врати, какво е?” попита Петър.

”Това е бившият Царски дворец. След малко ще минем покрай него и ще го видите по-добре. Там са живяли бившите български царе Фердинанд, Борис и напоследък младият Симеон. Както виждате

той е доста голям и в задната страна има един хубав и добре нареден зоологически музей. Ще се наредим да отидем да го видим”, им каза Асен.

”А там, отсреща, е хотел България. Той е най-голямият и най-модерният хотел в България. Освен самият хотел, там има и един много добър ресторант и една голяма концертна зала, където се дават симфонични концерти и се проявяват най-добрите наши и чуждестранни музиканти. Но сега вървие в друго направление. Друг път ще минем да видим и хотела по-отблизо.”

”Тук надясно е Народния музей. Това е една стара джамия, останала от турско време и след Освобождението, нашите я направиха музей. Тя е доста голяма и се намира в центъра на града, та е добре избрана за музей.”

”Ще отидем ли да го видим?” попита Иван.

”Разбира се, може би още днес, ако не закъснеем много на игрището.”

”Сега вижте, тук наляво е Градската градина. Не е много голяма, но е в центъра на града и много добре гледана. Има хубави цветя и широки алеи. Лятно време е много приятно и хората идват и си отпочиват на сянка, а децата играят из градината.”

”На другия край на градината има ресторант-бирария. Вечерно време хората се събират на по чаша бира и се наслаждават на военната музика, която свири всяка вечер. По-нататък, до самия ресторант на другата улица, е кметството на града.”

”А това там, отатък градината, какво е?” запита Петър.

”Това е Народният театър. Там ще отидем тази вечер.”

(следва)

Иван и Петър отиват в София

Нови думи

алея алеи	alley	крайно	extremely
бивш бивша	former	музика	music; band
бирария бирарии	beer-house	музикант музиканти	musician
вечеря вечери	dinner	направление направления	direction
военен военна	military	нарича се	it is called
градски градска	pertaining to city	насам	this way
дворец дворци	palace	наслажда се (P) наслаждавам се (I)	enjoy, delight
желая (I) пожелая (P)	wish	настоя (P) настоявам (I)	insist
заден задна	rear	натам	that way
зала зали	hall	нататък	that way, onwards
зоологически зоологическа	zoological	освобождение	liberation
игрище игрища	playground	отпочина си (P) отпочивам си (I)	rest
кметство кметства	town-hall	оттатък	on the other side
кондуктор кондуктори	streetcar conductor	отблизо	from a short distance
концерт концерти	concert	отсреща	against, vis-a-vis
концертен концертна	pertaining to concert	платформа платформи	platform
		прекарване	spending
		пресека (P) пресичам (I)	cross
		проявя се (P) проявявам се (I)	distinguish oneself manifest oneself

свиря (I)	play (an instrument), whistle	цар царé	Tsar
симфоничен симфонична	pertaining to symphony	царски царска	pertaining to Tsar
сладко	sweetly	цвете цветя	flower
да ти /Ви/ е	сладко! Good appetite!	център центрове	center
търговски търговска	commercial	чужде странен чужде странна	foreign

—————

Въпроси

1. Кога трябва да се върнат децата в къщи?
2. Защо бай Георги им каза да се върнат в седем часа вечерта
най късно?
3. За какво благодариха Иван и Петър преди да излезат от къщи?
4. Когато децата излезоха от къщи, на къде тръгнаха те?
5. Иван и Петър искаха ли да ходят пеш из града?
6. След като се качиха на трамвая, защо останаха те на
платформата, а не влезоха вътре?
7. Колко билета купи Асен?
8. Защо Асен купи три билета?
9. На къде тръгна трамваят, след като мина покрай черквата
Св. Неделя?
10. Защо тази част от града се нарича "центъра на града"?

11. Как се казва зданието зад големите железни врати?
 12. Кой е живял в това здание?
 13. Какво се намира от другата страна на улицата, срещу двореца?
 14. С какво е прочут хотел България?
 15. Освен хотела, какво още има в същото здание?
 16. В какво здание е Народния музей?
 17. Защо старата джамия е била добре избрана за музей?
 18. Какво друго им показва Асен от ляво на пътя?
 19. Кажете нещо за Градската градина!
 20. Защо градината се харесва на хората?
 21. Какво има на единия край на градината?
 22. Защо хората обичат да ходят в този ресторант?
 23. Какво е това здание до бирарията?
 24. Какво видяха момчетата от татък градината?
-

government	правителство, правителства
type, kind	вид, видове
Last night I read a little booklet	Снощи четох в една малка книжка,
put out by the government in	издадена от правителството,
which the kind of administration	в която се обяснява вида на
Bulgaria has is explained.	българското управление.

Петър

Tell [me about it] then, we don't	Казвай тогава, нямаме време за
have any time to waste.	губене.

Борис

republic	република, републики
at the head	на чело
presidency	президиум, президентство
The booklet says we have a	Книжката казва, че имаме
people's republic, at the	народна република, на чело
head of which is the presidium	на която стои президиумът.
(presidency).	

Петър

What kind of a National Assembly	Какво е Народното събрание?
is there?	

Борис

chamber (of deputies)	камара, камари
It has ('with') one chamber.	С една камара.

Петър

district	окръг, окръзи
----------	---------------

Петър

prefect, manager

управител, управители

district prefect

окръжен управител

My acquaintance was a district prefect before he became a representative.

Моят познат е бил окръжен управител преди да стане народен представител.

position

пост, постове

What kind of a position is that?

Какъв пост е това?

Борис

divide

разделя - разделям (P-I)

Bulgaria is divided into 27 districts. България е разделена на 27 окръга.

Every district has a district prefect.

Всеки окръг има окръжен управител.

side; country

страна, страни

from their (own) side, in turn

от своя страна

commune

община, общини

mayor

кмет, кметове

The districts are in turn divided into communes with mayors.

Окръзите от своя страна са разделени на общини с кметове.

Петър

state

щат, щати

Something like our states.

Нещо като нашите щати.

Борис

Eastern European

източно-европейски

state, country

държава, държави

although	макар
identical, same	еднакъв, еднаква
differ	различа се (P) различавам се (I)
concept	понятие, понятия
Don't forget that we are an Eastern European country and our concepts are different from yours in spite of the fact that they have similar names ('are called alike').	Не забравяй, че ние сме източно-европейска държава и нашите понятия, макар и еднакво наречени, се различават от вашите.
	Петър
Yes, I understand.	Да, разбирам.
Thanks for what you have told me.	Благодаря за това, което ми каза.
I'll telephone you this evening.	Ще ти телефонирам довечера.
Good-bye.	Довиждане.
	Борис
remember	спомня си-спомням си (P-I)
Now I remember.	Сега си спомням.
be present	присъствавам (I)
Today it will be very interesting in the National Assembly as the whole cabinet will be there.	Днес ще е много интересно в Народното събрание, тъй като целият кабинет ще присъства.
	Петър
open	открива - откривам (P-I)
It isn't the opening (session) of the Assembly, is it?	Не е откриването на събранието, нали?

Борис

connection

врѣзка, врѣзки

anniversary

годишнина

I can't tell you exactly why the cabinet will be there also, but I think it's in connection with some anniversary.

Не мога да ти кажа точно, защо и кабинетът ще е там, но мисля, че е във връзка с някаква годишнина.

Петър

Don't you want to come with me?

Не искаш ли да дойдеш с мен?

Борис

let

пусна - пускам

invitation

покана, покани

Thanks, to begin with they wouldn't let me in, because I don't have an invitation, and then, I don't have time.

Благодаря, но първо няма да ме пуснат, защото нямам покана, а и нямам време.

Петър

session

заседание, заседания

Let's meet after the session, then.

Да се срещнем тогава след заседанието.

Борис

I don't know when it will be over so you telephone me when you get out.

Не зная кога ще свърши, затова ти ми телефонирай, когато излезеш.

Notes

Note 23. 1 Verb: Present Passive Participle /-em/, /-im/

The present passive participle is not formed from all verbs and so cannot be put on a par with the other verb endings which have occurred. It is commonest from /i/ verbs, less common with /a/ verbs, rare with others. It is regular when it does occur, however, and so must be included in any complete listing of the verb endings. The ending is /-em/ after /a/, /-im/ elsewhere. It is often negative. Examples are:

<u>Verb type</u>	<u>Verb</u>	<u>Participle</u>	<u>Meaning</u>
a	разбѣрам	разбѣраем	understandable
		неразбѣраем	unintelligible
	узнавам	неузнаваем	unrecognizable
	пробивам	непробиваем	impassable
	предполагам	предполагаем	supposed
e/o/zero	чета	четим	legible
i	видя	видим	visible
	говоря	говорим	spoken
	забравя	незабравим	unforgettable
	завися	независим	independent
	понося	непоносим	unbearable
	проходя	непроходим	impassable
	мисля	немислим	unthinkable
	поправя	непоправим	incorrigible
	платя	платим	payable

Note the specialized meaning of this form.

Grammatical Drill

GD 23. 1 Present Passive Participle.

Александър Невски е видим /се вижда/ от много далеч.

Една малка част от падналата в реката кола остана видима.

Въздухът е невидим за нас.

Всичко това е непостижимо за нас.

Говоримият език в България е български.

Мария остана незабравим спомен за Петър.

България е независима от осемдесет години.

Иван беше неудържим в искането си да замине за Варна.

Чужденецът беше непоносим като гост.

Искането на жена му беше неизпълнимо и тя знаеше това.

На това място планината беше непроходима.

Немислимо е да тръгнем на път без пари.

За нас беше необяснимо, защо той излезе от къщи и не се върна.

Иванчо е непоправим в училище и баща му трябва да ходи често там
да говори за него.

Парите за къщата са платими на три пъти.

В силния дъжд той се върна почти неузнаваем в къщи.

На това място планината беше непробиваема.

Чужденецът говореше на неразбираем за мен език.

Аз трябва да получа една предполагаема сума пари, но само ако
отида там.

GD 23. 2 New Verbs

Imperfective only:

присъствувам

Аз присъствувам на всяко събрание.

Мария не можа да присъствува на сказката му.

На събранието присъствуваха всички народни представители.

свиря

Асен свири в музиката на училището.

Елена свири вчера цял ден и сега е изморена.

Аз свирех като малък там.

тека

Реката Янтра тече през нашия град.

На това място е текла голяма река.

Водата течеше бързо и беше много опасна.

Водата тече цели два часа преди някой да я види.

чета

Иванка не обича да чете вестници. Аз още не съм чел сутрешния вестник.

Когато го видяхме, той четеше една книга.

Вестникът още не е четен.

Иванчо чете много и сега е изморен.

Perfective - Imperfective Verbs:

замеря - замервам

Синът им замеря всеки ден децата ни с камъни.

Децата се замеряха по цял ден с камъни.

насладя се - наслаждавам се

Ние се наслаждаваме често на
хубави картини в музея.

Гостите се наслаждаваха на
хубавата музика.

настоя - настоявам

Не настоявайте на неща, които
не знаете сигурно!

След тези думи той не настоя
повече да дойде с нас.

Децата настояваха, че са ни
видяли на гарата.

пожелая - пожелавам

"Пожелавам Ви добро пътуване!"
му каза Петър.

На никого не съм пожелавал лошо
нещо.

Иван не пожела да види брат си.

пресека - пресичам

Аз пресичам всеки ден улицата.

Мъжът ми пресекъл през градината
им, за да отиде по-бързо на
работа.

Аз пресечех улицата; защо не
я пресечете и Вие?

Не пресичайте, защото ще се
загубите.

Те му пресекли пътя с колата си.

проявя се - проявявам се

Наш Иванчо се проявява често в
училище.

Вчера Мария се прояви на сцената.

Брат му се проявяваше до скоро
много в спорта.

Децата се проявили, като събрали
пари за болния си приятел.

разделя - разделям

Борис разделя всяка седмица парите си със сестра си.

Иван е разделил парите си с Мария.

Жена ми иска да раздели трапезарията на две части.

Градът е разделен от реката на две части.

Иванови разделиха градината на две с една ограда.

различа /се/ - различавам /се/

Петър се различава много от брат си.

Братята са толкова еднакви, че не мога да ги различа.

Децата им се различаваха в много неща от нашите.

Аз видях, че не можакте да ме различите.

Вашите понятия се различават от нашите.

Различих го от брат му по палтото.

СПОМНЯ СИ - СПОМНЯМ СИ

Тя и до сега си спомня всички подробности.

Иван си спомнил, че има да му дава пари.

Тя не може да си спомни всички подробности.

Спомнете си, къде сте сложили нещата!

Мария си спомни само някои неща от това, което се случи тогава.

Listening InБорис и Петър

- П. Имам три билета за тази вечер, за откриването на университета по случай двадесет и петата му годишнина.
Искаш ли да дойдеш с нас?
- Б. Благодаря много, но преди малко срещнах моя приятел, доктор Иванов, който е народен представител и той ме покани да отида с него.
- П. Аз се запознах с него преди няколко дни и той ми услужи много. Даде ми покана за Народното събрание, с която ще ме пуснат, даже когато събранието е в заседание.
- Б. Той е добър човек.
- П. Четох във вестника, че цялият президиум ще присъства довечера.
- Б. Разбира се.
Също кабинетът, кметът, всички началници и всеки, който има власт в нашата народна република.
- П. Ще има голяма навалица.
- Б. Да, но ще е интересно.
По този случай има издадена книжка; ще ти я дам да я видиш.
- П. За какво е книжката?
- Б. Обяснява значението на университета, вида на управлението му и т.н./така нататък/.
- П. Ще си спомниш ли да я донесеш тази вечер?
- Б. Надявам се, че няма да я забравя.

- П. Тогава ще се видим довечера.
- Б. По-добре е да се срещнем пред университета.
- П. Добре, в осем часа ще бъда там.

Четиво

Иван и Петър отиват в София

(Продължение 10)

След малко трамваят след един остър завой навлезе в една тесна улица. Един тесен тротоар отделяше трамвая от зданията. Петър се отдръпна във вътрешността на платформата.

"Уплаши ли се?" попита Иван.

"Петър е прав", каза Асен. "Особено тук, електрическите стълбове са доста опасни за любопитни глави."

"Аз се само шегувам", каза Иван. "Хей, вижте какъв хубав площад и какви хубави здания!"

"Това е площад Славейков. Това голямо бяло здание в дясно от спирката е Министерството на Народното Просвещение. Вижте, сега се приближаваме към пресечката на улица Раковски. Виждате ли това голямо бяло здание - това е КООП, т.е. здание на кооперативните служители. То е модерен хотел и там, погледнете бързо, до него е Свободният Университет."

"Много хубави здания", въздъхна Иван, все още гледайки назад. "По коя улица пътуваме сега?"

"От острия завой пътуваме по ул. Граф Игнатиев. Тя ще ни заведе чак до игрището."

”Ами какво е това здание?” попита Петър, показвайки към едно голямо, хубаво здание.

”Това е Трета Софийска Прогимназия. Аз съм свършил тук. А там до нея е черквата Свети Седмочисленици”, отвърна Асен.

Трамвайт се носеше бързо надолу по улицата залесена от двете страни с дървета. Не след дълго момчетата видяха далеч отпред един голям каменен мост, зад който улицата продължаваше съвсем право, изкачвайки се постепенно нагоре и изгубвайки се зад билото на един хълм.

”Хей, вижте, колко много хора!” извика Иван.

”Сега на игрище Юнак има мач и повече от половината от публиката за мача минава по този път”, каза Асен.

Трамвайт намали бързината си и почна да звъни на чести прекъсвания, предупреждавайки минавачите от навалищата да внимават.

”Иване, Петре, ще внимавате като слезем сега на спирката, защото може да се загубим в тази навалища.”

Скоро тримата слезоха и си пробиха бавно път в навалищата в посока към близкия ъгъл. Постоянният шум от навалищата се смесваше с виковете на разни продавачи, главно на сладки работи и питиета, както и с този от улицата на трамваи и коли.

”Слушайте! Какво е това?” каза бързо Петър вслушвайки се в един, по-силен от всички други, шум, който приличаше на далечен грохот и който трая само една-две секунди.

Това е нашата публика, която възбудено следи мача”, каза Асен, показвайки към игрището отвъд реката. ”Сега има международен мач между България и Румъния, който за съжаление няма да можем да

видим”.

”Защо да не можем да го видим?” попита Петър.

”Виждате ли всички тези хора?” каза Асен. ”По-голямата част от тях са били кандидати за този мач, но не са намерили билети. Ние обаче ще минем покрай стадиума да го видите по-отблизо”.

”Не е голяма загуба”, каза Иван. ”Аз бих предпочел да видя нещо повече от София. Асене, коя е тази планина?”

Но спирайки, той бързо каза: ”Не ми казвай, зная; това е Витоша. Петре, това е същата планина, която ние видяхме в далечината идвайки към София.”

”Да, това е Витоша, а планината до нея в дясно е Люлин където зимно време всеки обича да ходи на ски”, допълни Асен.

Асен купи три големи сладоледа от един продавач с количка, даде на момчетата и тримата продължиха към моста. Коритото на реката беше изцяло циментирано, но самата река беше много малка.

”Защо на такава малка река е направено толкова голямо корито и така добре циментирано?” попита пак Петър.

”Защото тази малка река при проливни дъждове става много буйна и опасна река и в миналото е отвличала много мостове и правила големи пакости”, обясни Асен.

Широкият булевард пред реката граничеше с последната с един широк залесен пояс от трева, цветя и дървета. Оттатъшният бряг на реката беше много по-висок и бяха започнали да го залесяват по същия начин, като на много места тревата беше вече поникнала и тук там се виждаха цветя и малки дръвчета.

”Това голямо здание в дясно”, каза Асен, посочвайки напред през реката, ”е Техническото училище. Въобще, тази част на София зад реката е била бедни предградия, които в последните години започват да се застрояват с хубави и модерни къщи.”

”Там отсреща е Борисовата градина. Това е огромна гора, която граничи с почти една четвърт от София”, продължи Асен.

Момчетата след моста завиха на ляво покрай игрището, вървейки бавно в навалищата, която тук беше наистина голяма.

(следва)

Нови думи

беден, бедна бряг, брегове било, била буен, буйна бързина, бързини	poor shore ridge violent speed	електрически електрическа завия (P) завивам (I)	electric turn; wrap
вик, вико̀ве	cry, shout	заво̀й заво̀й	curve, turning point
вслу̀шам се (P) вслу̀швам се (I)	listen to	за̀губа, за̀губи	loss
възбу̀ден, възбу̀дена	excited	залесѐн, залесѐна	planted
въздѣ̀хна (P) въздѣ̀шам (I)	sigh	залесѣ (P) залесѣвам (I)	plant
вътрѣ̀шност (f.) вътрѣ̀шности	interior	застро̀я (P) застро̀явам (I)	build up
гора̀, горѝ	forest, wood	звъ̀ня - позвъ̀ня (I-P) изка̀ча се-изка̀чвам се (P-I) изця̀ло	ring go up completely
граница (I)	be bounded, contiguous	ка̀менен ка̀менна	pertaining to stone
гро̀хот далѣ̀чен, далѣ̀чна далѣ̀чина	thunder distant distance	количка, колички	small cart
допѣ̀ля (P) допѣ̀лям (I)	add to supplement	кооперативен кооперативна	cooperative
дрѣ̀вчѐ, дрѣ̀вчѐта	small tree		

корѝто, корѝта	bed, bassin	постоянен, постоянна	constant
любопитен, любопитна	curious	пояс, пояси	belt, zone
мач, мачове	(sporting) match	тротоар, тротоари	sidewalk
международен	international	предградие, предградия	suburb
международна		предупредя (P)	warn
минало	past	предупреждавам (I)	
министѝрство	ministry	прекъсване	interruption
министѝрства		прекъсвания	
минувач, минувачи	passer by	пресѝчка, пресѝчки	intersection
мост, мостове	bridge	приличам (I)	be like, resemble
навлеза (P)	enter,	проливен, проливна	heavy (rain)
нализам (I)	penetrate	просвещение	education
намаля-намалявам	diminish (P-I)	публика	public
огромен, огромна	huge	секунда, секунди	second
опасен, опасна	dangerous	сладък, сладка	sweet
остър, остра	sharp	следя-проследя (I-P)	follow
отвлека (P)	carry off;	служител, служители	servant
отвличам (I)	kidnap	смѝся-смѝсвам (F-I)	mix, mingle
отвѝд	beyond	соча-посоча (I-P)	point
отвѝрна-отвѝрѝчам (P-I)	retort	стѝлб	column, pillar, pole
отделя-отделям (P-I)	separate	стѝлбове	
отдрѝпна се (P)	withdraw	съжаление	regret, pity
отдрѝпвам се (I)		тесен, тесна (тясна)	narrow
оттатѝшен, оттатѝшна	beyond	технически, техническа	technical
пакост, пакости (f.)	damage, harm	трева, тревѝ	grass, herb
питие, питиета	drink	хѝлм, хѝлмове	hill
платформа, платформи	platform	циментиран	cemented
плаша се (I)	become frightened	циментирана	
уплаша се (P)		четвѝрт (f.)	fourth
площад, площади	square, plaza	шегувам се (I)	joke
поникна, пониквам (P-I)	grow	пошегувам се (P)	
постепенно	gradually	шум, шумове	noise
посока, посоки	direction		

Въпроси

1. Защо Петър се отдръпна във вътрешността на платформата?
2. Защо се уплаши Петър?
3. Какво каза Асен на Иван тогава?
4. Какво видяха момчетата, когато се приближиха към пресечката на улица Раковски?
5. Чак до къде ги заведе трамваят?
6. Как беше залесена улицата по която пътуваше трамваят?
7. Как продължаваше улицата зад голямия каменен мост?
8. Защо на спирката по това време на деня имаше много хора?
9. Какво направи трамваят преди да спре на спирката?
10. В каква посока тръгнаха момчетата, след като слезоха от трамвая?
11. Какъв беше този шум, който се носеше наоколо?
12. В какво се вслуша по едно време Петър?
13. Защо момчетата не могат да видят мача?
14. Защо това не е голяма загуба за Иван?
15. Коя е планината, която се вижда в далечината?
16. Какво направи Асен по това време?
17. Защо коритото на реката е голямо и добре циментирано?
18. Какъв беше булевардът пред реката?
19. Какво каза Асен за частта на София зад реката?
20. Какво граничи с почти една четвърт от София?
21. На къде тръгнаха момчетата, след като минаха моста?
22. Момчетата вървяха ли бързо?
23. Защо те не вървяха бързо?

Unit 24

Review

Complete the following sentences using the proper forms for the English on the right. In most cases several sentences must be made.

Review 24. 1 Numerals and Time.

Аз пристигнах по ред.	9th, 11th, 21th
.... кола е тази на Петър.	101st 99th, second
В нашата стая има две легла.	single
Елена сама има едно голямо легло.	double
Иван има повече пари от мен.	four times
Аз знам, че те имат повече пари от нас.	ten times, ten-fold, five fold
.... мъже искат да говорят с теб.	two, four
Той говори с от чиновниците.	three, four
В стаята има около деца.	twenty, fifty
От влака слезоха около души.	hundred
.... от парите в банката са нейни.	1/3, 1/4, 1/8
Те ми дадоха от хляба.	3/4, 4/5, 5/6
На гарата дойдоха около от децата.	2/5, 1/2
Един час е от денът и от денонощието.	1/12 - 1/24
.... от тази част е по-голяма от от онази част.	1/1000 - 1/100
Бързият влак пристига в часа.	8:08
Те ще тръгнат в часа от тук.	5:49
Тя ще излезе от училище в ч.	12:15

Попов отваря кантората в ...	7:30
Вие трябва да бъдете в пред театъра, защото вратата отварят в	7:45 7:55
Колко е часът?	
Часът е	10:31 10:59
На идва майка ми.	May 15
Днес сме	December 31
На сме при родителите ни.	January 7 - 8.
Асен е роден на	February 28, 1933
Всички писма са от този месец.	11th
Тя беше там	last year
Тя и той са родени на	January 1, 1946
.... отивам във Варна.	next year
Той свърши университета	6 years ago
Нашите уроци ще траят до	August 20, next year
Детето му е болно от	yesterday
Жена ми пристига	the day after tomorrow
Петър си счупи ръката	the day before yesterday
След два дни е	New Year
.... е на 7й януари.	Christmas
.... е през април.	Easter
Денят на работниците е на	May 1.
Моят е в края на този месец.	name day
Той не знае кога е неговият	birthday

Review 24. 2 Verbs with prefixes

Децата нищо.	didn't answer back
Тя мъжа от къщи.	chased out
Чужденецът децата.	dispersed
Слънцето в 6 часа.	rises
Той се върна в къщи.	worried
Мария се за храната.	took care of
Ние се в големия град.	lost
Аз всичките си пари.	lost
Той казва, че реката	will flood
Тя се да му отговори.	refrained
Родителите ми ме да следвам.	support
Те много неприятности с него.	experienced
Ако го видя, ще го	recognize
Защо не, че си взел парите?	admit
Всичко това аз от нея.	learned
Той всичките си пари.	gambled away
Момчетата дали да отидат или не.	discuss
Баща ѝ я	punished
Тя да ги е взела.	denied
Девето мъжа с ръка.	showed
.... къде сте били и какво сте правили!	tell me
Иванчо каза, че Петър да го бие.	has threatened him
Утре ще ги на вечеря.	invite
Попов чиновника и получи писмото.	bribed

Кога /вие/ от планината?	came down
Вие писмото с достатъчно марки.	haven't pasted
Той на чиновника да купи всичко това.	assign
Бащата на сина си да остане в къщи.	impose
Ние заминаването си.	postponed
Баба ни чинийте на масата.	put
Петър иска да Ви от там.	remove
Утре ще багажа си.	we'll move over

Review 24. 3 Present Active Participle

Change the following sentences, replacing the relative clauses with present active participles.

For example:

Жената, която излизаше от магазина, не видя детето.

to: Жената излизаща от магазина, не видя детето.

or: Излизащата от магазина жена, не видя детето.

Ние видяхме само влакът, който заминаваше.

Супата, която вреше, се изля върху него.

Ние не видяхме никого от хората, които живеят там.

Едно от децата, които пиеха вода, ме видя.

Мъжът, който буташе колата, ми каза нещо, но аз не го чух.

Мъжът, който идваше към нас, скочи в колата, която минаваше покрай него.

Детето не вижда жената, която лежи в леглото.

Той седеше и гледаше хората, които влизаха и излизаха от къщи.

Тя даде нещо на мъжа, който носеше нещата ѝ.

Мъжът, който обличаше палтото си, погледна към жената, която в този момент влизаше в стаята.

Не всички мъже, които говореха високо, чува влакът, който тръгваше една минута по-рано.

Review 24. 4 Verbs with Prefixes.

Ако Вие ме, ще мога да	untie
Ви	bandage
Ти не можа да уроците си.	prepare
Супата е	prepared
Хазайката ни да излезем от стаята.	announced
Той жената с нож.	attacked
Тя пет килограма.	came down
Баща ни всички ни.	interrogated
Ти ме, но аз не знаех уроците си.	examined
Ние двамата всичкото вино.	drank
Аз се от силното вино.	got drunk
Вие трябва да му се за всичко това.	repay
Той ми за работата.	paid
Детето когато ме видя.	started crying
Ако Вие му, той ще всичко.	order - confess
Тя си, че ме е виждала.	recalled

Review 24. 5 Numbers and associated words.

Детето видя голям мъже да идват към къщата.	number
---	--------

.... на жените беше по-голям от този на мъжете.	the number
Аз имам само пет от този вестник.	editions
Той даде вашите на мен.	copies
Аз живея на улица.	42nd
Къде е стая	number 25
Колко има	digits
в 99 и 1111?	numbers

Review 24. 6 Verb forms in /-yki/.

Change the following sentences, replacing the subordinate clauses by phrases using the /-yki/ form of the verb.

For Example:

Той учеше, като слушаше музика.

to: Той учеше, слуцайки музика.

Докато пишеше писмото, тя мислеше за децата си.

Петър ходеше из градината, като мислеше за нея.

Когато ги развеждам из града, аз ще им обяснявам всичко.

Като видя, че нещо не е в ред, той скочи от колата.

Те си пробиваха бавно път в навалищата, като внимаваха да не се загубят.

Като въздъхна, тя излезе от стаята.

Тя пишеше писмо и говореше в същото време с мен.

Като ги дочака на вгъла, тя им каза, че последният трамвай е заминал.

Аз излезох бързо, като забравих нещата в къщи.

Като се обърна към нея, той ѝ каза, че моторът не е в ред.

Review 24. 7 Verbs with Prefixes.

Аз още не мога да с тези дрехи.	get used (to)
Иван се и излезе.	apologized
Тя го, че той е взел парите.	accused
Когато видях колата, аз на време.	jumped aside
Чинovníкът парите, които му даватe.	deserves
Бихте ли ми с колата си?	do a favor
Иванчо родителите си и не излезе.	listened
Аз се, когато го видях.	smiled
..... го и му кажете да не идва тук!	intercept
В магазина нова стока.	supplied
Ние децата в къщи.	left
..... книгите на леглото!	put
Утре ще нова пиеса.	they will present
Той до нея.	took stand
Защо не да ѝ пишете?	stop
..... вратата, моля!	close
Иванчо много лесно.	comprehend
Ние се от хубавите коли.	admired
Ако книгата, върнете я!	read through
Той, че ще стане нещо.	had a presentiment

Review 24. 8 Verbs with multiple Prefixes.

Утре ще Ви с него.	introduce
Аз мисля, че неприятностите от това, че закъсняхте.	come from
Къде най-много коли?	produce
Ако Вие, ще трябва да плащате.	overdraw
На нея й, че няма да има деца.	predicted
Ние се и слезохме при гостите.	changed clothes
Колата лежеше до пътя.	abandoned
Аз, че той ще закъснее.	assume
Всичко в стаята беше	broken
Тя не беше да се смее.	disposed
Мъжът й беше към тази болест.	predisposed
Всичката стока беше в няколко часа.	sold off
Аз чух, че тя в един университет.	teach

Review 24. 9 Present Passive Participle

За него беше да замине без нея.	unthinkable
Детето й беше, но тяхните деца бяха	bearable - unbearable
Той иска да бъде в работата си.	independent
Кой е език в тази страна?	spoken
Тя обича да мисли за неща.	unattainable
Водата, която заливаше всичко, беше	inresistable
Всичко това е лесно, само че пари ни трябва.	capable of fulfilment

.... е да минем реката след такъв дъжд.	unthinkable
Наемът е в края на месеца.	payable
Механикът каза, че моторът е	not repairable
Петър и Борис са приятели.	inseparable
Тя каза няколко думи.	unintelligible
В тази страна има много места.	impassable
Всичко това е лесно, ако познавате нещата.	explicable

Review 24. 10 Relation of Nouns and Verbs.

Ако Ви боли ръката, Вие имате в ръката.	pains
Ние вечеряхме; ние свършихме нашата	supper
Ако вините Петър, това значи, че той има ...	guilt
Деца играят една много хубава	play
Тя живее втори	life
Мъжът ни глоби и ние платихме	fine
Ако знаете нещо, Вие имате	knowledge
Иван върза сам си.	tie
Те ни поканиха, като ни изпратиха	invitation
Каква работите?	work
Аз скочих като направих един голям	jump
Ние служим там, но е тежка.	service
За да слушате музика, трябва да имате добър	hearing
Ще го срещна пред банката. ни е в осем часа.	meeting

Сметнете колко струва всичко и ми дайте	(account), bill
Ние ходехме с бърз	walk, pace
Вие трябва да се храните с друга	food
Тя чувствава, че той няма към нея.	feelings
Ако научите всичко това, ще станете мъж на	science
Петър действуваше да остане в София, но му не бяха приятни на Попов.	actions
Те загубиха всичките си пари. Това беше голяма за тях.	loss
Той оздравя, но остана с лошо	health
Това място имаше само един и ние излезохме от там.	exit, outlet
Детето викаше силно и ние чухме неговите	cry (pl.)
Тя нямаше никакъв към коли, но мъжът ѝ се интересуваше много от такива.	interest
Ние го следихме като отидохме след него. водеха към същото място.	trail, trace
Мъжът се смееше много високо и му се чуваше през две къщи.	laughter
Елена се теглеше често, но ѝ оставаше все същото.	weight
Ако редите нещата, не слагайте нищо на втори ...	row
Те навикнаха да пият и това беше един лош	habit

Review 24.11 Present Active Participle

Replace the subordinate clauses of the following sentences by the present active participle:

For example:

Мъжът, който взимаше книгата, ме видя.

to Взимашият книгата мъж ме видя.

—

Жената, която даваше уроци по музика, замина.

На мъжа, който ми помагаше, дадох пет лева.

Блакът, който идваше с голяма бързина, спря.

Жените, които се хранеха в трапезарията, говореха високо.

Мъжът, който се обличаше, падна на земята.

Видях студента, който поставяше книгите на леглото.

Не можах да стигна влака, който заминаваше.

Докато заминавах от гарата с влака, все още гледах майка ми,
която стоеше с брат ми.

Мъжът, който оставяше книгите на масата, ме видя.

Шофьорът не видя пътника, който се качваше в този момент.

Всички влакове, които пристигаха на гарата, бяха спирани.

Хората, които живеят на село, са по-гостоприемни.

Децата играят във водата и говорят високо.

Review 24.12 Adverbial Participle

Replace the subordinate clauses of the following sentences by the adverbial participle:

For example:

Когато взимаше книгата, мъжът падна.

to Взимайки книгата, мъжът падна.

Тя даваше нещо на децата и им говореше.

Като му помагах да се облече, аз видях костюма му.

Децата играеха във водата и говореха високо.

Когато идваше, тя срещна приятелката си.

Аз му помогнах, като му услужих с пари.

Докато се хранят, те никога не говорят.

Като се обличаше, Петър падна.

Когато оставяше книгите, той се обърна и ме видя.

Като повтаряше всеки урок, той го научаваше по-добре.

Докато заминавах от гарата с влака, все още гледах майка ми,
която стоеше с брат ми.

Понеже останах в града, смятам да разгледам музея.

Той излезе, като остави палтото си на стола.

Като оставяше нещата, мъжът ме видя.

Намерих една писалка, като се качвах на влака.

Аз се чувствавам много добре, като живея на село.

В момента в който Петър пристигна в къщи и видя жена си, той
забрави неприятностите в кантората.

Понеже освобождавам стаята по-рано, няма нужда да плащам наем.

Аз седя до късно и чета книги.

Review 24.13 A Page from Ivan's Diary

8 юни, сряда.

Мисля си често отпър до дървото, а ние гледаме в Невър сградите отзад. Не има на гърба си, още отворен и ние имаме възможност да мерим сво-сржа наоколо. Слънцето не е още излязло от дървото. Сур като всички казахме го-бухрате на мис Елошка, когато гредиха сатите на мисис нѐн, докато излизе на пътното шосе. От време на време мисис нѐн е в дървото и не е излязла. Сур излезте време когато нѐн е за път, а по-сржа, защото ние имаме от-мисис нѐн. Сур вѐн е от глесте сирани на нѐн, се носехе дърво позад нас. Вѐн е още ест и прѐн е. Всичко е пак на още зело и прѐн е зѐн зѐн зѐн. Не сур гѐн, сур като сѐн излизе от дървото и мисис нѐн е един гѐн хѐн, прѐн на е гѐн сѐн се показва Со-фийското поле е гѐн Витоша, а го нѐн мисис нѐн хѐн е сѐн ест. Кѐн е на гѐн се видяха много гѐн е гѐн, но нѐн ест

Unit 25

SportsСпорт

Борис

supremacy, first place

първенство

soccer

футбол

This afternoon there is a soccer
match for the first place in
Bulgaria.

След обед има мач за първенство
на футбол в България.

Иванка

Go without me!

Вървете без мен!

bear, endure

понеса - понасям

rough

груб, груба

sport

спорт, спортове

I can't stand these rough sports.

Аз не мога да понасям тези груби
спортове.

Петър

This isn't what we call football,
Joan.

Иванке, това не е, което ние
казваме "football".

Football here is our "soccer".

Футбол тук е нашият "soccer".

Борис

playground

игрище, игрища

The game is on the Slavia Field.

Мачът е на игрище Славия.

tennis

тенис

Let's go together and then you
go [play] tennis.

Да отидем заедно, пък ти там
иди на тенис.

Петър

That's a good idea.

member

club

guest (f.)

Boris is a member of the club and
you can go as a guest.

(tennis) racket

Take your racket and shoes!

summer swimming pool

After the game we can go to the
summer pool and swim.

At that time there won't be many
people.

Това е добра идея.

член, членове

клуб, клубове

гостенка, гостенки

Борис е член на клуба, така че ти
може да играеш като гостенка.

ракета, ракети

Вземи си ракетата и обувките!

летна къпалня

След мача може да отидем на
летната къпалня и се окъпем.

По това време няма да има много
хора.

Иванка

I have another idea.

You go to your game.

officer's steeple chase

I'll go to the officer's steeple
chase on the Yunak playground.

We'll meet somewhere afterwards
and go for a swim if you want.

Аз имам друга идея.

Вие вървете на вашия мач.

офицерски скачки

Аз ще отида на офицерските скачки
на игрище Юнак.

След това ще се срещнем някъде и
ще отидем да се окъпем, ако
искате.

Борис

Good, I'll take care of the tickets. Добре, аз ще се погрижа за билети.

I'll come by to get you at 2 o'clock. В два часа ще мина да ви взема.

Иванка

take lunch

обядвам

Why don't you come have lunch with
us?

Защо не дойдеш да обядваш с нас?

pertaining to bicycle

велосипеден, велосипедна

pertaining to motorcycle

мотоциклетен, мотоциклетна

race, competition

състезание, състезания

There are some sort of bicycle or
motorcycle races today which
start right in front of our house.

Днес има някакви велосипедни или
мотоциклетни състезания, които
почват точно пред нашата къща.

Петър

window

прозорец, прозорци

Come on, we'll watch them from the
window.

Ела, ще ги гледаме от прозореца.

Борис

With great pleasure, only don't
wait for me for lunch.

С голямо удоволствие, само че не
ме чакайте за обяд.

I'll come over as soon as I finish
my work.

Щом си свърша работата, ще дойда
у вас.

If you've eaten lunch, you can
give me a sandwich; if not, I'll
have lunch with you.

Ако сте обяждали, ще ми дадете
един сандвич; ако не, ще
обядвам с вас.

Иванка

All right, we'll see.

Добре, ще видим.

Борис

What will we do if I don't succeed

Какво ще правим, ако не успеея

in getting tickets?

да взема билети?

Петър

In any case (both cases) come to
our place.

И в двата случая ела у нас!

Иванка

We'll stay at home and take sun
baths (bake ourselves in the sun)
in the sun on the terrace.

Ще си стоим в къщи и ще се
печем на слънце на терасата.

Борис

That's a good idea, too.
I'll hurry up and come. Goodbye.

И това е добра идея.
Ще бързам да дойда. Довиждане!

Boris gets on a streetcar.

Борис се качва на един трамвай.

Does this streetcar go to
Knyazhevo?

Отива ли този трамвай до
Княжево?

Ватманът (the streetcar driver)

No, but you can take it to Sveta
Nedelya where you'll change to
a Knyazhevo streetcar or
(Knyazhevo) bus.

Не, но можете да го вземете до
Света Неделя, където ще
смените за княжевски трамвай
или княжевски автобус.

Борис

Good, one ticket to Knyazhevo,
please!

Добре, един билет за Княжево,
моля!

Ватманът

transfer

кореспонданс

I'll give you a transfer, and the

Аз ще Ви дам кореспонданс, а

driver of the bus or the streetcar
will give you a ticket for the
rest (of the trip) to Knyazhevo.

ватманът на автобуса или
грамвая ще Ви даде билет за
останалата част до Княжево.

Борис

round trip

отиване и връщане

Can I get a round trip [ticket]?

Мога ли да взема отиване и
връщане?

Ватманът

In that case I'll give you an
ordinary ticket to Sveta Nedelya
and you can buy that (there) at
the ticket window.

Тогавя ще Ви дам обикновен
билет до Света Неделя, и там
на гишето за билети ще го
купите.

Борис

schedule

разписание, разписания

What is the schedule of the
streetcars for Knyazhevo?

Какво е разписанието на
грамваите за Княжево?

Ватманът

Every five minutes.

На всеки пет минути.

Борис

Thank you very much.

Благодаря Ви много.

Notes

Note 25. 1 Verb Review of Verb Types.

Previous notes have dealt with word formation in the verb. The pattern given in Note 7.2 is basic. This discussion uses transcription where necessary for clarity of analysis.

There is the true verb form, which has endings for persons and numbers, the nominal and adjectival forms (verbal nouns and participles), which have gender and (for the participles) number, and the indeclinable forms. Prefixes and extensions are sometimes present, sometimes not, and are therefore bracketed below. The stem formative suffix or the ending is in some cases zero, but they are counted as always present. Examples are:

	[Prefix(es)]	Root	[Extension(s)]	Stem Formative Suffix	Ending(s)
Verbal		čak		a	m
	do	čak	v	a	m
Nominal		čak		a	ne
Adjectival	do	čak		a	l a
	do	čak	v	a	št
Indeclinable		čak		a	yki
	do	čak	v	a	yki
Verbal		pad		a	m
		pad	n		e
		pad	n	e	š
	do	pad		a	m
	do	pad	n	e	š
Nominal		pad		a	ne

Adjectival	do	pad	n	a	l a
		pad		a	št
	na	pad	n	a	t
Indeclinable		pad		a	yki
	na	pad		a	yki

The prefixed have been given in Note 16.1. (See Note 22.2 for multiple prefixes.) Stem extensions have been discussed with regard to aspect in Note 7.2; an exhaustive list is not necessary. The verb classification used is based upon the stem formative suffixes and their variation. Following is a summary statement of the stem formative suffixes, as they relate to the endings.

The endings are:

1. Personal endings

Present-dependent

I	-m after /a/	we	-me after /a/
	-ə after a consonant		-m after /i/ or /e/
you (sg.)	-š	you (pl. or polite)	-te
he, she, it	-zero	they	-t after /a/
			-ət after a consonant

Imperative

singular	-y (after a vowel) pl.	-yte	after a vowel
	-í	-éte	after a consonant
	-zero		

} after consonants

Imperfective Past	(-h ₁)	Perfective Past	(-h ₂) and -PP
-h	-hme	-h	-hme
-še	-hte	-zero	-hte
-še	-he	-zero	-he

2. Verbal noun: -ne

3. Adjectival

Present Active Participle -št

[Present Passive Participle	-em after /a/ -im elsewhere]
Past Active Participle	-l
Past Active Participle (Imperfective)	-l,
Past Passive Participle	-n -t
4. Indeclinable Adjectival.	-yki

The infinitive form, which is indeclinable, occurs only in certain constructions. No examples have yet occurred. Neither the present passive participle nor the infinitive are considered in the lists below, being too infrequently used. For the infinitive see Note 26.1.4.

It is convenient to group certain of these endings together, such as the first person singular and third person plural present-dependent (/m -t/, /ə -ət/), which may have the same stems before them as opposed to the other present-dependent endings. This type of grouping is shown with the following two verbs, listing all forms of each, with the exception of the present passive participle, which does not occur with the same regularity as the others.

The examples chosen are the verbs /glédam/ 'look', showing a stem vowel /a/, and /vódye/ 'lead', showing /i/ in most forms. The forms are arranged so as to put all of the stem vowels (or other formatives) that are alike together. This does not matter in the case of /glédam/, as the stem formative is always /a/. The stem formative for /vódye/ may be zero, /i/, /e/ or /ya/, as the chart indicates. All forms with zero are listed together, then all with /i/, also.

a-verb		Stem Formative Suffix	Ending	Key Symbol
глед-	'look'			
гледай!	'look!' (sg.)	a	y	-y
гледайте!	'look!' (pl.)	a	yte	
гледам	'I'm looking'	a	m	-m
гледат	'they're looking'	a	t	

		Stem Formative	Ending	Key Symbol
гледаш	'you're looking' (sg.)	a	š	-š
гледа	'he's looking'	a	zero	
гледаме	'we're looking'	a	me	
гледате	'you're looking' (pl.)	a	te	
гледах	'I looked'	a	h	-h ₂
гледахме	'we looked'	a	hme	
гледахте	'you looked' (pl.)	a	hte	
гледаха	'they looked'	a	he	
гледа	'you looked (sg.) 'he, she, it looked'	a	zero	-PP
гледал	'having looked'	a	l	-l
гледал	'looked at'	a	n	-n
гледах	'I was looking'	a	h	-h ₁
гледаше	'you were looking ' (sg.) 'he, she, it was looking'	a	še	
гледахме	'we were looking'	a	hme	
гледахте	'you were looking ' (pl.)	a	hte	
гледаха	'they were looking'	a	he	
гледане	'looking'	a	ne	-ne
гледайки	'while looking'	a	yki	-yki
гледащ	'the one who looks'	a	št	-št
<u>i-verb</u>	'lead'			
води!	'lead!' (sg.)	zero	-í	-y
водете!	'lead!' (pl.)	zero	-šte	
водя	'I'm leading'	zero	-e	-m
водят	'they're leading'	zero	-et	
водиш	'you're leading' (sg.)	i	-š	-š
води	'he's leading'	i	-zero	
водим	'we're leading'	i	-m	
водите	'you're leading'	i	-te	

		Stem Formative	Ending	Key Symbol
ВОДИХ	'I led'	i	-h	} -h ₂
ВОДИХМЕ	'we led'	i	-hme	
ВОДИХТЕ	'you led'	i	-hte	
ВОДИХА	'they led'	i	-he	
ВОДИ	'you led, he, she, it led'	i	-zero	-PP
ВОДИЛ	'having led'	i	-l	-l
ВОДЕН	'led'	e	-n	-n
ВОДЕХ	'I was leading'	e	-h	} -h ₁
ВОДЕШЕ	'you were leading; he, she, it was leading'	e	-še	
ВОДЕХМЕ	'we were leading'	e	-hme	
ВОДЕХТЕ	'you were leading'	e	-hte	
ВОДЕХА	'they were leading'	e	-he	
ВОДЕЛ	'having been leading'	e	-l	-l ₁
ВОДЕНЕ	'leading'	e	-ne	-ne
ВОДЕЙКИ	'while leading'	e	-yki	-yki
ВОДЕЩ	'the one who leads'	ya	-št	-št

The key symbols will be used below to refer to the endings they represent.

Some endings (those indicated by /-h₁, -l₁, -ne, -yki, -št/) occur only with imperfective verbs. If the forms of a perfective a- or i- verb are listed, only those with endings /-y/ to /-n/ would occur (see examples below). On the other hand, many imperfective verbs (without prefixes) may have /-h₂/ endings (perfective past), as /vódih/, etc. above. With a-verbs most of these forms are the same as those of the imperfective past, and the forms in the list below have hyphens (-glédah), as they are usually used with prefix perfective verbs, such as /razglédah/, /poglédah/, etc.

Most Bulgarian verbs are either a-verbs or i-verbs. Due to the fact that

the overwhelming majority of imperfective verbs are a-verbs, this one type predominates. However, a great many very common verbs are of other types. Some verbs are unique in at least some of their forms and do not fit the pattern of any other verb exactly. Some have changes in the root or stem (see Note 13. 1). The following chart endeavors to give patterns which will cover nearly all Bulgarian verbs. These patterns are those taken up in earlier units as a-verbs (Note 2.3) /i/ verbs (Note 3.6) e-verbs (compare Note 3.7), e/a verbs (Note 8.3.1), e/ya verbs (Note 8.3.2), e/zero verbs (Note 8.3.3). See also Note 9.3.

Where the stem formative is zero this is indicated by °. On the far left is the key symbol, indicating the endings before which the stem formative suffixes occur. The present passive participle is not included, as it occurs with a limited number of verbs.

Examples illustrating these verb types are listed after the chart. They include some verbs which have not occurred. The aspect of each verb is indicated and whether it has a prefix (p) or is without a prefix (-). pP indicates a perfective verb with a prefix; -P indicates a perfective verb without a prefix.

Type 1:	1	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3	4
Key Symbol	a	e/a	e/a/e	e/a/a	Ye/a	°/Ye/a	i/a	e
-y	a	°	°	°	Y	Y	°	°
-m	a	°	°	°	Y	°	°	°
-š	a	e	e	e	Ye	Ye	i	e
-h ₂	a	a	a	a	a	a	a	ya/e
-PP	a	a	a	a	a	a	a	ya/e
-l	a	a	a	a	a	a	a	ya/e
-n	a	a	a	a	a	a	a	ya/e
-t	a	a						
-h ₁	a	ya/e	ya/e	ya/e	Ye	Ye	e	ya/e
-ne	a	e	a/e	a	a/Ye	a/Ye	a/e	e
-yki	a	e	e	e	Ye	Ye	e	e
-št	a	ya/e	e	ya/e	Ye	Ye	a/e	ya/e
-l ₁	a	e	ya/e	ya	ya	ya/ye		e

Type:	5.1	5.2	5.3	6.1	6.2	6.3	7	8
Key								
Symbol	e/o	e/o/ə	Ye/o	Ye/(ə)	e/ə	e/ya	i	i/ya
-y	o	o	Y		o	o	o	o
-m	o	o	o	o	o	o	o	o
-š	e	e	Ye	Ye	e	e	i	i
-h ₂	o	o	o	Ya	o	ya	i	ya/e
-PP	e	e	Ye	Ya	o	ya	i	ya/e
-l	(ə)	o	(ə)	(ə)/Ya	o	o	i	ya/e
-n	e	e	Ye	Y(e)	o		e	ya/e
-t					o	o		
-h ₁	ya/e	ya/e	Ya/Ye	Ye	e	e	ya/e	ya/e
-ne	e	e	Ye	Ye	e	e	e	e
-yki	e	e	Ye	Ya/Ye	e	e	e	e
-št	ya/e	ya/e	Ya/Ye	Ye	e	e	ya/e	ya/e
-l ₁					e	e	ya/e	ya/e

Type 1 a verbs (see also /glédam/ above)

Key	Stem	-I	-I	pI	pP
Symbol	Formant	'travel'	'say'	'go out'	'look at'
-y	a	пътувай	казвай	излизай	разгледай
-m	a	пътувам	казвам	излизам	разгледам
-š	a	пътуваш	казваш	излизаш	разгледаш
-h ₂	a	пътувах	казвах	излизах	разгледах
-PP	a	пътува	казва	излиза	разгледа
-l	a	пътувал	казвал	излизал	разгледал
-n	a		казван		разгледан
-h ₁	a	пътувах	казвах	излизах	
-ne	a	пътуване	казване	излизане	
-yki	a	пътувайки	казвайки	излизайки	
-št	a	пътуващ	казващ	излизащ	

Type 2.1 e/a verbs

Key Symbol	Stem Formant	-P 'push'	pP 'shave'	pP 'turn around'	I 'freeze'
-y	o	бу̀тнѝ	брѝснѝ	обѝрнѝ	мрѝзнѝ
-m	o	бу̀тна	брѝсна	обѝрна	мрѝзна
-š	e	бу̀тнеш	брѝснеш	обѝрнеш	мрѝзнеш
-h ₂	a	бу̀тнах	брѝснах	обѝрнах	мрѝзнах
-PP	a	бу̀тна	брѝсна	обѝрна	мрѝзна
-l	a	бу̀тнал	брѝснал	обѝрнал	мрѝзнал
-t	a	бу̀тнат	брѝснат	обѝрнат	
-h ₁	ya/e				
-ne	e		брѝснене		мрѝзнене
-yki	e		брѝснейки		мрѝзнейки
-št	ya/e		брѝснеш		мрѝзнеш

Most verbs with stem extension /n/ plus e/a are perfective. They regularly have past participle in -t as in /bŭtnat/. The forms /-mrŕznah/, /-mrŕznal/ occur more frequently with prefixed (pP) verbs: /izmrŕznah, izmrŕznal/.

Type 2.2 e/a/e verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'pick'	pP 'understand'	I 'wash'	
-y	o	берѝ	разберѝ	перѝ	
-m	o	бера̀	разбера̀	пера̀	
-š	e	берѝш	разберѝш	перѝш	
-h ₂	a	бра̀х	разбра̀х	пра̀х	
-PP	a	бра̀	разбра̀	пра̀	
-l	a	бра̀л	разбра̀л	пра̀л	
-n	a	бра̀н	разбра̀н	пра̀н	
-h ₁	ya/e	берѝх		перѝх	
-ne	a/e	берѝне	бра̀не	перѝне	пра̀не
-yki	e	берѝйки		перѝйки	
-št	e	берѝещ		перѝещ	перѝящ
-l ₁	ya/e	берѝл			

Note the alternation in the base forms: /br-/ and /pr-/ before /a/, /ber-/ and /per-/ elsewhere. (see Note 13.1.2d)

Type 2.3 e/a/a Verbs

Key Symbol	Stem Formant	I 'plow'
-y	o	ори́
-m	o	ора́
-š	e	ореш
-h ₂	a	орах
-PP	a	ора
-l	a	орал
-n	a	оран
-h ₁	ya/e	орех
-ne	a	оране
-yki	e	орейки
-št	ya/e	орящ орещ

Type 2.4 Ye/a verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'write'	-P 'say'
-y	Y	пиши́	кажи́
-m	Y	пиша	кажа
-š	Ye	пишеш	кажеш
-h ₂	a	писах	казах
-PP	a	писа	каза
-l	a	писал	казал
-n	a	писан	казан
-h ₁	Ye	пишех	
-ne	a	писане	
-yki	Ye	пишейки	
-št	Ye	пишещ	

Type 2.5 o/Ye/a verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'flow'
-y	Y	тъчи́
-m	o	тъка́
-š	Ye	тъчеш
-h ₂	a	тъках
-PP	a	тъка
-l	a	тъкал
-n	a	тъкан
-h ₁	Ye	тъчех
-ne	a/Ye	тъкане
-yki	Ye	тъчейки
-št	Ye	тъчещ

Type 3 i/a verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'lie'	-P 'support'
-y	o	лежи́	издрѣж
-m	o	лежа́	издрѣжа
-š	i	лежиш	издрѣжиш
-h ₂	a	лежах	издрѣжах
-PP	a	лежа	издрѣжа
-l	a	лежал	издрѣжал
-n	a		издрѣжан
-h ₁	e	лежех	
-ne	a/e	лежане	
-yki	e	лежейки	
-št	a/e	лежащ	

Type 4 e verbs				Type 5.1 e/o verbs -I			
Key Symbol	Stem Formant	-I 'grow'	-P 'stop'	Key Symbol	Stem Formant	'shake (to loosen something)'	
-y	o	расти́	спри́	-y	o	треси́	
-m	o	раста́	спра́	-m	o	треса́	
-š	e	растеш	спреш	-š	e	тресеш	
-h ₂	ya/e	растех	спрях спрех	-h ₂	o	тресо́х	
-PP	ya/e		спря	-PP	e	тресе	
-l	ya/e	растял	спрял спрел	-l	(e)	тресъ́л тресла	
-n	ya/e		спрян	-n	e	тресен	
-h ₁	ya/e	растех		-h ₁	ya/e	тресе́х	
-ne	e	растене		-ne	e	тресене	
-yki	e	растейки		-yki	e	тресейки	
-št	ya/e	растещ растящ		-št	ya/e	тресящ тресещ	

Type 5.1 e/o verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'be pasturing'	pP 'go'	pP 'get out'
-y	o	паси́	иди́	изле́з
-m	o	паса́	оти́да	изле́за
-š	e	пасеш	отидеш	излезеш
-h ₂	o	па́сох	отидох	излезох
-PP	e	пасе	отиде	излезе
-l	(e)	пасъ́л пасла	отиде́л отиде́ла	излезе́л изле́зла
-n	e			
-h ₁	ya/e	пасех		
-ne	e	пасене		
-yki	e	пасейки		
-št	ya/e	пасещ		

The imperative /idi/ is without the prefix of the other forms. /izlés/ has the zero imperative suffix.

Type 5.2 e/o/ verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'read'	pP 'show around'	-P 'give'
-y	o	чѣти	разведѣ	даѣ
-m	o	чѣта	разведѣ	дам
-š	e	чѣтеш	разведеш	дадѣш
-h ₂	o	чѣтох	разведѣдох	дадох
-PP	e	чѣте	разведѣ	дадѣ
-l	o	чѣл	развел	дал
-n	e	чѣтен	разведен	даден
-h ₁	ya/e	чѣтѣх		
-ne	e	чѣтене		
-yki	e	чѣтѣйки		
-št	ya/e	чѣтящ		

The verb /dám/ has a special stem form in /dá-y/, /dá-m/ but is otherwise regular and the stem formants are exactly the same as for the other verbs of this group.

Type 5.3 Ye/o verbs

Type 6.1 Ye/(ə) verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'bake'	pP 'put on'	Key Symbol	Stem Formant	-I 'be able'
-y	Y	пѣчи	облѣчи			
-m	o	пѣка	облѣка	-m	o	мога
-š	Ye	пѣчеш	облѣчеш	-š	Ye	можеш
-h ₂	o	пѣкох	облѣкох	-h ₂	Ya	можѣх
-PP	Ye	пѣче	облѣче	-PP	Ya	можа
-l	(ə)	пѣкъл	облѣкъл	-l	(ə)/Ya	можѣл можѣл, моглѣ
-n	Ye	пѣчен	облѣчен	-n	Y(e)	
-h ₁	Ya/Ye	пѣчѣх		-h ₁	Ye	можѣх
-ne	Ye	пѣчене		-ne	Ye	можѣне
-yki	Ye	пѣчѣйки		-yki	Ya/Ye	можѣйки
-št	Ya/Ye	пѣчѣщ		-št	Ye	можѣщ

Type 6.2 e/. verbs

Key Symbol	Stem Formant	pP 'take'	-I 'live'	-I 'drink'	-I 'play'
-y	o	взѐми	живѐй	пий	играй
-m	o	взѐма	живея	пия	играя
-š	e	вземѐш	живеѐш	пиѐш	играѐш
-h ₂	o	взѐх	живѐх	пих	играх
-PP	o	взѐ	живѐя	пи	игра
-l	o	взѐл	живѐл	пил	играл
-n	o		живѐн		игран
-t	o	взѐт		пит	
-h ₁	e		живѐех	пиѐх	играѐх
-ne	e		живѐене	пиѐне	играѐне
-yki	e		живѐейки	пиѐйки	играѐйки
-št	e		живѐещ	пиѐщ	играѐщ
-l ₁	e		живѐел	пиѐл	играѐл

/vzémə/ has the stem variants */vzém-/* and */vzé-/*. */vzé-/* occurs before stem formant */o/* when a consonant follows and before a zero ending (as */vzé/* 'you, he, she, it took'). */živéye/* has the stem variants */živéy-/* and */živyá-/*. */živyá-/* occurs before */o/* as with */vzémə/*. */živéy/* has the imperative ending zero.

Type 6.3 e/ya verbs

Key Symbol	Stem Formant	pP 'wash'	pP 'know'	Key Symbol	Stem Formant	-I 'know'
-y	o	измий	познай	-y	o	знай
-m	y	измия	позная	-m	o	зная
-š	e	измиѐш	познаѐш	-š	e	знаѐш
-h ₂	o	измих	познах	-h ₂	ya	знаях
-PP	o	изми	позна	-PP	ya	зная
-l	o	измил	познал	-l	o	знал
-n	o			-h ₁	e	знаѐх
-t	o	измит	познат	-yki	e	знаѐйки
				-št	e	знаѐщ
				-l ₁	e	знаѐл

/znáya/ may also have stem formant /o/ before first person /-m/: /znám/.
 Type 7 i verbs (See also /vódye/ above). Type 8 i/ya verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'clean'	pP 'repeat'	Key Symbol	Stem Formant	-P 'see'	-I 'to turn'
-y	o	чисти́	повтори́	-y	o	виж	върти́
-m	o	чи́стя	повто́ря	-m	o	ви́дя	въртя́
-š	i	чистиш	повториш	-š	i	видиш	въртиш
-h ₂	i	чистих	повторих	-h ₂	ya/e	видях	въртях
-PP	i	чисти	повтори	-PP	ya/e	видя	въртя
-l	i	чистил	повторил	-l	ya/e	видял	въртял
-n	e	чистен	повторен	-n	ya/e	видян	въртян
-h ₁	ya/e	чистех		-h ₁	ya/e		въртех
-ne	e	чистене		-ne	e		въртене
-yki	e	чистейки		-yki	e		въртейки
-št	ya/e	чистещ		-št	ya/e		въртящ
-l ₁	ya/e	чистел		-l ₁	ya/e		въртял

Type 9 Verb 'to be'

Imperfective				Perfective			
				-y	o	бъди́	бъдете́
-m	o	съм	сме	-m	o	бъда	бъдем
-š	o	си	сте	-še		бъдеш	бъдете
		е	са			бъде	бъдат
-h ₂	ya/e	бях	бяхме	Cond.	o	бих	бихме
		беше	бяхте			би	бихте
		беше	бяха			би	биха

Grammatical Drill

GD 25.2 New Verbs

Imperfective only: граница

Нашето място граничи с това на Попов.

Къщата ни във Варна граничеше с градската градина.

звъня

Трамваят звънеше на чести прекъсвания.

Борис звъня дълго на вратата, но никой не се обади.

Телефонът звъни, но никой не отговаря.

любопитствувам

Иван любопитствуваше да знае къде и кога заминава Мария.

обядвам

Ние обядваме обикновено в един часа.

Вчера обядвахме в дванадесет часа.

Утре ще обядваме в два часа.

пека се

Ние се печем на слънце всеки ден.

Вчера се пекох много на слънце.

Иван се печеше на слънце, когато го видяхме.

Мария се пече на слънце с нас в градината.

Гювечът се пече от един час.

приличам

Мария прилича на майка си.

Детето приличаше на баща си.

Perfective - Imperfective Verbs:

вслушам се - вслушвам се

Аз обичам да се вслушвам в това, Тя не се вслуша в разговора и
което другите говорят. не разбра какво говорят.

Иван се вслушваше в разговора
на двамата мъже.

въздъхна - въздишам

Тя още въздиша, спомняйки си Като чу, че се говори за Варна,
за хубавото представление. Петър въздъхна дълбоко.

завия - завивам

При това село реката завива След като зави нещата в книга,
на дясно. той ги даде на Мария.

Когато влезох в стаята, той Ние завихме в първата улица,
завиваше нещата в една книга. която видяхме.

На следния ъгъл ще завием на
ляво.

залеся - залесявам

Брегът на реката го залесяват. Залесиха само една част от алеята.

Това място няма да го залесят,
защото земята не е добра.

замръзна - замръзвам

Водата в това езеро замръзва Толкова е студено, че реката
всяка зима. замръзна.

застрою - застроювам

Голяма част от града се застроюва Засториха и частта до реката.
от ново.

изравня - изравнявам

Сега изравняват улицата и
след това ще сложат
камъните.

Най-напред изравниха тротоара и
след това го циментираха.

надзърна - надзъртам

Петър надзърта през оградата,
за да види кой е отгътък.

Тя надзърна в стаята и като видя,
че няма никой, си отиде.

Видяха го когато надзърташе
през един прозорец.

наситя - насящам

Децата насыщат мъчно
любопитството си.

Иванчо се насити от хляба и не
поиска да яде друго.

Борис насити стомаха си със
сух хляб.

Децата наситиха любопитството си,
като надзърнали в игрището.

никна - поникна

Картофите никнат през лятото.

Това цвете поникна за няколко дни.

отвлека - отвличам

Нашата река често отвлича
мостовете.

Лоши хора отвлекоха Иван и сега
искат пари за него.

Силните води отвлекоха моста.

Отвлекли го без никой да види.

Реката ще отвлече моста, ако
не направим нещо за него.

отдръпна се - отдръпвам се

Реката се отдръпна бавно в
коритото си.

Аз се отдръпнах от прозореца,
когато видях, че ще ме видят.

Елена се отдръпва от всеки,
който я попита за баща ѝ.

Когато го разбрали, приятелите
му се отдръпнали от него.

Ако се отдръпнете от там, ще
можем да виждаме по-добре.

отмина - отминавам

Ние го отминаваме всеки ден
без да говорим с него.

Тя ме отмина без да се обърне.

подскоча/ подскокна - подскачам

Децата подскачат от радост,
защото ще ходят във Варна.

Иванчо подскокна и го хвана.

Децата подскачаха от радост,
защото чуха, че ще ходят
във Варна.

Тя подскочила, но не могла да
стигне шапката си.

Ако подскочите /подскокнете/,
ще го хванете.

Те подскачали десет минути на
един крак.

понеса - понасям

Тя понася всичко геройски с
мисълта, че мъжът ѝ ще се
управи.

Мъжът ѝ понесъл неприятностите
геройски.

Иванов не можа да понесе всички
тези неприятности и замина.

предупредя - предупреждавам

Баща ни ни често предупреждава
да не ходим към реката,
защото е опасно.

Тя предупредила майка си, че
ще се върне по-късно.

Ако го предупредите, той няма
да отиде.

Предупредете децата, че ще има
буря.

Предупредиха го, но той все
пак отиде.

смеся - смесвам

В този ресторант смесват
виното с вода.

Аз смесих виното с бира, и нищо
не излезе.

Искате ли да смесим виното с
малко вода, за да не е така
силно?

Ако искате да го пият, смесете
го с малко мляко.

Не смесвайте виното с вода!
Не е хубаво.

удавя се - удавям се

Детето му може да се удави,
ако ледът се счупи.

На това място са се удавили
няколко души.

На това място миналата година
се удавиха няколко души.

шегувам се - пошегувам се

Шегувате ли се често с приятели? Тя се пошегува с него, вземайки
му нещата без той да я види.

Да, ние обичаме да се шегуваме.

Като деца те са се шегували много.

Иван се шегуваше, като каза
това.

Някой се пошегувал с него, като
му взел шапката.

Listening In

Петър и Иван.

Петър: Иване, днес на отиване в клуба, срещнах господин и госпожа
Попови с една тяхна гостенка.

Попови са нови членове на тенис клуба и ги поканих да
дойдат да обядват у нас в неделя.

Иван: Много добре. Как ще дойдат?

Петър: Дадох им разписанието на трамваите и им обясних, че ще
трябва да вземат кореспонданс и къде да сменят.

Иван: Радвам се много.

Аз познавам г-жа Попова; тя е много приятна жена.

Петър: Утре, на връщане от работа, може ли да минеш покрай кафе
България и да поръчаш сладолед за неделя?

Иван: Разбира се. Добра идея в това топло време.

Не зная дали понасят слънце, защото може да се печем на

терасата след обед.

Петър: Ще е много горещо и после няма къде да се окъпем; но може да предложим да отидем на летната къпалня.

Иван: Това ще е по-добре.

Не е далеч от тук и ще е приятно.

Само дано няма много хора.

Петър: Ако се съгласят, ще отидем по-късно, когато навалицата е минала и може да останем там за вечеря.

Иван: Преди няколко дни, когато бяхме на игрище Юнак, някой казваше, че там имало много хубава пържена риба.

Петър: Добре, така ще направим.

Иван и Петър отиват в София

/Продължение 11/

"Много бих искал да надзърна поне за малко в това игрище," каза като че ли със съжаление в гласа си Петър.

"Там, на входа," каза Асен, "понеже трибуните се разделят, и двамата ще имате случай да хвърлите един поглед в игрището."

В това време грохота от възбудените викове на публиката често се носеше над главите на момчетата и ги също възбуждаше да знаят какво става вътре.

Асен не се стърпя и спря един минавач. "Извинете, можете ли да ми кажете какъв е резултатът?" попита го Асен.

"Едно на нула за нас," каза минавачът и отмина.

"Мерси!" извика след него Асен.

Навалицата пред входа беше много гъста и доста бурна. Всеки

се натискаше да отиде напред и всеки се навдигаше често на пръсти с надежда да види нещо. По едно време Иван и Асен чуха гласа на Петър, който беше останал назад: "Иване, Асене, чакайте!"

Спирайки се за малко пред входа и тримата се опитаха да видят нещо в игрището, но всичко което можеха да видят бяха отсрещните трибуни претъпкани с народ.

"Брей, никога не съм виждал толкова много и толкова любопитни хора," каза Петър, повдигайки се сам на пръсти да види нещо.

"Асене, колко ли хора има вътре сега?"

"Предполагам около пет хиляди," каза Асен.

"Лъжеш се!" каза един момък до тях, "повече от петнадесет хиляди са като нищо вътре."

Петър започна да подскача от любопитство, за да види по-добре.

"Чакай, аз ще те вдигна, за да видиш по-добре," му каза Иван.

И наистина, Петър повдигнат високо от Иван и Асен, успя да хвърли щастлив поглед в игрището, където в моменти играчите прибягваха с топката през малкото му зрително поле между трибуните на входа.

В това време се понесе един вик или по-право грохот, като едно огромно 0-0-0, с нотка на отчаяние, който бързо замря и настъпи почти мълчание.

"Какво стана?" попитаха Иван и Асен отдолу.

"Нищо не видях!" каза Петър.

Но новината бързо се разпространи.

"Румънците изравниха," каза някой. "Едно на едно!"

Тримата бързо наситиха любопитството си и продължиха пътя си.

”Това игрище зад стадиума е игрище Левски; този тим е един от най-силните в България” им обясни Асен.

”Я виж какво хубаво езеро!” се обади Иван, когато тримата отминаха игрище Левски.

”И лодки плуват в него!” допълни Петър.

”Това е едно от най-хубавите места на София,” каза Асен.

”Аз често идвам тук с Владо. Понякога взимаме лодка или пък се разхождаме из парка, който лятно време е цялят в зеленина и цветя. Виждате ли това там? Това е един остров в езерото, а зданието е една хубава бирария, където може да се танцува, но татко не ни позволява още да танцуваме. Ние дори още не можем да ходим там!”

”Щастливци сте вие софианците!” каза Иван, гледайки всичко с интерес.

”Зимно време езерото замръзва и мнозина идват да карат кънки тук. Аз лично не карам кънки, но Владо обича да кара.”

”И аз обичам да карам кънки,” се обади Петър, ”но откакто един път щях да се удавя, когато ледът се счупи под мен, татко ми ги взе и повече не ги видях.”

”Не съжалявай!” му каза Иван и след това обръщайки се към Асен каза: ”В нашето село имаше едно място, където се образува повече лед през зимата, но забраниха да се ходи там, понеже станаха няколко нещастия.”

”Ами какви са тези огромни здания от другата страна на реката?” полюбопитствува Иван. ”Някои от тях са на повече от шест етажа!”

”Това са жилищни коопераций, където всеки е собственик на

апартамента, в който живее,” отвърна Асен. ”След малко ще видите много по-голями от тях, след като минем по този мост и тръгнем към града.”

”Иване, виж, на четирите ъгъла на моста има по една голяма птица! Та това са орли, огромни орли!” възкликна Петър.

”Затова и мостът се нарича Орлов мост,” допълни Асен.

”Асене, за първи път виждам такава хубава улица в София!” се обади пак Петър. ”Виж само какви хубави дървета има и как хубаво е павирана - със жълти плочки! Това не е ли интересно?”

”Вие и двамата сте учили от нашата история за Цар Освободител! Този булевард носи неговото име и действително той е най-широкият и най-хубавият булевард в София. Той започва от задната част на двореца, покрай който минахме вече и свършва тук на Орловия мост. От тук започва шосето, което води за Цариград и което се нарича Цариградско шосе.”

/Следва/

Иван и Петър отиват в София

Нови думи

бурен бурна	stormy	езеро езера	lake
вход входове	entrance	жилищен жилищна	pertaining to dwelling
възбужда (P) възбуждам (I)	excite	жълт жълта	yellow
възкликна (P) възкликвам (I)	cry out	замра (P) замирам (I)	die down
глас гласове	voice	замръзна (P) замръзвам (I)	freeze
гъст, гъста	thick, dense	зеленина	verdure

зрѣтелен зрѣтелна	visual, optic	назад	back, backward
играч играчи	player	народ народи	nation; many people
изравня (P) изравнявам (I)	level, equalize	наситя (P) насищам (I)	satiate
интерес интереси	interest	настъпя (P) настъпвам (I)	come on, set in; step on; advance
история	history	натисна (P) натискам (I)	press, push
карам (I)	drive, ride on	нещастие нещастия	misfortune
кооперация коопераций	cooperative (store, society)	новина новини	news
кънки (pl.)	skates	нотка нотки	diminutive of нота = note
лед ледове	ice	образувам (I)	form, make
лодка лодки	boat	орел орли	eagle
лъжа (I)	lie	остров острови	island
лъжа се (I)	be mistaken	отмина (P) отминавам (I)	pass by
любопитство	curiosity	отсрещен отсрещна	opposite
любопитствувам (I) полюбопитствувам (P)	be curious	отчаяние	despair
мнозина	many	парк паркове	park
мълчание	silence	плоча плочи	slab, slate
навдигна се (P) навдигам се (I)	lift up, rise		
надежда надежди	hope		
надзърна-надзъртам (P-I)	peer at		

повдигна (P) повдигам (I)	raise, lift	софианец софианци	one who lives in Sofia
подскоча (P) подскачам (I)	jump about	стърпя се (P) стърпявам се (I)	restrain, hold in
понеже	because	танцувам (I)	dance
поглед погледи	glance, look	топка топки	(round) ball
претъпкам (P) претъпквам (I)	pack, cram	трибуна трибуни	rostrum, platform
прибягам (P) прибягвам (I)	run to; resort to	удавя се (P) удавам се (I)	be drowned
пръст пръсти	finger	хвърля (P) хвърлям (I)	throw, cast
птица птици	bird	щастлив щастлива	happy
разпространя (P) разпространявам (I)	spread	щастливец щастливци	happy (lucky) man
резултат результати	result		

Въпроси

1. Къде би искал да надзърне поне малко Петър?
2. Къде ще имат случай момчетата да хвърлят един поглед в
игрището?
3. Какво се носеше в това време често над главите на момчетата?
4. Кого спря Асен?
5. Защо Асен спря един минувач?

6. Защо Асен извика след минувача да му благодари?
 7. Каква беше навалицата пред входа на игрището?
 8. Защо навалицата беше гъста и бурна?
 9. Какво успяха да видят нашите момчета, когато се спряха пред
входа на игрището?
 10. Как успя Петър да хвърли щастлив поглед в игрището?
 11. Какво можа да види той в игрището?
 12. Защо във вика, който се понесе в това време, имаше нотка
на отчаяние?
 13. Какво направиха тримата след като наситиха любопитството си?
 14. Какво представлява езерото, което момчетата скоро след това
видяха?
 15. Защо Иван каза, че софианците били щастливци?
 16. Защо Петър не кара повече кьнки?
 17. Какво представляват жилищните кооперации?
 18. Какво очуди Петър, когато приближи мостът?
 19. Защо този мост се нарича Орлов мост?
 20. Защо голямият булевард, който почваше от моста, хареса на
Иван и Петър?
-

Unit 26

Some information about BulgariaНякои сведения за България.

information

свѣденіе, свѣденія

Mr. Ivanov meets the Peter's brother,
who gives him some information
about Bulgaria.

Господин Иванов срѣща брата на
Петър, който му дава някои
свѣденія за България.

Иванов

In a few days I'm leaving for
Bulgaria on business.

След няколко дни заминавам за
България по работа.

Христо

coincidence

съвпаденіе, случайност

What a coincidence!

Какво съвпаденіе!

Our Peter is there.

Нашият Петър е там.

Иванов

Tell me, do you know anything
about that country?

Кажі ми, знаеш ли нещо за тази
страна?

idea

представа

I can't even imagine where it is!

Аз нямам даже представа,
къде е!

Христо

You are exaggerating, but I'll
tell you everything I know.

Преувеличаваш, но ще ти кажа
всичко каквото зная.

Balkan peninsula

Балкански полуостров

north

север

Greece

Гърция

Turkey

Турция

It is located on the Balkan peninsula, north of Greece and Turkey.

boundary

northern

Rumania

The northern boundary is the Danube and Rumania.

east

Black Sea

west

To the east is the Black Sea and to the west - Yugoslavia.

climate

continental

The climate is continental.

slight, weak

I [now] have an idea, but very slight.

Is it a mountainous country?

So Peter writes.

mention

Stara Planina (mountain)

Pirin (mountain)

Намира се на Балканския

полуостров, на север от Гърция и Турция.

граница, граници

северен, северна

Румъния

Северната граница е Дунав и Румъния.

изток

Черно морѐ

запад

На изток е Черно морѐ, а на запад - Югославия.

климат

континентален, континентална

Климатът е континентален.

Иванов

слаб, слаба

Имам представа, но много слаба.

Планинска страна ли е?

Христо

Така пише Петър.

спомена - споменавам (P-I)

Стара планина

Пирин

Rhodopes (mountains)	Родопите
He mentions the mountains Stara Planina, Rila, Pirin and the Rhodopes.	Споменава планините Стара планина, Рила, Пирин и Родопите.
Bulgaria must be a very beautiful country!	България трябва да е много красива страна!

Иванов

against	против
instead of	вместо
I have no objection if you want ('can') go in my place.	Нямам нищо против, ако можеш да отидеш вместо мен.
I'll travel by way of the Danube. navigable	Аз ще пътувам по Дунава. плавателен, плавателна
Are there other navigable rivers?	Има ли и други плавателни реки?

Христо

As far as I know, no.	До колкото зная, не.
-----------------------	----------------------

Иванов

Do you know the names of some of the rivers?	Знаеш ли имената на някои реки?
---	---------------------------------

Христо

lake	езеро, езера
lakes of Rila	рилски езера
Maritsa (river)	Марица
Struma (river)	Струма
Peter has been fishing and writes us that he toured the Lakes of	Петър е ходил на риба и ни пише, че обиколил рилските езера,

Rila and the rivers Maritsa,
Struma and Iskar.

Марица, Струма и Искър.

Yantra

Янтра

He also has been in Northern
Bulgaria along the river Yantra.

Бил е също и в северна България
по реката Янтра.

Иванов

What does he write about the
country itself?

Какво пише за самата страна?

Христо

agricultural
port

земеделски, земеделска
пристанище, пристанища

It seems that it is an agricultural
country with a few larger cities
such as Varna and Burgas which
are ports on the Black Sea.

Изглежда да е земеделска страна,
с няколко по-голями градове
като Варна и Бургас, които са
пристанища на Черно море.

Иванов

My ticket shows cities like
Vidin, Lom and Ruse.

Моят билет показва градове като
Видин, Лом и Русе.

Христо

Those are cities along the river
Danube.

Това са градове по Дунава.

Are you going to Sofia?

Ти в София ли отиваш?

Иванов

I'll pass through there, but my
business is in Floudiv.

Минавам през там, но работата
ми е в Пловдив.

tobacco

тютюн, тютюни

I'm going to buy tobacco.

Ще купувам тютюни.

Христо

That is the second largest city in Bulgaria.

Това е вторият най-голям град в България.

It is located in the southern part of the country.

Намира се в южната част на страната.

Иванов

inform, notify

осведомя - осведомявам (P-I)

You are really well informed!

Ти си найстина добре осведомен.

Христо

impression

впечатление, впечатления

Peter is going to write a book about Bulgaria and he sends all his impressions in letters to us.

Петър ще пише книга за България и всичките си впечатления ги праща в писма до нас.

take away

отнема - отнемам (P-I)

That way he [can] write us often without losing time.

По такъв начин ни пише често без да му отнема време.

Иванов

Very good idea.

Много добра идея.

What else has he done recently?

Какво друго е правил напоследък?

Христо

valley

долина, долини

valley of roses

розова долина

to call, name

нарека - наричам

Sredna Gora

Средна гора

He is now in the Valley of the Roses, which is situated between

Сега е в Розовата долина, която се намира между Стара планина,

Stara Planina, the so called
Balkan, and Sredna Gora.

или така наречения Балкан, и
Средна гора.

Иванов

What is he doing there?

Какво прави там?

Христо

picking the roses

розобер

Now is the time for picking the
roses.

Сега е времето на розобера.

oil of roses, attar of roses

розово масло

You know that Bulgaria produces
oil of roses, don't you?

Знаеш, че България произвежда
розово масло, нали?

Иванов

occupation of the population

поминък

What is their main occupation?

Какъв е главният им поминък?

Христо

agriculture

земеделие

It seems to be agriculture.

Изглежда да е земеделие.

Иванов

population

население

How large is the population?

Колко е населението?

Христо

[It is a] small country with
slightly more than seven million.

Малка страна, с малко над
седем милиона.

Иванов

I've learned many things from you,
thanks.

Научих много работи от теб,
благодаря.

Христо

Have a good trip and say hello to
Peter in Bulgaria.

На добър път и се обади на Петър
в България.

Note 26.1 Verb: Review of Verb Phrases

Bulgarian has a very large number of possible combinations with auxiliary verb forms. The more frequent of these, using primarily /vódye/ and /otíde/ as sample verbs, are:

26.1.1 Verb 'to be' as primary auxiliary

1.1.1 present plus /l/ participle

аз съм водил	I have led
той е водил	he is reported to have led

1.1.2 present plus /n/ ~ /t/ participle

аз съм воден	I have been led
той е воден	he has been led

1.2.1 past plus /l/ participle

аз бях водил	I had led
той беше водил	he had reportedly led

1.2.2 past plus /n/ ~ /t/ participle

аз бях воден	I was led
той беше воден	he was led

1.3.1 /bi-/ form plus /l/ participle

аз бих водил	I would lead
той би водил	he would lead

1.3.2 /bi-/ form plus /bil/ form plus /n/ ~ /t/ participle

аз бих бил воден	I would have been led
------------------	-----------------------

2.3.2 perfect of /šte/ plus /da/ plus perfective 'to be' plus /n/ ~ /t/
participle

аз съм щял да бъда воден I should have been led

той е щял да бъде воден he should have been led

Note 26.1.3 Negative impersonal form of 'have' as auxiliary. This auxiliary and its phrases serve as the negative counterparts of the /šte/ phrases.

3.1.1 present (/nyama/) plus /da/ plus verb

аз няма да водя I won't lead

той няма да води he won't lead

3.1.2 /nyama/ plus perfect

аз няма да съм отишел I won't have gone

той няма да е отишел he won't have gone

3.1.3 /nyama/ plus /da/ plus 'to be' plus /n/ ~ /t/ participle

аз няма да бъда воден I won't be led

той няма да бъде воден he won't be led

3.2.1 past (/nyamaše/) plus /da/ plus verb

аз нямаше да водя I would not have led

той нямаше да води he would not have led

3.2.2 /nyamaše/ plus perfect

аз нямаше да съм отишел I would not have gone

той нямаше да е отишел he would not have gone

3.2.3 /l/ participle (/nyamalo/) plus /da/ plus verb (hearsay - mainly in third person)

говори се, че нямало да вали. They say it won't rain

Иван казва, че ако съм знаел това, аз съм нямало да отида. Ivan says that if I had known that, I would not have gone. (speaker)

challenges Ivan's opinion)

Note 26.1.4 /ne dey/

/ne dey/ may be followed by a /da/ phrase (see Note 10.3) or by a special form of the verb, equivalent to the stem with no further ending, which is the infinitive. This is the only usage in which the infinitive has survived, and even here it may be replaced by the /da/ phrase.

4.1 /ne dey/ plus /da/ plus imperfective verb

недейте да отивате!	don't go!
недейте да ги водите!	don't take them there!
недейте да се бръснете днес!	don't shave today!
недейте да перете днес!	don't do the washing today!
недейте да лежите долу!	don't lie down!

4.2 /ne dey/ plus infinitive

недейте отива!	don't go!
недейте ги води там!	don't take them there!
недейте се бръсна днес!	don't shave today!
недейте пра днес!	don't do the washing today!
недейте лежа долу!	don't lie down!

Note 26.1.5 Other verbs plus /da/ phrases

While many verbs may occur before /da/ phrases, a few need special notice.

5.1 Verb 'have' plus /da/

We may contrast the usage of the negative impersonal forms of 'have' as an auxiliary (Note 26.1.3 above) with the use of the full verb 'have' (both affirmative and negative) before /da/ phrases. In the latter cases the verb after /da/ is regularly imperfective. With the negative impersonal it may be either perfective or imperfective.

Verb 'have' plus imperfective present

аз имам да плащам	I [still] have [something] to pay
-------------------	-----------------------------------

The most frequent use of the present is in the phrase 'whether one wants to or not', 'whether one will or no':

Ща не ща трябва да го направя.	I have to do it whether I want to or not.
Ща не ща ще отида.	I'll go whether I want to or not.
Щеш не щеш ще го направих.	You'll do it whether you want to or not.
Ще не ще ще го направи.	He'll do it whether he wants to or not.
Щем не щем ще го направим.	We'll do it whether we want to or not.
Щете не щете ще го направите.	You'll do it whether you want to or not.
Щат не щат ще го направят.	They'll do it whether they want to or not.
Щеше не щеше той го направи.	He did it, whether it wanted to or not.
Щял не щял направил го.	He did it, whether he wanted to or not.

Note 26.3 /neka/ /dano/

/neka/ 'let, have (such and such done)' and /dano/ 'would that (so-and-so be done)' are followed by a regular verb form, with or without /da/:

Нека Иван да отиде.	Have Ivan go. or, Let Ivan go.
Нека Иван отиде.	
Дано Иван да отиде.	I hope Ivan goes.
Дано Иван отиде.	

Grammatical Drill

GD 26.3 New Verbs

Imperfective only.

очаровам

Тя очарова всеки, с когото
говори.

Всички останаха очаровани от нея.

Артистите ме очароваха с играта
си, която дадоха.

Гостенката беше очаровала всеки
един от нас.

Perfective-Imperfective Verbs.добавя - добавям

Иван добавя всяка седмица нещо
към парите си.

След като той говори, тя добави,
че трябва да се направи нещо
във връзка с това.

Утре той ще добави още сто
долара.

нарека /се/ - наричам /се/

Реката по-преди се наричаше с
едно име, сега се нарича с
друго.

Хората от селото нарекли реката
"Бърза", защото водите ѝ са
много бързи.

Иван беше много силен и затова
го наричаха Иван Силния.

обиколя - обикалям

Попови обикалят България от
една седмица.

Иванчо обиколи няколко пъти
градината и сега седи изморен
на земята.

Ние ще обиколим по-голямите
градове.

отнема - отнемам

Защо му отнемате нещата от
ръцете?

Отнеха му къщата и колата, но не
му отнеха парите.

Ако не му кажете, той ще му
отнеме всичко.

СМОГНА - СМОГВАМ

Едвам смогвам да свържа двата
края.

Работниците смогнаха в последния
момент да извадят детето от
водата.

Иван работеше бавно и едвам
смогваше да свърши работата.

СПОМЕНА - СПОМЕНАВАМ

Тя спомена вече няколко пъти,
че иска да отиде на кино.

Аз не споменах пред нея за
случая.

Борис споменаваше често едно
име, но не си спомням кое.

Вярно ли е, че той споменал
това пред нея?

Listening In

Ние научаваме как Петър ще отиде в България.

Петър: Днес по една случайност срещнах г-н Джонсон и той ми
предложи работа в България.

Иван : Аз отдавна искам да видя източна Европа.

Петър: Сега може би ще имаш случая.

Изглежда, че България е много красива страна.

Иван : Г-н Джонсон е преувеличил малко, защото иска да работиш
за него там.

Петър: Защо ще е преувеличил?

Малка планинска страна с добър климат ...

Иван : Знам, и с много реки, където ще можем да ходим за риба.

Петър: И ти ли обичаш да ходиш за риба?

Иван : Да! Каква е работата?

Петър: Тютюни.

Иван : Аз мислех, че г-н Джонсон работи с розово масло.

Петър: Сега започва с тютюн и моята работа, ако я взема, ще бъде във връзка с това.

Иван : Как ще отидем до България?

Петър: Може да отидем до Виена с влак и от там - по Дунава.

Иван : Надявам се, че ще вземеш работата. Ще е много интересно.

Петър: Искам да поговоря с баща си по този въпрос.

Той познава добре Балканския полуостров и би могъл да ми даде някои сведения.

Иван : Хайде да отидем още сега при него.

Петър: Не искам да му отнемам време, когато е в кантората.

Знаеш колко е зает!

Иван : Тогавя тази вечер.

Петър: Да, това може.

Ще му телефонирам, че ще отидем да вечеряме у тях.

Иван и Петър отиват в София

/Продължение 12/

Момчетата тръгнаха нагоре по Цар Освободител. Иван и Петър разпитваха и гледаха всичко с интерес. От дясно на булеварда се редяха огромни модерни кооперации, някои от тях на по 8 и 9 етажа, както и луксозни големи частни здания, едно или две от които бяха здания на чужди легации.

От ляво се издигаше желязната ограда на една хубава детска градина и след нея следваше една доста висока, плътна ограда от тухли, зад която можеше да се видят само върховете на много дървета.

"Това е зоологическата градина," каза Асен, като че ли очакващ въпроса. "И аз бих я видял с удоволствие, но ние трябва да побързаме, понеже ни очаква дълъг път до в къщи."

"Какви животни има вътре?" попита Петър. "Има ли и лъвове?"

"Разбира се, че има. Вътре има почти всички видове животни," каза Асен, който беше горд, че може да им обясни всичко.

Момчетата бяха започнали да вървят по-бързо.

"Асене, какво правят всички тези хора тук и защо вървят така бавно?" попита Петър.

"Тук всеки софианец се разхожда с най-голямо удоволствие и затова тук рядко ще видиш някой да бърза като нас," каза Асен.

"А виждате ли онова голямо здание, там на ъгъла, където трамваят завива - това е Софийският университет. Може би някой от вас да следва тук след време, ако иска да стане доктор, учител или пък нещо друго," продължи Асен.

Не след дълго, вървейки все по същия булевард, момчетата стигнаха до един голям, много хубав площад с един голям паметник в средата.

"Това сигурно е паметникът на Цар Освободител," каза Иван.

"Да, имаш право. Виж само как гордо седи на коня, като че ли очаква да го последват. Гледал съм го хиляди пъти и все още го гледам с удоволствие," каза Асен.

"Онова здание отсреща в дясно е Външното министерство, а това тук е Народното Събрание. Тук се правят законите."

Иван, който в това време беше отишел малко напред, извика изненадано към Петър: "Петре, гледай! Александър Невски! От кога

исках да видя тази черква по-отблизо!"

"Само колко е висока!" каза Петър, гледайки я очарован.

"Висока, бяла и красива," добави Иван. "Виж златните куполи! Тя е единствената черква, която зная, със златни куполи."

Момчетата обаче не отидоха да я видят, защото нямаха много време, предвид пътят, който ги очакваше до в къщи.

"Вижте там, онова здание в дърветата! Това е американската легация," продължи да им обяснява Асен, сочейки в противна на Александър Невски посока.

"Ние имаме един чичо в Америка," каза Иван. "Той често ни пише много хубави неща за тази страна."

"Там имало къщи, които стигали до облаците!" допълни Петър.

Момчетата навлезоха в една по-тесна част на булеварда, но все така хубава.

"Ето това са две легаций, но право да си кажа не ги зная на кои държави са," каза Асен.

"От тук започва Военният клуб," продължи Асен, "който би трябвало да се нарича офицерски клуб, защото там само офицери могат да ходят. Тук и в хотел България стават най-хубавите балове в София. На това място в градината на клуба всяка неделя свири военна музика за публиката."

Иван и Петър едва смогваха да видят всичко и да гледат на всякъде.

"Асене, каква е тази малка, красива черква?" попита Иван, не дълго след като бяха отминали Военния клуб.

"Това е Руската черква. В нея ходят много от нашите, но тя

е предимно за руските емигранти. Аз още не съм влизал в нея,” отвърна Асен.

”Ами това до нея, какво е? Изглежда да е особено здание,” попита заинтересувано Петър.

”Аз нали ви показах двореца от трамвая. Това е задната му страна. Ето там отсреща, в ъгъла, където завършва този булевард, е втората му главна врата. Но вижте тук в ляво! Тези големи здания на четири улици представляват днешния хотел България. Огромните витрини са на кафене България, което било най-хубавото дори на цялия Балкански полуостров!” обясняваше Асен.

Трите момчета се спряха без да искат и гледаха в захлас голямата стъклена маса изправена между мраморни колони, зад които се виждаха през тежки и все пак прозрачни завеси двата етажа на кафенето, разкошно мебелирани.

/Следва/

Иван и Петър отиват в София

Нови думи

американски американска	American	днешен днешна	pertaining to today
бал балове	ball	добавя (P) добавям (I)	add
витрина витрини	exhibit window	единствен единствена	only, sole
върх върхове	peak, summit	емигрант емигранти	emigrant
външен външна	external	животно животни	animal
детски детска	pertaining to child	завеса завеси	curtain

завърша (P)	finish	очаквам (I)	expect
завършвам (I)		очаровам (I)	fascinate
закон	law	плътен	compact, solid
зако̀ни		плътна	
захлѝс	trance-like staring	предимно	mainly, chiefly
издигам се (I)	rise	представлям (I)	represent
издигна се (P)		прозрачен	transparent
изправя (P)	erect	прозрачна	
изправям (I)		противен	opposite
коло̀на	column	противна	
коло̀ни		разкошен	luxurious
ко̀н	horse	разкошна	
ко̀не		разпитам (P)	interrogate
лега̀ция	legation	разпитвам (I)	
лега̀ций		ру̀ски	pertaining to
лу̀ксозен	luxurious	ру̀ска	Russia
лу̀ксозна		смо̀гна (P)	suffice
лъ̀в	lion	смо̀гвам (I)	
лъ̀вовѝе		стѝклен	pertaining to glass,
мра̀морен	pertaining to	стѝклена	of glass
мра̀морна	marble, of marble	ту̀хла	brick
на̀горе	upward	ту̀хли	
о̀блак	cloud	учѝтел	teacher
о̀блаци		учѝтели	
офѝцер	(military) officer	ча̀стен	private
офѝцери		ча̀стна	
		чу̀жд	somebody else's,
		чу̀жда	foreign

Въпроси

1. На къде тръгнаха момчетата?
2. Какво имаше отдясно на булеварда?
3. Какво се издигаше от ляво на булеварда?
4. Какво следваше след детската градина?
5. Какво се виждаше зад оградата от тухли?

6. Защо момчетата не отидоха да видят зоологическата градина?
 7. Какви животни има в зоологическата градина?
 8. Защо хората, които момчетата срещаха из пътя си, вървяха бавно?
 9. Какво е онова здание, там на ъгъла, където трамваят завива?
 10. Кой ходи в университета?
 11. Къде стигнаха момчетата не след дълго?
 12. На кого е този паметник в средата на площада?
 13. Как седи Царят на коня?
 14. Какво казва Асен за него?
 15. Какво още видяха момчетата, докато бяха на площада?
 16. Защо не отидоха те да разгледат храма Александър Невски?
 17. Какво пише чичо им от Америка?
 18. Какво видяха те след като отминаха Военния клуб?
 19. Предимно за кого е била Руската черква?
 20. Какви са витрините на кафене България?
 21. Какво се говори за това кафене?
 22. Какво гледаха момчетата в захлас?
 23. Какви бяха завесите на кафене България?
 24. Какво се виждаше зад завесите?
 25. Как беше мебелирано кафенето?
-

Unit 27

CultureКултура

Петър

lecture

сказка, сказки

Yesterday I was at a lecture at
the university.

Вчера бях на сказка в
университета.

theme, topic

тема, теми

culture

култура

The topic was Bulgarian culture.

Темата беше българската култура.

imagine

представя си-представям си
(F-I)

alphabet

азбука

Russia

Русия

Imagine, until now I didn't know
that Bulgaria gave Russia the
alphabet.

Представи си, до сега не знаех,
че България е дала азбуката
на Русия.

Борис

century

век, векове

literature

книжнина

Did they talk about the golden
century of Bulgarian literature?

Говориха ли за златния век на
българската книжнина?

Петър

history

история

gradually

постепенно

vanish

изчезна - изчезвам (F-I)

Yes, just think! Bulgarian history
begins during the seventh century

Да, помисли си, българската
история започва през седмия

and afterwards everything
gradually vanishes.

век и после постепенно всичко
изчезва.

Борис

slavery

рѳбство

destroy, annihilate

унищожа - унищожавам (P-I)

You think that during the [period
of] slavery everything Bulgarian
was destroyed, but it is not so.

Ти мислиш, че през рѳбството
всичко българско е било
напълно унищожено, но не е
така.

(monk's) cell

килия, килии

pertaining to cell

килийен, килийна

monastic schools

килийни училища

play

изиграя - изигравам (P-I)

The monastic schools then played
their role.

Килийните училища са изиграли
тогава своята рѳля.

preserve

запазя - запазвам (P-I)

National literature such as songs
and stories was also preserved.

Народната литература, като
песни и приказки, се е
запазила също.

outside, foreign

външен, външна

influence

влияние, влияния

No kind of outside influence
succeeded in destroying it.

Никакво външно влияние не е
успяло да я унищожи.

Петър

difference

разлика, разлики

Yes, but there is a big difference

Да, но разликата между онова

between that time and now.	вре́ме и сега́ е голя́ма.
	Борис
doubt	съмне́ние
percentage	проце́нт, проце́нти
literacy (f.)	грамотно́ст
Without doubt; take as an example the percentage of literacy now.	Без съмне́ние; взе́ми като приме́р проце́нта на грамотно́стта сега́.
	Петър
progress	напрѐдѝк
tremendous	грама́ден, грама́дна
Yes, the progress is tremendous.	Да, напрѐдѝкѝт е грама́ден.
Tell me what kind of a culture there was in the ninth century?	Кажѝ ми, каква́ е била́ тази култу́ра през деветѝя ве́к?
	Борис
exclusively	изключи́телно
ecclesiastic	черко́вен, черко́вна
Exclusively ecclesiastic up to the end of the enslavement.	Изключи́телно черко́вна до към края́ на ро́бството.
patriotism	патриоти́зѝм
develop (oneself)	разви́я се -разви́вам се (P-I)
Patriotism developed a great deal in Bulgaria at that time.	Тогава́ патриоти́зѝмѝт в Бѝлгарѝя се разви́ва мно́го.
create	създа́м - създа́вам (P-I)
reflect	отразѝ - отразѝвам (P-I)
It created the new literature and was reflected in it.	Това́ създа́ва но́вата литерату́ра и се отразѝва в нея́.

poem	стихотворѣние, стихотворѣния
Botev	Ботев
production	творчество
Ivan Vazov	Иван Вазов
Take the poems of Botev or the complete works of Ivan Vazov.	Взѣми стихотворѣнията на Ботев или цялото творчество на Иван Вазов.
	Петър
Who are they?	Кой са те?
	Борис
writer	писател, писатели
poet	поет, поети
They are our first writers and poets.	Те са нашите първи писатели и поети.
	Петър
collection	сбирка, сбирки
I have the collected works of Slaveykov.	Аз имам сбирката на Славейков.
	Борис
few	малцина
Slaveykov is one of the few in whom there is [the] influence of western culture.	Славейков е един от малцината, в когото има влияние от западната култура.
generally taken	общо взето
On the whole our literature is completely Bulgarian.	Общо взето нашата литература е напълно българска.

inspiration	вдъхнове́ние
motive	моти́в, мотиви
adversity	нево́ля, неволи
[Its] inspiration, motives - everything comes from Bulgarian life with all its joys and sorrows.	Вдъхнове́ние, мотиви, всичко идва от българския живот с всичките му неволи и радости.

Петър

Yes, I understand completely.	Да, разбирам напълно.
Bay Ganyu (a popular book)	бай Ганьо
I recently read Bay Ganyu.	Напоследък четох Бай Ганьо.
Who wrote it?	Кой го е писал?

Борис

author	автор, автори
The author of Bay Ganyu is Aleko Konstantinov.	Авторът на Бай Ганьо е Алеко Константинов.

Петър

You mentioned art.	Ти спомена изкуство.
Ivan wants us to buy some pictures here ('from here').	Иван иска да купим някои картини от тук.

Борис

pertaining to art	художествен, художествена
exhibit	изложба, изложби
There is a general art exhibit on now ('at the moment').	В момента има обща художествена изложба.
Let's go see it!	Хайде да отидем да я видим!
art	художество

It will give you [some] idea
about our art.

Това ще ти даде идея за нашето
художество.

Петър

Fine. Let's go!

Добре, хайде да вървим!

Note 27.1 Treatment of Noun Loans

Nouns recently borrowed from other languages are part and parcel of the Bulgarian language. However, many of them structure differently and may be given separate notice. Since they have not been part of the language for long, they do not enter into compounds as readily or have the same range of possible suffixes. They may be divided into two groups: (1) Those taken over with only minor pronunciation differences and assigned to a gender class according to their shape, (2) Those to which endings have been added. Nouns in both groups may serve as the basis for adjectives and in some cases verbs, with appropriate suffixes. Examples are:

артист	документ	контра	сцена
балет	гастрол	магазин	смокинг
балкон	гигиена	момент	театър
билет	идея	пакет	тип
декоратор	кафе	партер	
		резултат	
		сандвич	
централи	герой	критика	
декларация	героиня	роля	
дикция	канцелария	телеграма	

Many of these have been borrowed from French or Italian. /geróy/, with /g/ for /h/, shows passage through Russian. Recent loans have been included in the lists in Note 27.2.2 where appropriate.

The noun suffix most common with loans is /-iya/. The verb suffix most common is /-ir-a-/, as in /adresíram/. /-u-v-a/ is also used, as in /kritikúvam/.

Note 27.2 Noun Formation

Note 27.2.1 Noun compounds

главоболие	headache
гостоприемство	hospitality ('guest reception')
сладолед	ice cream ('sweet ice')
розобер	rose harvest

Nouns which contain two roots are compounds. The two major parts of the compound are most frequently connected by /o/, as in these examples. The suffixes which may be added are treated below in Note 27.2.2, along with nouns having a single root.

Note 27.2.2 Noun suffixes

Many suffixes are used to form nouns. These divide into 1) stem extension suffixes and 2) final suffixes or endings. As many masculine and feminine i-nouns have no ending in the singular, the root or the stem extension suffix appears to be final in the word. For convenience we then say the 'final suffix' is zero. For example:

Root	Final Suffix		Noun	
	Singular	Plural	Singular	Plural
govor-	zero	-i	govor	govori

In some cases the noun suffix appears before the definite article but not in the simple noun:

Root	Stem Extension Suffix	Final Suffix		Noun	
		Singular	Plural	Singular	Plural
pet-		zero	i	pet	peti
	y	zero		petyet	
d(e)n-		zero	i	den	dni
	y	zero		denyét	

The /y/ in these cases is a stem extension, not part of the masculine ending.

The prefixes found with nouns are in general those already discussed for the verb (Note 16.1, see also Note 23.1). Nouns with such prefixes usually occur when there are verbs having the same prefixes. For example:

Noun		Verb	
ПОДПИС	signature	ПОДПИСВАМ	to sign
ИЗНОС	export	ИЗНАСЯМ	to export

Stem extensions may be single or multiple. For example:

	Prefix	Root	Extensions
nepriyatnost	ne -	priy -	at - n - ost

Note 27.2.2.1 Extensions: Constituent Elements

The primary elements of the extensions are consonants. These combine with each other and with stem extension vowels in many ways. Some of the consonants and consonant groups involved, with vowels which may be associated with them, are:

	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>
	zero	[m]	b	v	t	d	st	s	š
i				iv	it		ist		iš
e					et	ed	est	es	
e									
a				av	at				aš
u									[uš]
o			ob	ov	ot		ost		

	<u>10</u>	<u>11</u>	<u>12</u>	<u>13</u>	<u>14</u>	<u>15</u>	<u>16</u>	<u>17</u>	<u>18</u>
	ž	Y	r	l	n	c	č	k	sk
i		iy		il	in	ic			
e	ež			el	en	(e)c			
э								(э)k	
a		ay	ar	al	[an]		ač	ak	
u				ul					
o		oy		ol					

Some rare extensions are added and enclosed in brackets.

In some cases further analysis is possible. For example /c/ and /k/ may be functionally the same for some words compare /Amerikánc/ and /Amerikánka/; /č/ may be /k/ plus /Y/ (see below). These factors are not taken into account.

Most of the extensions 2 - 18 occur before at least one of the final suffixes: -zero (masculine), /-a/ (feminine), -zero (feminine), /-o/, /-e/ or -zero (neuter). In the lists below extensions and final suffixes will be separated from each other by hyphens. Words are often given on the right to help clarify the analysis. They are examples of the same root used with different suffixes, not the 'source' of the other word.

Note 27.2.2.2 Examples of single extensions

1. zero (Direct addition of ending)

1.1 Ending zero for singular

глад	hunger	гладен	hungry
------	--------	--------	--------

2. /m/ (rare)

2.1 /-m-o/

писмó	letter	пиша	write
-------	--------	------	-------

3. /b/

3.1 /-b-a/ forms nouns of abstract meaning.

	веселба	rejoicing	вѣсел	merry
	спогодба	agreement	спогодителен	reconciled
	борба	struggle	борец	fighter
	свадба	wedding	сват	match-maker
3.2	/-ob-a/ forms nouns of abstract meaning.			
	тегѡба	debt, charge	тегля	weigh; pay
4.	/ч/			
4.1	/-iv-o/ forms nouns indicating material of a particular nature.			
	гориво	combustible material	горещ	hot
	четиво	selection[s] for reading	чета	read
4.2	/-ov-/ or 4.3 /-ev/ is a frequent extension. It occurs before the plural ending /-e/ and often before other endings:			
	/-ov-e/: град градове city			
5.	/т/			
5.1	/-ot/ (rare) forms nouns of abstract meaning			
	живѡт	life	жив	alive
	тропот	sound of trampling	тропам	stamp
5.2	/-ot-a/ and 5.3 /-et-a/ form nouns of abstract meaning.			
	висота	height	висок	high
	простота	simplicity	прост	simple
	тъпота	stupidity	тъп	dumb, stupid
	голота	nakedness	гол	naked
6.	/д/ (rare)			
6.1	/-d-a/ forms nouns of abstract meaning.			
	правда	right	прав	straight

7. /st/

7.1 /-ist/ forms masculine nouns indicating persons concerned with or involved in.

артилерѝст	artilleryman	артилерѝя	artillery
авантюрист	adventurer	авантюра	venture

7.2 /-ost/ and 7.3 /-est/ form feminine nouns of abstract meaning

радост	joy	радвам се	rejoice
болест	sickness	боли	it hurts
свежест	freshness	свеж	fresh

8. /s/

8.1 /es/ is an extension used before the plural ending of certain nouns:

чудо	wonder pl.	чудеса	cf. чудесѝя	marvel
небе	heaven pl.	небеса	чудесен	wonderful

9. /š/

9.1 /-aš/ forms nouns indicating persons associated with the root concept.

богаташ	rich person	богат	rich
---------	-------------	-------	------

10. /ž/ (rare)

10.1 /-ež/

бодѝж	a sharp pain	бода	to stick
-------	--------------	------	----------

11. /Y/ and /y/

The suffixes /y/ (phoneme /y/ actually occurring) and /Y/ (producing change in preceding consonant; see Note 13.1) are listed together. /Y/ is extremely frequent in combination with other extensions (see below).

11.1.1 /-y-a/

вечѣра	dinner	вѣчер	evening
невѡля	adversity	вѡля	to will

11.1.2 /-iy-a/ forms place names with stress before /-iya/.

Бѡлгаріа	Bulgaria	бѡлгарин	Bulgarian
Гѣрція	Greece	грѣк	Greek

with same stress

редакція	editor's office
окупация	occupation
география	geography

/-iy-a/ (stressed) forms abstracts:

халосія	vanity	халост	in vain
магарія	asinine stubbornness	магаре	donkey
просія	begging	просител	petitioner

11.1.3 /-i-e/ (plural /-iy-a/ forms abstracts, nouns of place, etc.

земедѣлие	agriculture	земедѣлец	farmer
главобѡлие	headache	глава	head
		боли	it hurts
предградие	suburb	пред	in front of
		град	city

11.2.1 /-Y-a/ /-d-Y/ ~ /-žd-/

нужда	need	нуждая се	to need
-------	------	-----------	---------

11.2.2 /-Y-o/

говеждо	beef	говедо	(one) cattle
---------	------	--------	--------------

11.2.3 /-Y-e/ /-k-Y/ ~ /-č/

поточе	small stream	поток	stream
врабче	sparrow	врабец	sparrow

юна́че	little hero	юна́к	hero
отро́че	infant	отро́к	child

12. /r/

12.1 /-ar/ forms nouns indicating persons engaged in doing something, as well as nouns indicating things pertaining to the root concept

зида́р	mason	зи́д	wall
цвета́р	florist	цвѐте	blossom, flower
буква́р	ABC book	бу́ква	letter
вина́р	wine-dealer	ви́но	wine
брѝсна́р	barber	брѝсна́	shave
господа́р	master	Го́спод	lord
друга́р	comrade	дру́г	other
зѝболе́кар	dentist	зѝб	tooth
лека́р	physician	ле́к	medicine

13. /-l/

13.1 /-l-o/ forms many nouns, often indicating objects:

легла́	bed	ле́жа	to lie down
масла́	butter	ма́с	grease
облекла́	clothing	обле́ка се	to dress
седла́	seat	се́дя	to sit

13.2 /-al-o/

огледа́ло	mirror	гле́дам	to look
-----------	--------	---------	---------

13.3 /-el-o/

коле́ло	wheel	ко́ла	wagon
---------	-------	-------	-------

14. /n/

14.1 /-n-e/ verbal noun. See Note 13.2

14.2 /-in/ forms singular masculine nouns indicating persons.

The plural ending is added to the stem without /-in/.

българин	pl. българи	Bulgarian	България	Bulgaria
касапин	pl. касаци	butcher		
господин	pl. господа	gentleman	Господ	lord

14.3 /-in-a/ forms nouns of several types - abstracts, names of place, collectives, etc.

добрина	goodness	добър	good
бързина	speed	бърз	fast
дължина	length	дълъг	long
истина	truth		
долина	valley	долу	down
община	commune	общ	general
градина	garden	град	city
равнина	plain	равен	even
малцина	a few people	малък	small
неколцина	a few people	няколко	several
година	year	годишен	year's
зеленина	verdure	зелен	green
картина	scene, picture	карта	card

14.4 /-en/ (rare)

пръстен	ring	пръст	finger
---------	------	-------	--------

15. /с/

15.1 /-с-е/

words indicating appreciation of item

винце	wine	вино	wine
-------	------	------	------

месе	meat	месо	meat
------	------	------	------

diminutives

дръвце	sapling	дърво	tree
--------	---------	-------	------

селце	small village	село	village
-------	---------------	------	---------

15.2 /-ic-a/ forms a great variety of nouns, including nouns indicating feminine corresponding to masculine

жрица	priestess	жрец	(pagan) priest
-------	-----------	------	----------------

лъвица	lioness	лъв	lion
--------	---------	-----	------

певица	singer (f.)	певец	singer (m.)
--------	-------------	-------	-------------

хубавица	beautiful woman	хубавец	a good-looking one
----------	-----------------	---------	--------------------

nouns of instrument

вила	fork	вила	pitchfork
------	------	------	-----------

abstract

неуредица	dissension	ред	order
-----------	------------	-----	-------

place

граница	boundary	гранича	to border on
---------	----------	---------	--------------

collective

седмица	week	седем	seven
---------	------	-------	-------

навалица	crowd	навалям	crowd about
----------	-------	---------	-------------

diminutives (in folktales and like)

сестрица	little sister	сестра	sister
----------	---------------	--------	--------

водица	a little water	вода	water
--------	----------------	------	-------

15.3 /-ec/, before endings /-c/ forms masculine nouns, agent nouns, nouns pertaining to, etc.

новобранец	recruit	нов	new
		браня	to protect
певец	singer	пея	to sing
творец	creator	творя	create
големец	big-shot	голям	big
хубавец	nice-looking one	хубав	pretty
мъдрец	wise man	мъдр	wise

16. /џ/

16.1 /-џ-е/ (often from -k-Y-e)
usually forms diminutives

конче	small horse	кон	horse
братче	little brother	брат	brother
пръстче	little finger	пръст	finger
българче	little Bulgarian	българин	Bulgarian

16.2 /-џ-о/ (rare)

глупчо	imbecile	глупав	dumb
--------	----------	--------	------

16.3 /-аџ/ usually forms agent nouns

играч	player	игра	play
готвач	cook	готвя	to cook
носач	porter	нося	carry
кърпач	cobbler	кърпя	mend
орач	plowman	ора	plow
рогач	stag	рог	horn

17. /k/

17.1 /-k-a/ forms feminine nouns, often having corresponding masculines.
(See also below among the multiple extensions.)

It may also form diminutives, abstracts, etc.

feminine vs. masculine

българка	Bulgarian woman	българин	Bulgarian
гъска	goose	гъсок	gander
кучка	bitch	куче	dog
докторка	woman doctor	доктор	doctor

diminutive

рибка	little fish	риба	fish
лодка	small boat	лодкар	boatman

doing of something

покупка	purchase	купя	buy
поправка	repair	поправя	to repair

item

връзка	connection	връзвам	to bind
мярка	measure	меря	to measure
пиперка	a pepper	пипер	pepper (collective)
разписка	receipt	разписвам	to sign a receipt

17.2 /-k-o/

батко	older brother	брат	bother
-------	---------------	------	--------

17.3 /-ək/ (with moveable /ə/) forms abstract nouns. For item nouns see under multiple extensions,

поминок	occupation	поминавам се	to get along
напредък	progress	напредвам	to advance

18. sk

18.1 /-sk-a/

войска	army	война	war
--------	------	-------	-----

Some of the extensions enclosed in parentheses or otherwise noted as 'rare' are found in proper names. For example:

/-uŝ/	Милуш			
/-ou/	Радой	Благой	Драгой	
/-an/		Първан	Златан	

Note also

-ŝ-o	Станчо			
-k-o	Станко	Милко	Златко	Радко
-en			Младен	
-ena		Невена		
-ana	Драгана			

There are also a number of formatives which do not pattern with the above but should be mentioned. They are treated here as single extensions.

/-lɛk/ forms abstracts

войниклък	military service	войник	soldier
-----------	------------------	--------	---------

/-ŝiy-a/, /-dŝiy-a/ forms nouns indicating persons engaged in or associated with (usually professionally)

кафеджия	one who runs a coffee-house	кафе	coffee
зарзаватчия	vegetable seller	зарзават	vegetable

/-ŝuk/

зеленчук	vegetables	зелен	green
----------	------------	-------	-------

/-liya/

късметлия	lucky person	късмет	luck
мераклия	one with desire	мерак	desire

Note 27.2.2.3 Examples of two extensions

2	/m/				
2-7	/-m-ost/				
	зависимост	dependence	зависи		it depends
3	/b/				
3-14	/-ob-in-a/				
	тегобина	levy, tax	тегло		weight
4	/v/ /-ov-/ is a frequent extension				
4-11	/-ov-iy-a/				
	търговия	commerce	търгувам		to do business
4-14	/-ov-in-a/				
	половина	half			
4-16	/-v-ač/				
	шивач	tailor	шия		sew
	/-uv-ač/				
	минувач	passerby	минавам		to go through
4-15	/-ov-ec/				
	търговец	merchant	търг		awarded contract
	/t/				
5-4	/-t-v-o/				
	искуство	art	искусен		dexterous
5-11	/-t-i-e/				
	питие	a drink	пия		to drink
5-13	/-t-el/ is a frequent suffix, forming masculine nouns indicating the person who is engaged in doing so-and-so.				
	писател	writer	пиша		write

	владѣтел	ruler	владѣя	rule
5-14	/-t-n-o/			
	животно	animal	жив	alive
5-17	/-t-ek/			
	остатък	remainder	остана	stay
	добитък	cattle	добивам	receive
6	/d/			
6-11	/-ed-Y-a/			
	надѣжда	hope	надявам се	to hope
7	/st/			
7-4	/-st-v-o/ is a very frequent formative, usually making abstract nouns			
	земедѣлство	agriculture	земя	ground and
			дѣлям	work (older meaning)
	любопитство	curiosity	любопитен	curious
	министѣрство	ministry	министѣр	minister
	кметство	town hall	кмет	mayor
9	/š/			
9-17	/-eš-k-o/ (also analyzable as /-s-Y-k-o/)			
	агнешко	lamb (meat)	агне	lamb
	телешко	veal	теле	calf
11	/Y/ is frequent with other extensions			
11-3	/-Y-b-a/			
	дружба	comradeship	друг	other
	служба	service	слуга	servant
11-7	/-Y-est/			
	тежест	weight	тегло	weight

- 11-16 /-Y-ač/
изпраща́ч	sender	изпраща́м	to send
- 11-17 /-Y-k-a/
грешка́	mistake	грѣхъ	sin
книжка́	booklet	кни́га	book
- 12 /r/
- 12-17 /-ar-k-a/ is a frequent feminine counterpart of /ar/
говеда́рка	cowgirl	говеда́р	herdsman
- /-r-ək/
пода́рък	gift	дава́м	to give
- 13 /l/
- 13-3 /-al-b-a/
печа́лба	profit		
- 13-5 /-el-et-a/ This is the plural of /-el-o/
колело́	pl колелѣта	or колелѣ́	wheel
- 14 /n/ is very frequent with other extensions
- 14-11 /-en-i-e/ See also Note 13.3.
отделе́ние	section	отдел	division
насе́ление	population	насе́лявам	to people
- 14-15 /-n-ic-a/
митница́	custom-house	мито́	duty
подво́дница	submarine	подво́ден	under-water
бо́лница	hospital	бо́лен	sick
- 14-17 /-n-ik/ is a frequent formative, both for persons and things.
насле́дник	heir	насле́дствен	hereditary
пода́ник	citizen		

войник	soldier	война	war
вестник	newspaper	вест	news
вторник	Tuesday	втори	second
/-en-k-a/			
гостенка	guest (f.)	гост	guest

16 /č/

16-5 /-č-et-a/ is the plural of /-č-e/ (16.1)

конче	pl	кончета	little horse		
братче	pl	братчета	little brother		
пръстче	pl	пръстчета	little finger		
дръвче	pl	дръвчета	shrub	дърво	tree

16-17 /-ič-k-a/ (could also be 15-11-17 /-ic-Y-k-/)

бабичка	grandmother	баба	grandmother
картичка	small card	карта	card

17 /k/

17-14 /-ak-in/

домакин	host, householder	дом	house
---------	-------------------	-----	-------

Note 27.2.2.4 Some examples of more than two extensions:

2-7-4 /-m-st-v-o/

гостопримство	hospitality	гост	guest
---------------	-------------	------	-------

4-5-13 /-ev-at-el/

завоевател	conqueror	завоювам	conqueror
------------	-----------	----------	-----------

4-14-17 /-ov-n-ik/

чиновник	official	чин	rank
полковник	colonel	полк	regiment

4-16-5-17	/-ov-č-et-k-a/				
	братовчѣдка	cousin (f.)	братовчѣд	cousin	
5-11-5	/-t-i-et-a/ plural of				
	питие	pl	питиѣта	drink	
5-11-14	/-et-Y-in-a/				
	горѣщина	heat	горѣщ	hot	
5-14-7	/-at-n-ost/				
	неприятност	trouble	приятен	pleasing	
	/-ot-n-ost/				
	грамотност	literacy			
5-13-7-4	/-it-el-st-v-o/				
	правителство	government	право	law	
7-4-11	/-st-v-i-e/				
	удоволствие	pleasure	воля	will	
9-14-14	/-iŝ-n-in-a/				
	годишнина	anniversary	година	year	
11-5-11	/-Y-it-Y-e/				
	тържище	market	търгувам	to do business	
11-14-7	/-Y-n-ost/				
	възможност	possibility	мога	to be able	
11-14-11	/-Y-en-i-e/				
	възхищение	admiration	възхитя	to admire	
	/-Y-an-i-e/				
	мълчание	silence	мълком	silently	
11-14-14	/-Y-n-in-a/				
	книжнина	literature	книга	book	

	/-y-an-in/				
	сѣлѣни	villager	сѣло	village	
11-14-15	/-Y-en-es/				
	чужденѣц	stranger	чужден	strange, peculiar	
	/-Y-en-ic-a/				
	рѣченица	(a folk dance)	рѣка	hand	
12-7-4	/-ar-st-v-o/				
	лекарство	medicine	лекар	doctor	
12-14-15	/-ar-n-ic-a/				
	брѣснарница	barber shop	брѣсна	shave	
11-13-5-11	/Y-il-it-Y-e/				
	училище	school	наука	science	
13-14-11	/-l-en-i-e/				
	направлѣние	direction	прав	straight	
13-14-17	/-l-n-ik/				
	началник	chief	начало	beginning	
14-4-17	/-n-ov-k-a/				
	постановка	stage setting	поставя	to present	
15-11-17	/-ic-Y-k-a/	usually forms diminutives			
	лъжичка	little spoon	лъжица	spoon	
16-7-4	/-aĭ-est-v-o/				
	водачество	leadership	вода	to lead	
16-14-15	/-aĭ-n-ic-a/				
	перачница	laundry (place)	пера	wash	
17-11-14	/-ek-Y-in-a/				
	далечина	distance	далече	far	

17-14-11 /-ak-in-y-a/

домакиня hostess, housewife дом house

Grammatical Drill

GD 27 New Verbs:

Imperfective only:

ДЕЛЯ

Мван винаги дели парите си с Петър. Ние се делихме няколко пъти и още сме заедно.

Като малка тя делеше всичко с брат си.

Perfective - Imperfective verbs:

ВПУСНА СЕ - ВПУСКАМ СЕ

Когато са заедно, те се впускат в дълги разговори. Ние се впуснахме в дълъг разговор.

ЗАПАЗЯ - ЗАПАЗВАМ

Тя запазва всяко писмо от него. Ако кажете, че ще дойдете, ще ви запазим ядене.

Аз запазвам колата си, като я държа в гаража си. Ние сме запазили всички негови писма.

ЗАЧЕРВЯ СЕ - ЗАЧЕРВЯВАМ СЕ

Иванка се зачервява, когато говори с мъже. При тези думи детето се зачервило от радост.

Тя се зачерви, когато чу, какво казаха другите. Зачервен от яд, той излезе без да каже нещо.

ИЗИГРАЯ - ИЗИГРАВАМ

Всичко това ще изиграе голяма роля в живота му. Всичко това беше изиграло голяма роля в живота му.

Тя изигра добре ролята си. Иван беше изигран от приятелите си.

ИЗЧЕЗНА - ИЗЧЕЗВАМ

Аз зная, че там много хора
изчезват и не могат да ги
намерят.

Мъжът ѝ изчезнал една вечер и
никой не го видял повече.

Всички признаци на болестта
изчезнаха в няколко дни.

НАМЕСЯ СЕ - НАМЕСВАМ СЕ

Тя се намесва вече два пъти в
разговора без да я питат.

Иван се намеси по-късно в
разговора.

Ще се намесите ли в разговора,
ако не Ви попитат?

Всички се намесили в разговора и
никой нищо не разбрал.

ОПЪТЯ СЕ - ОПЪТВАМ СЕ

Вижте, Борис се опътва към
ресторанта!

Всички се опътили към
трапезарията, °разговаряйки
високо.

Ние се опътихме към планината.

°conversing, talking

ОТВЪРНА - ОТВЪРЩАМ

Иванчо обича да отвърща на
родителите си.

Вярно ли е, че те му отвърнали
със същото?

Един път той отвърна на баща си
и затова стои цяла седмица в
къщи.

ОТРАЗЯ - ОТРАЗЯВАМ

Неговите думи отразяват това,
което и родителите му мислят.

Думите им се отразяваха в
стените на стаята. °walls

Шумът от работещия мотор се
отразяваше в каменната ограда
зад колата и ставаше по-силен
и особен.

ПОСТЪПЯ - ПОСТЪПВАМ

Борис постъпва от днес в
университета.

Иванов постъпи на работа в банката,
но брат му още не е постъпил.

Тя иска да постъпи в курса по
български.

представя си - представям си

Аз си представям как ще се
сърди той, когато чуе, че
сме отишли без него.

Като чу това, тя си представи
най-лошото.

Тя не може да си представи,
че той е заминал за винаги.

развия се - развивам се

Децата се развиват физически
до двайсет години.

Иванчо се разви много рано.

В няколко години той ще се
развиe много добре.

На петнайсет години той беше вече
добре развит ^oмомък.

^oyoung man

сепна се - сепвам се

Иванчо много мисли за други
неща и често се сепва, когато
го попитат нещо.

Иванчо погледна сепнат и не можа
да отговори.

Мария мислеше за нещо и се
сепна, когато я попитаха.

Тя се сепнала и забравила всичко.

сръбна - сръбвам

Борис сръбва от кафето всеки
път преди да почне да говори.

Мария сръбна от кафето и го
остави на масата.

създам - създавам

Децата ми създават всеки ден
неприятности.

С успехите си тя е създавала един
цял броец около себе си.

^ohalo

Син ми ми създаде много
неприятности в планината.

В университетите бяха създадени
нови отдели за студентите.

унищожа - унищожавам

Тя унищожава всички писма,
които получава от него.

Защо сте унищожили всички тези
писма?

Ще направите добре, ако
унищожите всички писма от нея.

Аз не съм ги унищожил. Аз ги
намерих унищожени в стаята.

Чинovníкът унищожи две писма.

хлътна - хлътвам

Приятелят ми хлътна в едно
дълбоко място в реката и
щеше да се удави.

Децата се върнаха от екскурзия
с хлътнали от умора очи.

черпя - почерпя

Господин Попов ни винаги черпи,
когато сме при него.

Ако ни почерпите с хубаво вино,
ще дойдем.

Когато влезохме, той черпеше
гостите с вино.

В тези два часа, които бяхме
там, те ни почерпиха само с
по едно кафе.

Listening In

Петър: Борисе, ела с мен, моля ти се!

Нашата Аня е затворена и отивам сега при адвоката.

Борис: Защо? От кога?

Петър: Вчера сутрин отиде на пазар и не се върна, изчезна.

Борис: Как така изчезна; ние живеем в двадесетия век, не в
средните векове.

Петър: Чакай да ти кажа.

Вечерта някой се обади и каза, че е затворена.

Отидох веднага да я видя, но не искаха да ме пуснат.

Тази сутрин ходих във Външното министерство, при
околийския началник и най-после успях да влеза.

Затворена е в една малка килия с още една жена.

Борис: Но защо?

Петър: Някой се оплакал, че му била взела парите.

Борис: Има ли такова нещо?

Петър: Разбира се, че не.

Тя имаше един приятел, който искаше да се жени за нея.

Без съмнение той е направил това.

Борис: Защо Анка не се ожени за него?

Петър: Аз я разбирам добре.

Той е един човек без всякаква култура.

Борис: Мога да си представя, как се е отразило на Анка!

Тя е такова запазено момиче.

Напоследък има много такива случаи.

Петър: Това е по-лошо от робство.

Сега отивам при адвоката, да видя какво може да направи.

Борис: Преди това ела да отидем в кметството!

Аз имам един приятел там, чрез когото можем да постигнем по-добри резултати.

Той има голям пост, грамадно влияние, а е и добър човек.

Петър: Добре тогава. Почакай да телефонирам на Иванка и ѝ кажа, и да вървим.

Четиво

Иван и Петър отиват в София

/Продължение 13/

Момчетата наистина не усетиха как мина времето до сега. Но когато видяха стенния часовник в кафенето да показва седем без двадесет и пет минути, те се сепнаха. Те бяха обещали на родителите си да бъдат в седем часа в къщи ...

"Асене, верен ли е този часовник, там в кафенето?" попита Иван.

”Страхувам се, че е верен”, отвърна Асен, гледайки своя ръчен часовник, показващ същото време с няколко минути разлика.

”Далеч ли сме от къщи, Асене?” запита Петър.

”Може би половин час, но мен ме е яд, че не можах да ви покажа музея, който можехме също така да разгледаме, ако имахме само половин час повече на разположение”, отвърна Асен.

”Много мило от твоя страна, Асене, че искаш да ни покажеш всичко”, се опита да го успокои Иван, ”но ние и без това видяхме толкова много работи, че сме просто като замаяни.”

”Вие ще ни дойдете един друг път на гости и тогава ще направим още по-хубава разходка”, каза Асен. ”Сега трябва да побързаме и да вземем трамвая за в къщи, че довечера ще ходим на театър. Владо е поръчал вече билетите.”

Тримата се опътиха бързо към най-близката трамвайна спирка, която се намиреше при Народната банка, покрай която те бяха вече минали същия този следобед на път за игрището.

- -

Когато пристигнаха в къщи, часът показваше седем и четвърт. Асен се извини учтиво пред баща си за закъснението. Той взе цялата вина върху себе си, понеже той беше водачът.

”Няма защо”, отговори г-н Попов, ”вие не сте закъснели много. Ами защо изглеждате всички така изморени?” ги попита същият.

В това време Иван и Петър, след като бяха поздравили с почитание домакините и баща си, седнаха до последния с истинско желание да си починат. Очите им, въпреки че блестяха възбудено

от виденото, бяха малко хлътнали от умора и по иначе зачервените, здрави лица на децата се ту явяваха, ту изчезваха бледи петънца, признаци на умората.

Господин Попов беше доста сърдит на Асен, че така неблагоприятно е постъпил, но когато всички чува цялата история от Иван и Петър, особено от Петър, на който не му стигаше дъхът да разказва бързо къде са били и какво са видяли, бай Георги се обърна към господин Попов и му каза:

”Борисе, не се сърди на Асен! Те са деца, още повече, че той е искал да им покаже колкото може повече. Аз съм много доволен, че те са видяли всичко това.”

Г-н Попов се засмя на това, погледна към Асен и каза:

”Асене, радвам се, че сте прекарвали хубаво. Ами какво ядохте навън? С какво почерпи гостите си?” го попита баща му.

”С нищо татко! Аз съвсем забравих ...” започна Асен.

”Той ни почерпи с по един голям сладолед”, се намесиха Иван и Петър, ”и той ни разправяше така интересно и показваше такива хубави работи, че не усетихме как мина времето. Ние сме му много благодарни!”

Г-н Попов и бай Георги се усмигнаха, когато забелязаха този изблик на приятелски чувства у момчетата и цялата домашна атмосфера стана пак задушевна и приятна.

”Хайде сега, Иване, Петре, Асене”, ги подкани г-н Попов, ”идете да си измиете ръцете и лицата в банята, че дядо Васил ще бъде скоро тук и ще седнем да ядем!”

В това време Владо влезе в стаята и каза, че тъкмо са му

отговорили от театъра, че ангажираните четири билета трябва да бъдат платени на касата до осем часа или ще ги продадат.

”Борисе, аз мисля, че най-добре ще е ако децата ядат сами и бързат за театър. Ние ще се храним малко по-късно”, каза г-жа Попова.

”Анка е права! Това не е лоша идея!” намеси се бай Георги.

”Владо”, обърна се весело г-н Попов към най-големия си син, ”иди бързо и кажи на тримата юнаци да побързат, за да не закъснеете за театър!”

Владо се ухъти към другия край на жилището, където беше банята и от където се носеха веселите гласове на момчетата.

На вратата се позвъни. Г-н Попов отиде да отвори.

”Ха, дядо Василе! Хайде добре дошел! Заповядай вътре!”

”Добре заварил, Борисе. Как си? Как са госпожата и децата?” попита дядо Васил, предавайки един пакет на г-н Попов. ”Донесъл съм малко пресно месо за госпожата.”

”Защо си правиш този труд, дядо Василе?” му каза г-н Попов.

”Наистина нямаше нужда от всичко това. Заповядай, ела! Бай Георги и аз те очаквахме вече. Децата отиват сега на театър и ние ще се храним след малко на спокойствие.”

”Аз съм се хранил вече, Борисе”, отвърна дядо Васил и виждайки г-жа Попова и бай Георги, той каза: ”Добър вечер, г-жа Попова, радвам се да Ви видя. Добър вечер, бай Георги!”

Всички влезоха в гостната.

”Анке, дядо Васил е донесъл този пакет за теб”, каза г-н Попов на жена си, подавайки ѝ пакета от дядо Васил.

”Дядо Василе, благодаря ти много”, се обърна г-жа Попова към дядо Васил, ”но ние се радваме много, когато гости като теб и бай Георги ни посещават и без да ни носят подаръци. Аз вярвам така ще бъде и за в бъдеще. Моля, заповядайте, седнете където обичате! Аз трябва да приготвя момчетата, че ще закъснеят за театър.”

”Дядо Василе, какво да ти поднеса за пиене?” попита г-н Попов. ”Ние с бай Георги сме на червено Кара-бунарско вино и на домашно мезе.”

”Хайде и аз ще остана на червено винце. Само не си прави много труд!” отвърна дядо Васил.

Г-н Попов отиде да донесе една чаша и ченийка за мезето на дядо Васил и тримата стари другари се впуснаха на злободневни теми, сръбвайки си от време на време от винцето и бодейки с вилиците от домашната луканка или от туршията, които служеха за мезе.

Часът показваше осем без четвърт, когато момчетата свършиха набързо вечерята. Иван и Петър поблагодариха сърдечно на г-жа Попова за хубавото ядене и всички влезоха в гостната.

”Довиждане г-н Попов, довиждане дядо Василе, довиждане татко!” казаха Иван и Петър, готвейки се да излезат.

Владо и Асен се сбогуваха също така.

”Довиждане, пък внимавайте, че след това да ни разкажете всичко, какво сте видяли”, им каза бай Георги.

”Хайде, приятно прекарване!” им пожела дядо Васил.

Само г-н Попов се засмя и каза: ”Момчешка работа! Ами вие с грамвая никога не можете да стигнете на време! Владо, от ъгъла ще вземеш такси и след пет минути сте там. И внимавай да не се делите!

Хайде сега довиждане на всички ви и приятно прекарване!”

Момчетата поздравиха още един път и бързо излезоха, говорейки високо и весело, слизайки бързо по стълбите.

/Следва/

Нови думи

ангажирам (P)	engage, reserve	изблик, изблици	outburst
ангажирвам (I)		интересно	interestingly
атмосфера	atmosphere	истински, истинска	real
блед, бледа	pale	лице, лица	face; person
блестя (I)	shine, glitter	луканка, луканки	sausage
бода (I)	prick, spur	мезе, мезета	appetizer
бодна (P)		мил, мила	amiable, dear
бъдаше	future	момчешки	pertaining to boy
весело	joyfully	момчешка	
вина	guilt, fault	намеся се (P)	intervene
водач, водачи	leader	намесвам се (I)	
впусна се (P)	go into, embark	неблагообразен	imprudent
впускам се (I)		неблагообразна	
въпреки	in spite of	петънце, петънца	small spot, blot
деля (I)	divide	подам (P)	hand, pass
домакин	host,	подавам (I)	
домакини	householder	подканя (P)	urge
дъх	breath, smell	подканвам (I)	
желание	wish, desire	поднеса (P)	serve
желания		поднасям (I)	
забележа (P)	notice	посетя (P)	visit
забелязвам (I)		посещавам (I)	
задушевен, задушевна	cordial	постъпя (P)	act; enter
закъснение	delay	постъпвам (I)	
закъснения		почитание	respect
замая (P)	stupify	признак	sign, symptom
замайвам (I)		признаци	
зачервя (P)	reddden, make red	приятелски, приятелска	friendly
зачервявам (I)		просто	simply
злободневен	topical	разположение	disposition
злободневна		ръчен	pertaining to hand
		ръчна	

сбогувам се (I)	say good bye	упътя се (P)	take direction to,
сепна се (P)	be startled	упътвам се (I)	make for
сепвам се (I)		усетя (P)	feel
служи (I)	serve	усещам (I)	
послужа (P)		усмихна се (P)	smile
спокойствие	quietness,	усмихвам се (I)	
сръбна (P)	sip	учтив, учтива	polite
сръбвам (I)		хлътна (P)	sink, cave in
стенен	pertaining to	хлътвам (I)	
стенна	wall	часовник	watch, clock
сърдечен	hearty	часовници	
сърдечна		червен, червена	red
такси, таксита	taxi	черпя (I)	invite, offer; get,
туршия, турший	pickles	почерпя (P)	obtain
умора	fatigue	чувство, чувства	feeling
		юнак, юнаци	hero
		яд, ядове	anger, rage

Еъпроси

1. Защо момчетата се сепнаха, когато видяха стенния часовник в кафене България?
2. Защо го е яд Асен?
3. Защо Иван и Петър бяха просто като замаяни?
4. Какво обеща Асен на Иван и Петър?
5. Защо момчетата трябва да побързат да се върнат в къщи?
6. С какво се върнаха те в къщи?
7. От къде взеха те трамвая?
8. Кога се върнаха те в къщи?
9. Защо Асен взе вината за закъснението върху себе си?
10. Как изглеждаха момчетата, когато пристигнаха в къщи?
11. Какво показваше, че Иван и Петър бяха изморени?

12. На кого не му стигаше дъхът да разказва бързо къде са били и какво са правили?
 13. Какво казаха Иван и Петър за Асен като техен водач из града?
 14. Къде изпрати г-н Попов децата преди да седнат да ядат?
 15. Какво са отговорили на Владо от театъра?
 16. Като чу това, какво предложи г-жа Попова?
 17. Защо момчетата трябваше да побързат?
 18. От къде се носеха веселите гласове на момчетата?
 19. Какво предаде дядо Васил на г-н Попов?
 20. Какво имаше в пакета и за кого беше той?
 21. Защо, когато дядо Васил дойде, г-жа Попова бързаше много?
 22. Когато тримата стари другари седнаха на разговор, какво имаше пред тях на масата?
 23. Кога свършиха момчетата вечерята си?
 24. Какво направиха те преди да излезат?
 25. Какво им каза бай Георги?
 26. Какво им пожела дядо Васил?
 27. Какво каза г-н Попов на Владо?
 28. Как излезоха момчетата от къщи?
-

Unit 28

Parade

observe

parade

Парад

наблюдавам (I)

парад, паради

Peter and Boris are watching a parade. Петър и Борис наблюдават един парад.

Борис

Come here, Peter! You can see very nicely from here. Петре, ела! От тук се вижда много хубаво.

See, they have already begun to pass by. Ето вече започнаха да минават.

Петър

Who are those who are going by now? Кой са тези, които минават сега?

Борис

military

That is the military school.

военен, военна

Това е Военното училище.

Петър

march

They march well.

How many military schools do you have?

марширувам (I)

Хубаво маршируват.

Колко военни училища имате?

Борис

Only one, in Sofia.

Само едно, в София.

Петър

Can anyone get in?

Всеки ли може да влезе?

Борис

contest

конкурс, конкурси

mainly	главно
power, government (f.)	власт, власти
support	поддържам (I)

There is a contest, but it is rather important to have somebody in the government to back you.	Има конкурс, но по-главно е да имаш някой от властта, който да те поддържа.
--	---

Петър

treaty	договор, договори
peace (adj.)	мирен, мирна
limitation	ограничение, ограничения
regarding	относно
army	войска, войски

Do you have any limitations regarding the army according to the peace treaty?	По мирния договор имате ли някои ограничения относно войската?
---	--

Борис

numerous	многоброен, многобройна
It seems to me that we don't have the right to [have] an army of over 60,000 ('an army more numerous than 60,000 persons').	Струва ми се, че нямаме право на войска по-многобройна от шестдесет хиляди души.

recruit	новобранец, новобранци
Look, there are the recruits!	Ето виж новобранците!

Петър

Who are these recruits?	Кой са тези новобранци?
-------------------------	-------------------------

Борис

They're new soldiers.	Това са новите войници.
-----------------------	-------------------------

Петър

military service

военна служба

obligatory

задължителен, задължителна

Is the military service obligatory?

Военната служба задължителна ли е?

Борис

soldier

войник, войници

drafted worker

трудовак, трудоваци

Everyone has to serve as a soldier
or drafted worker.Всеки трябва да служи като войник
или трудовак.

Петър

What is a 'drafted worker'?

Какво е това трудовак?

Борис

physical

физически, физическа

Something like a soldier, only they
do physical labor, too.Нещо като войник, само че работят
и физическа работа.

Петър

Have you been in the army?

Ти бил ли си във войската?

Борис

Of course; you can only get out of
it on account of sickness.Разбира се; само по болест може
да се освободиш.

Петър

When were you in the army?

Кога беше във войската?

Борис

Before going to the university.

Преди да влезе в университета.

Almost everybody gets his military
service out of the way then.Тогавя почти всички си отбиват
военната служба.

Петър

military rank

чин, чинове

Do you have a rank of any sort?

Имаш ли някакъв чин?

Борис

reserve

запасен, запасна

1st lieutenant

поручик, поручици

second lieutenant

подпоручик, подпоручици

Yes, second lieutenant in the
reserve.

Да, запасен подпоручик.

Петър

officer

офицер, офицери

greenish

зеленикав, зеленикава

uniform

униформа, униформи

What kind of an officer is that
with the greenish uniform?

Какъв е този офицер със
зеленикавата униформа?

Борис

pilot

авиатор, авиатори

colonel

полковник, полковници

A pilot, Colonel.

Авиатор, полковник.

Петър

fleet

флота, флоти

Do you have a fleet?

Имате ли флота?

Борис

Yes, but it's very small.

Да, но е много малка.

Петър

gun, weapon

оръдие, оръдия

What's that piece of ordnance? I've
never seen anything like that
before.

Какво е това оръдие? Не съм
виждал такава преди.

Борис

multiple rocket gun

катушка, катушки

Russian

руски, руска

invention

изобретение, изобретения

That's a multiple rocket gun, a
Russian invention.

Това е "катушка"; руско
изобретение.

Петър

material

материал, материали

Where do you get your military
supplies from?

От къде си доставяте военните
материали?

Борис

tank

танк, танкове

rifle

пушка, пушки

machine gun

картечница, картечници

Germany

Германия

Before, all of the tanks, guns,
heavy ordnance, machine guns
came from Germany, now - from
Russia.

По-рано, всички танкове, пушки,
оръдия, картечници идваха от
Германия, сега - от Русия.

Петър

bombing

бомбардировка, бомбардировки

anti-aircraft

противоаеропланен,
противоаеропланна

Did you have anti-aircraft guns
during the bombings?

През време на бомбардировките имаште
ли противоаеропланни оръдия?

Борис

Yes, but they didn't do much.
anti-aircraft
protection, defense

Да, но не свършиха много работа.
противовъздушен,
противовъздушна
отбрана

The anti-aircraft protection was
weak.

Противовъздушната отбрана беше
слаба.

Петър

It seems to me the parade's over.

Като че ли парадът се свърши.

Борис

general

генерал, генерали

Yes, there go even the generals.

Да, ето и генералите си отиват.

Петър

Let's us go home, too.

Хайде и ние да се прибираме.

Note 28.1 Review of Prepositions.

Note 28.1.1 Simple Prepositions.

A number of prepositions were discussed in Note 7.1. Following is a general survey of common simple prepositions, with some of the English equivalents:

<u>Prepositions</u>	<u>Meaning</u>	<u>Example</u>
без	without	без шапка
	to or till (in telling time)	два без десет
без (да)	without (plus verb)	без да попитат
в, във	to, into (place)	отивам в града
	in (place)	живея в града
	in (time)	в кратко време
	in, at (figurative, general)	във всеки случай във време на война
	at (place)	в къщи
	at (time)	в това време
	on (time)	в петък
	a, per (time)	три пъти в месеца
въз (rare)	on, upon, on the surface of	въз основа на това
върху	on, upon (literal)	падна върху мен
	on (figurative)	работи върху плана
	against (figurative)	върху него

<u>Prepositions</u>	<u>Meaning</u>	<u>Example</u>
до	(up) to (place)	отивам до банката
	near, by, next to	до къщата
	to, until (time)	до девет часа
	in, by (such and such time)	ще заминам до един месец.
до (като)	until (plus verb)	докато отидат
за	to (a goal, literal or figurative)	отивам за Варна потреба за знание
	to (plus verbal noun)	лесна за разбиране
	with regard to, about	за цената не питай
	for (a purpose)	за удоволствие
	for (a thing)	за сто лева
	(in exchange) for	око за око
	for (a place)	заминавам за Варна
	for (a person)	за кого
	for (time)	за две години за цял ден
	for, as	това стига за храна
	after (a person)	отидоха за Иван
	at (the expense of)	за сметка на -
	about	мисля за нещо
	by (the hand, etc.)	аз го водя за ръка
	in (within) (such and such time)	за пет минути

<u>Prepositions</u>	<u>Meaning</u>	<u>Example</u>
за (да)	in order to	отиде за да купи нещо
зад	behind (literal and figurative)	зад къщата зад всичко това стоеше Иван
из	out of through, across	из едно гърло два гласа из града
край	alongside of, next to (go) by, past	край пощата край мен мина
към	towards, to (place) towards, to at (person) (belong) to towards, about (time) about (measure) (with verb 'approach')	към селото гледа към мен принадлежи към него към края на годината към петдесет приближаваме се към края на пътуването
между	between among	между мен и него между гостите между другото каза
на	-'s (possession) of (belonging to) of (things, etc.)	3/4 са на Борис син на богаташ търговецът на дрехи

<u>Prepositions</u>	<u>Meaning</u>	<u>Example</u>
на	of (a given age)	на три години
	in, on (place where)	сега е на масата
	to, onto (place)	тръгнал дядо на пазар
		оставих го на масата
	in, on, to (of time)	дойде на време
		на Коледа
	in (a language)	на български
	into (parts)	разделена на две части
	(hope) in (God)	надявам се на Бога
	for	на няколко пъти
	at	на вратата
		на работа
	per, (time)	три мили на час
	by (math. division)	4 делено на две е две
(untranslated - indirect object, of time, etc.)	дадох книгата на Петър	
	на два пъти	
	на девет години	
над	over, above	над всичко
	(with certain verbs)	наддадох над обикновената цена.
около	around (literally)	около къщата
	about	около две седмици
освен	except	всички дойдоха освен Иван

<u>Prepositions</u>	<u>Meaning</u>	<u>Example</u>
освен	besides (in addition to)	освен това имам нещо друго
от	from (place, thing, person; literal and figurative)	идва от училище писмо от майка ми обичам от сърце купих го от магазина на Попов извинен от училище
	from (time)	от април до септември
	from, of (cause or source)	страх от гръм маса от дърво
	(as a result) of	изморена от разходката
	of (partitive)	куп от картофи повечето от гостите
	by (agent, instrument)	готвена от баба от телефона
	for (of time)	той е на гарата от два дни
	than (comparison)	по-добър от -
	on (the other hand)	от друга страна
	(interested) in	интересувам се от
по	(distributive - to each)	дадох по един лев на всеки
	(distributive -here and there)	по полето
	in, by, per, a (distributive)	по колко по лев малко по малко

<u>Prepositions</u>	<u>Meaning</u>	<u>Example</u>
по	in (subject)	по медицина
	on (subject)	урок по история
	on, onto	по улиците
	on, at (directional)	по главата
	at (time)	по обед
	at (rate)	по три мили на час
	at (request)	по мое искане
	by	по име
	by, beside, along	по море
		по реката
	according to, by	по закон
	from (cause)	по това се разбира
	times (in multiplication)	три по четири
	after (person, thing)	по господаря си
after (figurative)	по неговия стил	
	по свое желание	
подир=след	after (person, thing)	подир мен
	after (in time)	подир обед
под	under, below (literally)	под масата
	under (figuratively)	под закона
	on (condition, terms, or like)	под това условие
	in (press)	под печат
	in (time)	под царуването

<u>Preposition</u>	<u>Meaning</u>	<u>Example</u>
под	for (rent)	под наем
	at (hand)	под ръка
преди	before (in time)	преди нас
	ago	преди десет години
преди да	before (doing so-and-so)	преди да отидем
пред	before, in front of (space)	пред къщата
през	through, by	минах през градината
	during, at (time)	през времето на Симеон
при	at (place)	при вратата
	to ([place of] someone)	при министра
	at (the time of)	при пристигането на -
	on doing so-and-so, while	децата не употребиха вилниците
	on, at (time)	при ядене
	near, by (place)	при втори случай
	during (occurrence)	при университета
	considering, in the face of, despite	при царуването на
	(indicating situation)	при такъв студ
против	against (literal and figurative)	ние сме против него
	versus	нямам нищо против него
		София против Сливен

<u>Preposition</u>	<u>Meaning</u>	<u>Example</u>
с, със	with (accompaniment)	с мен
	with (instrument)	с нож
	by (instrument, means)	с влака продължено с
	(replaced) by	сменен с друг
	(be late) by	закъсней днес с пет минути
	on (purpose)	с цел
	on (doing so-and-so)	с пристигането
	(proud) of	горд с
след	after, behind (space)	след мен
	after (time)	ден след ден
след като	after (plus verb)	след като заминахме
според	after, according to	според него
срещу	across from, opposite	срещу нас живее
	against	всички бяха срещу него
	on the eve of	срещу Коледа
сред	in the midst of, among	сред народа
у	at (place of), to	живее у Иван
	in (the possession of)	книгата е у тях
	among (certain peoples)	у старите римляни
чрез	by (means of)	чрез него узнах всичко

Usage with verbs other than those listed should also be noted (compare Note 14.2).

Two contrastive or complementary prepositions may be used with the same noun:

със или без мен
над или под масата
във и около София

Note 28.1.2 Compound Prepositions

Many prepositions are used with a following noun (or preposition) as a unit before other nouns, pronouns, etc. For example, /v/ 'in' plus /myásto/ 'place' may be used before other nouns: /vmyásto čáy/ 'instead of tea'. We may contrast /vsletstfie na tova/ 'in consequence of that', where the noun /slétstfie/ 'consequence' is followed by /na/. Some common 'compound prepositions' are:

<u>Compound Preposition</u>	<u>Meaning</u>	<u>Compound Preposition</u>	<u>Meaning</u>
вместо	in place of, instead of	измежду	among
всред	in the midst of	из под	from under
въпреки	in spite of	относно	concerning
до самото	right beside	покрай	beside, along
до сред	up to the middle of	помежду	among
зарад заради	because of, for the sake of	поради	on account of, for the sake of
извън	without, outside of, beside (oneself)	според	after, according to
изотзад	from behind	срещу	in face of, against

Two prepositions often form a compound, though written separately:

за под		за под наем	for rent
от към	from ... (hither)	от към юг	from the south (to here)

Grammatical Drill

GD 28.2 New Verbs

Imperfective Only

крача

Борис крачи бързо към кантората Ние крачем бавно към театъра.
си.

марширувам

Войниците маршируват често из улиците на града.	Вчера на парада всички части от военното училище маршируваха много добре.
--	---

наблюдавам

Ние обичаме да наблюдаваме, когато войниците маршируват.	Иванка наблюдаваше парада от прозореца.
---	--

отсъствам

Иван отсъства днес по болест.	Тя отсъства два пъти миналата седмица.
Мария отсъстваше вчера.	

поддържам

Бащата го още поддържа в университета.	Много членове в събранието поддържат Иванов.
Чужденецът поддържа, че е от Америка.	Иванов е поддържан само от няколко члена в събранието.
Вчера той поддържаше, че е от България.	

Perfective-Imperfective Verbs:

ажна - ажкам

Когато видя новата кола, тя ажна от очудване.

въобразя си - въобразявам си

Иван си въобразява, ако мисли,
че ще получи парите на Петър.

Когато чу, че ще заминава с него,
тя си въобрази всичко най-
хубаво.

Тя си въобразяваше, че ще може
да замине веднага.

запуша - запушвам

Ние запушихме счупения
прозорец с книги, за да не
влиза студ.

Прозорецът е запушен с книга.

Иван е запушил всички счупени
прозорци.

изобразя - изобразявам

Картината изобразява снежна
буря в планината.

Тя изобрази на картината
студена зимна нощ.

Мария направи опит да изобрази
на картината една стара жена.

Потокът на картината е изобразен
много добре.

отправя се - отправям се

Вижте, Петър се отправя към
нея!

Не след дълго, ние оставихме
шосето и се отправихме към
планината.

Аз знаех, че той ще се отправи
на там.

отрупам - отрупвам

Баща ни ни отрупа с подаръци.

Когато я видях, той я отрупах
с подаръци.

Те ни отрупаха с подаръци.

Децата бяха отрупани с подаръци.

предизвикам - предизвиквам

Иванов често предизвиква
приятелите си с лоши думи.

Иван иска да предизвика Борис.

Той иска да предизвика и Петър,
но не може.

Борис беше предизвикан от Иван.

привлека - привличам

Хубавите жени го привличат.

Привлекли го в една къща и му взели парите.

Борис привлече много нови членове в клуба.

Иван беше привлечен като член, защото му бяха обещали добро място.

произнесе - произнасям

Георги не произнася добре всички думи.

Тя произнесе и мъчните думи добре.

Тя произнесе добре всяка дума.

Думата беше лошо произнесена.

спусна се - спускам се

Ние се спускаме обикновено по западната страна на планината.

Защо не сте спуснали завесите на прозорците?

Мъжът се спусна към жената, но тя се качи в колата и замина.

Завесата още не е спусната.

Listening In

Борис и Иванка

Борис: Добър ден, Иванке. Какво правиш? Това е моята братовчедка госпожица Михайлова.

Иванка: Радвам се да се запозная с Вас, г-ца Михайлова. Борис ни казваше, че ще дойдете на гости.

Г-цата: И аз се радвам. Борис ми е говорил за Вас.

Иванка: Вярно ли е, че баща Ви е офицер?

Г-цата: Да, моят баща е полковник от [°]авиацията и живеем в Пловдив. °aviation

Борис: Брат Й, братовчед ми, издържа сега конкурса за Военното училище.

Иванка: Колко братя и сестри имате?

Г-цата: Аз имам трима братя и сега всички са във войската.

Най-голямият е поручик-авиатор; вторият сега отбива войниклъка си като трудовак и най-малкият влиза във Военното училище.

Иванка: Военното училище марширува толкова хубаво! Удоволствие е да ги гледа човек като минават на парад. Вие какво искате да следвате?

Борис: Сигурен съм, че ако тя можеше да влезе във войската, щеше да го направи. Когато братята й бяха малки, тя покрай тях все с топове и картечници играеше. Имаше цяла флота, аероплани и какво ли не!

Г-цата: Мисля да взема през лятото противовъздушна отбрана, а през септември ще влезе в университета и следвам история.

Иванка: Радвам се, че ще бъдете тук за по-дълго. Борисе, доведи г-ца Михайлова някоя вечер у нас!

Г-цата: С най-голямо удоволствие. Благодаря!

Иван и Петър отиват в София

/Продължение 14/

"Асене, няма ли да струва много това такси?" попита Петър, когато всички крачеха бързо към пиацата за таксите на улица Витошка.

"Не се безпокой, Петре!" го успокои Асен. "С такси ще пристигнем на време, за да можем да вземем билетите и няма да сме изморени."

Скоро момчетата видяха четири таксита наредени едно след друго до тротоара и не далеч от ъгъла на улицата. Три от тях бяха доста стари и обикновени за очите им коли. Едната обаче, с много хубав външен изглед и доста по-голяма от другите, привлече веднага вниманието им. Те се отправиха към нея.

"Можете ли да ни заведете до Народния театър?" попита Владо шофьора.

"Разбира се!" отговори последният, отваряйки вратата на таксито.

Асен, Иван и Петър седнаха отзад, докато Владо седна отпред при шофьора. Колата направи впечатление дори на Владо и Асен, които или по-право родителите им, имаха кола. Колата наистина беше много модерна и луксозна. Момчетата отрупаха шофьора с въпроси относно колата и нейните качества и последният отговаряше на драго сърце, горд от възбудата, която колата му предизвика у момчетата.

Колата беше американска, марка Шевролет и шофьорът я беше купил на старо от един американец. Действително, такава хубава американска кола беше редкост за улиците на София.

"В подобни коли тук се возят само министрите, хората от легацията и някои много богати хора," обясняваше Владо, обърнал се към момчетата. Възбудата на Иван и Петър нямаше край. Петър си въобразяваше вече с отворени очи, какво има да разправя на другарите си на село.

Но ето, че колата спря и шофьорът каза: "Народния театър!"

"Колко струва всичко?" попита Владо.

”Осевнадесет лева”, отговори шофьорът след като погледна таксиметъра.

”Ето Ви една банкнота от двадесет лева и остатъкът е за Вас”, му каза Владо, подавайки му банкнотата и явно доволен от учтивостта и търпението на шофьора да им обяснява всичко.

Слезли от колата, момчетата се намериха пред главния вход на Народния театър. Театърът се намиреше на един доста голям площад. Силни електрически лампи на много високи стълбове хвърляха изобилна светлина върху театъра, както и върху цялия площад. Иван и Петър бяха пренесени към друг вид изненада. Тъмнината беше доста напреднала и многото светлини с тяхните отражения върху гладкия паваж даваха друг вид на града. Пред театъра имаше голяма навалица и въобще движението на площада беше доста голямо и оживено.

Владо каза: ”Вие ме чакайте тук! Аз ще отида да взема билетите от касата и ще дойда веднага.”

Момчетата го видяха да се отправя към широките, бяли стълби на главния вход от двете страни на който се издигаха огромни, бяли колони, които бяха в резък контраст с иначе червената структура на театъра.

Не след дълго Владо беше пак при тях с билетите в ръка.

”Не можете да си представите каква тъпна пред касата за билети! Добре, че поръчах билетите от рано!” каза Владо.

”Хайде сега бавно да влизаме”, предложи Асен, ”че Иван и Петър да имат възможност да разгледат театъра от вътре!”

Всички се упътиха към входа, държейки се един до други и

бавно пробивайки си път през навалищата.

"Владо, какво ще гледаме?" попита Иван. "От толкова много изненади не ми остана време дори да се интересувам за това!"

"Си жете роа!" отговори усмихнато Владо.

Момчетата се спогледаха. "Никога не съм чувал такова име!" каза Иван.

"И аз не съм чувал такова име!" потвърди Асен.

"Момчета, ако бях ваш учител по френски, щяхте хубаво да ме помните! Това е най-простата фраза на френски! Как може да не я знаете?" им отвърна Владо.

"О-о!" обади се Асен, произнасяйки бавно фразата. "Сега си спомням. Но ти трябва да си поправиш френското произношение, драги мой! Ако те чуе някой французин, ще си запуши ушите." После, обръщайки се към Иван и Петър, Асен каза: "Това е една френска комедия "Ако бях цар".

"Да, спомням си", отговори Иван малко засрамено.

Петър се обърна тогава към Владо и каза: "Владо, защо не говориш на български, че цял свят да те разбере?"

Момчетата избухнаха в смях и влезоха във фойето на театъра. На Иван и Петър направи веднага впечатление, че стъпиха на дебел, мек килим. Разкошната обстановка и блестящите полюлеи над главите привлекоха вниманието им. Владо ги поведе бавно през все още голямата навалища, към стълбите, които водеха към балкона. Последните бяха покрити с широка червена пътека, а по перилата имаше бронзови статуи от гръцката митология.

Голямо впечатление направи на Иван и Петър фактът, че всички

посетители бяха много добре облечени. Те виждаха за първи път в живота си такава обстановка и такова общество и всичко това ги изпълваше с известно страхопочитание към театъра.

В тяхното читалище на село те бяха гледали много пиеси, но това тук, този театър, тази публика ... - не, не можеше и дума да става за сравнение!

Човекът в униформа на вратата на балкона, който им откъсна билетите, им даде по една малка книжка.

"Това е програмата за сегашното представление", им каза Владо.

Влизайки в залата Иван и Петър ахнаха от очудване. Такава голяма и висока зала те до сега не бяха виждали в живота си. Завесата на сцената, на която беше изобразена някаква картина от митологията, беше още спусната.

"Това е желязна завеса", започна да им обяснява Асен. "Тя служи за предпазване театъра от пожар. Тя отделя залата плътно от сцената."

Гласовете на посетителите се носеха из залата като шепота на пчелите в един огромен кошер. Отделни тонове и мелодий, идващи от оркестра, се смесваха с този постоянен шум.

"Ами защо има и оркестър? Не е ли комедия това, което ще гледаме?" попита Иван.

Това е комична опера и музиката ѝ е много приятна", му отговори Асен.

Нашите приятели удобно седнали наблюдаваха как желязната завеса се бавно вдигна. Зад нея се показва тежка, кадифяна завеса в кърваво-червен цвят.

/Продължение/

Нови думи

ахна (P)	gasp	мелодия, мелодий	melody
ажкам (I)		министър	(cabinet) minister
банкнота	(bank)note	министри	
банкноти		митология	mythology
богат, богата	rich	напредна (P)	advance
бронзов	pertaining to	напредвам (I)	
бронзова	bronze	обстановка	furnishings, set up
внимание	attention	общество, общества	society
воя се (I)	ride, drive	оживен, оживена	lively, busy
възбуда	excitement	оркестър, оркестри	orchestra
въобразя си (P)	imagine	остатък, остатъци	remainder, rest
въобразявам си (I)		откъсна (P)	tear off
гръцки, гръцка	Greek	откъсвам (I)	
дебел, дебела	thick	отправя се (P)	go in the direction
драг, драга	dear	отправям се (I)	of
запуша (P)	stop, close;	отражение	reflection
запушвам (I)	light a cigar	отражения	
засрамя (P)	make ashamed	отрупам (P)	pile high, heap
засрамвам (I)		отрупвам (I)	
избухна (P)	blow, burst	очудя се (P)	
избухвам (I)		очудвам се (I)	wonder, marvel
изглед, изгледи	appearance	паваж	pavement
изненада, изненади	surprise	перило, перила	handrail
изобилен, изобилна	abundant	пиаца	taxi stand
изобрази (P)	depict,	подобен, подобна	similar, like
изобразявам (I)	portray	пожар, пожари	fire, conflagration
кадифян, кадифяна	velvet	покрива (P)	cover
каса, каси	cash desk, safe	покривам (I)	
качество, качества	quality	полюлей	chandelier
килим, килими	rug	полюлеи	
комедия, комедий	comedy	поправя (P)	correct
контраст, контрасти	contrast	поправям (I)	
кошер, кошери	(bee) hive	посетител, посетители	visitor
крача (I)	stride, pace	потвърдя (P)	
кървав, кървава	bloody, blood-red	потвърждавам (I)	confirm
лампа, лампи	lamp	предизвикам (P)	cause
мек, мека	soft	предизвиквам (I)	
комичен, комична	comic		

предпазя (P)	protect	стъ̀ба	ladder,
предпазвам (I)		стъ̀би	stairs
привлека̀ (P)	attract	стъ̀пя (P)	step, set foot on
привличам (I)		стъ̀пвам (I)	
произнеса̀ (P)	pronounce	сърцѐ, сърца̀	heart
произнасям (I)		то̀н, то̀нове	tone
произношѐние	pronunciation	тъ̀мпа, тъ̀мпи	crowd, throng
просто̀, проста̀	simple	тъ̀мнина̀	darkness
пчела̀, пчелѝ	bee	тъ̀рпениѐ	patience
пъ̀тека, пъ̀теки	path, stair-carpet	удо̀бно	comfortably
редко̀ст (f.)	rarity	учтѝвост (f.)	politeness
редкостѝ		учтѝвости	
ре́зък, ре́зка	sharp	фа̀кт, фа̀кти	fact
сегашѐн, сегашна̀	present	фоа̀йе, фоа̀йета̀	foyer
светлѝна, светлѝни	light	фра̀за, фра̀зи	phrase
смя̀х, сме́ховѐ	laughter	фра̀нцузѝн	Frenchman
спогле́дам се (P)	exchange	фра̀нцузѝ	
споглежда̀м се (I)	glances	фра̀нски, фра̀нска̀	French
спу̀сна се (P)	let down,	чита̀лищѐ	library
спуска̀м се (I)	pull down	чита̀лища̀	
сравнѐние	comparison	чо̀век̀	man, person
сравнѐния		чо̀вецѝ	
ста̀туя, ста̀туи	statue	шѐпот	whisper
страхо̀почитаниѐ	veneration	я̀вно	openly
стру̀ктура̀	structure		

Въпроси

1. На къде крачеха момчетата?
2. Защо трябваше да пътуват те с такси до театъра?
3. Какво видяха момчетата на пицата?
4. Къде и как бяха наредени такситата?
5. Какви бяха такситата?

6. Какво попитаха те шофьора?
7. Как седнаха момчетата в таксито?
8. Защо тази кола направи впечатление дори на Владо и Асен?
9. Защо шофьорът отговаряше на драго сърце на въпросите на момчетата?
10. Какви хора се возят в подобни коли в София?
11. Какво си въобразяваше Петър по време на пътуването?
12. Защо Владо плати малко повече на шофьора?
13. Къде слезоха нашите приятели от таксито?
14. Как беше осветен площада пред театъра?
15. Имаше ли много хора пред театъра?
16. Защо Владо остави момчетата сами пред театъра?
17. Опишете главният вход на театъра!
18. Защо Асен предложи да влезат по-рано в театъра?
19. Какво щяха да гледат те в театъра?
20. Защо Иван, Петър и Асен не разбраха какво каза Владо?
21. Какво направи голямо впечатление на момчетата, когато влезоха в театъра?
22. Какви бяха стълбите, водещи към балкона?
23. Как бяха облечени всички посетители в театъра?
24. Защо момчетата бяха изпълнени със страхопочитание към театъра?
25. Какво им даде мъжът, който им откъсна билетите?
26. Защо Иван и Петър ахнаха от очудване, когато влезоха в залата?
27. Какво им обясни Асен относно желязната завеса на сцената?
28. Какво се показва на сцената, след като желязната завеса беше вдигната?

Unit 29

Bulgarian History
(4 to 15 Century)Българска История
(4 до 15 век)

tribe

племе, племена

tatar tribe

татарско племе

Volga river

река Волга

the Ural mountains

планините на Урал

During the fourth century the tatar tribe of Bolgars lived between the Volga river and the Ural mountains.

През четвъртия век татарското племе българи живееело между река Волга и планините на Урал.

pressure

натиск

invade

нахлуя - нахлувам (P-I)

leadership

водачество

Later, under the pressure of the Avars invading from Asia, part of the tribe under the leadership of Asparuch crossed the Danube.

По-късно, под натиска на нахлуващите от Азия авари, част от племето, под водачеството на Аспарух, минава Дунав.

conquer

покоря - покорявам (P-I)

Slavic

славянски, славянска

Byzantine

византийски, византийска

empire

империя, империи

beginning

начало

the Danube Bulgarian state

Дунавобългарската държава

They conquered the Slavic tribes living in the northern parts of the Byzantine Empire and in 679 laid the foundation ('beginning') of the Danube Bulgarian State.

not numerous

Slav

unite

take over, accept, adopt

morals

Much less numerous than the conquered Slavs, they gradually mingled with them and took over their language and morals, keeping only [their own] name and manner of government.

wage war

Asiatic

constantly

attack

The new state waged wars on the North with Asiatic tribes moving from East to West, and on the South constantly attacked the Byzantine Empire.

Те покоряват славянските племена, живеещи в северните части на Византийската империя, и в шестстотин седемдесет и девета година слагат началото на Дунавобългарската държава.

малоброен, малобройна

славянин, славяни

сляя се - сливам се (P-I)

възприема - възприемам (P-I)

нрави

Много по-малобройни от покорените славяни, те постепенно се сливат с тях като възприемат езика и нравите им, а запазват само името и начина на управление.

вoдя война (I)

азиатски, азиатска

постоянно

нападам - нападна (1-P)

Новата държава води войни на север с минаващите от изток на запад азиатски племена, а на юг - постоянно напада Византийската империя.

Khan Krum

хан Крум

horde

орда, орди

In the time of Khan Krum, 802-814,
the Bulgarian hordes even reached
the gates of Constantinople.

През времето на хан Крум,
осемстотин и втора до
осемстотин и четиринадесета
година, българските орди
стигат даже до вратите на
Константинопол.

Bulgaria developed quickly.

България бързо се развива.

enclose, include

включа - включвам (P-I)

sar Boris, 857-888, enclosed
within its boundaries Ohrid,
Deber and the valleys of the
Morava and Struma (rivers).

Цар Борис, осемстотин петдесет
и седма до осемстотин осемдесет
и осма година, включва в
границите Охрид, Дебър и
долините на Морава и Струма.

influence, incite

подтикна - подтиквам (P-I)

political

политически, политическа

interest

интерес, интереси

accept

приема - приемам (P-I)

Christianity

християнство

convert

покръстя - покръствам (P-I)

citizen, subject

поданик, поданици

In 870, influenced by political
interests ('moved by political
motives'), he accepted
Christianity and converted his

В осемстотин и седемдесета
година, подтикнат от
политически интереси, той
приема християнството и

subjects.

покрѣства поданиците си.

immediately

веднага

Immediately after that Tsar Boris adopted the alphabet of Cyril and Methodius for the Bulgarian script.

Веднага след това Цар Борис възприема азбуката на Кирил и Методи за българско писмо.

great

велик, велика

glory

слава

During the time of Tsar Simeon the great, 893 to 927, the Bulgarian state was at the height of its glory.

През времето на Цар Симеон Велики, осемстотин деветдесет и трета до деветстотин двадесет и седма година, българската държава е на върха на своята слава.

Adriatic Sea

Адриатическо море

Serb

сърбин, сърби

Greek

грък, гърци

Its boundaries reached to the Adriatic Sea and Tsar Simeon had Serbs and Greeks within his domain ('under his control').

Границите ѝ стигат до Адриатическо море и под своя власт Цар Симеон има сърби и гърци.

cultural

културен, културна

relationship

отношение, отношения

progress

прогрес

Bulgaria made great advances in regard to culture, also.

В културно отношение България също прави голям прогрес.

unfortunately	за нещастие
exhaust	изтоща - изтощавам (P-I)
Unfortunately, the numerous wars were exhausting the country.	За нещастие многото войни изтощават държавата.
internal	вътрешен, вътрешна
dissension	неуредица, неуредици
death (f.)	смърт
fall apart	разпадам - разпадна (I-P)
Internal dissensions appeared and after the death of Tsar Simeon the Great Bulgaria rapidly disintegrated.	Явяват се вътрешни неуредици и след смъртта на Цар Симеон Велики, България бързо се разпада.
conquer	завладея - завладявам (P-I)
Many of the conquered lands gained their freedom, others were reconquered by Byzantium, which was constantly attacking.	Много от покорените земи се освобождават, други са завладяни отново от Византия, която постоянно напада.
In 1018, during the time of Tsar Samuel, all Bulgaria fell under Byzantine oppression.	В хиляда и осемнадесета година, през времето на Цар Самуил, цяла България пада под византийско робство.
That put an end to the first Bulgarian kingdom, which had lasted from 679 to 1018.	Това слага край на първото българско царство, от 679 до 1018 година.
last	трая (I)

The Byzantine slavery lasted one hundred years.

Византийското робство трае сто години.

proclaim

провъзглася-провъзгласявам (P-I)

independence (f.)

независимост

capital

столица, столици

fight, struggle

борба, борби

In 1185, the brothers Ivan and Peter declared the independence of northern Bulgaria with the capital Tarnovo.

В хиляда сто осемдесет и пета година братята Иван и Петър провъзгласяват независимостта на северна България със столица Търново.

The Bulgarians began the struggle anew.

На ново българите почват борбата.

They quickly incorporated Skopie, Nish, Belgrade into their country.

Те бързо включват в държавата си Скопие, Ниш и Белград.

Tsar Ivan Asen, 1218 to 1241, conquered Albania, Macedonia and Thrace.

Цар Иван Асен, 1218 - 1241 година, покорява Албания, Македония и Тракия.

flourish

процъфтя-процъфтявам (P-I)

Internally the country flourished.

Вътрешно страната процъфтява.

trade

търговия

Art and trade developed a great deal.

Изкуството и търговията се развиват много.

Tsar Ivan Asen was one of the
greatest Bulgarian tsars.

descendant, heir

rule

force, power

understanding

Like him, his descendants up to
1280 ruled the country with
strength and understanding.

task

widespread

The task was difficult, as the
boundaries of Bulgaria were
widespread.

ruler

united

After 1270 its rulers didn't
succeed in keeping it intact
('one and whole').

separate

feudal

prey

strengthen itself

The country was divided into

Цар Иван Асен е един от най-
голямите български царе.

наследник, наследници

управлявам

сила, сили

разбирателство

Както той, така и наследниците
му до 1280 година управляват
страната със сила и
разбирателство.

задача, задачи

обширен, обширна

Задачата е мъчна тъй като
границите на България са
обширни.

владетел, владетели

единен, единна

Владетелите ѝ след 1270 година
не успяват да я задържат
единна и цяла.

отделен, отделна

феодален, феодална

плячка

засия се-засилвам се (P-I)

Държавата се разделя на отделни

separate feudal kingdoms which became easy prey for the moving tribes and at time strengthened Serbia.

Serbian

defeat

became part

In 1330 Tsar Ivan Shishman was defeated by the Serbs and Bulgaria became part of Serbia for some years, though it kept its own rulers.

феодални царства, които стават лесна плячка на минаващите азиатски племена и на засилилата се по това време Сърбия.

сръбски, сръбска

победя - побеждавам (P-I)

влиза в пределите

В 1330 година Цар Иван Шишман е победен от сърбите и България влиза в пределите на сръбската държава за няколко години, но запазва своите владетели.

separate oneself, come off

After the death of the Serbian ruler, Stephan Dushan, the Bulgarians became separated from Serbia.

отделя се-отделям се (P-I)

След смъртта на сръбския владетел Стефан Душан, българите се отделят.

victory

At that time the Turks poured out of Asia and had quick victories in Eastern Europe.

победа, победи

По това време турците нахлуват от Азия и правят бързи победи в източна Европа.

resist, oppose

The Bulgarian kingdoms resisted

противопоставя се (P)

противопоставям се (I)

Българските царства се

the Turkish hordes, but not for long.

противопоставят на турските орди, но не за дълго.

One by one they were conquered and in 1396 the last of them, around Vidin, fell.

Едно по едно те са покорени и в 1396 година последното от тях, около Видин, пада.

That put an end to the second Bulgarian kingdom and to Bulgarian independence for five centuries.

Това слага край на Второто Българско царство и край на българската независимост за пет века.

Note 29.1 Clause Connectives and Clause Introducers

Bulgarian has a number of simple conjunctions and an even larger number of compounds. Some common simple conjunctions are:

и	and	и _____ и _____	both _____ and _____
а	and (with change of subject)		
но	but		
ами	but		
ала	but		
обаче	but		
или	or	или _____ или _____	either _____ or _____

Some conjunctions introducing subordinate clauses are:

Some Combinations:

да	that, to	преди да	before
----	----------	----------	--------

Some Combinations:

		без да	without
		за да	in order to
		как да	how to
		че да	so that
че	that, because, so that	тъй че	so that
ако	if		
като	as	докато	until
		след като	after
		тъй като	as, since
щом	as soon as		

The clause in /da/ after /predi/, /bez/ or /za/ may be considered the object of these prepositions. Similarly a clause introduced by /kato/ may be the object of the preposition /do/ or /sled/.

The enclitic question particle /li/ may be mentioned here as it may be combined with /da/: /dali/ or /da - li/ 'whether'.

Question words may be either adverbial, adjectival or pronominal:

Adverb	Adjective	Pronoun
кога	какъв	кой
къде	кой	
etc.	etc.	

These come at the beginning of clauses and so are 'clause introducers', but they are integral parts of the clause, not mere connectives. This is clearly shown by the fact that they may be the object of prepositions within their clauses: на къде, за какво, с когото, etc.

With the suffix /-to/ (see Note 9.1.3) the question word becomes a connective, introducing a subordinate clause:

КОГАТО

КАКЪВТО

КОЙТО

This suffix may be equated with the neuter article, as if to say 'at the time when', 'the kind which', 'the one who'. It occurs also in /kato/ 'as' and the combination /táy kato/ 'as, since'.

Some of the above, as /i/, /ili/, /kato/, may be used between words or phrases as well as clauses, but most are clause introducers only. Many adverbs and adverbial phrases also occur initially in clauses, such as /zatová/ 'therefore'. These are to be considered as no different from other adverbial expressions, which might occur in the same place, as, for example, /po tova vreme/.

Grammatical Drill

GD 29 New Verbs

Imperfective only:

трая

Представлението ще трае 2 часа. Пиесата трая само един час.

управлявам

Държавата се управлява от кабинета.

До скоро тя се управляваше от царя.

Perfective-Imperfective Verbs:

включа - включвам

Общата цена включва и цената на месото.

Иван каза, че ще ме включи като член на банката си.

Ние го включихме в нашата среда.

възприема - възприемам

Мария възприема по-лесно от Тя възприе християнството.
Борис.

Чужденецът иска да възприеме
християнството.

засиля - засилвам

България засилва войските си Тя засили цялата си войска.
на границата.

Тя ще засили и флотата си. Иван се засили и прескочи
оградата.

затичам се - затичвам се

Ако ме види, той ще се затича Те се затичали, но видяли, че
към мен. жената не е майка им.

Децата се затичаха към майка си.

извикам - извиквам

Ще ни извикват по ред на Петър го извикаха преди десет
имената. минути.

И вас ще извикат скоро. Извикали го, но той не се обади.

изгасна - изгасвам

Светлината в театъра изгасна Светлината изгасна преди малко.
точно в осем часа.

Свеща ще изгасне след малко. Свеща е изгаснала.

изгладнея - изгладнявам

Децата изгладняват често. Всички изгладняхме бързо.

Ако не ядат повече, те скоро Само Мария е изгладняла.
ще изгладнеят.

изпитам - изпитвам

Борис го изпитват сега по
български.

Иван ще го изпитат утре.

Мен ме изпитаха вече.

Него съм го изпитвал два пъти.

Нея съм я изпитал само един път.

Всички са изпитани вече.

Мостът е изпитан дали е добре
построен.

изтоща - изтощавам

Оставяйки ги да ходят много,
тя изтощава децата.

Тя ще ги изтощи и днес.

Чух, че той изтощил много жена
си.

Жена му е много изтощена от
работа.

наближа - наближавам

Ние наближаваме София и след
десет минути ще сме там.

Когато наближим града, кажете
ми!

Те наближиха града и спряха.

нападам - напада

Войските нападат града често.

Ако нападнат града ще го
превземат.

Мъжът напада жената на
улицата.

Чужденецът я беше нападнал с
нож.

Жената беше нападната от един
мъж.

нахлуя - нахлувам

Войските нахлуват бързо в града.

След голямия дъжд водата нахлу
в къщата.

След като водата нахлула, всички
излезли от къщата.

оживея - оживявам

Ако падне от там, той не може
да оживее.

Мъжът оживя, след като го бяха
извадили от реката.

џвободя - освобождавам

Правителството днес освобождава То е освободило брат ми.
много хора.

Брат ми е освободен.

То ще освободи и баща ми.

То освободи вече хиляда души.

отделя - отделям

Сега аз отделям хубавите книги Тя още не е отделила своите
от лошите. неща.

Борис иска да отдели своите Нейните неща не са отделени
неща от нашите. от нашите.

Най-после той ги отдели.

отпратя - отпращам

Баща им ги отпраща с радост Тя отпрати бързо децата и
от къщи. отиде на пазар.

Като отпратя децата ще дойда.

подтикна - подтиквам

Лоши другари го подтикват да Аз съм сигурен, че някой го е
върши лоши неща. подтикнул да направи това.

Тя ще го подтикне да замине Борис беше подтикнат от Петър
с нея. да направи това.

Нещо ме подтикна да взема
парите.

покоря - покорявам

Войските ни покоряват тази Страната е напълно покорена.
страна за втори път.

Ние локорихме страната за
втори път.

покръстя - покръствам

Българите са покръстени преди много години.

потъна - потъвам

Части от град Мексико потъват
бавно в земята.

Мъжът потъна без да могат да му
помогнат.

Ако отидете там, ще потънете.

Аз бях потънал в водата до
раменете.

приема - приемам

Детето му приема подаръци от
всеки.

Подаръкът му не беше приет.

То ще приеме подарък и от Вас.

Жана приела само хубавите неща,
а лошите върнала.

Вчера то прие един подарък от
мен.

провъзглася - - провъзгласявам

Утре ще го провъзгласят за
цар на цялата страна.

Не дълго след това Борис бе
провъзгласен за Цар на
българите.

Него го провъзгласяват за втори
път министър-председател.

противопоставя се - противопоставям се

Някои народни представители
често му се противопоставят
в събранието.

Иван му се противопостави и
загуби работата си.

Ако му се противопоставите,
няма да ви бъде платено.

процъвтѣя - процъвтѣвам

Страната процъвтѣва за втори път След като те дойдоха на власт,
в последните петдесет години. страната бързо процъвтѣ.

Ако те дойдат на власт,
страната ще процъвти.

разлея - разливам

Децата често разливат млякото
на масата.

Иван е разлял виното.

Ако не внимавате, ще разлеете
кафето си.

"Не е вярно! Аз намерих виното
разляно!" каза Иван.

Тя разля виното на масата.

размахам - размахвам

Аз още виждам как потъващите
мъже размахват ръце.

Тя размаха шапката си и я видяха.

Ако размахате ръце, ще ви
видят.

Тогава всички размахали шапките
си и ги видяха.

разотида се - разотивам се

Скоро децата ще се разотидат
и ще имаме тишина.

Когато отидохме там, гостите
се бяха разотишили.

Скоро след като им казахме,
децата се разотидоха.

разпадам се - разпадна се

Ние виждахме, как държавата му
се разпада на части.

Държавата се разпадна в няколко
седмици.

Ако царят не направи по-голями
усилия, държавата му ще се
разпадне.

сляя се - сливам се

Нашата река се слива под селото
ни с една друга река.

Водите им се сляха в една голяма
река.

Двете реки се сливат при
нашето село.

Аз чух, че нашата банка се сляла
с една по-голяма банка.

Водите на двете реки ще се
сляят след малко.

тропам - тропна

Някой тропна на вратата.

Аз тропнах няколко пъти на
вратата, но никой не се обади.

Детето тропна с крак и каза,
че не иска да отиде.

Мария казва, че никой не е
тропал.

Като излезете, гледайте да не
тропнете вратата, че децата
спят.

Иван и Петър отиват в София

/Продължение 15/

Точно в осем и половина големите светлини в залата бавно изгаснаха и с настъпилата полутъмнина в залата настъпи и гробно мълчание. Чу се слабия шум от палката на диригента, който потропа по пулта. Разляха се първите звуци на увертюрата. Изящната, мелодична музика направи дълбоко впечатление на момчетата. Части от тази музика те бяха чували вече.

Унесени така в музиката момчетата забравиха да прегледат съдържанието на книжката, която всеки стискаше в ръцете си. Въпреки това, когато завесата се вдигна и първото действие започна, те различиха лесно типичното облекло на индийския махараджа и това на неговите поданици. Завоевателите португалци правеха усилия да завладеят малкото индуско кралство Гоа. Цялото действие беше примесено с един лек, здрав хумор, който беше завладял изцяло душите на нашите зрители.

През почивката Владо покани всички в бюфета да си поприказват и да хапнат сладки работи.

Представлението завърши при големи ръкоплескания. Възбудата на Иван и Петър нямаше край. Те само съжаляваха, че всичко това не може да продължава още много часове.

Все още под впечатление на виденото момчетата излезоха на площада пред театъра. Беше чудесна майска нощ с пълнолуние.

"Хей, Асене, гледай! Това не е ли колата на татко?" извика Владо, показвайки към една от колите на площада.

И четиримата се затичаха към колата. Вътре бяха г-н Попов и бай Георги. Момчетата ги поздравиха радостно и влезоха вътре.

”Доволни ли сте, че дойдохме да ви вземем?” попита господин Попов. ”Ние знаехме, че сте изморени.”

”Много сме доволни, но не сме изморени!” отговориха младите в един глас, като най-възбуден от всички беше най-малкият от тях, Петър.

”Петре, аз мислех, че ти си най-изморен от всички!” му каза бай Георги.

”Татко, ако знаеш само какво видяхме ...!” започна да разправя Петър. Намесиха се и другите и всеки почна да изказва впечатленията и задоволството си от преживяното.

Г-н Попов и бай Георги бяха щастливи, че децата им прекараха една хубава вечер. Бай Георги бе особено доволен, защото той знаеше, че Иван и Петър се връщат на другия ден на село, където удоволствията са редки и не от това естество.

”Татко, защо не тръгваш?” попита Асен баща си.

”Чакам да се наприказвате!” отговори засмяно баща му.

На площада почти нямаше вече хора. Всички се бяха разотишли. Колата тръгна бавно, но в посока обратна на тази към къщи.

”Това не е нашият път, татко!” обадиха се Владо и Асен.

”Зная! Но ноща е много хубава и аз искам да покажа на бай Георги Царя и Александър Невски при хубава лунна нощ.”

Минавайки бавно по Цар Освободител Иван и Петър се очудиха, че цялата навалица, която те бяха видяли през деня, беше изчезнала.

Само отделни минувачи се забелязваха тук, там. Голямите витрини-прозорци на кафене България бяха все още осветени; вътре имаше неколцина посетители.

Бай Георги от своя страна, който беше идвал много пъти в София, не беше идвал из този край и затова г-н Попов му обясняваше всичко, докато момчетата само слушаха отзад, гледайки непрекъснато наоколо.

Г-н Попов ги разведе до Орловия мост и до езерото, след което те се върнаха по същия път, като при Народното събрание се отбиха и отидоха към Александър Невски. Те обиколиха черквата бавно един път с колата. Г-н Попов спря колата от към тъмната страна на черквата така, че луната хвърляше светлината си върху златните кубета на последната. Тази светлина образуваше нещо като ореол около величествения, тъмен силует на храма изправен срещу ясното звездно небе. Всички гледаха без да кажат дума.

Бай Георги се обади пръв: "Борисе, нямам думи да опиша какво изпитвам в този момент!" каза той.

Г-н Попов бе много доволен, че бе доставил истинско удоволствие на стария си приятел и на децата му. Той просто се радваше, гледайки ги как наблюдаваха всичко с интерес и удоволствие.

След като минаха и покрай черквата Света София и двореца, те се упътиха за в къщи. Часът приближаваше 12, когато се прибраха. Всички бяха много изморени от оживено прекарания ден и не след дълго къщата потъна в тишината на дълбоко падналата нощ.

На другия ден всички станаха доста късно, особено момчетата, които спаха до десет часа. Веселите им гласове веднага оживиха

къщата. Г-жа Попова беше приготвила хубава закуска за всички. При звънливото тракане на чаши и чений, както и при приятен разговор, закуската продължи до късно. Особено децата ядоха изненадващо много. Свършили закуската Иван и Петър поблагодариха на г-жа Попова за чудесната закуска.

”Иване, Петре, сега помогнете на г-жа Попова да разчисти масата!” каза бай Георги на децата. Г-жа Попова обаче отпрати всички от кухнята, казвайки им да си поговорят още малко, че нямат много време и че дядо Васил ще дойде скоро да ги вземе.

Действително времето мина бързо. В 11 часа дядо Васил дойде. Възрастните пиха по едно кафе със сладки, а на децата беше поднесено мляко със сладки.

Когато към 11 и половина възрастните станаха, на децата не им се искаше да се разделят. Родителите видяха това и г-н и г-жа Попови помолиха бай Георги и дядо Васил да идват по-често. Те също обещаха, че една събота и неделя ще направят една разходка до селото на бай Георги. Последният се зарадва извънредно много като чу това и каза, че тогава и жена му Елена ще има възможност да си покаже гостоприемството и да им се порадва. На ултиматума на г-жа Попова друг път да не идва без Елена, бай Георги трябваше да обещае, че ще я вземе и нея.

И така нашите приятели, разделяйки се горещо, се качиха най-после в колата. Г-жа Попова им даде един доста голям пакет с готова храна в случай, че изгладнеят из пътя.

Когато колата тръгна, Попови от тротоара размахаха ръце за довиждане и извикаха: ”На добър път!” и г-н Попов добави: ” И скоро

пак да ни дойдете на гости!"

Бай Георги и момчетата отвърнаха с ръкомахане.

Скоро колата усили хода си и не след дълго зави зад ъгъла и се загуби от погледа на изпращачите.

Край

Иван и Петър отиват в София

Нови думи

бюфет бюфети	buffet	захлясна се (P) захлясвам се (I)	be entranced
величествен величествена	majestic	звезден звездна	starry
възрастен възрастна	adult	звук звуци/звукове	sound
гробен гробна	pertaining to grave	звънлив звънлива	resonant
действително	really	здрав здрава	healthy
диригент диригенти	conductor	зрител зрители	spectator
душа души	soul	изгасна (P) изгасвам (I)	go out, become extinct
естество	nature, kind	изгладнѐя (P) изгладнявам (I)	become hungry
завоевател завоеватели	conqueror	изненадващо	surprisingly
задоволство	satisfaction	изпитам (P) изпитвам (I)	experience, examine
закуска закуски	breakfast	изпращач изпращачи	sender
затичам се (P) затичвам се (I)	start to run		

изящен изящна	exquisite, fine	ореол	halo
индийски индийска	pertaining to Hindu	осветя (P) осветлявам (I)	light up, illuminate
индуски индуска	Indian	отпратя (P) отпращам (I)	send away
кралство кралства	kingdom	палка палки	baton, stick
кубе кубета	dome	полутъмнина	half darkness
луна луни	moon	португалец португалци	Portugese
лунен лунна	pertaining to moon	потъна (P) потъвам (I)	sink
махараджа махараджи	maharajah	почивка почивки	rest, intermission
мелодичен мелодична	melodious	преживея (P) преживявам (I)	experience
наближа (P) наближавам (I)	approach, come near	примеся (P) примесвам (I)	mix
небе /небеса/	sky; heaven	пълнолуние	full moon
неколцина	several, few people	разлея (P) разливам (I)	spill; spread
непрекъснато	continuously	размахам (P) размахвам (I)	wave
обратен обратна	opposite, reverse	разотидя се (P) разотивам се (I)	disperse
оживея (P) оживявам (I)	revive, enliven	разчистя (P) разчиствам (I)	clean up
описа (P) описвам (I)	describe	ръкомахам (I)	wave hand

ръкоплéскам (I)	applouse	трóпам (I)	knock, rap
		тропна (P)	
силуét.	silhouette	ултиматум	ultimatum
силуети		ултиматуми	
слушам (I)	listen, hear	унесá се (P)	be lost in reverie
послушам (P)		унасям се (I)	
стисна (P)	press, squeeze	усилие	effort
стискам (I)		усилия	
съдържáние	context	ход	pace, walk; speed
съдържания		ходове	
типичен	typical	хумор	humor
типична			
тишина	silence	ясен	clear, serene
		ясна	
тракám (I)	clatter		
тракна (P)			

Въпроси

1. Кога изгаснаха голямите светлини?
2. Как изгаснаха те?
3. Какво настъпи в залата, след като светлините изгаснаха?
4. Какво направи диригента в това време?
5. Какво направи дълбоко впечатление на момчетата?
6. Унесени в музиката, какво забравиха да прегледат момчетата?
7. Какво различиха те, когато завесата се вдигна?
8. Какво се опитваха да направят завоевателите португалци?
9. С какво беше примесено цялото действие?

10. Къде отидоха момчетата през време на почивката?
 11. След представлението за какво съжаляваха Иван и Петър?
 12. Как излезоха те на площада пред театъра?
 13. Какво беше времето навън?
 14. Какво видяха те на площада пред театъра?
 15. Защо г-н Попов и бай Георги бяха дошли да ги вземат с кола?
 16. Какво разправиха момчетата на родителите си?
 17. Защо бай Георги беше много доволен, че децата му бяха прекарали една хубава вечер?
 18. На какво се очудиха Иван и Петър, когато всички минаха покрай кафене България?
 19. Какво видяха бай Георги и децата му тази вечер?
 20. Опишете какво се случи на другата сутрин до заминаване на гостите?
-

Verb ReviewCompound VerbсЪМ

Аз сЪм бил там преди много години.
Ние бихме били сега там, ако бяхме трЪгнали по-рано.
Тя ще бЪде тук в пет часа.
Когато вие пристигнете, аз ще сЪм бил вече там.
Аз щях да бЪда там, ако бях трЪгнал тази сутрин.

взема - взимам

Някой е взимал неща от багажа ми.
Някой е взел нещо от багажа ми.
От тук е взимано няколко пъти.
Нещо е взето от багажа.
Иван беше взимал пари няколко пъти, докато го хванаха.
Когато я видях, тя беше взела книгата вече.
От стаята бяха взимани пари няколко пъти.
Всички пари на Петър бяха взети.
Детето би взимало и след това книги, ако знаеше, че няма да го видят.
Аз бих взел шапката, ако ми я дадете.
Парите биха били взети до сега, ако вратата беше отворена.
Аз ще взимам лекарството всеки ден.
Ние ще вземем Мария с нас.
Тя ще е взимала няколко пъти книги, докато вие ѝ дадете вашата книга.
Докато отидем там, те ще са взели вече парите.

Книгата ще бъде взимана няколко пъти.

Багажът ще бъде взет от гарата точно в четири часа.

Ако бях отишел, до сега щях да взема книгата.

Ако бяхме го дали по-рано, багажът щеше да бъде взет до сега.

ВЪРНА - ВРЪЩАМ

Аз съм връщал костюма си няколко пъти за гладене.

Тя още не е върнала парите на жена ми.

Книгата е връщана два пъти; защо не сте я взели?

Писмото е върнато, защото няма достатъчно марки.

До този момент аз бях връщал костюма два пъти за гладене.

Когато вие дойдохте, аз бях върнал вече парите.

Тогавашните писмата бяха връщани често, защото пощата още не беше в ред

От толкова писма, само едно писмо беше върнато.

Ако не се срамуваше, той би връщал често гостите си.

Ние бихме му върнали парите веднага, ако му знаехме адреса.

Писмото би било върнато до сега, ако нямаше достатъчно марки.

От утре ще връщат всички писма за България.

Иванови ще върнат парите утре.

Когато отидете при него, аз ще съм му върнал вече парите.

Ако не платите сега, багажът Ви ще бъде върнат от София.

ДОНЕСА - ДОНАСЯМ

Аз съм ви донесъл често хубаво месо.

Тя е донесла плодове на децата.

Багажът е донесен преди един час.

Когато тя влезе, той беше донесъл вече нещата.

Нещата бяха донесени преди тя да дойде.

Ние бихме донесли книгите, ако знаехме, че ще ни платите.

Книгите биха били донесени, ако не валеше силно.

Ние ще ги донесем довечера.

Те ще са ги донесли, когато отидем.

Книгите ще бъдат донесени, когато отидем.

Иван щеше да донесе багажа, но валеше силно.

Багажът ще да бъде донесен, ако не валеше силно.

започна - започвам

Тя е започвала няколко пъти работата и я е оставяла.

Това здание са започнали да го работят преди две години.

Зданието е започнато преди една година.

Бях започнал да работя, но оставих работата.

Хотелът беше започнат, когато те дойдоха в града.

Ако зная, че книгата е хубава, аз бих я започнал.

Тя ще започне работа от утре.

Когато дойдете, аз ще съм започнал да чета книгата.

Ако не бяхте закъснали, ние щяхме да започнем урока много по-рано.

затворя - затварям

Днес са затворили всички кина.

Всички кина са затворени днес.

Аз бях затворил прозореца; не знаей кой го е отворил пак!

Прозорецът беше затворен, когато го видях.

Бихте ли затворили вратата, моля!

Утре ще затворят и този хотел.

Когато влезете в стаята, аз ще съм затворил вече прозореца.

Ресторантът ще бъде затворен цяла седмица.

Ако искахте, Вие щяхте да затворите прозореца.

Ако го бяхте видяли затворен, прозорецът щеше да бъде затворен и сега.

излеза - излизам

Мария е излезла отдавна и още не се е върнала.

Аз бях излезъл за малко и се върнах преди десет минути.

Ние бихме излезли на разходка, ако не валеше.

Артистът ще излиза два пъти на сцената.

Днес той ще излезе само един път.

Когато отидете там, тя ще е излезла вече.

Щяхме да излизаме, но се отказахме.

изпратя - изпращам

Ние сме му изпращали често пакети.

Иван му е изпратил вече пакета.

Пакетът е изпращан два пъти, но все е връщан.

Пакетът е изпратен вече по пощата.

Когато получихме писмото, ние му бяхме изпратили вече пакета.

Детето беше изпратено на училище заедно с другите деца.

Ако знаеше, че съм тук, тя би ми изпратила пакет.

Те ще изпратят децата на планината.

Когато дойдете, ние ще сме изпратили вече пакета.

Децата ще бъдат изпратени за лятото във Варна.

Щяхте ли да ги изпратите във Варна, ако имате пари?

Ако ги бяха хванали, те щяха да бъдат изпратени на едно място, от където дълго време нямаше да излезат.

купя - купувам

Мария е пак купила нова шапка.

Шапката ѝ е купена от мъжа ѝ.

Кожато ме видяхте, аз бях купил вече колата.

Колата беше купена от мой приятел и аз я купих от него.

Аз бих ѝ купил нови дрехи, но тя има толкова много!

Утре ще си купя нов костюм.

Когато ни дойдете на гости, ние ще сме купили вече колата.

Къщата ще бъде купена от един чужденец.

Ако знаех, че е добра, щях да я купя.

Къщата му за малко щеше да бъде купена от един американец.

намеря - намирам

Иван е намирал два пъти пари на улицата.

Мария е намерила един хубав магазин за дрехи.

Детето е намерено от един господин.

Когато ми тилифонирахте, аз бях намерил вече децата.

Колата ми беше намерена на една малка улица.

Ако знаех, че и трябва, аз бих ѝ намерил пари.

Вие няма да намерите парите си.

Когато дойдете у дома, ще видите, че съм ги намерил вече.

Парите ще бъдат намерени на всяка цена.

Ако бях излезъл веднага, щях да ги намеря.

Те щяха да бъдат намерени, ако не беше почнало да вали.

обърна - обръщам

Иван се е обърнал с гръб към нас.

Иван е обърнат с гръб към нас.

Тя беше обърнала стола, за да може да мине.

Столът беше обърнат от някого.

Борис би обърнал колата, ако знаеше, че ще може да излезе.

Те ще се обърнат към нас.

Когато влезете в гаража, аз ще съм обърнал вече колата.

"Колата ще бъде обърната за една минута", каза механикът.

Те щяха да ни обърнат гръб, но видяха Попов и се засрамиха.

Колата щеше да бъде обърната до сега, ако не бяхте говорили толкова много.

обясня - обяснявам

Аз съм обяснявал няколко пъти урока.

Той им е обяснил урока добре.

Урокът им е обясняван много пъти и още не са го разбрали.

Всички уроци са обяснени много добре.

Когато майката влезе, аз бях обяснил вече урока на Иванчо.

Урокът му беше обяснен в няколко минути.

Тя би ми обяснила как да отида до там, но сама не знаеше пътя.

Те ще ни обяснят как да пътуваме.

Когато пристигнем, тя ще им е обяснила всичко.

Урокът ви ще бъде обяснен утре.

Ако знаех урока, щях да му го обясня.

Пътят щеше да ни бъде обяснен от един мъж, но никой не дойде и ние заминахме.

оставя - оставям

Аз съм оставил парите си в къщи.
Аз съм ги оставял много пъти там.
Парите са оставени под един камък.
Книгата е оставяна често на леглото. Това не трябва да става.
Тя беше оставила парите си в къщи и затова не можа да замине.
Писмото беше оставено на масата.
Аз не бих оставил парите си в къщи.
Утре ще оставя костюма си за гладене.
Когато дойдете, аз ще съм го оставил вече за гладене.
Писмото ще бъде оставено на масата.
Ние щяхме да оставим парите си в къщи, но в последния момент ги взехме.
Ако Иван беше идвал, книгата щеше да бъде оставена на масата.

платя - плащам

Аз съм му плащал два пъти за тази работа.
Ние сме му платили вече за тази работа.
Костюмът ми още не е платен.
Тя беше платила наема, когато майка ѝ дойде.
Наемът беше платен изцяло.
Аз бих ви платил, ако ми дадете разписка.
Те ще платят наема си утре.
Когато родителите ни дойдат, ние ще сме платили вече колата.
Утре ще бъдат платени последните сто долара.
Аз щях да му платя наема, но той не искаше да ми даде разписка.
Ако ми бяхте дали разписка, наемът щеше да ви бъде платен.

ПОДГОТВЯ - ПОДГОТВЯМ

Аз съм подготвил сина си за училище.

Аз съм го подготвял цяла година.

Синът ми е подготвен много добре.

Аз бях подготвил работата, но нищо не стана.

Всичко беше подготвено много добре, но все пак нищо не стана.

Аз бих го подготвил за училище, ако ми платите.

Ние ще го подготвим за училище.

Когато се върнете от курорт, аз ще съм го подготвил за училище.

Той ще бъде подготвен много добре.

Ние щяхме да я подготвим за неприятността, но няхахме достатъчно време.

Децата ви щяха да бъдат подготвени по-добре за живота, ако бяха минали през университета.

ПОКАЖА - ПОКАЗВАМ

Аз съм му показвал книгата няколко пъти.

Те са ми показали вече музея.

Пътят ми е показван няколко пъти и пак не го зная.

Пътят ѝ е показан от Иван.

Те ни бяха показали вече къщата, когато вие дойдохте.

Къщата ни беше показана от Иван.

Ако имахте време, ние бихме ви показали града.

Утре те ще ни покажат колата си.

Когато те дойдат, ние ще сме ви показали вече всичко.

Ако дойдете, всичко ще ви бъде показано.

Ние щяхме да им покажем всичко, ако имаха време.

получа - получавам

Още не съм получил писмото ѝ.

Багажът е получен на време.

Тя беше получила писмото, когато ѝ се обадох по телефона.

Ние бихме получили писмо от него, ако той знаеше, че сме тук.

Утре ще получа писмо от родителите си.

Докато вие дойдете, аз ще съм получил телеграмата ви.

В кантората на Попов щях да получавам повече пари, но нищо не стана.

Ако бях отишел там, щях да получа от него петстотин долара.

разбера - разбирам

Вярно ли е, че вие сте разбирали български?

Г-н Иванов, ние не сме разбрали урока.

Урокът е разбран само от нея.

Аз бях разбрал от него, че те са в Америка.

Аз бих ви разбрал, ако говорите по-бавно.

Ние ще ви разберем, ако говорите български.

Докато ви получа писмото, аз ще съм разбрал какво искат.

Ако бях учил български, сега щях да разбирам какво говорите.

Ако му бяхте казали всичко това на български, той щеше да ви разбере.

сложа - слагам

Мария слагала всяка седмица по десет лева в банката.

Иван е сложил книгата на масата.

Книгата е сложена на масата.

Аз бях сложил книгата на масата. Някой я е взел.

Багажът беше сложен в един ъгъл на стаята.
Аз не бих сложил багажа на масата за ядене.
От утре ще слагам всеки ден по пет лева в банката.
Аз ще сложа кафявия костюм.
Докато дойдете, аз ще съм сложил багажа в колата.
Ако имаше място, той щеше да сложи багажа в колата.

тръгна - тръгвам

Не искам да се връщаме, след като сме тръгнали вече на път.
Аз бях тръгнал към Иван, когато го видях, че идва към нас.
Тя би тръгнала да пътува, ако имаше достатъчно пари.
От утре ще тръгвам в шест часа за работа.
Кога ще тръгнем за Варна?
Ако дойдете по-късно от пет часа, ние ще сме тръгнали вече.
Те щяха да тръгват всяка сутрин в пет часа за работа, но се отказаха.
Тя щеше да тръгне по-рано, но закъсня.

услуга - услужвам

Тя ми е услужвала много пъти.
Вие сте ми услужили и аз ще ви услужа.
Иван ми даде пари, защото аз му бях услужил с пари един път.
Ние бихме ви услужили, ако имахме пари.
Те ще ми услужват често.
Тя не иска да ми услужи.
Когато вие получите парите, аз ще съм му услужил вече.
Ако колата им беше в ред, те щяха да ми услужат с нея.

ХОДИ

Аз съм ходил вече при Иван.

Когато го видяхме, той беше ходил вече при Иван.

Тя би ходила много, ако лекарят ѝ каже да прави това.

От утре дъщеря ни ще ходи на училище.

Когато пристигнете от Варна, аз ще съм ходил вече в музея.

Аз щях да съм ходил вече в музея, ако бях пристигнал преди вас.

Passive voice of the verbs.

Всичко това е казвано много пъти.

Урокът беше казан много добре.

Нещата ще бъдат купени след два дни.

Пътят е минат за двадесет минути.

Бензинът беше налян в колата.

Багажът на Мария щеше да бъде намерен, ако се бяхме върнали на гарата.

Всички писма са написани от него за един час.

Книгите бяха наредени на масата.

Камионът беше обърнат от силната буря.

Иван беше питан няколко пъти, къде е Борис.

Парите щяха да бъдат платени, ако всичко това не беше станало.

Урокът е повтарян от децата всеки ден.

Урокът беше повторен само два пъти.

Детето щеше да бъде подготвено, ако не беше отишло на планината.

Пакетът беше получен още вчера по пощата.

Зданието е почнато преди един месец и ще бъде свършено след три месеца.

Completion Drill

Translate the following sentences:

1. His luggage was placed on that table over there.
2. The man has been seen by a small child.
3. The car was returned to the place it was bought from.
4. 'Your hands are not washed', said the mother to her children.
5. She has been sent there to see whether the work (the job) was finished.
6. All of the luggage will be brought by one man.
7. If you had not come, all the books would have been given to Peter.
8. The money has been taken from the bank around noon.
9. The books were ('are') received by Maria one hour ago.
10. Both cars have been overturned by several men.
11. When we arrive, everything will be bought already.
12. She was asked the way by a gentleman.
13. He has not been prepared for this kind of a job.
14. If I had had time, the letter would have been sent earlier.
15. Only one picture has been taken from my room.

Use the proper forms of the verbs indicated, according to the following

key:

- 1a perfect: /sem/ plus /l/ participle.
- 1b pluperfect: /byah/ plus /l/ participle.
- 1c conditional: /bih/ plus /l/ participle.
- 1d passive (present): /sem/ plus /n/ or /t/ participle.
- 1e passive (past): /byah/ plus /n/ or /t/ participle.

- 2a future: /šte/ plus present / dependent.
2b future perfect: /šte/ plus /sem/ plus /l/ participle.
2c : /štyah/ plus /da/ plus present / dependent.
2d future passive: /šte/ plus /sem/ or /bede/ plus /n/ or /t/ participle.

Completion Drill

Substitution of different forms of ONE verb.

1. Тя (be, 1a) в София преди много години.
2. Детето (take, 1b) няколко пъти неща от стаята.
3. От стаята (take, 1d) много неща.
4. Докато се върнеш, аз (take, 2b) месото от пазаря.
5. Багажът ни (return, 1 d) от гарата.
6. Ако имаха, те (return, 2c) парите ни.
7. Всичко (bring, 1e) преди няколко минути.
8. Ние (bring, 2c) подаръка, но го забравихме.
9. Мария (start, 1b) да работи в една банка, когато я видяхме.
10. (close, 1c) ли /Вие/ прозореца, моля!
11. Черквата (close, 2d) довечера.
12. Те (go out, 1a) но скоро ще се върнат.
13. Ако отидем по-късно у тях, те (go out, 2 b) вече.
14. Аз (send, 1 e) от г-н Попов два пъти в банката да взема пари.

15. Ако бяхте тук, ние (send, 2 c) ви на курорт във Варна.
16. Когато вие дойдохте, те (send, 1 b) вече пакета.
17. Ако той имаше пари със себе си, той (buy, 2 c) колата.
18. Когато ми дойдете на гости, аз (buy, 2 b) вече колата.
19. Ако не валеше така силно, ние (find, 1c, 2c) пътя.
20. Колата (overturn, 1e) от силната буря.
21. Ако не бях внимавал, аз (overturn, 2 c) колата.
22. Те (turn, 2 a) с лице към нас.
23. Аз (explain, 1c) му, ако знаех.
24. Попов (explain, 2c) къде е гарата, но забрави.
25. Когато дойдете, ние (leave, 2 b) детето при баба му.

Translation Drill

Translate the following sentences:

1. She has left her luggage at the railroad station.
2. At that time we had already paid the rent.
3. She might have prepared me for school [better], if she had not had to work so much.
4. This road has already been shown to us several times.
5. She had gotten her new hat before her son came from Varna.
6. I might have understood him, if he had spoken a little slower.
7. Is it true that you have not understood a single word of what he said?

8. They had placed the table in one of the corners of the garden.
9. I might have left with them, if I had had the money.
10. He had done me a favor, and so I did a favor for him.
11. I might have walked all day long, if I had had better shoes.
12. When they leave for Sofia, I will have left my luggage in their car.
13. I would have left the car in the garage, but Ivan took it for the (this) afternoon.
14. Tomorrow the last ten dollars will be paid to you.
15. I would not have paid the rent to the landlady, if she had not asked for it.
16. If your child had not gone to the mountains, he would have been better prepared for school.
17. If you had asked her, she would have shown you the house.
18. Before she arrives, I will have already received her letter.
19. If he had spoken Bulgarian, I would have understood him.
20. They should have left on the train at five in the morning, but they could not get up in time.

BULGARIAN

BULGARIAN-ENGLISH VOCABULARY

Nouns are followed by special forms of the singular (as, for example, A for the forms with article, V for vocative). The plural is given on the next line.

Verbs are given in both aspects. Each aspect is given a separate entry unless the two appear together alphabetically.

Adjectives have the feminine given on the second line, showing movable /a/ or other unpredictable features.

Pronouns are entered in the nominative only.

This vocabulary contains only the 'burden words', those introduced in the Basic Sentences and Readings. Items used as illustrations in the Notes or as additional vocabulary in the Drills are not included, nor are they assumed in the Reader which follows this course. Some are included in the Index to Grammatical Notes.

BULGARIAN

а	and on the other hand	алея	alley
август	August	алеи	
авиатор	pilot, flyer	американски	American
авиатори		американска	
автобус	bus	ами	but
автобуси		ангажирам (P)	engage, reserve
автор	author	ангажирвам (I)	
автори		английски	English
агнешко (месо)	lamb	английска	
адвокат	lawyer	апетит	appetite
адвокати		април	April
адриатически	Adriatic	аптека	drugstore, pharmacy
адриатически		аптеки	
аеропланен	pertaining to airplane	артист	actor
аеропланна		артисти	
аз	I	асансьор	elevator
азбука	alphabet	асансьори	
азбуки		атмосфера	atmosphere
азиатски	Asiatic	ахна (P)	gasp
азиатска		ахам (I)	
Азия	Asia		
ако	if	баба	grandmother
акумулатор	battery	баби	
акумулатори		бавно	slowly

BULGARIAN

багаж	baggage, luggage	без	without
багажи		без това	besides
бай	Mister (provincial)	безпокоя (I)	trouble, disturb, bother
бал	ball	with /se/	worry
балове		бензин	gas(oline)
балет	ballet	бивш	former
Балкан	Balkan mountain	бивша	
балкански	Balkan	билет	ticket
балканска		билети	
балкон	balcony	било	ridge
балкони		била	
банка	bank	бира	beer
банки		бири	
банкнота	(bank)note	бирария	pub
банкноти		бирарий	
баня	bath	благодаря (I)	thank
бани		благополучно	safely, successfully
басма	cotton material	блед	pale
басми		бледа	
братко	big brother	блестя (I)	shine, glitter
братковци		близо	near, close
баща	father	Бог (Господ v. Боже)	God
бащи		богове	
беден	poor	богат	rich
бедна		богата	

BULGARIAN

бо̀да (I)	prick, spur	бро̀й А. бро̀ят	number, issue
бо̀дна (P)		бро̀еве	
бо̀деж	sharp pain	бро̀нзов	pertaining to bronze
бо̀дежи		бро̀нзова	
бо̀дна (P)	prick, spur	бро̀сна (I)	shave
бо̀да (I)		обро̀сна (P)	
бо̀лен	sick	бро̀снар	barber
бо̀лна		бро̀снари	
бо̀лест (f.)	illness, disease	бро̀снарница	barbershop
бо̀лести		бро̀снарници	
бо̀ли	hurts	бро̀яг	shore
бо̀лка	pain	бро̀гове	
бо̀лки		бу̀ен	violent
бо̀лница	hospital	бу̀йна	
бо̀лници		бу̀лка V. бу̀льо	bride
бомбардировка	bombing	бу̀лки	
бомбардировки		бу̀льон	bouillon
борба	struggle	бу̀рен	stormy
борби		бу̀рна	
бо̀я се (I)	be afraid (of:/ot/)	бу̀ря	storm
бра̀т	brother	бу̀ри	
бра̀тя		бу̀там (I)	push
братовчед	cousin	бу̀тна (P)	
братовчеди		бу̀брек	kidney
братовчедка	cousin (f.)	бу̀бреци	
братовчедки		бу̀да (съм)	be

BULGARIAN

бъдаше	future	ватман	driver (of a streetcar)
българин	Bulgarian, Bulgar	ватмани	
българи		ваш	your, yours
България	Bulgaria	ваша	
български	Bulgarian	вдигам (I)	lift (up)
българска		вдигна (P)	
бърже	fast	вдъхновение	inspiration
бърз	fast	веднага	immediately
бърза		век	century
бързам (I)	hurry	векове	
побързам (P)		велик	great
бързина	speed	велика	
бързини		великолепно	magnificently
бързо	fast	величествен	majestic
бюфет	buffet	величествена	
бюфети		велосипеден	pertaining to bicycle
бял (бел)	white	велосипедна	
бяла		верен	faithful, loyal
		верна	
в	at, in	веселба	entertainment
вагон	R.R. car	веселби	
вагони		весело	joyfully
вагон ли	Pullman	вестник	newspaper
вали	falls (rain, snow)	вестници	
варя (I)	boil	вече	already

BULGARIAN

вечер	evening	винце	wine (diminutive)
вечери		висок	high
вечерен	evening	висока	
вечерна		Витоша	Vitosha mountain
вечеря	dinner, supper	витрина	exhibit window
вечери		витрини	
вечерям (I)	dine	включа (P)	include, incorporate
навечерям се	(P)	включвам (I)	
взема (P)	take	вкус	taste
взимам (I)		вкусове	
вид	type	вкусен	tasty
видове		вкусна	
видя (P)	see	владетел	ruler
виждам (I)		владетели	
вижда се	it seems	влак	train
вие (Вие)	you	влакове	
византийски	Byzantine	власт (f.)	power, government, authority
византийска		власти	
вик	cry, shout	влеза (P)	go in, enter
викове		влизам (I)	
вилаца	fork	влияние	influence
вилици		влияния	
вина	guilt, fault	вместо	in place of, instead
винаги	always	внимавам (I)	pay attention
вино	wine	внимание	attention
вина		внимателно	carefully

BULGARIAN

вода	water	време	time, weather, season
води		времена	
водач	leader	връзка	tie; connection
водачи		връзки	
водачество	leadership	връх А. връхът	summit, peak
водя (I)	lead, conduct, wage war	върхове	
with /se/	conduct oneself	връча (F)	hand in
военен	military	връчвам (I)	
военна		връщам се (I)	return (intr.), come back
возя се (I)	ride, drive	върна се (P)	
война	war	все	always, all, continually
войни		всеки	every
войник	soldier	всяка	
войници		всички	all
войска	army	всичко	everything
войски		вслушам се (P)	listen to
впечатление	impression	вслушвам се (I)	
впечатления		всякъде	everywhere
впусна се (P)	go into, embark	втори	second
впускам се (I)		втора	
врата	door, gate	вторник	Tuesday
врати		вход	entrance
вреда	harm, damage	входове	
вреди		вчера	yesterday
вредя се (F)	get around, manage	възбуда	excitement
вреждам се (I)			

BULGARIAN

възбуди́ен	excited	въобрази́ си (P)	imagine
възбуде́на		въобрази́явам си (I)	
възбудя́ (P)	excite	въобще́	in general
възбужда́м (I)		въпреки́	in spite of
възди́шам (I)	sigh	вървя́ (I)	go, walk
въздъ́жна (P)		върна́ се (P)	return, come back
възду́х	air	върщам́ се (I)	
въздъ́жна (P)	sigh	въртя́ се (I)	go around
възди́шам (I)		върша́ (I)	do, make
възкли́кна (P)	cry out, exclaim	вътре́	in, inside
възкли́квам (I)		вътрешен	internal
възможност́ (f.)	possibility, chance	вътрешна́	
възможности́		вътрешност́ (f.)	interior
възприема́ (P)	accept, adopt	вътрешности́	
възприема́м (I)		вярно́	true
възрасте́н	adult		
възрасте́на		гара́	railroad station
възстано́вя (P)	restore	гари́	
възстано́вявам (I)		гараж́	garage
възхитя́ (P)	enrapture, ravish	гаражи́	
възхища́вам (I)		гарни́тура	trimming; additional item
with /se/	be enraptured	гарни́тури	
възхище́ние	admiration	гастро́л	guest role
вън	outside	гастроли́	
външен	external, outer	генерал́	general
външна́		генерали́	

BULGARIAN

гѣрбов	pertaining to revenue	глобя (P)	fine
гѣрбова		глобявам (I)	
гѣрбова марка	revenue stamp	говѣждо (месо)	beef
Германия	Germany	говоря (I)	speak
героиня	heroine	година	year
героини		години	
герой	hero	годишен	year's
герои		годишна	
гише	(ticket) window	годишнина	anniversary
гигета		годишнини	
глава	head	голям	large, big
глави		голяма	
главен	chief, main	гоня (I)	chase
главна		гора	forest, woods
главно	mainly	гори	
главоболие	headache	горд	proud
гладен	hungry	горда	
гладна		горе	up(stairs)
гладък	smooth	горен	top, upper
гладка		горна	
гладя (I)	press (clothes), iron	горещ	hot
изгладя (P)		гореща	
глас	voice	горещина	heat
гласове		горещини	
гледам (I)	see	господин	gentleman; man, sir
		господа	

BULGARIAN

госпожа	lady, madam, Mrs., ma'am	градус	degree
госпожи		градуси	
госпожица	miss	грамаден	tremendous
госпожици		грамадна	
гост	guest	грамотност (f.)	literacy
гости		граница	boundary
гостна (стая)	drawing room	граници	
гостни		гранича	border (on: /ses/)
гостенка	guest (f.)	грах	peas
гостенки		грижа се (I)	take care
гостоприемен	hospitable	погрижа се (P)	
гостоприемна		гробен	pertaining to grave
гостоприемство	hospitality	гробна	
готвач	cook	грохот	thunder
готвачи		груб	rough
готвя (I)	cook	груба	
сготвя (P)		гръб А. гръбът	back
готов	ready	гръбове	
гстова		грък	Greek
град	city	гръци	
градове		гръцки	pertaining to Greece, Greek
градина	garden	гръцка	
градини		губя (I)	lose
градски	pertaining to city	загубя /изгубя (P)	
градска		with /se/	get lost

BULGARIAN

гърди (pl.)	chest	дванадесет / дванайсет	twelve
гърне	jar, pot	движение	movement, traffic
гърнета / гърнци	pottery	движения	
Гърция	Greece	дворец	palace
гъст	thick, dense	дворци	
гъста		дебел	thick
гювеч	stew	дебела	
гювечи		девет	nine
да	that (see Index)	деветдесет	ninety
да	yes	девети	ninth
давам (I)	give	девета	
дам (P)		деветнадесет /	nineteen
даже	even	деветнайсет	
далеч / далече	far	действие	act, action
далечен	distant	действия	
далечна		действително	really
далечина	distance	декември	December
дали	whether	декларация	declaration
дам (F)	give	деклараций	
давам (I)		декоратор	decorator
дано	let's hope	декоратори	
два (m.)	two	деля (I)	divide
две (f.)		ден	day
двадесет / двайсет	twenty	дни	
двама	two	десен	right
		дясна	

BULGARIAN

десерт	dessert	добитък	livestock
десерти		добре	fine
десет	ten	добър	good
десети	tenth	добра	
десета		доведа (P)	bring, lead up to
дете	child	довеждам (I)	
деца		довечера	this evening
детски	pertaining to child	довижда не	good-bye
детска		доволен	satisfied
дефиле	defile	доволна	
дефилета		договор	treaty
джамия	mosque	договори	
джамий		дойда (P)	come
диагноза	diagnosis	идвам (I)	
диагнози		импер. ела	
дикция	diction	дока то	until; while
диня	watermelon	доктор	doctor
дини		докторка	woman doctor
диригент	conductor	документ	document
диригенти		документи	
днес	today	долар	dollar
днешен	pertaining to today	долари	
днешна		долен	low, lower
до	up to; next to, until	долна	
добавя (P)	add	долина	valley
добавям (I)		долини	

BULGARIAN

домакин	host, householder	другар	comrade
домакини		другари	
домакиня	housewife, hostess	дръвче	small tree
домакини		дръвчета	
домашен	domestic	дръпна (P)	pull
домашна		дърпам (I)	
донеса (P)	bring	дума	word
донасям (I)		думи	
допълня (P)	add to	Дунав	Danube
допълвам (I)		душа	soul
доста	rather	души	
доставя (P)	furnish, supply	души (pl.)	people, persons
доставям (I)		дъжд	rain
достатъчно	enough	дъждове	
дочакам (P)	wait for	дълбок	deep
дочаквам (I)		дълбока	
драг	dear	дълъг	long
драга		дълга	
драма	drama	дърво	tree, trees
драми		дървета	
дреха	cloth	дърва	wood
дрехи		държава	country, state
дроб	lung	държави	
дробове		дърпам (I)	pull
друг	other	дръпна (P)	
друга		дъх	breath, smell

BULGARIAN

дъщеря	daughter	ела! (imper. of идвам)	come!
дъщеря		електрически	electric
дядо / дедо	grandfather	електрическа	
дядовци / дедовци		емигрант	emigrant
		емигранти	
европейски	European	ерген	bachelor
европейска		ергени	
евтин	cheap	есен (f.)	Fall
евтина		есени	
едва / едвам	barely	естество	nature, kind
един	one	етаж	floor
една		етажи	
единадесет /	eleven	ето	here (it is)
единайсет			
единен	united	жалко	its a pity, I'm sorry
единна		желание	wish, desire
единствен	only, sole	желания	
единствена		желая (I)	desire
еднакъв	alike, similar	пожелая (P)	
еднаква		железен	pertaining to iron
езеро	lake	железна / желязна	
езера		жена	woman, wife
език	tongue; language	жени	
езици		женя се (I)	get married
екскурзия	outing	оженя се (P)	
екскурзий			

BULGARIAN

жив	alive	зава̀ря (P)	find s.o. in; surprise
жива		зава̀рвам (I)	
живея (I)	live	добрѐ зава̀рил	well met/ glad to see you
живот	life		
животно	animal	заведа̀ (P)	take (with)
животни		завежда̀м (I)	
жилище	dwelling, residence	заве́са	curtain
жилища		заве́си	
жилищен	pertaining to dwelling, residence	зави́вам (I)	turn; wrap
жилищна		зави́я (P)	
жълт	yellow	зави́си	it depends
жълта		зави́симост (f.)	relation, dependence
жъна (I)	reap	зави́я (P)	turn; wrap
		зави́вам (I)	
за	to (direction)	завладе́я (P)	conquer
за	for, to,	завладе́явам (I)	
затова	for that (reason)	завоева̀тел	conqueror
забележа (P)	notice	завоева̀тели	
забелязвам (I)		заво́й	curve, turning point
забравя (P)	forget	заво́и	
забравям (I)		завче́ра	the day before yesterday
забрадка	kerchief	завържа̀ (P)	tie up; enter into relations
забрадки		завързва̀м (I)	
забраня (P)	forbid, prohibit	завърша̀ (P)	finish
забранявам (I)		завършва̀м (I)	

BULGARIAN

заградя (P)	fence in	здравея (P)	get better (health); consolidate
заграждам (I)		здравявам (I)	
загуба	loss	заинтересувам (P)	interest
загуби		интересувам (I)	
загубя (P)	lose	закон	law
губя (I)		закони	
with /se/	get lost	закуска	breakfast
задача	task	закуски	
задачи		закъснение	delay
заден	rear	закъснения	
задна		закъснея (P)	be late
задоволство	satisfaction	закъснявам (I)	
задушевен	cordial	зала	hall
задушевна		зали	
задължителен	obligatory	залеся (P)	plant
задължителна		залесявам (I)	
задържа (P)	detain, hold up	замая (P)	stupify
задържам (I)		замайвам (I)	
заедно	together	замина (P)	leave, depart
заема	occupy, take up;	заминавам (I)	
заемам	lend to: /на/)	замирам (I)	die down, subside
	borrow (from: /от/)	замра (P)	
		замръзна (P)	freeze
заёт	busy	замръзвам (I)	
заёта		занеса (P)	carry to
		занасям (I)	

BULGARIAN

запад	west	зарзаватчия	vegetable seller
западен	pertaining to west	зарзаватчий	
западна		заседание	session
запазя (P)	preserve	заседания	
запазвам (I)		засиля се (P)	strengthen oneself
запасен	reserve	засилвам се (I)	
запасна		заслужава	it is worth
заповядам (F)	order	засмея се (P)	smile, laugh at
заповядвам (I)		засмивам се (I)	
заповядай!	welcome! Please come in! Please have one! etc.	засрамя (P)	make ashamed
запозна се (P)	become acquainted	засрамвам (I)	
запознавам се (I)		застраховам (I)	insure
започна (P)	begin	застроя (P)	build up
започвам (I)		застроявам (I)	
запуша (P)	stop; close; light a cigar	затворя (P)	close
запушвам (I)		затварям (I)	
запържа (F)	simmer, fry (brown)	затичам се (P)	start to run
запържвам (I)		затичвам се (I)	
зарадвам се (P)	be happy	загова	therefore
радвам се (I)		захлас	stare
заради	because of	захласна се (P)	be enraptured, be entranced
заран (f.)	morning	захласвам се (I)	
зарани		зачервя (F)	redden, become red
зарзават	vegetables	зачервявам (I)	
		защо	why
		защото	because

BULGARIAN

звезден	starry	земя	ground; earth, land
звездна		земи	
звук	sound	зима	winter
звукове / звуци		зими	
звънлив	resonant	зимен	pertaining to winter
звънлива		зимна	
звъня (I)	ring	златен	golden
позвъня (P)		златна	
здание	building	злободневен	topical
здания		злободневна	
здрав	healthy	значи	it means
здрава		зная / знам (I)	know
здраве	health	зоологически	zoological
здравей!	hi! (familiar greeting)	зоологическа	
здрасти!	hi! (familiar greeting)	зрител	spectator
зеле	cabbage	зрители	
зелен	green	зрителен	visual, optic
зелена		зрителна	
зеленикав	greenish	зъб	tooth
зеленикава		зъби	
зеленина	verdure	зъбен	pertaining to tooth
зеленчук	vegetables	зъбна	
зеленчуци		зъболекар	dentist
земеделие	agriculture	зъболекари	
земеделски	agricultural		
земеделска			

BULGARIAN

и	and, also; even	известен	well known, famous
и .. и ..	both ... and ...	известна	
игра	acting, play	извикам (P)	call, shout
игри		извиквам (I)	
играч	player	извиня (P)	excuse
играчи		извинявам (I)	
играя (I)	play	извира	spring up, flow up
игрище	playground	извор	spring, well
игрища		извори	
идвам (I)	come	извън	outside
дойда (P)		извънредно	extraordinarily
импер. ела!	come!	изгарям (I)	burn (up), glow
идея	idea	изгоря (P)	
идеи		изгасна (P)	go out, become extinct
иди!	Imperative of отивам	изгасвам (I)	
идете!		изгладнея (P)	become hungry
из	through, around	изгладнявам (I)	
избера (P)	choose, elect	изгладя (P)	press (clothes), iron
избирам (I)		гладя (I)	
изблик	outburst	изглед	appearance
изблици		изгледи	
избухна (P)	blow, burst	изглежда	it seems, it appears
избухвам (I)		изгоря (P)	burn (up), glow
извадя (P)	take out	изгарям (I)	
изваждам (I)		изгрея (P)	begin to shine
извара	curd	изгрявам (I)	

BULGARIAN

изгубя /загубя (F) lose	изморя се (P) become tired
губя (I)	изморявам се (I)
with /se/ get lost	изненада surprise
издам (F) put out, publish	изненади
издавам (I)	изненадам (P) surprise
издигам се (I) rise	изненадвам (I)
издигна се (P)	изненадващо surprisingly
издържа (P) hold up; present; endure	износ export
издържам (I)	изобилен abundant
изиграя (F) play (out); cheat	изобилна
изигравам (I)	изобразя (P) depict, portray
изкажа (P) express, say out	изобразявам (I)
изказвам (I)	изобретение invention
изкача се (P) go up	изобретения
изкачвам се (I)	изпека (P) bake, roast, broil
изключение exception	изпичам (I)
изключения	изпитам (P) experience, examine
изключително exclusively	изпитвам (I)
изкуствено artificially	изпичам bake, roast, broil
изкуство art	изпека
излеза (F) go out	изправя (P) erect
излизам (I)	изправям (I)
изложба exhibit	изпратя (F) send (away)
изложби	изпращам (I)
измия (P) wash (out)	изпращач sender
мия (I)	изпращачи

BULGARIAN

изпѣдя (P)	chase out	имам (neg. нямам)	have
изпѣждам (I)		има (neg. няма)	there is
изпѣлня (P)	fulfill, execute, carry out	име	name
изпѣлнявам (I)		имена	
изравня (P)	level, equalize	империя	empire
изравнявам (I)		империй	
изстина (P)	catch cold, become cold	иначе	otherwise
изстивам (I)		индийски	pertaining to Hindus or India
изток	east	индийска	
източноевропейски	Eastern European	инду ски	Indian
източноевропейска		инду ска	
изтощя (P)	exhaust	интерес	interest
изтощявам (I)		интереси	
изтъня (P)	thin out	интересно	interestingly
изтънявам (I)		интересувам (I)	interest
изхабя (P)	use up	заинтересувам (P)	
изхабявам (I)		искам (I)	want, ask
изходя (P)	go around, travel around	поискам (P)	
изхождам (I)		искърски	pertaining to the river Iskar
изцяло	completely	искърска	
изчезна (P)	vanish	истински	real
изчезвам (I)		истинска	
изящен	exquisite, fine	история	history
изящна			
или	or	кабинет	office, cabinet, workroom
		кабинети	

BULGARIAN

кадифя̀н	velvet	карто̀ф	potato
кадифя̀на		карто̀фи	
кажа́ (P)	tell, say	каса́	cash desk, safe
казва́м (I)		каси́	
как	how	каса̀пин	butcher
какво́	what	каса̀пи	
както́	as	каси́ерка	cashier (f.)
какъ̀в	what	каси́ерки	
каква́		ката̀драла	cathedral
кама̀ра	chamber	ката̀драли	
камари́		като́	like, such as
камене́н	pertaining to stone	като́ че́ ли	as if
каменна́		ката̀шка	multiple rocket gun
камион	truck	ката̀шки	
камиони́		кафе́	coffee
кантора́	office	кафе́не	café
кантори́		кафе́нета	
канцелария́	office	кафя̀в	brown
канцеларий		кафя̀ва	
карам́ (I)	drive, ride (on)	кача́ се́ (P)	ascend, go up
карте́чница	machine gun	качва́м се́ (I)	
карте́чници		каче́ство	quality
картина́	scene; picture	каче́ства	
картини́		кашка̀вал	yellow cheese
карти́чка	card	кашля́м (I)	cough
карти́чки			

BULGARIAN

килиен	pertaining to cell	кога	when
килийна		когато	when
килим	rug	кой	who
килими		коя	
килия	cell (room)	който	which, who
килий		която	
кило	kilogram (colloqu.)	кола	car, wagon
кила		коли	
километър	kilometer	колело	wheel
километри		колела / колелета	
кино	movie	колет	parcel
кина		колет	
класа	class	колетен	pertaining to parcel
класи		колетна	
климат	climat	количка	small cart
клуб	club	колички	
клубове		колко	how much
кмет	mayor	колкото	as much as
кметове		колона	column
кметство	town hall	колони	
кметства		комедия	comedy
книга	paper; book	комедий	
книги		комичен	comic
книжка	booklet	комична	
книжки		комплицирам	(I) complicate
книжнина	literature		

BULGARIAN

кон	horse	коса	hair
коне		коси	
кондуктор	(streetcar or train) conductor	костюм	suit
кондуктори		костюми	
конкурс	contest	кошер	(bee)hive
конкурси		кошери	
консерва	can (canned goods)	краен	pertaining to end
консерви		крайна	
континентален	continental	край	end; (prep.) by
континентална		краища	
контра	against	крайно	extremely
контраст	contrast, difference	крак	foot
контрасти		крака	
концерт	concert	на крак	on the way, standing
концерти		кралство	kingdom
концертен	pertaining to concert	кралства	
концертна		красив	pretty
кооперативен	cooperative	красива	
кооперативна		кратък	short
кооперация	cooperative (store, society)	кратка	
коопераций		крача (I)	stride, pace
копринен	silk	крачка	step
копринена		крачки	
кореспонданс	transfer	крем	cream
корито	bed, basin	критика	criticism
корита		критики	

BULGARIAN

кръвен	pertaining to	къпя се (I)	bath
кръвна	blood	окъпя се (P)	
кръст	middle of the back;	кървав	blood-red; bloody
кръстове	cross	кървава	
кубе	dom	късмет	luck
кубета		късно	late
култура	culture	късен, късна	late
култури		къща	home, house
културен	cultural	къщи	
културна		къщен	pertaining to house
куп	heap	къшна	
купове		лампа	lamp
купол	dome	лампи	
куполи		лев	lev
купя (P)	buy	левовете	
купувам (I)		легация	legation
кухня	kitchen	легаций	
кухни		легло	bed
къде	where	легла	
където	where	лед	ice
към	to, toward; about	ледове	
кънка	skate	лежа (I)	lie, be lying down
кънки		лек	light, not heavy
къпалня	swimming pool	лека	
къпални			

BULGARIAN

лекар	physician	лунен	pertaining to moon
лекари		лунна	
лекарство	medicine	лъв	lion
лекарства		лъвове	
леля	aunt	лъжа (I)	lie
лели		with /se/	be mistaken
лесен	easy	лъжица	spoon
лесна		лъжици	
летен /лятен	pertaining to summer	лъжичка	small spoon
летна /лятна		лъжички	
литература	literature	лъсна	shine
литър	litre	лъскам	
литри		любеница	watermelon
лице	face; person	любеници	
лица		любопитен	curious
лодка	boat	любопитна	
лодки		любопитство	curiosity
лош	bad	любопитствувам (I)	be curious
лоша		полюбопитствувам (P)	
луканка	sausage	лют / лютив	pungent, hot
луканки		люта / лютива	
луксозен	luxurious	ляв / лев	left
луксозна		лява / лева	
луна	moon	лято / лето	summer
луни		лета	

BULGARIAN

магазин	store	махараджа	maharajah
магазини		махараджи	
май	May	мач	(sporting) match
майка	mother	мачове	
майки		мед (m.)	honey
майстор	skilled workman,		
майстори	master	медицина	medicine
макар	in spite of	между	among; between
малко	a little	между другото	by the way
малоброен	little numerous	международен	international
малобройна		международна	
малцина	a few	мезе	appetizer
малък	small	мезета	
малка		мек	soft
мама V. мамо	mother	мека	
Марица	Maritsa (river)	мелодичен	melodious
марка	stamp; make	мелодична	
марки		мелодия	melody
март	March	мелодий	
марширувам (I)	be marching	мерси	thank you
маса	table; mass	месец	month
маси		месеци	
масло	butter	месо	meat
материал	material	мил	amiable, kind, dear
материали		мила	

BULGARIAN

МИЛИОН	million	МИТО	duty, tariff
МИЛИОНИ		МИТА	
МИЛОСЪРДЕН	who has pity for others	МИТОЛОГИЯ	mythology
МИЛОСЪРДНА		МИЯ (I)	wash
МИЛОСЪРДНА СЕСТРА	nurse	ИЗМИЯ (F)	
МИЛЯ	mile	МЛАД	young
МИЛИ		МЛАДА	
МИНА (P)	go through	МЛЯКО /МЛЕКО	milk
МИНАВАМ (I)		МЛЕКА	
МИНАЛО	past	МНОГО	very, too, many
МИНЕРАЛЕН	pertaining to mineral	МНОГОБРОЕН	numerous
МИНЕРАЛНА		МНОГОБРОЙНА	
МИНИСТЕРСТВО	ministry	МНОГОЦВЕТЕН	with many colors
МИНИСТЕРСТВА		МНОГОЦВЕТНА	
МИНИСТЪР (cabinet) minister		МНОЗИНА	many
МИНИСТРИ		МОБЕЛИРАМ (I)	furnish
МИНУВАЧ	passer by	МОГА (I)	be able, can
МИНУВАЧИ		МОДЕРЕН	modern
МИНУТА	minute	МОДЕРНА	
МИНУТИ		МОЖЕ	it's possible
МИРЕН	pertaining to peace	МОЖЕ БИ	perhaps
МИРНА		МОЙ	my
МИРИЗМА	smell, odour	МОЯ	
МИРИЗМИ		МОЛЯ (I)	beg
МИСЛЯ (I)	think	МОЛЯ /МОЛЯ ВИ СЕ	please, please don't mention it, I beg your pardon, etc.
ПОМИСЛЯ (P)			

BULGARIAN

МОМЕНТ	minute; second	МЪЖ	man; husband
МОМЕНТИ		МЪЖЕ	
МОМЧЕ	boy	МЪЛЧАНИЕ	silence
МОМЧЕТА		МЪРЗЕЛИВ	lazy
МОМЧЕШКИ	pertaining to boy	МЪРЗЕЛИВА	
МОМЧЕШКА		МЪЧЕН	difficult
МОРЕ	sea	МЪЧНА	
МОРЕТА		МЪЧНО	with difficulty
МОРКОВ	carrot	МЯРКА / МЕРКА	measure
МОРКОВИ		МЕРКИ	
МОСТ	bridge	МЯСТО / МЕСТО	place
МОСТОВЕ		МЕСТА	
МОТИВ	motive	НА	on, at, to
МОТИВИ		НАБЛИЖА (P)	approach, come near
МОТОР	motor	НАБЛИЖАВАМ (I)	
МОТОРИ		НАБЛИЗО	nearby
МОТОЦИКЛЕТЕН	pertaining to motorcycle	НАБЛЮДАВАМ (I)	observe
МОТОЦИКЛЕТНА		НАВАЛИЦА	crowd
МРАМОРЕН	pertaining to marble	НАВДИГАМ (I)	lift up, rise
МРАМОРНА		НАВДИГНА (P)	
МУЗЕЙ	museum	НАВЕЧЕРЯМ СЕ (P)	dine
МУЗЕИ		ВЕЧЕРЯМ (I)	
МУЗИКА	music; band	НАВИКНА (P)	get used to
МУЗИКАНТ	musician	НАВИКВАМ (I)	
МУЗИКАНТИ			

BULGARIAN

навлеза (P)	enter, penetrate	намаля (P)	diminish
навлизам (I)		намалявам (I)	
нагоре	upward, up	намеря (P)	find
над	over, above	намирам (I)	
надежда	hope	намеся се (P)	intervene
надежди		намесвам се (I)	
надзъртам (I)	peer at	намирам (I)	find
надзърна (P)		намеря (P)	
надолу / долу	down	наобядвам се (P)	have lunch
по-надолу	further down	обядвам (I)	
надявам се (I)	hope	нападам (I)	attack
надясно	on the right	нападна (P)	
наем	rent	напиша (P)	write
наеми		пиша (I)	
назад	back, backward	напоследък	lately
наистина	indeed, really	направление	direction
най-	most (superlative particle)	направления	
наканя се (P)	get ready	направо	directly, straight out or ahead
наканвам се (I)		направя (P)	make, do
наляя (P)	pour into, fill	правя (I)	
наливам (I)		напредна (P)	advance
нали	(question particle)	напредвам (I)	
наливам (I)	pour into, fill	напредък	progress
наляя (P)		например	for example
наляво	on the left	напълно	completely

BULGARIAN

наредя́ (F)	arrange	натру́пам (P)	pile up
нарежда́м (I)		натру́пвам (I)	
нарека́ (F)	name, call	натурале́н	natural
нари́чам (I)		натурале́на	
наро́д	nation, many people;	нау́ча (P)	learn
наро́ди	nations	у́ча (I)	
наро́ден	national	нахлу́я (P)	invade
наро́дна		нахлу́вам (I)	
наса́м	this way, hither	нахраня́ се (P)	eat
насе́ление	population	храня́ се (I)	
наси́тя (F)	satiate	на́чало	beginning
наси́щам (I)		на́чин	way, manner
насла́дя се (P)	enjoy	на́чини	
наслажда́вам се (I)		не́	no
насле́дник	descendent	небе́	sky; heaven
насле́дници		(небе́са)	heaven
насто́я (P)	insist	неблагоро́ разумен	imprudent
насто́явам (I)		неблагоро́ разумна	
настъ́пя (P)	come on, set in; step on; advance	нево́ля	adversity
настъ́пвам (I)		нево́ли	
ната́м	that way, thither	него́в	his
ната́тък	that way	него́ва	
и така́ ната́тък	and so on, etc.	неде́й	don't
натиск	pressure	неде́ля	Sunday
натисна́ (P)	press, push	неде́ли	
натиска́м (I)		независимо́ст (f.)	independence

BULGARIAN

нека	let	ноември	November
неколцина	a group of several, a few people	нож	knife
непрекъснато	continuously	ножове	
непременно	at any price	номер	number, size
неприятност (f.)	trouble	номера	
неприятности		нося (I)	carry
неуредица	dissension	with /se/	float, hover
неуредици		нотка	diminutive of
нешастие	misfortune	нота, ноти	note
нешастия		нрави (pl.)	customs, morals
за нещастие	unfortunately	нужда	need
нещо	something	нужди	
неща		нуждая се (I)	need
нива	cultivated field	нужен	necessary
ниви		нужна	
ние	we	нула	zero
никакъв	no sort of, no kind of	нули	
никаква		някакъв	some kind of
нищо	nothing	някаква	
но	but	някой	some
нов	new	някоя	
нова		няколко	a few, several
новина	news	някъде	somewhere
новини		няма /нема	there isn't
новобранец	military recruit	няма защо	you're welcome; don't mention it
новобранци			

BULGARIAN

обадя (F)	notify	обратен	opposite, reverse
обаждам (I)		обратна	
обгърбвам (I)	attach or stick a revenue stamp	обръсна се (F)	shave oneself
обед /обяд	noon, noon meal	обръсна се (I)	
обеля (P)	feel	обръщам (I)	turn around
обелвам (I)		обърна (P)	
обещая (P)	promise	обстановка	furnishings, set up
обещавам (I)		обувка	shoe
обикалям (I)	go around	обувки /обуца	
обиколя (P)		обширен	widespread
обикновен	ordinary	обширна	
обикновена		общ	general
обикновено	usually	обща	
обиколя (P)	go around	обществен	public, social
обикалям (I)		обществена	
обичам (I)	like, love	общество	society
облак	cloud	общества	
облаци		община	commune
облека се (P)	dress oneself	общини	
обличам се (I)		обърна (F)	turn around
облекло	clothing	обръщам (I)	
облепя (F)	stick on	обядвам (I)	have lunch
облепявам (I)		наобядвам се (P)	
обличам се (I)	dress oneself	обясня (F)	explain
облека се (P)		обяснявам (I)	
образувам (I)	form, make		

BULGARIAN

о̀гледа̀ло	mirror	о̀па се́н	dangerous
о̀гледа̀ла		о̀па с̀на	
о̀гра̀да	fence	о̀пе ка́ (P)	bake
о̀гра̀ди		о̀пи ча́м (I)	
о̀гра̀ниче́ние	limitation	о̀пе ра́	opera
о̀гра̀ниче́ния		о̀пе ри́	
о̀гро́мен	huge, enormous	о̀пи сва́м (I)	describe
о̀гро́мна		о̀пи ша́ (P)	
о̀же́ня се́ (P)	marry	о̀пи т́	attempt
о̀же́ня се́ (I)		о̀пи ти́	
о̀жи́вен	lively, busy	о̀пи та́м (P)	try
о̀жи́вена		о̀пи тва́м (I)	
о̀жи́вея́ (P)	revive, enliven	о̀пи ча́м (I)	bake
о̀жи́вява́м (I)		о̀пе ка́ (P)	
о̀зdráвея́ (P)	get well	о̀пи ша́ (P)	describe
о̀зdráвява́м (I)		о̀пи сва́м (I)	
о̀ко́	eye	о̀пла ча́ се́ (P)	complain
о̀чи́		о̀пла ква́м се́ (I)	
о̀сле́пи о̀чи́	temples	о̀пра́вя се́ (P)	get better
о̀о̀ко́ло	about	о̀пра́вям се́ (I)	
о̀кря̀г	region, county	о̀пър́жа (P)	fry
о̀кря̀зи		о̀пър́жва́м (I)	
о̀ктомв́ри	October	о̀ра́ (I)	plow
о̀кър́пя се́ (P)	bath	о̀рда́	horde
о̀кър́пя се́ (I)		о̀рди́	

BULGARIAN

орел	eagle	остана (P)	stay
орли		оставам (I)	
ореол	halo	остаряя (P)	become old, age
оркестър	orchestra	остарявам (I)	
оркестри		остатък	remainder, rest
оръдие	cannon, gun, heavy ordnance	остатъци	
оръдия		остров	island
осведомя (P)	inform, notify	острови	
осведомявам (I)		остър	sharp
освен	besides	остра	
осветя (P)	light up, illuminate	от	from
осветлявам (I)		отбия се (P)	turn aside, get out of the way
освободя се (P)	become free	отбивам се (I)	
освобождавам се (I)		отблизо	from a short distance
освобождение	liberation	отбрана	defense, protection
осем	eight	отварям (I)	open
осемдесет	eighty	отворя (P)	
осемнадесет /	eighteen	отвлека (P)	carry off, kidnap
осемнайсет		отвличам (I)	
осми	eighth	отворя (P)	open
осма		отварям (I)	
особено	especially	отворена картичка	postcard
оставам (I)	stay	отвърщам (I)	retort, repay
остана (P)		отвърна (P)	
оставя (P)	leave, let (go)	отвъд	beyond
оставям (I)			

BULGARIAN

отвѣрна (P)	retort, repay	открѣя (P)	open, uncover
отвѣрѣам (I)		открѣвам (I)	
отговарѣам (I)	answer, reply	откъсна (P)	tear off
отговора (P)		откъсвам (I)	
отговор	answer	отличен	wonderful
отговори		отлична	
отговора (P)	answer, reply	отмина (P)	pass by
отговарѣам (I)		отминавам (I)	
отгоре	on top	отнема (P)	take away
отдавна	for a long time	отнемам (I)	
отдел	department	относно	relating to, regarding
отдели		отношение	relationship, relation
отделен	separate	отношения	
отделна		отплатѣ се (P)	repay
отделение	department	отплащам се (I)	
отделения		отпочина си (P)	rest
отделя (P)	separate	отпочивам си (I)	
отделям (I)		отправѣ се (P)	go in the direction of, make for
отдрѣпна се (P)	withdraw	отправѣам се (I)	
отдрѣпвам се (I)		отпрата (P)	send away
отивам (I)	go	отпращам (I)	
отида (P)		отпѣтувам (I)	start, depart, leave
отиване и връщане	roundtrip	отражение	reflection
отида (P)	go	отражения	
отивам (I)		отразѣ (P)	reflect
		отразѣвам (I)	

BULGARIAN

отрупам (P)	pile high, heap	паваж	pavement
отрупвам (I)		павирам (I)	pave
отседна (P)	put up	падам (I)	fall
отсядам (I)		падна (P)	
отсреща	against, vis-a-vis	пазар	market (-place)
отсрещен	opposite	пазари	
отсрещна		пазарувам (I)	shop, buy
отсядам (I)	put up	пазаря се (I)	bargain
отседна (P)		пак	again
оттатък	across, beyond	пакет	package
оттатъшен	beyond	пакети	
оттатъшна		пакост (f.)	mischief, harm
отчаяние	despair	пакости	
офицер (military)	officer	палка	baton, stick
офицери		палки	
офицерски	pertaining to an officer	палто	coat
офицерска		палта	
официално	formally	памет (f.)	memory
очаквам (I)	expect	паметник	monument
очаровам (I)	fascinate	паметници	
очудя се (P)	wonder, marvel	парад	parade
очудвам се (I)		паради	
още	yet	паралелно	parallel
		пари (pl.)	money
		парк	park
		паркове	

BULGARIAN

партер	parterre	пикник	picnic lunch
патриотизъм	patriotism	пикници	
пациент	patient	пиле	chicken
пациенти		пилета	
пека (I)	bake	пилешки	pertaining to chicken
перило	handrail	пилешка	
перила		пипер	pepper
песен (f.)	song	пиперка	pepper
песни		пиперки	
пет	five	Пирин	Pirin (mountain)
петдесет	fifty	пирожка	patties
пети	fifth	пирожки	
пета		писалка	pen
петнадесет /	fifteen	писалки	
петнайсет		писател	writer
петък	Friday	писатели	
петънце	small spot, blot	писмо	letter; script
петънца		писма	
печалба	profit	питама (I)	ask
печалби		попитама (P)	
пеш / пеша	on foot	питие	drink
пиаца	taxi stand	питиета	
пиаци		пиша (I)	write
пиеса	play (in theatre)	напиша (P)	
пиеси		пия (I)	drink

BULGARIAN

плавам / плувам (I)	swim	плувам (I)	swimm
плавателен	navigable	плътен	compact, solid
плавателна		плътна	
планина	mountain	плячка	prey
планини		по	at, in, to each, etc.
планински	mountainous	по-	more (comparative)
планинска		победа	victory
платформа	platform	победи	
платформи		победя (P)	defeat
платя (P)	pay	побеждавам (I)	
плащам (I)		побързам (P)	hurry
плаша се (I)	fear	бързам (I)	
уплаша се (P)		повдигам (I)	raise, lift
плащам (I)	pay	повдигна (P)	
платя (P)		повече	more
племе	tribe	повторя (P)	repeat
племена		повтарям (I)	
плик	envelope	поглед	glance, look, gaze
пликове		погледи	
плод	fruit	погрижа се (P)	take care
плодове		грижа се (I)	
плоча	slab, plate	под	under, below
плочи		подам (P)	hand, pass
плочка	diminutive of slab	подавам (I)	
площад	square, plaza	поданик	citizen
площади		поданици	

BULGARIAN

подарѣк	gift	пожар	fire, conflagration
подарѣци		пожари	
подготвя (P)	prepare	пожелая (P)	wish, desire
подготвям (I)		желая (I)	
поддържам (I)	support	позволя (P)	permit
подканя (P)	urge	позволявам (I)	
подканвам (I)		позвъня (P)	ring
подне са (P)	serve	звъня (I)	
поднасям (I)		поздравление	congratulation
подобен	similar, like	поздравления	
подобна		поздравя (P)	greet, salute
подпоручик	second lieutenant	поздравявам (I)	
подпоручици		познавам (I)	know
подробен	detailed	познавам (I)	recognize
подробна		позна (P)	
подробност (f.)	detail	познавам се (I)	be acquainted
подробности		познат	acquaintance
подскача (P)	jump about	позната	
подскачам (I)		позна (P)	recognize
подстрижа (P)	cut hair	познавам (I)	
подстригвам (I)		поискам (P)	ask, want
подтикна (P)	push, urge	искам (I)	
подтиквам (I)		покажа (P)	show
поет	poet	показвам (I)	
поети		покана	invitation
		покани	

BULGARIAN

<p>поканя (P) invite</p> <p>поканвам (I)</p> <p>покоря (P) conquer</p> <p>покорявам (I)</p> <p>покрай alongside of, by</p> <p>покривам (I) cover</p> <p>покрива (P)</p> <p>покривка cover, cloth</p> <p>покривки</p> <p>покрива (P) cover</p> <p>покривам (I)</p> <p>покръстя (P) convert to Christianity</p> <p>покръствам (I)</p> <p>покупка purchase</p> <p>покупки</p> <p>поле field</p> <p>полета</p> <p>полезен useful</p> <p>полезна</p> <p>политически political</p> <p>политическа</p> <p>полковник colonel</p> <p>полковници</p> <p>половина half</p> <p>полуостров peninsula</p> <p>полуострови</p>	<p>полутъмнина half darkness</p> <p>получа (P) receive</p> <p>получавам (I)</p> <p>полюбопитствувам (P) be curious</p> <p>любопитствувам (I)</p> <p>полюлей chandelier</p> <p>полюлей</p> <p>помагам (I) help</p> <p>помогна (P)</p> <p>поминък occupation</p> <p>помисля (P) think</p> <p>мисля (I)</p> <p>помня (I) remember</p> <p>помогна (P) help</p> <p>помагам (I)</p> <p>понасям (I) endure</p> <p>поне са (P)</p> <p>поне at least</p> <p>понеделник Monday</p> <p>понеже because</p> <p>поне са (P) endure</p> <p>понасям (I)</p> <p>понякога sometimes</p> <p>понятие idea, concept</p> <p>понятия</p>
--	---

BULGARIAN

поотпочина си (P)	rest (for a while, a little)	послужа (F)	serve
поотпочивам си (I)		служи (I)	
попитам (P)	ask	послушам (P)	listen, hear
пита́м (I)		слушам (I)	
поправка	repair	посока	direction
поправки		посоки	
попра́вя (P)	correct, repair	посо́ча (P)	point to
попра́вям (I)		со́ча (I)	
порасна (P)	grow up	посрещам (I)	meet
раста́ (I)		посрещна (P)	
португалец	Portugese	пост	position
португалци		постове	
поручик	lieutenant	поставя (P)	put on; present
поручици		поставям (I)	
поръчам (P)	order	постановка	stage setting
поръчвам (I)		постарая се (P)	do my best
посетител	visitor	старая се (I)	
посетители		постепенно	gradually
посетя́ (P)	visit	постоянен	constant
посещавам (I)		постоянна	
посипя́ (P)	sprinkle, strew	постоянно	constantly
посипвам (I)		построя́ (P)	construct, build
после	after, afterwards	строя́ (I)	
най-после	at last	постъпя́ (P)	act; enter
последен	last	постъпвам (I)	
последна			

BULGARIAN

потвърдя (P)	confirm	почудя се (P)	wonder, marvel
потвърждавам (I)		чудя се (I)	
потегля (P)	travel on, start travelling	пошегувам се (P)	joke, jest
потеглям (I)		шегувам се (I)	
поточе	small stream	пошепна (P)	whisper
поточета		шепна /шептя (I)	
потъна (P)	sink	поща	post office, mail
потъвам (I)		пощи	
почакам (P)	wait	пояс	belt, zone
чакам (I)		пояси	
почвам (I)	begin	прав	straight, erect
почна (I)		права	
почерпя (P)	invite, offer	правителство	government
черпя (I)		правителства	
почивам (I)	rest	право	law; right
почина (P)		права	
почивка	rest, intermission	правя (I)	do, make
почивки		направя (P)	
почина (P)	rest	пратя (P)	send
почивам (I)		пращам (I)	
почитание	respect	прегледам (P)	examine
почна (P)	begin	преглеждам (I)	
почвам (I)		преда (I)	spin
почти	almost	предам (P)	transmit; betray
почувствувам (P)	feel	предавам (I)	
чувствувам (I)		предварително	in advance

BULGARIAN

предгради ^е	suburb, ago	представя ^я вам (I)	represent
предградия		представя ^я си (P)	imagine
предѐл, предѐли	boundary, limit	представя ^я м си (I)	
преди	before	предупредя ^я (P)	warn
по-преди	earlier	предупрежда ^я вам (I)	
предизвика ^м (P)	cause	преживея ^я (P)	experience
предизвиква ^м (I)		преживя ^я вам (I)	
предимно	mainly, chiefly	през	during, through
предлож ^а (P)	suggest, offer	президиум	presidium
предлаг ^а м (I)		прекара ^м (P)	spend time
предложение	suggestion, offer	прекар ^я вам (I)	
предложения		прекъсна ^я (P)	interrupt
предпазя ^я (P)	protect	прекъс ^я вам (I)	
предпазва ^м (I)		преместя ^я се (P)	move (intr.)
предпиша ^я (P)	prescribe	премест ^я вам се (I)	
предпис ^я вам (I)		премиера	premiere
предплатя ^я (P)	pay in advance	премиери	
предплащ ^я м (I)		препоръчан	registered
предпочета ^я (P)	prefer	препоръчана	
предпочита ^м (I)		пресека ^я (P)	cross
представа	idea, image	пресич ^я м (I)	
представи		пресен	fresh
представител	representative	пресна	
представители		пресечка	intersection
представление	presentation	пресечки	
представления			

BULGARIAN

пресичам (I)	cross	приказка	story
пре сека (P)		приказки	
прескоча (P)	jump over	приличам (I)	be like, resemble
прескачам (I)		пример	example
престоя (P)	stay, sojourn	примери	
престоявам (I)		на пример	for example
претъпкам (P)	pack, cram	примеся (P)	mix
претъпквам (I)		примесвам (I)	
преувелича (P)	exaggerate	прислужник	servant
преувеличавам (I)		прислужници	
при	to, with, by, on	прислушам (P)	auscultate
прибера (P)	put away	прислушвам (I)	
прибирам (I)		пристанище	port
приближа (P)	get near	пристанища	
приближавам (I)		пристигам (I)	arrive, come
прибягам (P)	run to, resort to, have recourse to	пристигна (P)	
прибягвам (I)		присъствувам (I)	be present
привлека (P)	attract	приятел	friend
привличам (I)		приятели	
приготвя (P)	prepare	приятелски	friendly
приготвям (I)		приятелска	
	with /se/ prepare oneself	приятелство	friendship
приема (P)	accept	приятен	nice, pleasant
приемам (I)		приятна	
признак	sign, symptom	приятно ми е	I'm pleased [to meet you]
признаци			

BULGARIAN

пробия (P)	bring through	произношение	pronunciation
пробивам (I)		пролет	spring
провъзглася (P)	proclaim, declare	проливен	heavy (rain)
провъзгласявам (I)		проливна	
програма	program, schedule	просвещение	education
програми		проследя (P)	follow
прогрес	progress	следя (I)	
продавам (I)	sell	прост	simple
продам (P)		проста	
продавач	salesman	просто	simply
продавачи		против	against
продам (P)	sell	противен	opposite
продавам (I)		противна	
продукт	product	противоаеропланен	antiaircraft
продукти		противоаеропланна	
продължа (P)	continue	противовъздушен	antiaircraft
продължавам (I)		противовъздушна	
прозорец	window	противопоставя се (P)	resist
прозорци		противопоставям се (I)	
прозрачен	transparent	процент	percentage
прозрачна		проценти	
произведа (P)	produce	процъвтѣ (P)	flourish
произвеждам (I)		процъвтѣвам (I)	
производство	production	прочут	famous
произнеса (P)	pronounce	прочута	
произнасям (I)			

BULGARIAN

проявя се (P)	manifest oneself	път	trip; way, road
проявявам се (I)		пътища	
пръст	finger	пътека	path; stair-carpet
пръсти		пътеки	
птица	bird	пътувам (I)	travel
птици			
публика	public	работа	business; labor, work
пусна (P)	let	работи (pl.)	things
пускам (I)		работник	worker
пушка	rifle	работници	
пушки		работя (I)	work
пчела	bee	радвам се (I)	be happy
пчели		зарадвам се (P)	
пък	on the other hand	радост (f.)	joy
пълнолуние	full moon	радости	
пълня (I)	fill, stuff, load, charge	радостен	joyful
пъпеш	canteloupe	радостна	
пъпешки		разбера (P)	understand
първенство	supremacy	разбирам (I)	
първи, пръв	first	разбера се (P)	get along with, come to terms with
първа		разбирам се (I)	
пържа (I)	fry	разбирам (I)	understand
път	time	разбера (P)	
пъти		разбира се	of course
		разбирам се (I)	get along with, come to terms with
		разбера се (P)	

BULGARIAN

разбира̀телство	understanding	разма̀хам (P)	wave
разва̀ля (P)	spoil, destroy	разма̀хвам (I)	
разва̀лям (I)		раз̀ни	various, diverse
развѐда (P)	take around	разотѝда се (P)	disperse
развѐждам (I)		разотѝвам се (I)	
развѝя се (P)	develop	разпа̀дам се (P)	fall apart
развѝвам се (I)		разпа̀дна се (I)	
развѝржа (P)	untie	разпѝсание	schedule
развѝрзвам (I)		разпѝсания	
разглѐдам (P)	look at	разпѝска	receipt
разглѐждам (I)		разпѝски	
разго̀вор	conversation	разпѝтам (P)	interrogate, ask
разго̀вори		разпѝтвам (I)	
раздѐля (P)	divide	разпо̀ложение	disposition, situation
раздѐлям (I)		разпра̀вя (P)	tell, explain, narrate
разка̀жа (P)	tell (a story), narrate	разпра̀вям (I)	
разка̀звам (I)		разпрѐделя (P)	distribute, arrange
разко̀шен	luxurious	разпрѐделям (I)	
разко̀шна		разпро̀страня (P)	spread
разлѐя (P)	spill, spread	разпро̀странявам (I)	
разлѝвам (I)		разсѝр̀дя се (P)	be angry
разлѝка	difference	сѝр̀дя се (I)	
разлѝки		разхо̀дка	walk
разлѝча се (P)	differ	разхо̀дки	
разлѝчавам се (I)		разхо̀дя се (P)	take a walk
		разхо̀ждам се (I)	

BULGARIAN

разчистя́ (P)	clean up, clear	рeпублiка	republic
разчиствам (I)		рeпублiки	
разчитам (I)	rely, count on	ресторант	restaurant
ракeта	racket	ресторанти	
ракети		рeцeпта	prescription
ракия	strong liquor	рeцeпти	
рано	early	реша (P)	decide
раста (I)	grow up	решавам (I)	
порасна (P)		риба	fish
рeд	line; row; order	риби	
редовe		риза	shirt
рeдко	rarely	ризи	
рeдкост (f.)	rarity	рилски	pertaining to Rila mountain
рeдкости		рилска	
резултат	result	робство	slavery
резултати		родител	parent
рeзък	sharp	родители	
резка		роднина	relative
река	river	роднини	
реки		Родопи	Rhodopes (mountains)
религия	religion	розобер	picking the roses
религий		розов	from roses, rosy
релса	rail	розова	
релси		роля	role
рентген	x-ray	роли	
		Румъния	Rumania

BULGARIAN

Русия	Russia	сандвич	sandwich
руски	pertaining to Russia	сандвичи	
руска		сандък	box, case
ръка	hand	сандъци	
ръце		сбирка	collection
ръкавица	glove	сбирки	
ръкавици		с'богом	good-bye
ръкомахам (I)	wave hand	сбогувам се (I)	say good-bye
ръкоплескам (I)	applause	свадба	wedding
ръчен	pertaining to hand	свадби	
ръчна		сведение	information
ръченица	(peasant dance)	сведения	
рядък /редък	rare	свет /свят	holy
рядка /редка		света	
с / със	by, with	светлина	light
салата	salad	светлини	
салати		световен	pertaining to world
салон	sitting room, hall	световна	
салони		светъл	light, bright
сам	alone, oneself	светла	
сама		свещ (f.)	spark plug; candle
само	only	свещи	
самолет	airplane	свиря (I)	play (an instrument), whistle
самолети		свободен	free
		свободна	
		свой, своя	one's own

BULGARIAN

свърша (P)	finish	сезон	season
свършвам (I)		сезони	
свят / свет	world	секунда	second
светове		секунди	
готвя (P)	cook	село	village
готвя (I)		села	
сграда	building	селски	peasant
сгради		селска	
север	north	селянин	peasant
северен	northern	селяни	
северна		селянка	peasant woman
сега	now	селянки	
сегашен	present	семе́йство	family
сегашна		семе́йства	
седем	seven	сепна се (P)	be startled
седемдесет	seventy	сепвам се (I)	
седемнадесет /	seventeen	септември	September
седемнайсет		сервирам (I)	serve
седми	seventh	сестра	sister
седма		сестри	
седмица	week	сея (I)	sow
седмици		сив	grey
седна (P)	sit down	сива	
сядам (I)		сигурен	sure
селянка	community working bee	сигурна	
селянки		сигурно	probably, certainly

BULGARIAN

сила	force, power	слагам (I)	lay, place, put on
сили		сложа (P)	
силен	(heavy), strong	сладко	sweetly
силна		сладолед	ice cream
силует	silhouette	сладък	sweet
силуети		сладка	
симфоничен	pertaining to symphony	след	after
симфонична		следвам (I)	follow, study
син	son	следя (I)	follow
синове		проследя (P)	
син	blue	слеза (P)	get off
синя		слизам (I)	
сирене	cheese	сляя (P)	fuse, merge
сказка	lecture	сливам (I)	
сказки		with /se/	unite
скачка	steeple chase	слизам (I)	descend, go down
скачки		слеза (P)	
скоро	soon, recently	сложа (P)	put on, place
слаб	weak	слагам (I)	
слаба		служба (I)	serve
слава	glory	по служба (P)	
славянин	Slav	служба	service, position
славяни		служби	
славянски	Slavic	служител	servant
славянска		служители	

BULGARIAN

случай	случам	case	смях	laughter
случайност		coincidence	смежове	
слушалка		receiver	снабдя (P)	supply, provide
слушалки			снабдявам (I)	
слушам (I)		hear, listen	снощи	last night
послушам (P)			сняг	snow
слънце		sun	снегове	
слънца			собствен	one's own
сляп / слеп		blind	собствена	
сляпа / слепа			собственик	owner
слепи очи		temples	собственици	
сменя (P)		change	солиден	solid
сменям (I)			солидна	
смеся (P)		mix, mingle	софианец	one who lives in Sofia
смесвам (I)			софианци	
сметна (P)		figure, calculate	софийски	pertaining to Sofia
смятам (I)			софийска	
смиcъл		thought, sense	соча (I)	point to
смогна (P)		suffice, manage	посоча (P)	
смогвам (I)			спадам (I)	fall (gradually), go down
смокинк		dinner jacket	спадна (P)	
смърт (f.)		death	спален	sleeping
смяна / смена		change	спалня	
смени			специален	special
смятам (I)		figure, calculate	специална	
сметна (P)				

BULGARIAN

спирам (I)	stop	сребро	silver
спра (P)		среда	center
спирачка	brake	среди	
спирачки		среден	middle
спирка	stop	средна	
спирки		Средна гора	(mountains)
спогледам се (P)	exchange glances	срещам (I)	meet
споглеждам се (I)		срещна (P)	
спокойствие	quietness, calmness	срещу	opposite, against
спомен	souvenir	сръбна (P)	sip
спомени		сръбвам (I)	
спомена (P)	mention	сръбски	Serbian
споменавам (I)		сръбска	
спомня си (P)	remember	сряда	Wednesday
спомням си (I)		стана (P)	rise, get up; become
според	according to	ставам (I)	
спорт	sport	стар	old
спортове		стара	
спра (P)	stop	старая се (I)	do my best, endeavour
спирам (I)		постарая се (P)	
справя се (P)	get along, manage	статуя	statue
справям се (I)		статуи	
спусна се (P)	let down, pull down	стая	room
спускам се (I)		стайи	
сравнение	comparison	стенен	pertaining to wall
сравнения		стенна	

BULGARIAN

стигам (I)	reach, arrive	струва	it costs
стигна (P)		струва .. се	it seems (with dative)
стисна (P)	press, squeeze	структура	structure
стискам (I)		Струма	Struma (river)
стихотворение	poem	студ	cold
стихотворения		студове	
сто	hundred	студен	cold
стоваря (P)	unload	студена	
стоварвам (I)		стъклен	pertaining to glass
стока	merchandise	стъклена	
стоки		стъלב	column, pole, pillar
стол	chair	стълбове	
столове		стълба	ladder,
столица	capitol	стълби	stairs
столици		стъпя (P)	step, set foot on
стомах	stomach	стъпявам (I)	
стомаси		стърпя се (P)	restrain, hold in
стопанство	farm, economy	стърпявам се (I)	
стопанства		супа	soup
стоя (I)	stay, stand	супи	
страна	side; country	сутрешен	morning
страни		сутрешна	
страхопочитание	veneration	сутрин (f.)	morning
страхувам се (I)	be afraid of	сутрини	
строя (I)	construct, build	сух	dry
построя (P)		суха	

BULGARIAN

сухар	rusk	създам (P)	create
сухари		създавам (I)	
сцена	stage	съм	I am
сцени		съмнение	doubt
счупя (P)	break	съмнения	
счупвам (I)		съобща (P)	let know, inform, notify
събера (P)	gather, assemble	съобщавам (I)	
събирам (I)		съпруга	wife
събота	Saturday	съпруги	
събрание	assembly	сърбин	Serb
събрания		сърби	
Народно събрание	National assembly	Сърбия	Serbia
съвпадение	coincidence	сърдечен	heartly
съвпадения		сърдечна	
съвсем	completely	сърдя се (I)	be angry
съгласен	agreeing with	разсърдя се (P)	
съгласна		сърце	heart
съглася се (P)	agree	сърца	
съгласявам се (I)		състав	cast
съдържание	context	състави	
съединя (P)	unite	състезание	race, competition
съединявам (I)		състезания	
съжаление	regret, pity	същ	same
съжاليا (P)	be sorry	съща	
съжالياвам (I)		също	also, too; (with neg.) either

BULGARIAN

сѣдам (I)	sit down	тежък	heavy
седна (P)		тежка	
сянка	shade, shadow	телеграма	telegram
сенки		телеграми	
		телефон	telephone
тази (f.)	this	телефони	
така / тъй	so, in such a manner	телефонирам (I)	telephone
такси	taxi	телешко (месó)	veal
таксита		тема	theme
такъв	such	теми	
такава		температура	temperature
такива (pl.)		температури	
там	there, over there	тенис	tennis
танк	tank	тераса	terrace
танкове		тераси	
танц	dance	тесен	narrow
танци		тесна	
танцувам (I)	dance	техник	mechanic
татарски	pertaining to tatar	техници	
татарска		технически	technical
татко	dad	техническа	
творчество	creation, production	течаш / текущ	running, flowing
те	they	течаща / текуща	
театър	theatre	тиква	pumpkin
театри		тикви	

BULGARIAN

тип	type	трапезария	dining room
типове		трапезарий	
типичен	typical	трая (I)	last
типична		трева	grass, herb
тишина	silence	треви	
това	this, that	трети	third
тогава	then	трета	
този	this	три	three
тази		трибуна	rostrum, platform
той	he	трибуни	
толкова	so	тридесет / трийсет	thirty
тон	tone	тринадесет /	thirteen
тонове		тринайсет	
топка	(round) ball	тропам (I)	knock, rap
топки		тропна (P)	
топъл	warm	тротоар	sidewalk
топла		тротоари	
торба	bag	труд	work, labor
торби		трудовете	
точно	exactly	трудовак	drafted worker
тракам (I)	clatter	трудоваци	
тракна (P)		тръгна (P)	leave, depart
трамваен	pertaining to streetcar	тръгвам (I)	
трамвайна		трябвам	be necessary
трамвай	streetcar, trolley	трябва	it is necessary
трамваи		тук / тука	here

BULGARIAN

турски	Turkish	уговоря (P)	talk over, stipulate
турска		уговарям (I)	
Турция	Turkey	удавя се (P)	be drowned
турчин	Turk	удавам се (I)	
турци		удобно	confortably
туршия	pickles	удобство	comfort
турший		удобства	accomodations
тужла	brick	удоволствие	pleasure
тужли		удоволствия	
тъй като	since, because	улица	street
тъка (I)	weave	улицы	
тъкмо	just	ултиматум	ultimatum
тъмна	crowd, throng	ултиматуми	
тъмпи		умора	fatigue
тъмен	dark	унеса се (P)	be lost in reverie
тъмна		унасям се (I)	
тъмнина	darkness	университет	university
търговец	business man, tradesman	университети	
търговци		униформа	uniform
търговия	trade	униформи	
търговски	pertaining to trade or commerce	унищожа	destroy
търговска		унищожавам	
търпение	patience	уплаша се (P)	be alarmed, fear
тютюн	tobacco	плаша се (I)	
тютюни		употребя (P)	use, employ
тя	she	употребявам (I)	

BULGARIAN

управител	prefect, ruler	уча (I)	study
управители		училище	school
управление	government, administration	училища	
управлявам (I)	rule	учител	teacher
упътя се (P)	take direction to, make for	учители	
упътвам се (I)		учтив	polite
урок	lesson	учтива	
уроци		учтивост (f.)	politeness
усетя (F)	feel	учтивости	
усещам (I)			
усилие	effort	факт	fact
усилия		факти	
услуга (P)	do a favor	фасул	beans
услужвам (I)		февруари	February
усмихна се (P)	smile	феодален	feudal
усмихвам се (I)		феодална	
успея (P)	succeed	физически	physical
успявам (I)		физическа	
успокоя (P)	calm, quiet	флота	fleet, navy
успокоявам (I)		флоти	
успявам (I)	succeed	фойе	foyer
успея (P)		фойета	
утре	tomorrow	фраза	phrase
утро	morning	фрази	
ухо	ear	французин	frenchman
уши		французи	

BULGARIAN

фрѐнски	French	хвѐрля (P)	throw, cast
фрѐнска		хвѐрлям (I)	
фризѐор	hairdresser	хиляда	thousand
фризѐори		хиляди	
фурна	oven	кладѐн	cool
фурни		кладна	
футбол	soccer	хлѐтна (P)	sink, cave in
		хлѐтвам (I)	
хазайка	landlady	хляб	bread
хазайки		хлебове /хлябове	
хайде	come on, let's	ход	pace, walk; speed
хали (pl.)	market stalls	/ходове/	
хан	inn; Khan	ходя (I)	go (on foot)
ханове		хора (pl.)	people
ханче	little inn	хоризонт	horizon
ханчета		хоризонти	
хапна (P)	get a bite	хоро	(circle dance)
хапвам (I)		хора	
харѐса се (P)	it suits,-pleases	хотѐл	hotel
харѐсва се (I)		хотѐли	
харѐсам (P)	like	храм	church
харѐсвам (I)		храмове	
хартия	paper	храна	food
хартий		храня	
хвана (P)	catch	храня се (I)	eat
хващам (I)		нахраня се (P)	

BULGARIAN

христианство	Christianity	цена	price
хубав	pretty, nice	цени	
хубава		центра̀ла	Central
хубаво	beautifully	центна̀ли	
художествен	pertaining to art	център	center
художествена		центрове	
художество	art	церемониален	ceremonial
хумор	humor	церемониална	
хълм	hill	циментирам (I)	cement
хълмове		цял /цел	whole, all
		ця̀ла	
цар	Tsar		
царе		чак до	all the way to
царевица	cob corn	чакам (I)	wait
царевици		по чакам (P)	
царски	pertaining to Tsar	час	hour; class
царска		часове	
царство	kingdom	часа	o'clock
царства		часовник	watch, clock
цвете	flower	часовници	
цветя		ча̀ст (f.)	part
цвет	color	ча̀сти	
цветове		ча̀стен	private
целзий	centigrade	ча̀стна	
целина	celery	ча̀ша	drinking glass
		ча̀ши	

BULGARIAN

че	that	четирнадесет / fourteen
чело	forehead	четринайсет
чела		чешма fountain, faucet
на чело	at the head	чешми
черво	hose; intestine	чин milit. rank; desk
черва		чинове
червен	red	чиния plate
червена		чиний
черен	black	чиновник official, clerk
черна		чиновници
черква	church	чист pure, clean
черкви		чиста
черковен	ecclesiastic	читалище library
черковна		читалища
черпя (I)	invite, offer	чичо uncle
по черпя (P)		чичовци
честито	congratulations	член member
често	often	членове
чета (I)	read	човек man, person
четвърт	a fourth	/човеци/
четвърти	fourth	чорап sock,
четвърта		чорапи
четвъртък	Thursday	чувам (I) hear
четири	four	чужа (P)
четиридесет / forty		чувство feeling
четиресет		чувства

BULGARIAN

чу̀вствувам се (I)	feel	шѐпна / шѐптя (I)	whisper
по̀чувствувам се (P)		по̀шѐпна (P)	
чу̀десен	wonderful	шѐпот	whisper
чу̀десна		шѐптя / шѐпна (I)	whisper
чу̀дно	amazing	по̀шѐпна (P)	
чу̀дя се (I)	wonder, marvel	шѐст	six
по̀чу̀дя се / очу̀дя се (F)		шѐстдесет / шей̀сет	sixty
чу̀жбина	abroad	шѐсти	sixth
чу̀жд	somebody else's,	шѐста	
чу̀жда	foreign	шѐстнадесет /	sixteen
чу̀жденец	foreigner	шѐснайсет	
чу̀жденци		шѝвач	tailor
чу̀ждестранен	foreign	шѝвачи	
чу̀ждестранна		шѝрок	broad, wide
чу̀кам (I)	knock, pound,	шѝрока	
чу̀кна (P)	drive in	шѝше	bottle
чу̀шка	pepper	шѝшѐта	
чу̀шки		шѝшенце	small bottle
чу̀я (P)	hear	шѝшенца	
чу̀вам (I)		шѝя (I)	sew
		шо̀се	road
ша̀пка	hat	шо̀сѐта	
ша̀пки		шо̀фьор	driver
шашарма̀	confusion	шо̀фьори	
шѐгувам се (I)	joke	шу̀м	noise
по̀шѐгувам се (P)		шу̀мове	

BULGARIAN

щастлив	happy	яд	anger, rage
щастлива		ядове	
щастливец	happy man	ядене	eating, meal
щастливци		яденета	
щат	state	яйце	egg
щати		яйца	
ще	will (particle for future)	ям (I)	eat
щом	as soon as, as	Янтра	Yantra (river)
		януари	January
Ъгъл	corner	ясен	clear, serene
Ъгли		ясна	
Югославия	Jugoslavia		
южен	southern		
южна			
юли	July		
юнак	hero		
юнаци			
юни	June		
я	her, it		
явно	openly		
явя се (P)	appear		
явявам се (I)			
ягода	strawberry		
ягоди			

Index to Grammatical Notes

/a/	843	Clause Connectives and clause introducers	843-845
Adjective	88-91	/da/	95
Formation	534-539	/ako/	95
/-(e)n/, /-Y(e)/	535-536	/če/	202-203, 844
/-en/	536	/neka/	340
/-ski/	537	/če/	202-203, 844
/-ov/, /-ev/, /-Yev/	537-538	/toy če/	844
/-in/, /-Yin/	538-539	/čestito/	421
With article	362	/čislo/	644
Verb, adjective and noun relationship	674, 676-677	/da/	95, 203, 340, 375, 442-443, 760-764, 843-844
/po/ comparative	90-91	/bez da/	243, 815, 844
/nay/ superlative	90-91	/če da/	844
/kakef/, /nyakakef/, /nikakef/, /koy/, /čiy/	340	/kak da/	844
/takef/	201, 311	/predi da/	821, 843
Adverbs	90-91, 399-340	/za da/	249, 817, 844
/po/ comparative	90-91	/dano/	764
/nay/ superlative	90-91	/nayde/	763
/ako/	95, 464-471, 844	/i/	843
/ala/	843	/k-/ formative	309-311, 339-340
Alphabet		/kato/	844
cyrillic	16-17, 22, 82-87	/do kato/	243, 816, 844
transcription	16-17	/slet kato/	249, 822, 844
/ami/	843	/toy kato/	844
Article	41-45, 48, 87-88, 362-368, 371-373	/li/	48-49, 309, 844
/broy/	643	/nali/	309
/cifra/	644	/dali/	309

- /nedey/ 762
- /neka/ 340, 764
- /ni-/ prefix 339-340
- /no/ 843
- /nomer/ 644
- Noun
- Formation
- Compounds 779
- Extensions (suffixes) 42, 364, 780-797
- Ending after numbers 277-278, 364-373
- Vocative 311-312, 366-373
- Plural 87-88, 362-373, 420
- Verb, adjective and noun relationship 674, 676-677
- Verbal noun in /-ne/ 420, 786
- Noun in /-nie/ 421, 793
- Stress 42
- Gender 42-43, 361-362
- Loans 778-779
- Nouns referring to things numbered 643-644
- Numbers 578-582
- Cardinal 12 (1-10), 148 (11 on), 578, 580-582
- Adjectival numbers 242, 276, 579-582
- Ordinals 242 (1-10), 276 (11 on), 579-582
- Numerical adjectives 579-582
- Nominal numerals 277, 579
- Nouns with numbers 277-278
- /nya-/ prefix 311, 339-340
- /obače/ 843
- Phonology 413-420
- Phonetic variation 413 (see also Pronunciation)
- Loss 413-416
- Loss of /y/ after /i e/ 88, 93
- Moveable vowel 87, 90, 414
- Loss in clusters 414
- Loss in roots 415-416
- Change of position 416
- Replacement 416-420
- e/ya alternation 14, 90, 417
- Voiced/Voiceless alternation 44-45, 195-197, 417
- Vowel replacement in roots 418-419
- Y replacements 95, 251, 254, 419
- I, E replacements 419-420
- /v/, /s/ 98-99
- Prepositions 243-249, 444-446, 815-824, 844
- Simple
- /bez/ 243, 815
- /v/ 98-99, 244, 815
- /vez/ 815
- /verxu/ 815
- /do/ 243, 816
- /za/ 249, 816
- /zad/ 817
- /iz/ 244, 817
- /kray/ 817
- /kem/ 817
- /meždu/ 817
- /na/ 245-246, 817-818
- replaced by dative pronoun 146

BULGARIAN

Prepositions (continued)

/nad/ 818
 /okolo/ 818
 /osfen/ 818
 /ot/ 246, 819

 /po/ 247, 819-820
 /podir/ 820
 /pod/ 248, 820
 /pred/ 821
 /predi/ 821
 /prez/ 248, 821
 /pri/ 248, 821
 /protiv/ 821
 /s/ 98-99, 249, 822
 /sled/ 249, 822
 /u/ 822
 /črez/ 822
 Compound 823-824
 /vmesto/ 823
 /fsred/ 823
 /vpreki/ 823
 /do samoto/ 823
 /do sred/ 823
 /za pod/ 824
 /zarad/, /zaradi/ 823
 /izven/ 823
 /izodnad/ 823
 /između/ 823
 /is pod/ 823
 /ot kam/ 824
 /otnosno/ 823
 /pokray/ 823
 /pomeždu/ 823
 /poradi/ 823

/spored/ 823

/sreštu/ 823

Pronoun

Personal 143-147, 337-339
 Subject pronouns 143-144, 339
 Contrastive use 46
 Accusative pronouns
 Long (stresses) 337-339
 Short 144-145, 337-339
 Stressed after /ne/ 96
 Dative pronouns 145-147,
 337-339
 Stressed 146
 Reflexive 144-145, 338-339

Pronominal Adjectives

Personal 201-202
 Demonstrative
 /tozi/ 44, 200-201
 /tova/ 201

Pronunciation 14-21, 36-41, 80-87

Transcription 16-17

Vowels 18-20, 80-81, 413

Diphthongs 81-82

/yo/, /yu/

e/ya alternation 14, 90, 417

Consonants 31-41, 195-197, 413

Clusters 40-41, 195-197

Stress 20

Stress units 41

Pitch 20

Questions 48-49, 309-311, 844

/s/ 98-99

/štom/ 844

/t-/ formative 44, 200-201, 311

Time 582-584

Time within the day 582-583

Time of the day 583

Time by the day 583

Time by the year 584

Days of the week 308, 584

Months 194

Holidays 584

Personal days 584

/-to/ suffix 310-311, 844

/v/ 98-99

Verb

Formation 251, 728-740

Prefix 250-254, 495-504, 674-675 (exx. 504-513, 539-542, 584-590, 612-619, 645-651)

/po/ perfectivizer, 'a little bit' 141, 250

/raz/ pronunciation 196

Root 251, 728-729

Stem extension 251-254, 728-729, 779

Stem formative suffix 251-254, 728-740

Verb types -

a 45, 95-96, 733, 734

e/a 282-284, 733, 735

e/a/e 733, 735

e/a/a 733, 736

Ye/a 733, 736

°/Ye/a 733, 736

i/a 733, 736

e 93-96, 733, 737

e/o 313, 734, 737

e/o/° 312, 734, 738

Ye/o 734, 738

Ye/(e) 734, 738

e/° 284, 734, 739

e/ya 283-284, 734, 739

i 91-93, 95-96, 734, 740

i/ya 734, 740

/bede/ 46-47, 313-314, 740
Present stressed after
/ne/ 96

/šte/ 97, 760-761, 763-764

Relation of perfective and
imperfective stems 250-254

Endings 251, 728-740

Present-dependent 45, 91-96,
131-132

Perfective past 133-136

Imperfective past 134-136

Imperative 197-200, 420, 737,
739, 763

Negative 200

Present active participle 611

Present passive participle 698

Appositional participle 644-645

/l/ participle 136-140, 759

Past passive participle 373-
374

Verbal noun in /-ne/ 420

Infinitive 762

Verb, adjective and noun relation-
ship 674, 676-677

Verb phrases, review 759-763

Phrases with /l/ participle
442-444

BULGARIAN

Verb (continued)

- Perfect/indefinite past 136-141, 442, 759
Future perfect 443
Pluperfect 443, 759
Conditional 443, 759
Phrases with /šte/ 95, 97-98, 465, 760-761
Future 97-98, 132-133
- Impersonal Verbs**
With /se/ 278-282
With dative 375
/ima/ 142, 762-763
/može/ 141-142
/nyama/ 142, 761
/tryabva/ 141-142
- Reflexive verbs 278-282**
- Defective verbs 142, 202, 278-282**
/boli/ 142
/vali/ 202
/struva/ 282
/neday/ 375, 762
/hayde/ 763
- Aspect 131-141, 200**
Subjects and objects 47-48
Negative 21, 96, 97
Double 96
Prepositions with verbs 444-446
Conditional sentences with /ako/ 464-471
Present tense = English perfect 47
Second person singular - familiar 45
/l/ participle in a wish 514